انقلابلر مواجهه سنده

تورك انقلابی

« انظار احترامڭزی معطوف وجدانڭز اولان محیط ملته نصب ایده‌لم . اوراده فضیلتك وفا وصداقتك ، آرزوی تجددك و عشق حاکمیت و استقلالك انطفاناپذیر آتشی یانمقده‌در . بو مقدس آتش کندی ایچنده‌کی جهل ظلمتی یاقاجق و استقلالی اوکنه دیکیله‌جك اولان تون مانعلری ییقاجقدر . »

« ۳۳۸ »

غازی م : کمال

انقلابلر حقنده مدخل ـ انقلابلره عمومی بر نظر ـ عسکری ظفر و غازی پاشانڭ تاریخی شخصیتی ـ تورك انقلابنڭ بیوکلك اثرلری ـ نتیجه ...

ح . رفیق صدقی

ناشری : اقبال کتبخانه‌سی صاحبی
حسین

استانبول ـ یکی مطبعه
۱۹۲۷

انقلابلر مواجهه سنده

تورك انقلابی

« انظار احترامنزی عطاف وجدانمز اولان محیط ملته نصب ایده لم . اوراده فضیلتك وفا وصداقتك ، آرزوی تجددك وعشق حاکمیت و استقلالك انطفاناپذیر آتشی یاقمقده‌در . بومقدس آتش کندی ایچنده‌کی جهل ظلمتی یاقاجق و استقلالی اوکنه دیکیله‌جك اولان بوتون مانعه‌لری یقاجقدر . »

« ٣٣٨ » غازی م : کمال

ع . رفیق صدقی

انقلابلر حقنده مدخل ـ انقلابلره عمومی برنظر ـ عسکری ظفر وغازی پاشانك تاریخی شخصیتی ـ تورك انقلابنك یوکسك اثرلری ـ نتیجه ...

استانبول ـ یکی مطبعه
١٩٢٧

انقلابلر مواجهه‌سنده

تورك انقلابی

۱ — مقدمه

بوموضوعه‌دائر قلم یوروتیرکن معظم انقلابمزك چوق متین‌وارلغندن قوت آلدم .. و بو کتابمله هرمنور تورکك یاراتدیغی انقلاب حقنده بر دویغوسنك ، بر دوشونوش طرزینك بولونماسنك‌ده غایت طبیعی اولدیغنی ایضاح ایتمك ایسته‌یورم .

بو عشقله حرکت ایتدیکم ایچوندرکه شو اثریمی وسعمك یتدیکی درجه‌ده تشکیل ایتمکه موفق اولابیلدم ظن ایدییورم .

هپمز بیلیورزکه تورك انقلابنك افاده ایتدیکی قدرت بر « بعث بعدالموت » تولدکدن صوکره دیریلمك‌در. بوقدرجانلی بریکیللك وانتباه حرکتنك بارزوصفلرینی، سجیه‌وی صفتلرینی آکلامق وبوخصوصده اعمال فکر ایتمك ایچون هیچ دکل ایسه جهان انقلابلرندن اڭ مهملرینك بارز وصفلرینی بیلمك ، اوکرەنمك لازمدر . بن برنجی قسمده علی‌العموم جهان انقلابلری حقنده قیصه برمعلومات عرض ایدییورم ، فقط بو خصوصده دوشه‌جکم یاکلشلقلری‌ده عجزمله برابر درحال اعتراف ایده‌رم ...

نهایت بو کی موضوعلرده سوز سویله‌مك ، برقناعت افاده ایتمك شخصی بر طرز رؤیته استناد ایدر . هر یازی یازانك بر کوروش ودوشونوش اوریژینالیته‌سی واردر و ایشته بن‌ده بو موضوعی تدقیق ایدرکن نهایت بنم‌ده بر کوروش طرزیمك موجود بولوندیغنی افاده ایتمك مجبوریتنده‌یم ..

برنجی قسم‌ده ذکر ایتمکه چالیشدیغم انقلابلر تحدیدی برماهیتده اولمایوب آنجق‌اشاری برقیمتده‌در. فکرمجه أهمیتنه قانع اولدیغم انقلاب حرکتلری بوراده ایضاح ایتمکه چالیشدم . مع‌مافیه بشریت ایچون موفقیت دائما موفقیت ... صوکی کله‌ین بر عزمله قارشیلانیرسه تأمین ایدیله‌بیله‌جکی قناعتنده‌یم ... بو خصوصده زمانك ومکانك بویوك بر تأثیر اجرا ایتدیکنی‌ده خاطرلاتمغه بیلمم‌که لزوم وارمیدر ؟ چونکه زمان ومکان اوقبیل عنصرلردرکه أك دکیشمز ، لایتغیر عد ایتدیکمز فکرلری ، اساسلری صارصارلر ، اورته‌یه یکی پرنسیپلر وضع ایده‌رك حکملری بوصورتله اجرا ایدرلر؛ بوخصوصده فردلر برر واسطه‌دن باشقا برشی دکلدرلر . . . زمان ومکان « دوغماتیزم » ك أك مدهش دشمنلرندن بریسی‌در . مقدمه ماهیتنده ایضاح ایتمکه چالیشدیغم شو فکرلریمی بیاندن صوکره انقلابلرك اولیاتی حقنده‌کی مطالعاتمه کچیورم ...

ع : رفیق صدقی

٢ — انقلابلرك اولياتى

آدم چوجقلرى حوا ايله آدمك ايشله‌دكلرى كناهلرندن برى يريوزنده‌لر... اختيار كره اوزمانلردن برى بيلك بر وقعه‌يه شاهد.. ايلك انسان ... برچوق مشكل شرائط آلتنده ياشامغه باشلامش، ييرتيجى حيوانلرله مجادله مجبوريتنده قالمش، اوزمانلردن تأمين ايتديكى يمشلرله آولاديغى حيوانلرله تعيش ايتمكه چاليشمش ... بو زمانلرده جمعيت يوقدر، حتى انسانلر افاده قدرتندن بيله محرومدرلر، هرفرد كنديسنى برحاكم مطلق عد ايتمكده‌در. مقاتله‌نك، قاوغانك حدوحسابى يوقدر، حسلر تنوع ايتمه‌مش، فكرلر انكشاف ايتمه‌مش برحالده‌در. بوحالده‌كى انسان تام معناسيله وحشى‌در. فقط زمان كچمش، انسانلر برطاقم دورلرده قابليت حياتيه‌لرينى داها زياده آكلامغه باشلامشلر، چوق ابتدائى جمعيتلرندن داها متكامل برجمعيت تشكيلى فكرى حاصل اولمغه بو صورتله باشلامش، چونكه فردك فرده محتاج اولديغى كيفيتى برچوق آجى حقيقتلر اثبات ايتمش ... بو صورتله فردلر او وقتكى كوروشه نظراً زمانه ومكانه اويغون فقط شيمديكى تلقيلريمزه كوره پك ابتدائى برجمعيت تشكيل ايتمشلر؛ كنديلرينى شدائد طبيعيه‌يه قارشى آل برلكيله قورومغه باشلامشلر. فرانسز متفكرلرندن (روصو) بو حال ابتدائى‌يى اجتماعى برمقاوله اساسنه استناد ايتديرمك ايستوديركه (فردلر جمعيت قاپوسنه داخل اولورلركن ترك ايده‌جكلرى مطلق

حریتلرینه و فدا کارلقده بولوناجقلری بعض حقلرینه مقابل متباقی قالان حریتلرینك أمنیتله تأمینی ایچون برمقاوله امضا ایتمشلردر) ایشته (مقاوله اجتماعیه) بودر و فرانسز متفکری بو اساسلر داخلنده اثرینی یازمشدر. حالبوکه تاریخ بزه بویله براجتماعی مقاوله‌نك موجودیتنی خبر ویرمه‌مکده‌در. یالکز، انسانلر غیر شعوری برصورتده برله‌شمك احتیاجنی دویمشلر و بر جمعیت تشکیل ایتمشلردر. اساساً شوراسی محققدرکه انسان اجتماعی برمخلوقدر. همجنسلریله برابر یاشامق ایچون یاراتلمشدر. فقط عصرلر کچمش زمان ومکان شرائطی اجرای تأثیر ایتمکده بولنمش انسانلر داها متکامل برجمعیت، بربرلك تشکیل ایتمکه صرف غیرت ایتمشلردر. اسکی دوشونوش طرزلری یپراغنه، احتیاجلر داها زیاده تنوع ایتمکه وبواحتیاجلرك فرداً تأمین ایدیله‌مدیکی تقدیرده مشترکاً تأمیننه دوغرو برجریان یول آلمش ... بو جریانی «دورقایم» مربوطیت متقابله (Interdépendance) وتقسیم اعماالله ایضاح ایتمکه چالیشمش وایکی اساس وضع ایتمشدر.

بونلردن برنجیسی «تساند»، بالمشابهه ویا تساند میخانیکی» - (Solidarité par similitude) - دیکری‌ده تقسیم اعمال (Solidarité par divsion du travaille) در. تساند بالمشابهه‌یی مشترك احتیاجلرك مشترکاً تطمینی واجتماعی تقسیم اعمالی‌ده مختلف احتیاجلرك مختلف استعدادلر طرفندن تطمینی کیفیتی ایله افاده ایتمشدر. ایشته انسان جمعیتلرینك تکاملی بوشرائط دائره‌سنده جریان ایتمش وزمان ومکانك قدرتلی تأثیرلرندن الهام آلمشدر. شو قیصه‌جه ویردیکمز ایضاحاتدن صوکره انقلابلره برمعنا ویرمکلکمز لازمدر. انقلابلر متمادی یکیلشمك

حرکتلریدر وانسانلر برچوق انقلابلر یاراتمشلردر. او حالده انقلاب نه دیمکدر ؟ ناصل دوغار ؟ ناصل جریان ایدر ؟ شیمدی‌ده بونلری تدقیق ایده‌لم .

انقلابلر زمان ومکان شرائطی آلتنده دوغان یکی فکرلرك حر. کتلرینك محصله‌سیدر. انقلابلر اسکی نظامه رعایتسزدر. اسکی رژیمك کندی زاویهٔ رؤیتنه کوره فنالغنی کورمشـدر . اونی یکی باشـدن واسـکیدن بوسبوتون فرقلی برطرزده ترتیب ایتمك املنده‌در . ایشته انقلابك افاده ایتدیکی معنا بودر. انقلابلر ناصل دوغار سوآلنه اجتماعی افکاردن دوغار جوابنی ویره‌ملی‌یز . معین بر هیئت اجتماعیه‌ده او وضعیتدن برعدم‌خشنودی وارسه عمومی برراحتسزلق حس‌ایدیلیورسه یکیدن یاراتیلاجق بر رژیمك داها زیاده فائده‌لر تأمین ایده‌بیله‌جکنه دائرعمومی برقناعت معشری وجدانده یاشایورسه انقلاب دویغوسی‌ده اونك یانی باشنده موجود بولنیور دیمکدر . بو انقلاب دویغوسی او احتیاجی تطمین خاصه‌سنی الٔك مناسب بولدیغی برزمانده فوران ایدر . حسلرحرکته کلیر ، دویغولر داها زیاده تنوع ایدر وبیلمه‌لیزکه انقلاب حرکتی بو زماندن اعتباراً باشلامشدر. ایشته انقلابلرك اولیاتی بوندن عبارتدر شیمدی‌ده سیرینی کوزدن کچیره‌لم ...

———«»———

٣ – انقلابلرك سيرى ...

بوراده انقلابلرك سيرى حقنده مطالعه يورتيركن فيزيقده ألكتريق فنه تعلق ايدر بر حقيقتدن بحث ايتمك واونكله مقايسه ياپمق أملندهيم..

ألكتريقده بر اقتدار ألكتريق استاسيونى موجوددر . بوراده ألكتريق حاصل اولور . صوكره ايستهنيلن يره بو جريانى نقل ايتمك ايچون ناقللر بيننده بر تفاضل اقتدار ألكتريقى وجوده كتيرمك لازمدر. تا كه ، اوزمان ألكتريق قوتى جريان ايدهبيلسين انقلابلردهده طبق بويلهدر. انقلابلركده طبقى براقتدار مركزى واردر انقلاب اومركزده تام وقدرتلى مناسبله پاشامقدهدر وانقلابلرك ايلرلهمسى ايچون ده محيطجه انقلابك لهنه بر اقتدار تفاضلى موجود اولماليدر . بو تقديرده داها قوتلى بولنان انقلاب دويغولرى بو محيطلرده قولايلقله انتشار ايدهجك وانقلابك عمدهلرى بو محيطلرده ياشايان فردلرك دويغولرينى آتشلهيه-جكدر. ايشته بوزماندن اعتباراً قلبلر انقلاب عشقيله چارپاجق دماغلر انقلابك بر ضرورتدن دوغديغنى آكلاياجق، كوكلدن كوكله واران يوللر يوق اولاجق يكيلهشمك آرزوسيله برلهشهجكلردر بيلكزكه بووقتدن اعتباراً فردلر انقلابجى اولمشلر و عين غايه اوغرنده يورومكه عهد ايتمشلردر .

٤ — انقلابلرك تكاملى ...

فقط انقلابلرك دوغدقدن صوكره اويله كليشى كوزەل حركتلرى جائز دكلدر . عكس تقديرده قازاندقلرينى غائب ايتمەلرى احتماللرى موجوددر. انقلابلرده هركس باش اولاماز اون يدنجى عصر فرانسز محررلرندن (بوسوئه) نك كوزەل برفكرى واردر . (نرەده كه هركس آمردر ، اوراده جمله أسيردر) دير ...

بوتقديرده انقلابلرده هركس اداره موقعنى ايستەمكه قالقيشاجق اولورسه اوراده بر (آنارشى) حالى حاكم اولاجقدر هركس قوتجه كنديسندن ضعيف بولنانى أزمك ايستەيەجكدر . بويله اولديغى وقتده انقلابك معناسى قالماياجق بالعكس برارتجاع حركتى باشلاياجقدركه بوحال ، ابتدائى دورلره عودتدن باشقا برشى افاده ايتمز...

ايشته بونك ايچوندركه اجتماعياتك بر قاعدەسى بوراده تكرار كنديسنى كوستەرير . (اداره ايدنلر) له (اداره اولنانلر) كنديلكندن تفريق اولنيرلر وانقلابك تمثيل ايتديكى ايدەآله الك زياده كيملر ياقينلق كوستريورلرسه كيملر داهازياده فداكارلق ومربوطيت ابراز ايديورلرسه ونهايت ايلك دفعه اولارق كيملر معشرى روحدن فيشقران بو حسياته ترجمان اولديلرسه اونلر انقلابك ليدرليدرلر ومبدأندن اعتباراً انقلابى اونلر اداره ايدرلر ... انقلابك بووقتلردن اعتباراً متكامل بر صفحه عرض ايتمەسى ديمك ، هيئت اجتماعيەده

حاصل اولان راحتسزلقلرك تداویسی ومعشری وجودك اعادهٔ عافیتده بولنماسی دیمکدر . بو تقدیرده موفق اولمش انقلابلرك لیدرلرینی آلقیشلامقدن داها بویوك برذوق وارمیدر ؟ تاریخ انقلابلرك یوکسلك ایده آللرینی ، کوزه‌ل نتیجه‌لرینی موفقیت صحیفه‌لرینه قید ایدرکن بو انقلابلرك لیدرلرینه‌ده أك معنا کوشه‌لرینی أبدی برر استراحت محلی اولارق ترك ایتمکدن چکینمز ، بزده بو کون آرامزده ظهور ایتمش داهی برانقلاب لیده‌رینك موجودیتنی کورمکله مسعود ومباهی بولنمش اولمایورمی یز ؟...

٥ — آقسیون، رهآقسیون قاعدهسی . . .

آلمان فیلوسوف و حقوقشناسی (ههغهل) بو قاعدهیی ایضاح ایتمشدر . ههغهل دیرکه (هرحرکته مقابل برعکس حرکت واردر. برنجی حرکت (تهز) ایکنجی حرکت « آنتی تهز » وبو ایکنك مجموعندن چیقان حادثهده « سهنتهز » درکه اوچنجی بر حالدر وبو حرکتلر نتیجهسنده بشریت آز ویا چوق برایلرلهمه حرکتی تأمین ایتمشدر .) ایشته آقسیون ورهآقسیون قاعدهسی بودر وبز بو قاعدهنك اجرای احکامنه شاهد اولمشزدر . انقلابمز أثناسنده برچوق مشکلاتهوموانعه کوکس کرمهدکمی ؟ بر ، بر حادث اولان عصیانلرله بوکا برده دینی وصف علاوه ایدن شیخ سعید عصیانی انقلابه قارشی چیقان برر عکس حرکتدن باشقه نهدر ؟ ههغهل بوایکی حرکتدن بحث ایدرکن بوایکی حرکتك مجموعندن چیقاجق بر نتیجهیی ده بشریت ایچون بر تکامل صفحهسی عد ایدر ، حالبوکه بن اوقناعتدهیم که بوایکی حرکتدن بری دیکرینی ییهجکدر . بوقاریده ویردیکم ایضاحاته کوره انقلاب افکاری قوتلی دکلسه اوکا استناد ایدهجك حرکتلرده قدرتلی اولامایاجغی جهتله ارتجاع حرکتنك غالب کلهجکی آکلاشیلیر . . . بو تقدیرده انقلاب مظفر اولامامشدر ، ارتجاع وضعیته حاکم اولمشدر . بناءً علیه بوراده طبیعتیله برایلرلهمه کیفیتی موضوع بحث اولاماز . حالبوکه بالعکس انقلاب ارتجاعی یکمشسه انقلاب تام معناسیله موفق اولمشسه

بوصورتله وجوده کلن حرکت بریکیلك عرض ایدر ارتجاع دیبورز.
عجبا ارتجاعك ماهیتی نه‌در؟ هیچ شبهه یوقدر که ارتجاع انقلابك ضدی‌در
وماضی‌یه رجوع کیفیتی افاده ایدر. سابق پترسبورغ دارالفنونی پروفسور-
لرندن « قاره‌یف » ارتجاعله حریتپرورلکی مقایسه ایدرکن (ارتجاع
وحریتپرورلك فکرلرینك نقطهٔ تصادمی فردیت مبدأ) ی بولندیغنه
قانعدر . ارتجاع فردجیلکك علیهنده‌در حریتپرورلك ایسه فردجی‌در
دیر . بناءً علیه بشریتك بر ایلرله‌مه کیفیتی آنجق انقلابلرله موضوع
بحث اولابیلیر و بشریت حقیقةً تکامل یولنده بر مرحله داها قطع
ایتمشدر دنیلیر . بزم انقلابمزده ارتجاعلره قارشی چیقمش واونلری
قاهر برصورتده یکمش وتام معناسیله تورك ملتی ایچون یکی بر ترقی
صفحه‌سی آچمشدر .

---

٦ – انقلابجیلرك مقدرات تاریخیه‌لری ...

بو فصله نهایت ویرمه‌دن أول انقلابجیلرك مقدراتنی‌ده تدقیق ایتمکلکمز ایجاب ایدر. انقلابجیلر هرشیدن أول مفکوره آدملریدرلر قولاقلرینی هیئت اجتماعیه‌دن یوکسه‌لن شکایتلره ویررلر اونلری دیکلرلر . جامعه‌یی خسته‌لایان راحتسزلقلری کشف ایدرلرو راحتسز بولنان عضوك تداویسی خصوصنده نصل اجرای فعالیت ایدیله‌جکنی هانکی تدبیرلرك بو اجتماعی راحتسزلقلری برطرف ایده‌جکلرینی دوشو- نورلر وقرارلاشدیررلر . دامارلرنده طوتوشان جوال قان اونلری داها زیاده مفکوره‌لرینه یاقلاشدیرمق ایچون دماغلرینی قوتلندیرر معشری وجدانك ویردیکی قوتلر کسکین اراده‌لرینی داها زیاده قادر قیلار . جمعیتك حسلرینه ترجمان اولانلر یعنی بو قدرتی کندیلرنده دویانلر ایلك دفعه انقلاب بایراغنی آچارلر . . . آرقالرندن کلن قلبی یاراليلر ، دیکر مفکوره یولجیلری اونلرك تام مناسیله یاردیمجیلری- درلر. فقط یکی بر رژیم تأسیس ایتمك ایچون میدانه آتیلان بوفداکارلره اسکی رژیم طرفدارلری مقابل برحرکت یاپارلر ، ایشته بوراده ایکی احتمال موضوع بحث اولور وانقلابجیلرك‌ده مقدراتی بوراده تعین ایدر.

اکر انقلاب موفق اولامازسه اسکی رژیم طرفدارلری بو انقلاب حرکتنی یاتیشدیررلرسه مسئله بسیطدر . انقلابجیلر دار آغاجنده‌جان ویرمکه محکوم علی العاده برر عاصی‌دن باشقا برشی عد ایدلمزلر . . .

اوزمان بونلر عادتا بر خائن وطن ظن ایدیلیرلر. فقط انقلاب موفق اولورسه ، اجتماعی راحتسزلق برطرف ایدلمش اسکی رەژیم ییقلمش یکی بررەژیم تأسس ایتمش بولنورسه انقلابجیلرك نام‌لری کوکلره قدر یوکسه‌لیر هرطرفده کندیلری یوکسك بر وطنپرور عالی بر انسان اولارق تقدیس ایدیلیرلر .

بوخصوصده ، نیورق‌ده منتشر (لیته‌راری ـ دیجست) مجموعه ـ سنك ١٦ کانون ثانی ١٩٢٦ تاریخلی نسخه‌سنده بر محرر « انقلابجیلرك مقدراتی » عنوانلی بر مقاله نشر ایتمشـدر . محرر بومقاله‌سنده وقتیله ١٩١٠ ده قوپنهاغ‌ده بر انقلابجیلر اجتماعندن اون ایکی باش وکیلك یوکسه‌لدیکنی قیدایتدکدن صوکره شوصورتله ادارهٔ لسان ایدییور...

« بنه اوراده قوپنهاغ‌ده ایکی مجهول روسیه‌لی عاصی غایت معظم ومهیب قرارلر ، پروژه‌لر اوزرنده دوشونیورلردی . هپ مفرطلردن مرکب بولنان بوجماعت ایچنده اونلر أك فضله مفرطیدیلر ... بوایکی مجهول وحقیر روسیه‌لینك نه اولاجغنی الله بیلیوردی بومعظم سرنزم نظرمزدن بوسبوتون صاقلی ایدی . بوایکی روسـیه‌لیدن بری اورته بویلی شیشمان دکلسه‌ده وجودجه کنیش یایپلی ، بویوك ألّلی ومجادله ـ جیلره مخصوص بر چکه‌یه صـاحب وپارلاق نظرلی ایدی چهره‌سی پاچوق قوتلی بردماغی پاچوق انضباطکار برشخصی ایما ایدییوردی . بوآدمك جیفتجیلره مخصوص ذکایه ، قورنازلنه قوهٔ تحملیه‌یه و عادتا وحشیانه برصحته مالك اولدیغی کوریلیوردی عادتا برمذهب صاحبی کبی قونوشیوردی . بن بوآدامی تکرار ١٩٢٢ ده کوردیکم زمان معظم بر ملته حکم ایتمکده ایدی . اونی قدیم « قره‌ملین » سراینده نطق

ايراد ايدركن كورمشـدم . بو بحث ايتديكم آدم روسيه‌نك مشهور « له‌نين » ى ايدى . محرر ينه دوام ايديور « قوپنهاغ اجتماعنده كور. ديكم ايكنجى روسيه‌لى غزته‌جى اوراده دورمقده وبوز بيكلرجه خلق طرفندن برناپوليون كبى تبجيل ايدلمكده ايدى وبوده كيمدى بيلير. ميسكز ؟... مشهور تروچكى » فقط ايكى تورلو انقلابجى موجوددر. بونلردن برنجى صنفه منسوب اولانلر اختلالجيلرى تشكيل ايدرلر ديكرلرى ايسه « رادبقال » جذرى اولانلردر بوراده ينه عينى محرر عينى مجموعه‌ده شو مطالعاتى‌ده يورتيور ... « شكل ايضاحك بين‌الملل ايشلره درين برصورتده واقف بردوستم طرفندن موافق عداولنديغنى كوردم . موسى اليهك فكرلرينه نظراً بك آزلرى مستثنا اولمق اوزره آوروپانك بوكونكى أك مهم رجال سياسيه‌سى برزمانلر برر عاصى برر تهلكه‌لى اختلالجى حالت روحيه‌سى طاشيمشلردر. ودوستم بوسوزلرينى اثبات ايچون بربرى متعاقب بورجال سياسيه‌دن برطاقلرينى صايارق كنجلكلرنده‌كى مسلك وفكر سياسيلرينى ايضاح ايتدى ، بوزولمامش برقانه سالم و قوتلى بر دماغه مالك اولان هر كنج حياتنده بركره اولسون بويوك وشديد برعصيان واختلال حسى دويار ؛ ياخود بوتون مدت حياتجه وجدان و عزت نفسنك مواجهه‌سنده خجيل قالير . بالخاصه صاحب استعداد ودها اولانلر ايچون بوحال برقاعده حالنده

جاريدر . برچوق آداملر واردركه برطاقم افكار ومحاكمات ايله عشق وشوقه كلمش و همنوعلرينه خدمت ايتمك مفيد اولمق هوسنه قابلمش بولوندقلرندن عصيان و اختلاله دوغرو يورورلر . بو آدملرك بنيهٔ فكريه‌لرى اكثريا اطرافلرنده بويوك راحتسزلقلر توليد ايليه‌جك

ماهيتده يارادلمش اولدقلرندن لاقيد وراحت ياشامغه وهرشيئى خوش كورمكه آليشمش اولان اشـخاص طرفندن نظر نفرت و تنقيد ايله كوريلير ، صاحب مقالهنك شومطالعاتى نهقدر دوغرودر فقط بوراده كوچوك بر ملاحظهده داهـا بولنمق لازمدر . وجدان اجتماعيدن يوكسهلن دويغولره ترجمان اولمق اجتماعى حالرى برطرف ايتمك ايچون ياپيلان هر انقلاب مطلقا وبهمهحال مظفر اولور . بوقدر ده ارتجاعلرده يوق اولمشلردر ...

فقط اونوتماماليدركه هر انقلابك نتيجهسنده برغير ممنونلر زمرهسى پيدا اولور. بوغير ممنونلر زمرهسى انقلابده مادى ومعنوى ضررلرى حصولهكلمش اخلاق دوشكونلرى تشكيل ايدرلر بونلرى امحا انقلابك سـلامتى ايچون بروظيفهدر . مع مافيه بونلرك امحا ايديلهميهرك كيزلى قالان قسملرى تيلكى قدر سينسى بروضعيتده اينلرنده ياشامق ايچون چكيلمشلردر هجوم ايچون معين فرصتلر بكلهرلر بر جمعيت ايچون أك تهلكهلى آفت بودر . ارتجاعى كوكندن قلع ايتمك لازمدر . بونك ايچونده ياپيلاجق تدبير بو كبيلرك اينلرينك آغيزلرينى أك قوى مالزمه ايله قاپاتمق واونلرى اوراده تولومه محكوم ايتمكدر . چونكه جمعيت يوكسـهلملهليدر يوكسـهلمك ايستهينلر بولوطلره قدر ايريشمهلى آلچالمق ايستهينلرده بوصورتلهقرهطوپراقلرك آلتنه قاريشمالى وچوريوب كيتمهليدر .

٧ — انقلابلرك تصنيفی ...

بزده اسكيدن انقلاب كلمه‌سندن آنجق يكی سياسی تشكلارك ظهوری قصد اولونوردی. مثلا شكل حكومتی دكيشديرمك بر انقلاب معناسنده آكلاشليردی . بو دوغريدر فقط انقلابلر ساده‌جه سياسی ساحه‌ده حصول بولمازلر بر چوق ساحه‌لرده‌ده حصول بولورلر . انقلابلری بو نوعلرينه كوره ...

١ — حقوقيات ساحه‌سنده انقلاب ...

٢ — اجتماعی حياتده انقلاب ...

٣ — دينده وحريت وجدان ساحه‌سنده انقلاب .

٤ — سياستده انقلاب ...

٥ — ادبياتده انقلاب . . . الخ ... ديه تصنيف ايتمك ممكندر وانقلابلرك تدقيقی بو صورتله قولايلاشير . بزده عينی اصوله توفيقاً انقلابلری تدقيق ايتمكه چاليشاجغز .

۸ — حقوقیات ساحه‌سنده انقلاب ...

نظرلریمزی تاریخك الك قارا كلق دورلرینه عطف ایده‌لم ینه‌وضوحله كوره‌جكز . ایلك انسان نه حالده ایدی جمعیت موجودمی ایدی بونی دیكر بربحثمزده ایضاح ایتمشدك . بوراده عینی شیلری تكراردن فائده حاصل اولماز . فقط شوراسنی قید و اشارت ایده‌لم كه انسانلرده حق مفهومنی یاراتان عنصر ایلك حق وایلك وظیفه‌در . هپمز بیلورزكه ایلك حقمز یاشامق حقمزدر وایلك مكلفیتمزده آخرك حیاتنه قصد ایتمه‌مكلكمزدر .

ادوارقدیمه‌ده صوكسز غوغالرك، مقاتله‌لرك اجرا ایتدیكی تجربكار تأثیر انسانلری ایشته ایلك حق وایلك مكلفیت مفهومنی آكلامغه‌واوكا صاحب اولمغه سوق ایتمشدر. بوصورتله برامنیت حسنك تأسسنه سائق اولمشدر . زمان ومكان شرطلرینی وتأثیرلرینی بوراده‌ده كوریيورز . زمانلر كچمش ، محیط دكیشمش انسانلرده حق ومكلفیت مفهوملری تزاید ایتمكه باشلامشدر .

نتیجه‌سنه باقیكزكه بوكون حقلریمزه ومكلفیتلریمزه بر حدود طاییمقلغمز غیر ممكندر . اساساً حق ومكلفیت تعدد ایتدیكی صورتده مدنیت‌ده وجود بولوردی. ایشته ایلك انسانلرده بو صورتله ابتدائی

بر حق مفهومنك برلەشيشى حاصل اولدى . تصور ايدرميسكزكه (روبنصون قروزوئه) كبى براطەدە يالكز باشنه ياشامق ديكر فردلرله مناسبتده بولنمامق قابلدر . بز اك ابتدائى بر جمعيتده بيله روبنصون قروزوئەلرك موجود بولونامياجغنى، بولونماديغنى ادعا ايدەرز. روبنصون قروزوئه خيالى بروارلقدر. فردلر فردلره دائما محتاجدر . اك ابتدائى حقوق تلقيسى بيله فردلره بر انفراد تام ويا بر حريت مطلقه قبول ايدەمز . انسان ياشاديغى هيئت اجتماعيەدە مكلفيتلردن متولد بر آغ شبكەسى ايچندەدر. او وظيفه ومكلفيتلرى اهمال واخلال ايتمك دوغرو دكلدر . عكس تقديرده جمعيتك قوەمؤيدەسى اونى مكلفيتلرينى اجرايه سوق ايدر . ذاتاً اجتماعى حيات يكديكرينه مربوط متعدد اقسامى احتوا ايدر . بو قسملردن بريسنك بوزوقلغى ديكرلرينه راحتسزلق ويرەبيلير . بر مكلفيتك ايفا ايديلەمسى ويا بر حقك اخلالى جمعيتك اسايش وانتظاميله برچوق دفعەلر علاقەدار بولنديغى جهتله برعكس العمل قدرتى حصوله كتيرير. واو عكس العمل قدرتى او حقى اخلال ايدنلرى ويا او مكلفيتلرى اجرا ايتمەينلرى معين مؤيدەلره تبعاً جمعيت نامنه جزالانديرير . ايشته حق ومكلفيت مفهومى يكديكريله متناظردر .

بونلرك اهمالى وياخلالى دوغرو اولەماز. عكس تقديرده افعالمزك عواقبنه بويون اكمككمز لازمدر. انسانلرده حق ومكلفيت مفهومى ايلك حق ومكلفيتدن بوصورتله دوغمشدر. الٓهى كتابلرك امر ونهيلرى بو حق ومكلفيت مفهوملرينى چوغالتمش واونلره مافوق الطبيعى برقدرت تأمين ايدەرك قلبلرده يرلشديرمشدى. فقط يسوعك (قرالك قراللغى قراله ويريكز بنم قراللغم بو دنيا قراللغى دكلدر) سوزى ايلك دفعه

بوقناعتی دکیشدیرمکه باشلاماسی ایجاب ایدردی زمان کچدکجه وحیات دکیشدکجه اسکی الٰهی قاعدلرك لزومسزلغی واوکونکی شرائط حیاتیه‌یه توافق ایتمدیکی اکلاشیلدی .

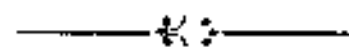
الٰهی حقوقك یاننده برده بشری حقوق تأسس ایتدی . بونك اك بارز مثالنه روما حقوقنده تصادف ایدیورز . فی‌الحقیقه رومادە الٰهی حقوقك Fas یاننده برده بشری Jus حقوق تأسس ایتمشدی . ورومالیلر بو خصوصده ایلك موفقیتلی آدیمی آتمشلردی . جهانی بر دولت قوران رومالیلر دارقفالی ، محدود دوشونجه‌لی انسانلر دکلدیلر . آتی‌یه نظراً افقلری اونلره کنیش موفقیتلر امیدلری تجلی ایتدیریورردی . رومالینك فوق‌العاده وطنپرور بولونوشی ایجاد قوتنك فضیلەلری و قانونك امر ایتدیکنی قطعی بر امر تلقی ایدیشی اوکا حقوقیاتده پك واسع بر موفقیت تأمینه خدمت ایتمشدر . رومالیلر قیصقانج بر ذوقله حقوقی ایلك دفعه یالکز کندیلرینه وروما همشهریلرینه عائد قیلمشلردی . جه‌نسلره مربوط کیمسه‌لرك برمیدانده طوپلانه‌رق اعطای رأی ایتمه‌لری بو حقوقك تأمین ایتدیکی نتیجه‌لردن بری ایدی . (Sircis romanus) لره عائد حقوق زوس سیویله jus civile بوصورتله تکون ایتمشدی . اون ایکی لوحه قانونلریله باشلایان بو حقوق نهجی بر چوق قطعی اشکالپرست وسرت احکامی احتوا ایتمکده ایدی . روملی بونلرك اك اوفاق تفرعاتنه قدر رعایتی بر بورج تلقی ایدردی . اجنبیلر بو حقوقك خارجنده ایدیلر . فقط بالآخره توسیع ممالك ایدن رومالیلر آرالرینه غیر اختیاری برچوق اجنبیلرك قاریشدقلرینی حس ایدنجه واسکی تلقیلری‌ده یاواش یاواش

كوشه‌مكه باشلايجه يكى بر حقوق سيستمى قبول ايتديلر . بوحقوق
(jus gentium) اشكالدن معرا ايدى . بوحقوقدن اجنبيلرده استفاده
ايديورلردى . رومادە حقوق بو شكلده انكشاف ايدركن اسكيدن
برى (ستوبسيه‌ن) مسلك فلسفيسنه منسوب كيمسه‌لرطرفندن مدافعه
ايديلن بر حقوق سيستمى ده واردى . اوده حقوق طبيعيه (jus naturale)
ايدى . بالآخره بو حقوق طبيعيه نظريه‌سى اون يدنجى عصرده
« هوغوغروجيوس » طرفندن توسيعاً مدافعه ايدلدى . روماحقوقنك
أك متكامل صفحه‌سى حقوقجيلرك استادى « پاپينيه‌ن » ك اجتهادلرنده
اك معنا و كوزلر قاماشديريجى موقعنى بولدى . بوكون روماحقوقنك
بر چوق ملتلرك حقوقنده تأثيراتى آچيقدن آچيغه ومثلا فرانسه
حقوقنده مشاهده ايديورز . يونان حقوقنه كلنجه : اوده بشرى بر
ماهيت عرض ايديوردى . فقط اورادە آتنه تشكيلاتنده اسپارطه-
نككندن دها دموقراتيك بر روح كوريورز . بودورلردن صكره
يكى برافقك داها آچيلديغنى مشاهده ايديورز . شرقده يكى بر دوره
آچيليور ، اسلاميت طلوع ايديور . دين ساحه‌سنده برانقلاب وجوده
كليور وبودينى انقلابك يانده برده حقوقى انقلاب اخذموقع ايديور .
چونكه اسلاميت اجماع امت فكرلرينى وضع ايديور . بر حقوقك
حيات قدر جوال ولايبله‌جكنى وبو خصوصده اجماع امتك اصل
بولوناجغندن بحث ايديور . بوصورتله اسلاميت پارلاق بر انقلاب
حقوقى وجوده كتيريور . « فيلكس والي » ديوركه (بتون اسلامى
مؤسسه‌لرك روحى واك بيوك اساسى انتخابدر واسلامى مؤسسه‌لرك
عصرى علم سياسته وحقوقه مطابق قوت و استعدادى ده اجماع امتده

مندمجدرکه بو، مسلمانلر اکثریتنك یکی برتکلیفه قارشی قبول ورضا کوسترمه‌لری دیمکدر .)

«غولدزیر» ده دیورکه (اجماع امت برنسیبی اسلامیتك «دائما حرکت ایتمك» و «سربستجه تکامل ایلك» استعدادینك نوه‌سنی احتوا ایلر . بواجماع امت احکام نقلیه ایله شخصی اوتوریته‌نك استبدادینه قارشی تام زماننده برتصحیح ودفع قوتی وجوده کتیریر) اجماع امت اصولی اینجه برزمان دوام ایدییور. فقط معاویه‌نك سلطنتی اعاده ایتدیکی تاریخدن اعتباراً بو حقوق تلقیلری زائل اولویور . واونك یرینه احکامی دکیشمز فقهی حقوق قائم اولمغه باشلایور . مقام سلطنتده بولونان شخص واوکا مربوط اولانلر تکرار ظل الله فی العالم نظریه‌سنه دالییورلر. حسلرینی وفکرلرینی بوصورتله اویوشد. ریورلر . بوحرکت‌ده حقوق ساحه‌ده برارتجاع تشکیل ایدییور . بو تلقی بر چوق اسلام ملتلرنده وملتمزده یاقین زمانلره قدر دوام ایدییور غربده‌ده برارتجاع حاصل اولیور . کلیسا حقوقی (Droit - canonique) طوغویور . حقوق الٰهیه نظریه‌سی شرقده حکم سوردیکی قدر غربده‌ده قرون وسطی‌ده حکمنی یوروتویور . فی الحقیقه غربده بو حقوق الٰهیه نظریه‌سی ایکی صورتله کندیسنی کوستریور. بونلردن بریسی (Droit divin sur naturele) دیکری‌ده (Droit divin providentie) در . بز کرك فقهی حقوقه کرك غربده بو ذکر ایتدیکمز حقوق سیستملرینه اسقولاستیك حقوق نامنی ویرییورز . بشریت اسقو. لاستیك حقوقدن پك چوق ضررلر کورمشدر . فقط ره‌فورماسیون حرکتلری یعنی حریت وجدان مجادله‌لری ودور انتباه (رونه‌سانس)

بو سقط حقوقی ذهنیتلری آلت اوست ایدییور . حیاتك لایتغیر احکامه باغلانامایاجغنی حقوقكده اسقولاستیك بر ماهیت عرض ایده‌میه‌جکنی زمان ومکانجه دکیشه‌بیلن حیات شرطلرینه اویغون اولاجغنی قطعی برحقیقت شکلنده ایضاح ایدییور . بورادن اعتباراً حقوقیات ساحه‌سنده واسع وشموللی برانقلابه داها شاهد اولویورز. چونکه دین ودنیا ایشلری یکدیکرندن آیریلیوروديننك لایتغیراحکامی معتنا موقعده یعنی وجدانلرده یرینی بولییور . حقوقیات ایسه دینی قیدلردن ازاده تماميله بشری (لائیك) بر ماهیت اکتساب ایتمش اولویور .

۹ — اجتماعی حیاتده انقلاب ...

انسانلر ایلك صیجاق کوشه‌لرینی عائله قوجاغنده بولدیلر . . . بونك ایچوندرکه ایلك انسان طوپلولقلری عائله‌لردر. آقربالق دیدیکمز رابطه ایله برآرایه کلن انسانلر عائله‌یی تشکیل ایتمشلردر .

« پدرشاهی » و « مادرشاهی » عائله‌لر ایلك تشکللردر . [۱] فقط بوندن صوکره‌کی تشکللرك قبیله‌لراولدیغنه تصادف ایدییورز. قبیله‌لرك‌ده

---

[۱] مدرسلرمزدن عزت ملك حیات مجموعه‌سنده نشر ایتدیکی بر تدقیقده حوره دارالفنون اجتماعیات مدرسی Duprat دوپرانك Le lien familial - causes sociales de son Relâchment نامنده‌کی اثرندن شو صورتله بحث ایدییور : دوپرا دور قابله معارضدر . ابتدائی عائله‌نك دینی بر ماهیتده بولندیغنی ایضاح ایدر . موسیو دوپرا بو فکرلرینی « دینی آقربالغك طبیعی آقربالغك نشئه‌کی اولدیغی صوکره‌دن هر ایکیسنك‌ده برلشدکلری نهایت طبیعی آقربالغك بو دینی آقربالقدن آیرلدیغی کوردك بو نطی ایلرلمه‌نی قسم اعظمی اعتباریله منت دوشونجه‌لرك میستیك بلغیلرك برینه قائم اوللرینه بورجلویز . » شکلنده ایضاح ایتدکدن صوکره (اجتماعی مناسبتلرده کافه‌سنك اصلده میستیك رابطه‌لر) بولندیغنی علاوه ایدر . دوپرایه کوره دورقایم اجتماعی تکاملك طبیعی ، روحی واخلاقی شرطلرینی انکار ایتمشدر . حالبوکه بالذات دوپرا ایسه اجتماعی فعالیتلری تحقق ایتدیرن کیمسه‌لرك حسلرینی ، اعتقادلرینی آرزولرینی آراشدیرمق اونلری تحلیل ایتمك لزومنه قائلدر . بونك ایچوندرکه عائله‌نك تملی بولنان دینی « اقربالغك دیکر براساسی اولارق مدافعه ایدییور .

اساسی عائلەلر تشکیل ایتمشلردر . یعنی واسع بر عائلە افرادینك هیئت مجموعەسنی جامع بولنان برتشکیلات قبیلەدر .

قبیله حیاتی هرقبیلەنك کندیسنه مخصوص عرف وعادتیله تنظیم ایدلمشدر . حیات بوعرف وعادتلر ایچنده غایت بسیط بر طرزده جریان ایدر . بو جماعتلرده طبیعیدر که حیات تلقینك ناقص بولندیغی قدرده جمعیت تلقینی چوق ناتمامدر. بوقبیلەلرك یکدیکرلرینه قارشی عداوتلری بوتون شدتیله دوام ایدر و بر چوق قانلی نتیجەلر حصوله کلیردی. بویلەجه هرقبیله یکدیکرینه قارشی متمادی برحرب ایچندەدر. کندی تشکیلاتلری خارجنده بولنانلره حق حیاتلرینی باغیشلامایاجق قدر انصافسز وکینجی‌درلر وبو حقیقت اوزمانکی حیاتك غریب جلوەلرندن بریدر ، فقط بو قبیلەلرك هیئتنده مشترك برحال واردر. هرقبیلەنك بر رئیسی واردر . قبیله حیاتنك ناظمی بو رئیس‌در ؛ بو رئیس قبیلەداخلنده آسایش وانضباطی تأمین ایتمکله مکلفدر. هرنوع اختلافلرحقنده اعطای حکم ایتمك رئیسك وظیفەلرندن بریسنی تشکیل ایدر وبوتون قبیلەافرادی بوامرلره منقاددرلر. عجبا فردلری بوامرلره انقیادەسوق ایدن قوت نەدر؟ بوقوت جدی یوکسك بروارلغەباغلانان ویاشلی بولندیغی قدرده قوتلی بولنان قبیله رئیسی واونك عائلەسنك نفوذی‌در . بوتون قبیله خلقی صاف بر صمیمیتله بو اعتقادك آتش حار طرفداری‌درلر. قبیله رئیسلرندن صدورایدن أمرلری الٓهی برمنبعدن یوکسەلن أمرلر قدر مجبوری‌الایفا عد ایدرلر. رئیس‌ده بو وضعیتدن بالاستفاده قبیله داخلنده آسایش وانتظامی محافظەیه چالیشیر .

بشریتك شودورلرنده ذکیلر ، قوتلیلر ، یاشلیلر یعنی تام‌معناسیله

أرشد اولانلر حكم سورمشلر و بو جماعتلری سوق واداره ایتمشلردر.
فقط قونك بودورلرده داها زیاده حاكم اولدیغی قناعتی عمومیدر .

بو دورلردن صوكره روما مدنيتنك پارلاق بر رنك اكتساب
ایتدیکی وروماليلرك منتظم برادارە سیستەمی قوردقلرینی ، جهانی
بردولت تشكيل ايتدكلرينی كوربيورز . روما مدنيتنك طالع بيلديزی
بوتون شعشعه سيله جهان افقنده پارلاركن مدنيتجه چوق داها آشاغی
قوملرك حرصلرينی تحريك ايتدی . بونلر روما مدنيتنه هوس ايتمك
و رومادە يرلەشمك ايستەين قاهر وغلبەلق بر زمرە ایدی . نهایت
هجوم ایتدیلر مدنیتجه رومالیلردن آشاغی بولندقلری ایچون بونلره
(باربار) نامی ویریلیوردی . جرمنلر بوأولكه‌یی استیلا ایتدیلر .
روما مدنیتی بو صورتله أجنبی برصولتك تأثیرلری آلتنده بر توقف
دورەسنه داخل اولمشدی . رومانك بو يكی ساكنلری عددجه پك
كثیردیلر و بویله اولمالرینه رغماً روما دولتجیلكی كی بر دولتجیلك
فكری دماغلرینك یانلرندن بیله كچمه‌مشدی . فقط وقتا كه شارلمان
ایمپراطورلغی پارچالانیور ، بو پارچالرك هر برده تكثر ایتدیکی و یکی
برسیستەم وجودە كلدیكی كوربیورز. بوكا بودورەیه درەبكلك دوری
Féodalisme دنیلیور. طبیعتیله عسكرلك وشوالیەلك دوری‌دە بودورك
كشادیله باشلایور بو درەبكلك اسكی ژرمنلردە موجود بر تشكیلات
comitatus دن نشأت ایتدیکی ظن اولنیور بونك ایچوندركه درەبكلك
أولكه‌یه مربوط بر دولت دكل شخصه مربوط كوچوك دولتلردی .
قرون وسطی بو فعالیتلره شاهددر . محكم شاتولری ایچنه یرلەشن بو

طفیلیلرك بر حاکم اولدقلری دوره بوزمانلردر . خلق ظلم واشکنجه آلتنده ایکله‌مکده‌در . متکامل بر جمعیت یوقدر . یالکز دره‌بکلرك کیفی اداره‌لری موجوددر . فقط باروتك ایجادی بوزمانلرده بویوك برانقلاب یاپیور دره‌بکلرك یعنی عسکرلکده ماهر بوزوربالرك دورلرینه‌ده بو صورتله نهایت ویریلیور وبوکا مقابل دیکر بر جریانله آز چوق وحدته دوغرو آدیملر آتیلمغه باشلانیور ... خلق کتله‌لری داها قوتلی اداره‌لر آلتنده برله‌شیور و بو صورتله‌ده قراللق ، ایمپراطورلق جریانی یول آلمش بولنیور . دره‌بکلك یرینه قراللق فقط تام معناسیله مستبد برقراللق دوره‌سی آچیلیور .

بوزمانلره قدر دره‌بکلرك ظلملری آلتنده یاشایان خلق بودفعه‌ده متحکم قراللرك مستبد اداره‌لرنده موجودیتنك أزیلدیکنی حس ایدییور بوراده ادارهٔ مستبده‌یی مناقشه ایده‌جك دکلز . بوخصوص موضوعمز خارجنده‌در بزیالکز برمثال کوسته‌رمك ایسته‌یورز . مستبدلرك بوتون دهشتلریله اجرای حکم ایتدکلری عصر اون‌یدنجی عصردر استبداد فرانسه قرالی (اون دوردنجی‌لوئی) نك شخصنده اوکا (دولت بنم) (L'état c'est moi) دیدیرنه‌جك قدر قوتلی وعظمتکار برصورتده تجلی ایدیور [١] . فقط مطلقیتك أك قاهر برصورتده اجرای حکم ایتدیکی فرانسه‌ده خلق بوأزیجی تأثیر آلتنده بونالمش‌در . أفرادده یکی وشعورلو بر فکر حرکتنك اویاندیغی حس ایدیلیور . اوفکر

[١] اون آلتنجی واون یدنجی عصرلرده مطلقیت اداره‌نك کسب شدت ایتمه‌سی état Pasimonial متصرف دولت اساسنی وضع ایتمشدی . بوتورلو دولت سیستمده حاکمیت یالکز قرال ویاایمپراطوره عائد بولنوردی ...

حركتی كه ۱۷۸۹ ده فوران ایده‌رك بوتون بر مظلوم بشریته خطابه ایدییور اون آلتنجی لوئی كبی بر مستبدك باشنك كسیلمه‌سنی موجب اولان بو انقلاب (شاتولره حرب ، قلوبه‌لره حضور) (نره‌ده كه بر تاج واردر . بیلكزكه اونك آلتنده بر دشمن صاقلیدر) اساسلریله میدانه چیقیوردی . انقلابك غایه‌لری بر نقطه اطرافنده طوپلانارق حقوق بشر بیاننامه‌سی نشر ایدلدی . قوماندانلرینه مظلوم ملتلره حریتلرینی استحصال اوغرنده صرف ایده‌جكلری مساعیلرینه مقابل یاردیم أمرلری ویرن انقلاب فرانسه‌سی بوتون جهان أفكار عمومیه‌سنه (حقوق بشر واهل وطن بیاننامه‌سی) نی نشر ایتمكله تاریخی و تاریخی اولدیغی قدرده تقدیرلره لایق وظیفه‌سنی ایفا ایتمش بولنیوردی . فرد یوقدر ، جمعیت واردر . جمعیتده فردك حاكمیتی حكمران اولاماز اساسلرینی وضع ایتمكله برابر فرده فردلك حقوقنی تأمین ایدن بر انقلاب یاپیور- دی فرانسز انقلابنك بو عالمشمول حقوق بشر بیاننامه‌سنك استبدادك أك قویو ذهنیتیله حكمران اولدیغی چارلق روسیه‌سنده بیله صارصینتیلری حس ایدیلیوردی . انقلاب برچوق منور روسلرده بر سمپاتی تولید ایتمشدی . بو انقلاب حركتلرینی یاقیندن تعقیب ایتمك ایچون زمانك برچوق ایلری كلنلری فرانسه‌یه كلیرلردی . انقلابدن اول ، فرانسه (لانسیه‌ن ره‌ژیم) نامنده بر اداره سیستمنه مالكدی . بو سیستمده ایكی اساسه استناد ایدییوردی :

۱ — استبداد

۲ — امتیازات صنفیه ، ایدی .

انقلاب بو اداره سیستمنه قارشی قویدی و « لونووو ره‌ژیم »

تاميله يكي بر طرز اداره تأسيس ايتدي . بو نظام جديد حريتي طبيعي برحق تلقي ايديبوردي . حقوق بشر بياننامه‌سنك برنجي ماده‌سنده بو فكري (انسانلر حر وحقوقجه مساوي اولارق دوغارلر و اوحالده ياشارلر) شكلنده ايضاح ايتدكدن صوكره ديكر برماده‌سنده‌ده (هر هيئت اجتماعيهٔ سياسيه‌نك غايه‌سي انسانك فطري و لايتغير حقوقني محافظه ايتمكدر بوحقوق ايسه حريت ، أمنيت ، ملكيت وظلمه قارشي مقاومتدر) ديبور . ديكر اقسامى‌ده حاكميت مليه پرنسيبني افاده ايديبوردي. فرانسز انقلابنك بو پرنسيبلري آلمانيانك بويوك فيلوسوفي « قانت » بويوكلك شاعرلرندن « شيلله‌ر » وسياسي محررلرندن « ويلهلم هومبون » كي آدملر طرفندن‌ده بنمسه‌نيوردي. ينه بو صيرالرده فرانسز عسكرلري مختلف مملكتلرده ايده آل اوغرنده حركت ايتدكلري ايچون بويوك برشوقله استقبال ايديليورلردي وبوحركتلرده ده‌موقراسي لهنه قيد ايديله‌جك عمومي برجرياني افاده ايديبوردي . ده‌موقراسي حركتلرينك باشلانغيجي بوصورتله فرانسز انقلابي تأمين ايتدكدن صوكره حقوق بشر بياننامه‌سنك تأثيرلري مختلف طرفلرده كورلمكه باشلاندي. چين اختلالي ، « ژون توركلر » اختلالي ، هندستانده‌كي غليانلر ، ايرانده‌كي اختلال هپ فرانسز انقلابنك تأثيرلرندن دوغيوردي . . .

فرانسز مورخلرندن لاويسك فرانسز انقلابنك تأثيرلرينه دائر مطالعاتي شايان دقتدر . (لاويس) ديبوركه [١] « حقوق بشر بياننامه‌سي ديلن بياننامه‌ده (هرحاكميتك منشأى اساساً ملتكدر)

---

[١] معاصر آوروپاده سياسي اجتماعي فكرلر وفكري جريانلر، آقچوره اوغلي يوسف بك .

دنیلیور . بوندن شو چیقار ؛ ملتلر یعنی قانونلره تبعاً یاشامق آرزو ایدن انسانلردن مرکب مشترك وجودلر أجنبیلر طرفندن اداره اولنمامالی ، تماماً ویا قسماً أجنبی دولتلره الحاق ایدلهملیدر . ملتلر مستقلدرلر ، تقسیم اولنامازلر بوندن باشقا ملتلر حردرلرده ... «قانون آرزوی عمومینك افادهسیدر بالجمله اهل وطن بالذات ویا وکالةً قانونلرك تنظیمنه حق اشتراکی حائزدر » بیاننامهنك بو ایکی دستوری اون دوقوزنجی عصر تاریخی قسماً سوق واداره ایتمشدر، چونکه دهموقراتیزم جریانلرینك مبدأی فردك حریت تامهسنی استحصال ایله سربستجه انکشاف ایدهبیلمهسنی تأمیندن عبارتدر بونك ایچوندرکه مساواتی تطبیق ایتمك ایستهین فرقهلر بو سایهده هر مملکتده چوغالدیلر اون دوقوزنجی عصرده عامهپرورلك دییه ترجمه ایدهبیلهجکمز -Démokra tisme جریانلری بوصورتله انکشاف ایتدی. اساساً بو برحقیقتدیکه فردك تکاملی نسبتنده جمعیتده تکامل ایدردی . بونك ایچوندرکه حریتچیلکك اصل غایهسی فردك حریت تامهسنی تأمین ایتمکدر . بوده کوستریورکه حریتچیلکك منبع اصلیسی فردجیلك (أندیویدو آلیزم)در. بوجریانك منشألرینی قرون اولیده حتی قرون وسطیده بیله بولمق ممکندر . حالبوکه ارتجاع ایدهآلنی آنجق قرون وسطیده بولیوردی . معمافیه ارتجاع ایله دهموقراتیزم جریانلرینك قاوغاسی حرثی ، اجتماعی ، سیاسی ساحهلرده فردك حریتنك تأمین ایدلمسی اطرافنده جریان ایدییوردی . حریتپرورلك فردك حریتنك تکملنی دیکری ایسه تحدیدینی ایستهیوردی . حریتپرورلر طبیعتیله بوکا معارضدیلر ، حقوقی وفعلی ساحهده بو تحدیداتك بهمهحال ازالهسنی

ایسته‌یورلردی . بونك ایچونده حریتپرور اساسلر ایله قانونلر وضع ایدلمسنی آرزو ایدییورلردی . بوده افراد اهالیدن منتخب مجلسلر طرفندن یاپیلابیله‌جکدی بو مجلسلرك‌ده کندیلرینه مخصوص اسملری واردر اوده « مجلس مبعوثان » در . بوصورتله حریتپرورلر بومجلسلك طرفداریدرلر بر قانون اساسی تنظیم ایدن مجلس مبعوثانده مبعوثلرك وظیفه‌لری قوانین وضع ایتمك و بونلرك تطبیقنی مراقبه ایله‌مکدر . چونکه حریتپرورلر قونستیتوسیونه‌ل حکومت طرفداری ایدیلر . مع مافیه اون دوقوزنجی عصرده فکرلر بر آز تخالف ایدییور . چونکه اون دوقوزنجی عصر لیبه‌راللری حاکمیتك یالکز « بورژوازی » یه انحصار ایتمه‌سنی ایسته‌یورلردی . بو خصوصده اون دوقوزنجی‌عصرلیبه‌رالیزمنك ممثللرندن « به‌نژامه‌ن قونستان » ك ١٨١٦ « مشروطیتپرور سیاست درسلری » نامیله نشر ایتدیکی کتاب کافی درجه‌ده بر صراحت افاده ایدییور. به‌نژامه‌ن حاکمیت ملیه نظریه‌سنه مخالفدر چونکه حاکمیت ملیه غیرمحدوددر ، دییور . تمثیل اساسنی حکومتلرك قبول ایتدکلرینی ذکر ایتدکدن صوکره حاکمیت ملیه‌نك نامحدود برصورتده آکلاشلماماسنی چونکه بوتقدیرده‌ده براستبدادك حصوله‌کله‌بیله‌جکندن بحث ایدییور به‌نژامه‌نه کوره حاکمیتك حدودی « عدالت و حریت شخصیه » ایله تحدید ایدلملیدر . به‌نژامه‌نك بو فکرلری اوزمانکی عایه‌لری ایضاح ایدییور ، فقط اون دوقوزنجی عصر ایمپه‌ریالیزمنك اساسلرینی شیمدیکی جمیتده بولمایورز . چونکه ده‌موقراسی تام ومتکامل برشکلده اجرای حکم ایتمکده بولنیور...

٭٭٭

ملی حرکتلر سیاسی حرکتلرك برتجلیسیدر فقط سیاسی اولدیغی قدرده اجتماعیدر، چونکه کندیسنه مخصوص عنعنه‌لری طاشیيان یعنی اوریژینال برحرثی بولنان هرجمعیت اجتماعیاتجه تدقیقه شایان برموضوعدر. فرانسزمورخ وفیلوسوفی (أرنست رنان) ملی حرکتلرك نقطهٔ استنادی اولان ملیتی شوشکلده ایضاح ایدر. « ملیت معین برنسلی زمره‌یه انتسابی شعور ایدیممکدن عبارتدر ملتده عینی شعوره مالك انسانلرك مجموعیدر. ملت برحالت روحیه‌در، بونی ایکی عامل تولید ایدر ماضیده‌کی مشترك حیات ، استقباله معطوف أمیدلر وآرزولردر . ماضی ، مشترك حرثی ثروتلر، عنعنه‌لردر. استقبال برابریاشایارق ماضینك حرثی قیمتلرندن استفاده ایتمك آرزوسیدر . ملت مشترك مجادله‌لر ومشترك فداکارلقلر محصولیدر . بوکونکی ملتی یاراتان دونك بابالریدر. مشترك‌قان ، مشترك حرث وبوحرثی ثروتلره مشتركاً مربوطیت ... ایشته ، ملیت بودر وبرملتك یاشادیغنه دلیل مشترك برارادہ اظهار ایتمکدر » فی‌الحقیقه ملی حرکتلر حرث برلکیله طوپلانمش بوانسان طوپلولقلرینك انکشافنه مقتضی شرائطك حصول بولمسی ایچون صرف ایدیلن غیرتلردن دوغار . مثال بولمق قولایدر بعض قوملر پارچالانمش برحالده ایدیلر. باشلیجه مثال لهستان ایدی. فقط لهستانك ملی برحرکت نتیجه‌سنده مظفر اولارق بوکون استقلاله صاحب بولندیغنی کوریيورز. بوغیرتلرك هپسی ملی حرکتلری وجوده کتیریيور. تام استقلال قازانه‌جق صورتده قوتلی اولمایان فقط بعض ملی حقلرینی اکتساب ایچون مثلا مختاریت ملیه قازانمق ایچون یاپیلان حرکتلر دخی ملی حرکتلر اقسامندندر اون دوقوزنجی عصرده بوملی حرکتلرك ویردیکی شعورله بعض ملتلرك یوکسه‌لدکلرینی کوریيورز . بونك أك معظم مثالی بولغارلردر واو بولغارلرکه برقاچ عصر موجودیتلری اونوتلمش برملتدی ...

١٠ — دینده وحریت وجدانده انقلاب ...

موسانك طورسیناده آلدیغی أوامر عشره‌سندن صوکره عصرلر کچدی . صیراسیله خریستیانلق انجیلله برابر کلدی وبونلردن صوکراده اسلامیت قرآن کریمله برابر کونش کبی طلوع ایتدی .

موسویلرك توراته مقابل خریستیانلرك انجیلی باصل یکی احکامی احتوا ایده‌رك کلدی ودینده برانقلاب یاپدی ایسه اسلامیت‌ده قرآن کریمله دینی ساحه‌ده أك بویوك برانقلاب یاپدی .

جناب‌حق رسولنه تودیعاً کوندردیکی بومقدس کتابنده اسلامیتی کلمش وکچمش دینلرك أك اعلاسی اولارق طانیتیوردی . قلبلره نفوذ ایدن بو عالی دویغولر آز بر زمان ظرفنده اسلامیتك نه‌قدر توسع وانکشاف ایتدیکنی کوستریر. فقط بوایکی دین ، یعنی اسلاملقله خرستیانلق یکدیکرلرینه قارشی دائمی برمجادله حالنده ایدیلر .

اسلامیتده (حریت وجدان) اساسی اصل طوتلدیغی حالده خرستیانلقده مع‌التأسف بواساسه رعایت ایدلمیوردی . ایشته بو یوزدندرکه مصادمه‌لر عصرلرجه‌دوام ایتدی . شرقده اسلامیت معاویه‌نك سلطنتی اعاده‌سندن صوکره صارب بربره صاپارکن واو حال برچوق زمانلر دوام ایدرکن غربده دینی ساحه‌ده بر طاقم قانلی مجادله‌لره

منجر اولان عربده‌لره تصادف ایدییورز . اسلامیتده حریت وجدان اصلدر دیمشدك . حالبوکه خرستیانلقده بوقاعده‌یه رعایت ایدلمه‌یوردی. بونك ایچوندرکه برعکس‌العمل قدرتی کندیسی کوستردی ونهایت بو قانلی فاجعه‌لره سبب اولدی . بشریت بو هنکامه‌دن صوکره‌درکه دوکدیکی قانه مقابل أبدی برموفقیت داها تأمین ایتمش اولیوردی. چونکه حریت وجدان ساحه‌سنده واسع براقلاب تظاهر ایدییوردی. ١٦ نجی عصرده ظهور ایدن بوحرکتلره «ره‌فورماسیون» اصلاحات حرکتلری دیلیور ؛ بوحرکتك عامللری «لوته‌ر ، قالوون ، سویه‌لی» وسائره‌در . بوراده خرستیانلق نامنه اسکی عقیده‌لردن بعضیلری ترك ایدلمش بولنیورلر . قاتولیکلکك قارشیسنه برده «پروتستانلق» دیلن مذهب چیقیور ، پروتستانلق ظهور ایتدکدن صوکره دیرکن برده ره‌آقسیون باشلایور یعنی قاتولیك ارتجاعی باش کوستریور ودینی محاربات حصوله کلیور بو مجادله‌لر اکثر مملکتلرده داخلی محاربات شکلنده بعض یرلرده‌ده بین‌الملل محاربات شکلنده تظاهر ایدییور . فقط نتیجه‌ده «وه‌ستفالیه» معاهده‌سیله ١٦٤٨ تاریخنده حریت‌وجدان تأسس ایتمش بولنیور ... بو صورتله دینی ساحه‌ده‌ده براقلاب یاپلمش بولنیور. انکلیز مستشرقلرندن «فه‌لیکس والی» بواقلابدن شو شکلده بحث ایدییور «علم دین چوق زماندن بریدرکه نظری میسیونه‌رلرك اسکی مکتبه منسوب دین علمای ظاهره‌سنك افقندن چوق اوراقلره عطف ایتمش بولنیور . او منتج علم دین حضرت عیسانك افعالنی هانکی پرنسیبلره ، عمده‌لره استناداً تقدیر وتکریم ایدییورسه حضرت محمدك افعال واجراآتی ده‌ینه عینی عمده‌لره بناءً تکریم وتجلیل ایدییور

وعیسی‌نك جبلده‌کی وعظنی ناصل بر حس شکران ایله اوقویورسه اسلامیتك اخلاق کوزه‌للکنه وهندستانك مقدس کتابلرینك أك پاك اوصافنده کوریله‌جك عالی فلسفه‌یه قارشی‌ده یینه اودرجه درین حس حرمتله متحسس بولنیور »

۱۱ — رونه‌ساس حركتلری ...

قرون وسطاده آوروپا ملتلرندن اكثریسی عینی حرث معنوی Culture morale یی حائز بولیوردیلر. بو وحدت حرثیه‌نك عامللرندن ایكیسی (پاپا) وقاتولیكلك ایدی. قاتولیكلك یالكز بردین شكلی محافظه ایتمه‌یور عینی زمانده دنیایه‌قارشی بر كوروش طرزی‌ده افاده‌ایدییوردی. یعنی باشـلی باشه بر مدنیت افاده ایدییوردی . فقط اویله بر زمان كلدی كه اون بشنجی عصره دوغرو بو مدنیت چورومكه باشـلادی وبعض اقوام بالذات كندی مدنیتلرینی آرامغه باشلادیلر. معلومدركه قدیم مدنیتلرك بریسی‌ده روما مدنیتی ایدی ؛ روما مدنیتی زماننك أك مكمل مدنیتی اولارق طانییوردی . عینی زمانده برده قدیم یونان مدنیتی واردی و بو یونان مدنیتی‌ده روما مدنیتی قدر پارلاق و اونك والدی عد ایدیلیوردی . ایشته بو صـورتله بعض آوروپا قوملری قدیم یونان وروما مدنیتلرینی تدقیقه قویولدیلر . روما تاریخی تدقیق ایده‌رك استفاده‌یه چالیشدیلر ، یونان مدنیتك أثرلرینی آثار صـناعیه‌سی بولدیلر قدمانك آثار علمیه و أدبیه‌لرینی تدقیق ایتدیلر و اونلری تقلیده چالیشدیلر . بوكا تاریخده بر اسم ویررلر (دور انتباه Renaissance) عینی زمانده روما و یونان دورلرینه قلاسیك دورده دینلدیكی ایچون بوكا (Renaissance classique) دحی

ديديلر . يعنى بوجمله‌نك افاده ايتديكى معنا اسكى قلاسيك دورلرك
تكرار دوغوشى ديمكدر . بودوره بر تجدد وانتباه دوره‌سيدر وبو
انتباه حركتلرى اسكيدن اولديغى كى آرتق آوروپالى ملتلرك قاتوليكلكه
قناعت ايتمدكلريى كوسترير . هرملتك رونه‌سانسنده آرچوق بر فرق
اولمقله برابر مشترك بر وصف واردركه اوده قرون وسطى‌نى
حاللره نهايت ويرمكدر . چونكه قاتوليكلكده غايه (زهد وتقوا)
ايدى يعنى ascetime ايدى ، دنيايى مهمور كورمك ... دنيا بردار
عذاب اولديغى جهتله اودن بر آن اول قورتلمق لازم كله‌يدى . . .
سعادت ورفاه تام معناسيله ديكر حياتده يعنى آخرتده تأمين ايديله -
بيله‌جكدى . بونك ايچون دنياده نفسه عذاب ويرمك برغايهٔ كمال
ايدى . ايشته ، اون بشنجى عصرده بو ذهنيت دماغلرى تطمين
ايتمه‌دى؛ ايكنجى برغايه آرادى جسمانى منافع ولذائذ دنيويه‌نك اهميتى
آكلاشلدى. بويله‌جه انسانلر برطاقم منافعدن ، دنيوى لذائذدن استفاده
يوللرينه قويولديلر وبوفكرلر قاتوليكلكك ساحه‌سنى ايجه تحديد ايتدى.
ره‌فورماسيون حركتلرينه تقدم ايدن بوزمانلرده دور انتباه بوصورتله
تأسس ايتدى . اودور تجدد وانتباه كه بوكونكى مدنيتك اساسى
تشكيل ايتمشدر . بو دورك كشاديى متعاقب صنايع نفسه‌ده عظيم
انقلابلر وجوده كلكه وصنايعك هرساحه‌سنده بيوك تحوللر حصوله‌پذير
اولمغه باشلاديلر .

۱۲ — سیاستده انقلاب ...

سیاستك عصرلردنبری تطبیق ایدیلن بر اصولی کتاب کاشناندن آلنان بردرسه‌می استناد ایدر ؟ قونجه کندیسندن آشاغی بولنانلری ازمك تحت حاکمیته کچیرمك أك ابتدائی دورلردنبری آدم اوغللرینه واونلرك دولتلرینه ویرلمش بر خصلتمیدر ؟ تنازع بقا قانونه استناد ایده‌رك تعقیب ایتدکلری سیاستلرینی معذور کوسترمك ایسته‌ینلرك ادعالری دوغریمیدر ؟ بو سؤالره جواب ویره بیلمك ایچون کهنه برسیاست اصولی ، ایمپه‌ریالیزمك ماهیتنی وفنالقلرینی ایضاح ایتملیدر . تاریخك پك اسکی زمانلرندنبری بو سیاست اصولنك تعقیبنه تصادف ایدیيورز . مثلا، فنیکه‌لیلر قارطاجاده برمستملکه وجوده کتیرییورلر قوجا اسکندر عینی غایه ایله دنیایی فتحه قالقشیور .

قانونی سلیمان عینی دویغو ایله توسیع ممالك ایتمك غایه‌سی ایچون چالیشیور واولکه‌لر ضبط ایدییور . بونلر ایمپه‌ریالیزم سیاستنك تطبیقنك ابتدائی وپروزسز شکللریدر . فقط زمانمزده تعقیب ایدیلن بر ایمپه‌ریالیزم سیاستی نه قدر صاقلانمق ایسترسه ایسته‌سین اونی اورته‌جك آنجق شفاف برتولدن باشقه برشیمیدر ؟ وبز بوسیاستك فنا نتیجه‌لرینی بوکون بیله کورمیورمی‌یز ؟

طوپراغه، طوپراق علاوه ايتمك؛ حريتلرى سلب ايتمك، وارلغه
وارلق، قاتمق بونلرك صوكى نه‌در؟ اوررلرده پرله‌شديكمز اولكه‌لر
برلرى مسعود ايده‌جك قدر قياس دكلميدر و بوتون دنيا يالكز طوپلك
تفنكك وقليجك اوزرنده‌مى دورور . آدم اوغللرنده خودكاملق
حسلريله داها وصله منفعت تأمين ايتمك انديشه‌سى وارسه اونك يانده
برده فضيلت و منفعت ما انديشلك دويغولريك موجود اولماديغى كيملر
ادعا ايده‌بيلير ؟.. دولتلر كه تشكل شرطلرندن بريسى عينى غايه‌يى
طاشييان فردلردن ترك ايدرلر ديبورر اوحالده نيچون بوكونه سياست
اصوليه برنهايت ويرميورر . حريته قارشى حريت طانيمق حقه قارشى
برمكلفيت اجرا ايتمك مجبوريتنده‌ير . بناءً عليه دولتلرده عينى حسله
متحلى اولماليدرلر . باقكز ؛ بوكونك ايمپه‌رياليست دولتلرينه . . .
باقكز ؛ اونلرك تعقيب ايتدكلرى سياسته ، هيچ حقوقله علاقه‌سى
وارميدر ؟ . «اسلاميت عالمده دينى وسياسى انقلاب» آدلى اثرك
مؤلفى بولنان «فليكس وايس» [١] (اكر عرب عالمى يكى برمفكوره
روحى ايله ماضيده‌كى ومستقبلده‌كى حرب واستيلا محتكرلرى عليهنه
مقدس براهل صليب آچارلرسه برده بوتون ايمپراطورلقلرك ودولتلرك
بركون كلوب مصادف اولدقلرى معظم بحراندن كچيدمدن قورتيلاماياجغز
ومستقبل قريبده ماضيده وقوعه كلن وقايع قدر مدهش حادثاتك
فداكارلقلرك الى ماعلى برر شاهدى اولاجغز) ديبور. حقيقته نه‌قدر
موافق برجمله ... دوربين بر محررك كوزه‌ل بر مطالعه‌سى ايمپه‌رياليزم
سياستنك بالخاصه شرقده همان همان دائما تطبيق ايدلديكى كورمكله

---

[١] اشبو اثر آيك تاريخى مجموعه‌لرنده تفرقه ايدلمشدر .

دلخونز بوحقیقی محررینه بوتون جیلاقلغیله ایضاح ایدیبور. (شرق یالکز غرب محتکرلری طرفندن رزیلانه استثمار اولنماسنه تحمل ایتمه‌یور او محتکرلرکه اونلرك روح وفکرلرینك الك درین وقدسی غایه‌سی بر انکلیز لیراسی یاخود بر آمه‌ریقان دولاری یر یوزنده صلحی تأسیسه مستعد الك عالی فکره ترجیح ایتمکدن عبارتدر) شرق مسئله‌سنك طرز جریانی قدر بوآجی حقیقتی بلاغتله افاده ایده‌جك بر حادثه موجودمیدر؟ مشهور انکلیز شاعری لورد (بایرون)ك (آلتق وصاتمقله مشغول بر ملت) دیبه تعریف ایتدیکی اوروپالیلر یالکز قصد تنفع پشینده دولاشان انسانلرمیدر؟ عینی مؤلف بر انکلیز اولمق دولاییسیله امپه‌ریالیست دولته باقکز ناصل بر توصیه‌ده بولنیور... (بویوك بریتانیا ممکن اولدیغی قدر سرعتله آسیا قطعه‌سنه وخصوصیله مسلمان ملتلره قارشی ناموسکارانه بر سیاست قبول وتطبیق ایتمه‌لیدر) دیبور اسکی بر ژاپون ناظری ده شو مطالعاتده بولنیور [١] «بز عنعنوی صنایع نفیسه‌مزله، غربدن آلدیغمز اصوللرله جانلاندیردیغمز صنایعمزله بوتون بوتکملاتمزله تام مدنی اولامادق فقط وقتا که طوپلرمزی وتوفنکلریمزی اکمال ایتدك وقره‌ده ودکزده اون بیکلرجه انسان ئولدوردك؛ ایشته اوزمان مدنیلك شهادتنامه‌سی آلابیلدك» ژاپون ناظرینك بوجمله‌لری ایمپه‌ریالیزملك آوی اولماق ایچون یالمسی مقتضی حاضرلقلری یعنی بوکون بشریتك مشغول اولمق ایسته‌دیکی تحدید تسلیحاتی تسهیل ایتمك شویله دورسون اوکا وصول یوللرینی قاپامغه خدمت ایتمزمی؟ فقط ژاپونلر حقلیدرلرده... چونکه دنیا ایشلرندن

---

[١] تاریخ سیاسی آقچوره اوغلی یوسف بك.

بومضر سیاست اصولی اوزاقلاشدقجه هیچ دکل ایسه تدافعی بر حال آلمنی
اولدن قارارلاشدیرمق ایجاب ایده‌جکدر . اوحالده ایمپریالیزمی تطبیق
ایده‌جك دولتلر تپه‌دن طیرناغه قدر ناصل سلاحلانمغه مجبور اولاجقلرسه
اوندن تحفظده بولناجق دولتلرك ده متقابل بر سلاحلانمغه باشلاماسنی
موجب اولمایاجقمیدر ؟ وبوتقدیرده تحدید تسلیحات ناصل تأمین
ایدیله‌جکدر ؟ جهان صلحی ناصل یاشاتیلاجقدر ؟ ملتلر بیننده بر اشتراك
مساعی وفکری ناصل وجود بولاجقدر ؟ اساساً تاریخ ، بو کهنه‌مش
ومضر سیاست اصولنك تطبیقندن حاصل اولان فنا نتیجه‌لری قید
ایتمشدر . جریان احوال بونتیجه‌یی تاریخه قازاندیرمشدر. استیلایه
اوغرامش برلرك خلقنك ناصل بر حس ملی ایله فوران ایتدکلرینه
وجداللرنده موفق اوله‌رق استقلال تأمین ایله‌دکلرینه شاهد اولمشزدر.
وقتیله اسپانیانك مستملکه‌سی بولونان آمریقانك بوصورتله بر حرکته
کیریشمه‌سی واعلان استقلال ایله‌مه‌سی ، اك بلیغ برمثالیدر. بوکونکی
هندستانده‌ده استیلا سیاستی علیهنه برغلیانك موجودیتنی سزییورز .
یارین اونك‌ده بواوغورده ایکنجی بر آمه‌ریقا اولامایه‌جغنی کیم تأمین
ایدر ؟ اونوتمامالی‌یز که موقت موفقیتلر دائمی قازانج منبعلری تشکیل
ایتمه‌زلر . ساده‌جه قوته مربوط نتیجه‌لر ، اوزون اوزادی‌یه باقی
قالامازلر . چونکه قوت متحولدر : بوکون غالب یارین‌ده مغلوب ...
بروقتلر تطبیق ایدلمش دیکر برسیاست اصولنه داها تصادف ایدییورز
بوسیاسی اصول اون سکزنجی عصر دیپلوماسیسنده مرعی اولان
وحقوقله علاقه‌سی پك‌ده بولنمایان ایکی اساسدن عبارتدر .

۱ — آوروپا موازنه‌سی ...

٢ ـ تعویضات اصولی ... فقط بوتعویضات اصولی آوروپا موازنه‌سی سیاستنك بر نتیجهٔ طبیعیه‌سیدر . بوتعویضات اصولی نتیجه‌سنده‌درکه ویانه قونغره‌سنده آلمان حکومتلری پارچا پارچا ایدیلیورلر نیس وصاووا فرانسه‌یه ویریلیور. بواصولك ایلك دفعه «اوترەخت» معاهده‌سیله تطبیق ایدلدیکنی کوریيورز . موازنه نه دیمکدر ؟ هیچ بر دولتك دیکرینی یوتابیله‌جك برحاله کله‌مه‌سنی تأمین ایتمکدر . تعبیر آخرله دیکر بر دولت استقلالنی وحقوق اصلیه‌سنی کندیسی ایچون بر تهلکه موجود بولنماقسزین بردولتك تهدید ایده‌مه‌مسیدر. بوموازنه اصوللرینك ایزلرینه قدیم زمانلرده‌ده تصادف ایدییورز. مثال اولارق رومایه قارشی سیراکوزه تیرانیله قارطاجانك اتفاقنی ذکر ایده‌بیلیرز. بالخاصه دولتلرك ناپولیونه قارشی معاهده‌لرده «حکیمانه بر توزیع قوا، عادلانه برموازنه‌اساسنه مستند برصلح ایسته‌دکلرندن» بحث ایله‌ملری‌ده موازنه فکرلرندن باشقه برشی افاده ایتمز .

فرانسز خارجیه ناظری «تاله‌یران» له اون سکزنجی لوئی بواساسدن بحث ایدرلرکن وضع ایتدکلری نظری بر سیستمه‌ده «آوروپاده حصوله کلن هرج ومرج حقوق دول قاعده‌لرینه رعایت ایدلمه‌مکدن ومشروعیت‌حکمدارییه حرمت ایتمه‌مکدن حصوله کلمشدر. فرانسه حقوق‌عامه‌نك‌ومشروعیتك مدافعی‌در. حقوق‌عامه‌ومشروعیتك مبدأی‌عدالتده‌در. عدالت ایسه عمومك منافعنی‌تأمین ایده‌بیلمکده‌در» دییورلردی . ینه تاله‌یران موازنه اصولنی مدافعه ایدرکن «دولتلردن هر برینك حقوقنی وعمومك استراحتنی کافل براساسی تلقی ایتمك» دن بحث ایدییوردی. موسیو «بووانقاره»ده ١٩٢١ ده (حربك اصللرنده)

دیورکه «آلمان امپەریالیزمی اوزون مدت آوروپا موازنەسیله اوبوشابیلیر برشی دکلدی . نتەکیم موسیو یتمان هولوەغ ۱۹۱۵ ده ظفردن کندیسنه امنیت کلدیکی برزمانده رایخشتاغده (انکلترەنك دولتلرك موازنی سیاسی یوق اولمالیدر) دیه حایقیرمشدر . تعبیر دیکرله آلمانیا ترازی کفەلرنده ایستەدیکی کبی آغیر باصمقده حاکم اولمالی راجح برقوت تساوی قوا مقامنه قائم اولملیدر» [۱] ماهیتی حقنده آز چوق ایضاحات ویردیکمز موازنه سیاسی شیمدیکی دیپلوماسیده قابل تطبیق عد ایدلمش برماهیتده دکلدر. مع مافیه بواساسی بوکون دخی مدافعه ایدنلر واردر ازجمله پارس حقوق فاکولتەسی حقوق دول مدرسی موسیو «پیلله» بوفکری صلح جهان ایچون مدافعه ایتدیکنی سویلەمکدەدر بوندن صوکره سیاست ساحەسنده یکی بردوغوشه داها تصادف ایدییورز .

جمعیت اقوام : ــ تشکل یکی اولمقله برابرتشکیل فکری اسکیدر.

اون دردنجی عصرده فرانسزلردن «پیەر دوبووا» آلمانلردن «فیخته» و «قانت» انکلیزلردن‌ده «ژەرمی بنتام» بوفکری مدافعه ایتمشلردر . بونلر انسانیته برخدمت ایتمك وحربی اورتادن قالدیرمق ایچون چالیشمش بویوك انسانلردر . فقط اون دوقوزنجی عصرده بوفکرلر جهانەبین‌الملل برپارلامنتو ، بین‌الملل برمحکمه قازاندیرەجق قدر مفرطلشدیلر . . . نهایت بیك دوقوز یوز اون بشده آمەریقاده «صلحك قوتله تأمینی» جمعیتنك فکرلرینی رئیس جمهور «ویلسون» کندیسنه مال ایتدی وویلسون ۱۹۱۸ ده بوفکرلرینی ایضاح ایلەدی

[۱] پروفسور جمیل بك (حقوق دول) .

اون دورت مادەلك پروغرامنك آلتی مادەسی بین‌الدول بر جمعیت تشکیلاتنه تعلق ایدیوردی . بو پروغرامك اون دردنجی مادەسی «قطعی مقاوله‌لر ایله عمومی برملتلر جمعیتی تشکیل اولنمالی وبو جمعیت بویوك وکوچوك بوتون دولتلره استقلال سیاسی وتمامیت ملکیه حقنده متقابل تأمینات ویرمه‌لیدر» اساسلرینی وضع ایدیوردی. اون دوقوز کشیدن مرکب قومیسیون ویلسونك ریاستنده چالیشــدی . مختلف ملتلره عائد سکز پروژه واردی ، بونلردن بربرلشمه یاپیلدی وپروژه یکرمی آلتی ماده‌دن عبارت‌اوله‌رق ١٤شباط ١٩١٩ده تثبیت‌ایدلدی. فقط بو پروژه بعض جهتلرندن آمەریقاده اعتراضه اوغرادی ونهایت بعض یرلری تعدیل اولندی . بویله‌جه ٢٨ نیسان تاریخنده شیمدیکی میثاق قبول اولندی. بو میثاق بعض اساسلره استناد ایدر. بواساسلر، حربه‌توسل ایتمەمك ایچون بعض‌تعهداتده بولنمق، بین‌الملل مناسبتلرده علنیتی التزام ایتمك، حقوق دول قاعده‌لرینه رعایت ایتمك، معاهده‌لره رعایت ایتمك‌در. بویکی تشکل دولتلر فوقنده بردولت اولمامقله برابر دولتلر آراسنده براتفاق وبرقونغره ویا قونفه‌رانس‌ده دکلدر . نوعی کندیسنه‌مخصوص برتمضوددر وبوجمعیتك‌وظیفه‌سی‌متنوعدر. وظیفه‌لری صلح‌زماننده‌کی مناسباتەده تعلق ایدر. میثاق‌داها دیباجه‌سنده جمعیتك «ملتلر آراسنده مــساعی اشتراکنك انکشـافی وصلح وأمنیتك تأمینی »ندن بحث أیله‌مکده‌در . جمعیت حربك اوکنی آلمق وصلح جهانی محافظه ایتمك ایچون تدبیرلر درپیش ایتمشدر .

١ ـــ تحدید تسلیحات ...

٢ ـــ حرب مسئله‌سنك بین‌الملل منفعتلره تعلق ایدر برمسئله اولدیغی ..

٣ ــ تمامیت ملکیه تأمیناتی ...

٤ ــ اختلافلرك تدقیق وتحکیمه عرضی ...

٥ ــ مؤیده‌لر ...

ایکنجی درجه‌ده اولان تدبیرلر ایسه معاهده‌لرك نشری ، یکیدن تدقیق ، بین‌الدول وضعیتك تدقیقی ، میثاق ایله قابل تألیف اولمایان معاهده‌لرك وجوده گتیریله‌مه‌مسی کبی شیلردر . مؤیده‌لرك تطبیقی جهتی ایسه تعهدلرینك خلافنه اولارق برحربه مراجعت ایدن عضو دولت بوتون جمعیت اعضاسنه قارشی حرب ایتمش عد اولنه‌جغی ایچون او دولتله اقتصادی وسیاسی بوتون مناسبتلر کسیلیر تبعه‌لرله اولان مناسبات دخی انقطاعه اوغرادیلیر . بونلر اقتصادی مؤیده‌یی تشکیل ایدرلر بوده کافی گلمه‌دیکی تقدیرده مشترك وعسکری برحرکت اجرا اولنور .

مؤیده‌لرك تطبیقی ایچون میثاق احکامنك اخلال ایدلمش بولنماسی لازمگلدیکی کبی حقسز یره حربه مراجعت دخی عینی نتیجه‌یی تأمین ایدر . جمعیت اقوامك ایکی تورلو عضوی واردر .

١ ــ هیئت ...

٢ ــ مجلس ...

هیئت ، جمعیته‌داخل دولتلرك کوندره‌جکلری اعظمی اوچ ممثلدن ترکب ایدر . مجلس ایسه متفق ومشارك دولتلرك یعنی انکلتره ، فرانسه ، ایتالیا وژاپونیانك بر دائمی ممثللریله هرسنه ایچون هیئتجه انتخاب ایدیله‌جك آلتی دولتك بر ممثلندن ترکب ایدر . « جمعیتك ساحۀ فعالیتنه داخل اولان یاخود صلح عالمه تأثیر ایدن هرمسئله‌یی رؤیت »

هم مجلسك هم‌ده هیئتك وظیفه‌لری میانده‌در . مع‌مافیه آیری ، آیری مجلسه وهیئته عائد وظیفه‌لرده موجوددر . بو صورتله متوفی آمه‌ریقا رئیس جمهوری ویلسونك تشكلنه أوك آیاق اولدیغی جمعیت اقوام ایله یکی بر سیاسی دور داها آچیلیور فقط جمعیت اقوامك تأسسی؛ لهنده ویاعلیهنده برچوق مطالعه‌لرك سردینی موجب اولدی. أزجمله اوقسفورد دارالفنونی پروفسورلرندن « زیمه‌ر » جمعیت اقوام ایچون « أولا، تام برجمعت اقوام اولمادیغی ایچون كفایتسزدر » دیر. فقط حقنده نه‌طرزده مطالعه بیان ایدیلیرسه ایدیلسین . . . جمعیت اقوامك شرق ایچون اولماسه‌ده بیله غرب ایچون بر صلح وسكون دوره‌سنك تأسسنه خدمتی دوقوناجغی آكلاشیلیور . ازجمله (لوقارنو) معاهده‌لرینك عقدی‌ده جمعیتك تحت تأثیرنده اولمشدر . اوحالده بوراده بو لوقارنو معاهده‌لرندن قیصه‌جه بحث ایتمه‌لی‌یز .

۱۹۲۵ ده آلمانیا یاپدیغی برتكلیفله دولتلر آراسنده حاصل اولاجق اختلافلرك مصلحانه بر طرزده حلنی تكلیف ایتدی . آلمانیا بونكله برابر ورسای معاهده‌سنك تثبیت ایتدیكی حدودی بالرضا قبول ایله - دیكنی‌ده بیلدیریبوردی . بونك اوزرینه‌دولتلرطوپلاندیلر ومذاكره‌ده بولنارق آلمانیایه تطبیق ایدیله‌جك یكی اساسلری كوریشدیلر .

(٥ تشرین اول ۱۹۲٥) ده لوقارنوده بلچیقاده داخل اولدیغی حالده بش دولت و آیریجه فرانسه‌نك احضاریله پولونیا وچه‌قوسلواقیاده داخل بولندیغی حالده بش مقاوله عقد ایدلدی . بو بش مقاوله‌نك برنجی‌سی أك أهمیتلیسی ایدی . تأمینات معاهده‌سی نامنی طاشییان برنجی مقاوله‌بش دولت آراسنده امضا ایدلمش أك‌اهمیتلی مقاوله ایدی.

بومقاوله « استاتوقو »یی محافظه وحربه مراجعت اتمه‌مك ایچون بعض احکام وضع ایدییوردی. دیکر دورت مقاوله ایسه آلمانیا ایله فرانسه، آلمانیا ایله چه‌قوسلواقیا، آلمانیا ایله بلچیقا، آلمانیا ایله پولونیا آره‌سنده عقد ایدیلن (تحکیم مجبوری) معاهده‌لریدر. بوتون بومقاوله‌لر جمعیت اقوامك نظارتی آلتنده امضا ایدلشدی. بومثال‌ده ومیثاقك احکامی‌ده کوستریبور که جمعیت اقوام جهان سیاستنده خیرلی بردور آچاجقدر. فقط تاریخ، بوأبدی‌مدقق ومنقد داها بوخصوصده قراریی‌ویرمه‌مشدر. زمانلرك تعاقبی بزه مثبت ویا منفی برقناعت ویره‌جکدر .

١٣ — أدبياتده انقلاب ...

أدبيات حيات انسانيه‌يي، تمايلات عاليه‌يي ترنم وبديعي بر احتياجي تطمين ايتمكدن عبارتسه طبيعيدر كه بويوك بر صنعتدر . وأدبياتك‌ده بووصفي نفسنده جمع ايتديكنه هيچ شبهه ايتمه‌مليدر. أدبياتده يكيلكلردن بحث ايتمك غايت بويوك بر صلاحيته، بر وقوفه استناد ايده‌رسه‌ده اشاري ماهيتده بعض يكيلكلره تماس ايتمك قابل اولابيلير .

«رونه‌سانس» دورنده تحرير ساحه‌سنده فعاليت كوسته‌ره‌نلرك مسلك عموميسنه «اومانيزم» دنيليوردي. فقط بن، قلاسيك دوردن اعتباراً باشلايه‌جغم . مع‌مافيه اصل موضوع تدقيقاتم أك بارز برشكلده انكشاف ايتمش فرانسز أدبياتنه دائر اولاجقدر . قلاسيك أدبياتأك فيضلي بردوره‌سنده ايدي . راسين، موليه‌ر، لافونته‌ن بو دورك أك مشهور سيمالرندندر . بر فرانسز مورخي ديبوركه: [١] [بوتون بومحررلر ايچون طبيعت دنيلن شي غيرموجود كيبدي . اونلر هيچ بروقت داها أيي بر جمعيت تخيل ايتمه‌ديلر. اونلر ايچون غاية حيات قرالدي . حيات ايچون غايه‌ده ورسايه كيدن حياتدر .] شيمدي بومشهور شخصيتلردن بره‌ر نبذه بحث ايده‌لم .

---

[١] تورك تجدد أدبياتي تاريخي . اسماعيل حبيب .

راسين . — ١٦٣٩ - ١٦٦٩ أك يوكسك أثري «آتالى» در
ديكر أثرلرندن بعضيلري ايسه «بريتانيكوس» «آندرهماق» «أستهر»در.
«موليهر» . — ١٦٢٢ - ١٦٧٣ بويوك قومهدي شاعرلرندندر
عيني زمانده بر تماشا هيئتي تشكيل ايتمش وپارسده اجراى صنعت
ايلهمشدر . فقط داها صوكرهلري قرال حضورنده بيله تمثيللر ويرمكه
موفق اولمشدر . حياتنده كيرهمهديكي آقهدهمينك اجتماع صالوننه
ئولدكدن صوكرا هيكلي ايله برلكده شو كتابه وضع ايديليوردي .
[اونك شان وشرفنده هيچ بر نقصان يوقدي . نقصان آنجق بزه
عائددر .] أك مشهور أثرلري «تارتوف» و «خسيس» در .
«لافونتهن» . — ١٦٢١ - ١٦٩٥ ماصال نامندهكي اثرلريله
مشهوردر .

بودوردن صوكرا ايكنجي وفياض بردوره داها تصادف ايديبورز .
بودورهدهده ، يعني اون سكزنجي عصردهده بويوك اختلالي حاضرلايان
بر أدبيات وجوده كلدي . بودورهده يازيلان أثرلرله بعض معين
مؤسسهلره هجوملر واقع اولويوردي . مثلا : «ژان ژاق روسو» دماغنده
اساسلريني قوردوغي برغايه عالمي ياراتمغه چاليشيوردي . وولتهرده
كنيش معلوماتيله كنديسني طانيديغمز وولتهرده ، اينجه استهزاريله
طانينيوردي . ايشته بودور «١٧٨٩» اختلالني دوغوردي . بوعصر
أدبياتنك داهيلري «وولتهر» «ژان ژاق روسو» «مونتسكيو» «ديدهرو»
كبي شخصيتلردي .

وولتهر . — ١٧١٨ - ١٧٦٥ لاروس بوفوق العاده آدام حقنده
ديبوركه [بوخارق العاده آدامك دهاسنده بارز برسجيه واردر. هيچ

بر مشكلاته قاتلانمقسزين على العاده لكدن علويته، تبسمدن حزنه اوصوكى كلهءين برمخيلهنكده دائما كولومسهءين هوسلرينه صچرار . هيچ بر محرر لطيفهيه اوملت قادار لطافت واستهزايه اوقادار لذت ، بحث ايتدكلرى شيلره اوقادار بر سهوعليلك ويرهمهزدى .]

«سهءمبراميس» «مهءروب» كبى هانلهءوى پيهسلرى اسوهج قرالى اون ايكنجى شارلك حياتى كبى تاريخى كتابلرى وانكليز حيات اجتماعيهسنى تدقيقدن صوكره ياردييى «فلسفى مكتوبلر» كبى تنقيدى أثرلرى واردر .

«ژان ژاق روسو» ١٧١٢-١٧٧٨ خارق العاده رومانسيهاولان بوذاتك أثرلرى ميانندهبرده «أميل» نامندهءتربيوى بركتابىموجوددر تياترولره دائر بر أثرندن وولتهءرك ايجه استهزالرينه معروض قالدى . ألك مشهورأثرلرى «مقاولهٔ اجتماعيه» ايله «اعترافات» آدلى كتابلريدر. فرانسز انقلابىحاضرلايان بويوك عامللردن بريسى اولمشدر. بودوردن صوكرا يكى بر دوره دها باشلايور . فرانسز انقلابنك كورولتولرى اوزاقلاشمش يعنى غيب اولمش، اورتالق دورولمشدر . أدبياتدهده اصلنى «شاتوبريان»ك «آندرهشهنيه»نك حاضرلادقلرى بردورهيه «ويقتورهوغو» «لامارتين» «آلفرهد دوموسه» كبى يوكسك شخصيتلرك فوق العاده انكشاف ايتديردكلرى «رومانتيسم» دورهسنه تصادف ايديورز. بودورده مختلف أدبيات نوعلرينك هيسنه بردن بر نام عمومى ويريليور. هپسى بردن بر «شعر» عد ايديليور . . وبوتون أدبى نوعلر يكديكرينه قاريشديريليور . فى الحقيقه «ويقتور هوغو» «سفيللر» نده «سوسياليزم»ى ترويج ايديور . «نوتردام

دوباری » سنده ایسه بر آثار عتیقه متخصصی اولدیغنی کوسترمک ایستهیوردی . ینه بوزمانلرده « شاتو بریبان » ده آمریقا منظرهلرینك کوزهللکندن باحث أثرینی یازییوردی . « آندرهشهنیه » ده هیجانلی شعرلریله بر اختلال شاعری اولدیغنی کوستهریوردی . بودورك أك مشهور شخصیتلرندن‌ده برهر نبذه بحث ایدهلم .

ویقتورهوغو . — ١٨٤١ ده آقادهمی فرانسهزه اعضا اولدی. بز ویقتورهوغونك سیماپایه برنام قازانمسی‌حالنه ١٨٧١ آلمان‌حربندن صوکرا تصادف ایدییورز. چونکه فرانسزخلقندن دوغان التفاتلر اوزمانلرده هپ اوکا انحصار ایدییوردی . هوغونك أك مشهور اثرلری دنیاجه چوق سهویلمش « سفیللر » نامندهکی رومانی ایله « عصرلرك منقبهسی » « فقیر انسانلر » نامندهکی شعرلرندن عبارتدر .

« لامارتین » . — ١٨٢٠ ده « تفکرات » نامندهکی أثرینی نشر ایتدی . « رافائهل » ی تورکجه‌مزه نقل ایدیلمشدر .

« آلفرد دوموسسه » . — اوده برچوق أثرلر یازدی . نثرینی [عصری بر چوجوغك اعترافاتی] نده بوتون قدرتیله طانیتدی . مشهور منقد « أمیل فاکه » « اون دوقوزنجی عصره تدقیقات » ناملی أثرنده اوندن بحث ایدهرکن [هر بری نادر بولونان بعض عنصرلر ، ذکا ، فانتهزی ، طبیعیلك برلشدیکی وقتلرده داها قیمتلی اولان بوتون بوشیلر موسسه‌یی دنیادهکی انسانلرك شاعری یاپمالیدر .] دیر ...

بوندن‌صوکرا قارشیلاشاجاغمز یکی‌دوره ایسه « رهآلیزم »دوریدر. شیمدی‌ده اونی تدقیق ایدهلم . معلومدرکه : اون دوقوزنجی عصرك ایکنجی نصفنده برچوق اختراعلر وجوده کلدی . بخار ، ألکتریق

كبي وداها برچوق فائده‌لى كشفلر حاصل اولدى . فقط أدبيات داها زياده حياتى ترنم ايده‌جكى جهتله حياتده واقع اولان بو تبدللرك أدبياتده كنديسنى كوسترمسى لازم كليوردى . وبويله‌ده اولدى . بو تبدل كيفيتى أدبياتده‌ده موجوديتنى اثبات ايتدى . بو زماندن اعتباراً ادبياتده‌ده حقيقت آرانمغه حيات اولدوغى كبى ، تام معناسيله تدقيق ايديلمكه باشلادى . خيالدن زياده حقيقتك آرانماسى أدبياتده قديم «ايده‌آليزم» يرينه «ره‌آليزم» ى وضع ايديوردى . بويله‌جه هر صنف خلقك حياتلرينك تصويرى أدبياتده‌ده باشليجه مشغله‌يى تأمين ايتديكى كبى اك مهم اثرلرى‌ده تشكيل ايديوردى بالخاصه رومان ساحه‌سنده بويوك برانكشاف باش كوسته‌ريوردى . بو مشاهده‌ده «آريستوقرات» أدبياتى بولنان «ترازه‌دى» نك سقوطه باشلاديغنى اثبات ايديوردى . بو مكتبك أك مشهور مثللرى «أميل زولا» ايله «علكساندردومافيس» ايدى .

«نه‌ميل زولا» ـ ١٨٤٠ ـ ١٩٠٢ اجتماعى يازيلريله طانندى . مختلف اجتماعى تدقيق موضوعلرينك بر دوقتور كبى تعميق وتشريحنه چاليشيوردى .

علكساندر دومافيس . ـــ بو بويوك انسان نكاحسز برازدواجدن دوغمش بر چوجوقدى . وبو يوزدن‌ده فنا قدرينك جزاسنى أيجه چكمشدى . فقط او بنه قازاندى . چونكه بو چكديكى عذابلر اوكا برچوق شيلر اوكرتدى . جميت وحق مفهوملرى حقنده اوكا هر كسك كندن باشقه دويغولر ويردى . كنج ايكن سفاهت ايچنده ياشايوردى . اثرلرنده انسانلرك اخلاقلرينى ، طبيعتلرينى تشريحه باشلادى .

[بوتون وجدانلره أيي كلديكي حالده قولاقلر ايچون خوش بر تأثير بيراقه‌يان [١] بر يول آچيوردي . بو چتين يازي موضوعلريله چوق اوغراشدي. وايلك قومه‌ديسي «لادام اوقامه‌ليا» يي بوصورتله يازدي. بو بر « تراژه‌دي » در. باشليجه اثرلريني « پيچ » « موسيو آلفونس» « قادينلر دوستي » كبي كتابلري تشكيل ايدر، « ره آليست » دور عيني زمانده شعرده‌ده مكمل بر صفحه آچمشدي . ١٨٦٦ و ١٨٧٦ آراسنده «لومه‌ر» اسمنده برطابع « معاصر پارناس » نامني طاشيان بر مجموعه‌ده برچوق شاعرلرك شعرلريني نشر ايتدي . بونلره ويريلن نام بالآخره « پارناسيه‌ن » آدي اولمشدر . بونلرك باشليجه‌لري « سوللي پرودوم» «فرانسواقوپه» «لوقونت دوليل» كبي شخصيتلردر. « كوستاوفلوبر»ده چوق مكمل بر « ره آليست » دي آنك مشهور أثري « مادم بوواري» بويوك برموفقيت قازانمشدي .

آلفونس دوده و «كيدوموپاسسان» بومكتبك مشهور سيمالرندندر.

بو دورده تنقيدده مكملدي . « ئه‌رنست رونان » و « ايپوليت تەن » بو دورك ايكي مشهور منقدينك اسميدر . بو ايكي ذات مورخ اولدقلري قادارده منقددرلر. بونلردن تەنك ١٨٢٨-١٨٩٣ « انكليز تاريخ أدبياتي » آدلي بر اثري‌ده واردر « ئه‌رنه‌ست رونان » ده ١٨٢٣-١٨٩٢ اسلوبي ساده وبسيطدر. « عيسي‌نك حياتي » نامنده‌كي أثري بر چوق ديدي قوديلري موجب اولمشدي . « بني اسرائيلك تاريخي » أثري‌ده مشهوردر . عيني زمانده فلسفي دراملرده يازمشدر. اون دوقوزنجي عصرك قدرتلي منقدلرندن بريسي‌ده « برونتيه‌ر » در.

---

[١] تورك تجدد ادبياتي تاريخي: فرانسز ادبياتي؛ اسماعيل حبيب بك.

١٤ — اقتصادياتده انقلاب ...

اقتصاد مذهبلرينك تكونلري ...

اقتصادياتده انقلابدن بحث ايتمك حياتك بوآلك غائله‌لى جبهه‌سنده‌كى يكيلك حركتلرينه تماس ايتمك ديمكدر . انسانلر طاش دورندن بري يكديكرلريله آليش ويريش ايديبورلردي. چاليشما مجبوريتي انسانلرك ايلك كونلرندن بري حكمني اجرا ايديبوردي . فقط بو چاليشما كيفيتي ماضيده باشـقه تورلو ايدي ، مثلا يونانليلرده ، روماليلرده أسيرلر چاليشيرلر ؛ قازاندقلريني صاحبلرينه أوده‌رلردي. حتى مشهور يونان حكماسندن أفلاطون اقتصادي واقعه‌لري اينجه‌دن اينجه‌يه تدقيق وتحليل بيله ايتمشدر اوافلاطون كه سوسياليزمك، ألك اسكي طرفدارلرندن بريسي‌در وقرون وسطاده‌ده فقهلر ايله كليسا حقوقجيلري‌ده بومسئله‌لرله اشتغال ايتمشلردر فقط اون يدنجي عصره دوغرو «مه‌رقانتليزم» نامنده اقتصادي برمذهبك تشكلنه تصادف ايديبورز . بو مذهب ايكي اساس اوزرينه بنا ايدلمشدر . برنجيسي حكمدارك شان وقدرتي وخلقك‌ده زنكين اولماسى تأمين يوزندن قيمتلي مالك ديكربوتون ماللره‌قارشى بويوك بر اعتبارده طوتلماسى ، ديكري‌ده مملكتك ذخيره ومهماتجه احتياجنك تأميني ايدي‌كه بو مكتبك تأسسنه آمه‌ريقانك كشفي و بو صورتله اسپانيايه آمريقاده بولنان مبذول كموش‌معدنلرينك نقلي‌خدمت ايتمشـدي . ديكر دولتلر بوني قيصقانچ بر كوزله تدقيق ايتديلر .

و مملكتلرنده آلتون ايله كموشك خارجه اخراجنی منع ايتديلر . (آنطو-
نيو سه‌را) نامنده‌كی بر ايتاليانك ۱٦۱۳ تاريخنده (معدنلری موجود
بولنمايان مملكتلرده آلتون وكموشی مبذول قيلان سببلر) عنوانيله نشر
ايتديكی بر كتابی اوزمانكی فكرلری ايضاح ايده‌بيلير بر قيمتده‌در .
بوندن صوكرا ديكر بر مذهبه دها تصادف ايديورز . [۱] اون
سكزنجی عصرك اورته‌لرينه دوغرو فرانسه‌ده بوتون مؤسسه‌لره
قارشی بر عكس جريان حادث اولمشدی بو او عصر فلسفه‌سنك يعنی
(فيلوسوفی راسيونه‌ل) ك (طبيعی حال) جريانك بر نتيجه‌سيدی ...

اون بشنجی لوئی‌نك طبيب خصوصيسی دوقتور (كه‌نه) ۱۷٥۸
تاريخنده « tableau économique » تابلوئه‌قونوميك » اسملی اثرينی نشر
ايديوردی . زمانك عالملرندن بر چوقلری كه‌نه‌نك اطرافنه طوپلانارق
كنديلرينه « ئه‌قونوميست » اقتصادجی عنوانی ويرديلر كه تاريخده
« فيزيوقراتلر » ناميله مشهوردرلر . « فزيوقراسی » يونانجه‌نك
ايكی كلمه‌سندن مركبدر . « طبيعتك قوتلری » معناسی افاده
ايدر . بو مكتب افرادی اقتصادی علوم اجتماعيه زمره‌سندن عد
ايتديلر . فكرلری مرقانتليزمك تعقيب ايتديكی غايه‌نك تماميله ضدی
بولنيوردی . شعارلری ؛ انسان جمعيتلرنده طبيعی بر نظامك موجود
بولنديغی بناءً عليه دولتك بو ايشلره مداخله‌سنك دوغرو اولامياجغی
مركزنده ايدی . اجتماعی دويغولرينك افاده‌سی « براقيكز ياپسين ؛
براقيكز كچسين ... L'aissez passer l'aissez faire » در . ياپمغه
براقق ديمك تام معناسيله چاليشما حريتنی حاكم قيلمق ديمكدر .

[۱] بو خصوصده اثرلرندن اك زياده استفاده ايتديكم محترم خواجه‌م
يوسف كمال بكه متشكرم .

کچمکدن‌ده مراد مبادله اساسنی تأمین ایتمکدر . دیکر برفکرلری‌ده زراعتك بوتون صنایع وتجارته قارشی تفوقی ادعاسی ایدی. فیزیوقراتلره کوره ثروت یالکز طوپراق یعنی طبیعت ایدی . حاصلات صافیه‌یی آنجق او ویرردی . فیزیوقراتلرك وضع ایتدکلری برنجی اساس اقتصاد عالمنده بیوك بر تحول یاپدی وعلمه خدمت ایتدی . اودرجه‌ده‌که نتیجه‌سنده اقتصادی برسیاست ظهور ایتدی . «لیبه‌رالیزم» بوصورتله دوغدی ...

لیبه‌راللرك أك بیوك ممثللرندن بریسی «آدام اسمیت» در . غلاسقوو دارالفنوننده فلسفهٔ اخلاقیه تدریس ایدن بوبیوك اقتصادجی ۱۷۵۹ ده احتساسات اخلاقیه نظریه‌سنی و ۱۷۷۶ ده‌ده «ملتلرك ثروتلرینك اصللری حقنده تحریات» نی نشر ایله‌مشدر. آدام سمیتك شاکردلرندن «مالتوس» ۱۸۰۳ ده نشر ایتدیکی نفوس حقنده‌کی بر أثرنده بدبین‌در انسانلرك فضله‌جه تکثر ایتدکلرندن بوکا مقابل انسانلری بسلیه‌جك غدالرك آزلغندن بحث ایدر وبحراندن قورقار نفوسك آزالماسنی بوملاحظه ایله فائده‌لی بولور. دیکر بر شاکردی «ریقاردو» ده «رانت‌قانونی» نه کوره أراضی صاحبلرینك انکشاف اجتماعی نتیجه‌سنده ثروتلری آرتاجق ونفوسك چوغالمسی سببیله حیات پهالیلاشاجغی ایچون دیکر صنف خلقلرك‌ده وضعیتلری فجیع برشکل آلاجقدر دیر. «سیتوآرت میل» ده بوفکرلری تأیید ایدر. شیمدیکی جمعیتك نمونه‌سی اولارق کوستریلن بو (ایتیشمه‌یی، بو بر برینك آیاغنه باصارق یورومکی و بربرینی أزمه‌یی) صنایع ساحه‌سنده ایلرله‌مه‌نك خوشه کیتمز برصفحه‌سی دکل بلکه انسانیت ایچون آرزو ایدیلن برطالع

تلقی ایدنلرك تصویر ایتدکلری بو حیات مفکوره‌سی دوغرو یی سویله‌یه‌یم بکا أبی کله‌یور » دییور وانسانیتك بر کون کلوب عادتا دوروغون بر دکز حالنی آله‌بیله‌جکندن بحث ایله‌یور . داها صوکره کله‌جکلرك بو دوروغون حالله اکتفا ایده‌جکلرینی امید ایتدیکنی‌ده علاوه‌ایدییور فقط بوتون بو بدبین اقتصادجیلره قارشی فرانسز اقتصادجیلرندن « باستیا » (اقتصادی آهنکلر) آدلی اثریله نیکبینلکی اعاده‌یه چالیشمشدر. اقتصادجیلر (اجتماعی سیاست) اعتباریله‌ده بعض مکتبلره آیرلمشلردر. زمانمزده‌کی اقتصادی مکتبلر « نه‌ئوبویدو آلیست ویا لیبه‌رال » « سوسیالیست » و « نه‌قله‌قتیك » مکتبلردن عبارتدر. شیمدی لیبه‌رال مکتبدن بحث ایده‌لم. فردی ، فعالیت اقتصادیه‌نك غایه‌سی اوله‌رق تلقی ایتدیکی ایچون بو مکتبه « فردجی مکتب » دخی دنیلیر . بو مکتبك استناد ایتدیکی اساسلر ساده‌در . شو شکلده خلاصه ایدیله‌بیلیر .

١ ـــ لیبه‌رال مکتب انسان جمعیتلرینی طبیعی بر قانونك اداره ایتدیکنه قانعدر. بو قانونلری دکیشدیرمه‌نك أبی اولامایه‌جغنی واساساً دکیشدیرمه‌یه‌جکمزی فرض محال اوله‌رق دکیشدیرسه‌ك‌ده بیله داها ایی قانونلر بولامایاجغمزه ایناممشدر . بونك ایچون اقتصادجینك وظیفه‌سی قانونلر وضع ایتمك دکل آنجق بوطبیعی قانونلرك نه‌صورتله اجرای حکم ایتدیکلرینی کشفدن عبارتدر .

٢ ـــ لیبه‌رال مکتب أفرادی ؛ اجتماعی ترقینك مسندینی فردك سعی عد ایدرلر . یعنی فردلرك سربستجه فعالیتلری طرفداریدرلر وطبیعی قانونلرك فردلرك بوچالیشما کیفیتنی باغلامادیغنی بالعکس اونلرك کندی آرالرنده‌کی طبیعی نظامی افاده ایتدیکنی بیان ایدرلر وسربست

رقابت رژیمنك بو صورتله تطبیقندن فردك استفاده ایده بیله جکی قدر جمعیتك ده استفاده ایده جکنی تثبیت ایدرلر . لیبه رال مکتب بو جهتدن دولتك مداخله لرینه طرفدار دکلدر . دولتك مداخله سیله ، بو طبیعی قانونلره مغایر بر طرز حرکت تعقیب ایتدیکنی اقتصادی حریتك تحدید ایدلدیکنی افاده ایدرلر و بناءً علیه دولتك مداخله سنك قالدیرلماسی فردلره تکرار اقتصادی حریتلرینك اعاده سی طرفداریدرلر. اقتصادی مساواتسزلقدن بحث ایدرلرکن اونی اجتماعی ترقینك بر شرطی بیله عد ایدرلر. اساساً مساواتسزلق اولمازسه رقابت موجود اولاماز قناعتنده لر.

٣ — یکی قانونلر وضع ایدلمك ایستنیلیورسه ترقی ایچون فردی تشبثلره ممکن مرتبه کنیش بر ساحه آچیق بونلرك انکشافنه مانع اولاجق انکللری اورتادن قالدیرمق لازمدر . بو صورتله بو مکتب منتسبلری دولت انحصارلری باتقالرك بانقنوط چیقارمالری شرطلرینك قید آلتنه آلنمالری کبی مسئله لرك علیهداریدرلر. مع مافیه بو تلقی کیتدکجه ضعفه اوغرامشدر .

سوسیالیست مکتب — سوسیالیستلك لیبه رالقدن دها کنیش بر ماضی یه مالکدر . سوسیالیستلر غایه یه ایریشدیره جك یوللر اعتباریله برقاچ قسمه آیریلیرلر . فقط هپسنی برلشدیرن بر نقطه : بوتون بوزوقلقلرك بوکونکی اجتماعی جملهٔ آلیه دن نشئت ایتدیکی قناعتیدر. ثروتك طفیلیلر النده طوپلاندیغندن بناءً علیه مساواتسزلغك حصول بولدیغندن بحث ایدرلر. عدالت و مساوات مفکوره سنك تحققی ایچون « تملك » ی الغا ویاهیچ اولمازسه تحدیدینی ارزو ایدرلر. « لیبه رال » مکتبه کوره جمعیتلر فردلری ایله اولچولوردی. حریت طرفداری ایدی . حالبوکه

سوسیالیستلر مساواتجیدرلر. بوخصوصلرده دولتك مداخله‌سنی ضروری کورورلر . غایه‌لری بودر فقط بعضیلری تکاملجی بعضیلری‌ده انقلابجیدرلر. یعنی تکاملجیلر جمعیتده وقوعه کله‌جك تبدلك کندی کندینه باشلایه‌رق یاواش یاواش حصول بوله‌جغنی ادعا ایدرلر. ایکنجیلر ایسه تام معناسیله اختلالجیلردر بومسئله‌نك قوتله و بردن بره حل ایدیله‌جکی أمیدینی بسله‌مکده‌درلر. بونك ایچون‌ده عاملك «غره‌و» اولدیغنه قائمدرلر «سوسیالیزم» ك ایکی بویوك نوعی واردر. بریسی «قوللکتیویزم» دیکری‌ده «قومونیزم» در (١٨٤٧) ده «قارل مارقس» ایله آرقداشی «انکلس» «قومونیست فرقه‌سی بیاننامه‌سی» نی نشر ایتمشلردر . سوسیالیزمك تاریخی شکلی‌ده اساساً «قومونیزم» در. وخیالی «اوتوپیك» دنیلن سیستملرده بوزمره‌یه داخلدرلر .

جمعیتدن ممنون اولمایانلر بر طاقم خیالی اثرلر یازمشلردر . مثلا بونلردن أك مشهورلری . «افلاطون» ، «موره‌للی» ، «قامبه‌ت» ، کبی شخصیتلردر . قومونیزم هم استحصالده هم‌ده استهلاکده حق تملکی الغا طرفداریدر . دیرلرکه : حق تملك جمعیته عائددر . و فردلرك استحصال فعالیتلرینی تأمین ایتمك واستهلاك ایده‌جکلری اشیایی کندیلرینه ویرمك یالکز جمعیتك حقی اوله‌لیدر .

آنارشیستلر بوزمره‌دن عد ایدیلیرلر . فردی حق تملکه صوك درجه معترضدرلر . بومسلکك مؤسسلری اوله‌رق «باقونین» وپرنس «قروپوت کین» ی کوسته‌ره‌بیلیرز . بونلر حکومت فعالیتلرینك هرنوعنه دشمندرلر . ذاتاً آنارشی دیمك‌ده فوضا حالی دیمکدر. بوندن باشقه برشی افاده ایتمز. بونلرك‌ده غایه‌سی فردك انکشافنی تأمین

ایتمکدر ، وفردلر [حر انسانیتده ، حر موجود] اولمه‌لیدر دیرلر . .
استحصال‌ده اساس اولارق‌ده ؛ مشترك سعی صرف ایدنلر آراسنده
« پایلاشما » اساسندن بحث ایدرلر. سوسیالیزملك برده دیکرطرز تجلیسی
واردرکه بوکاده « عمله سندیقالیزمی » دیرلر . بوده دولته قارشی بر
اعتمادسزلق افاده ایتدیکی جهتله آنارشیزمه بکزه‌ر دنیله‌بیلیر .

قولله کتویزمه کلنجه : سوسیالیزملك بویکی نوعی ، جمیتك بوکونکی
تشکیلاتی بردنبره ییقیویره‌جك برمنظره عرض ایتمز . یعنی قوموینزم
قدر شدت طرفداری دکلدر . قولکتویزم استحصال یاپغه یارایان
سرمایه‌ده حق تملکی الغا ایتمك ایسته‌ر بوقسه استهلاك اشیاسنده‌کی حق
تملکه دوقونماز .

قوله کتویزمده دولت بر قوهٔ سیاسیه دکل ، آنجق استحصالی
ترتیب وتنظیم ایده‌جك برقوتدر. مصارف چیقدقدن صوکره دولتك‌ده
برکار تأمین ایتمکسزین استحصال اولنان شیئك خلقه تقسیمی طرفدا-
ریدرلر و بوخصوصده دولت هرکسك أیلکنی ، یعنی منفعتلرینی تأمین
ایچون استحصالی ترتیب وتنظیم ایتملیدر دیرلر . بونلردن باشقه برده
« چفتجی قولله کتویزمی » موجوددرکه غایه‌سی أراضیده حق تملکی الغا
ایتمکدر . اون دوقوزنجی عصرده باشلایان بو مسلك سن سیمون
ولاسالدن صوکره آلمان اقتصادجی ومتفکری « قارل مارقس » طرفندن
تقویه ایدلمشدر. قارل مارقسك کندیسنه « مارقسیزم » نامی‌ده ویریله‌بیلن
بر اجتماعی فلسفه‌سی واردر . بونظریه‌یه تاریخده « تاریخی مادی
آکلایش » نظریه‌سی نامی ویریلیر . ۱۸۱۸ ده تولد ایدن بوعالمك
نظریه‌سی مشهوردر . قارل مارقس « هه‌غه‌ل » ك فکرلرندن ملهم

اولدیغنی سویلەر . نظریەسی شوصورتلە قیصەجە خلاصـە ایدیلەبیلیر . قارل مارقس بربرینی تعقیب ایدن اجتماعی طرز تجلیلری علی العادە برر تاریخی زمرە عد ایدر . بوخصوصـدە قوللاندیغی مەتود کندیسنی آلمان تاریخجی مکتبنە ادخال ایتمشدر . مارقس اجتماعی جملۀ آلیەنك آماسنی اقتصادی محیط اولارق کوستەریر و درە بکلکك الغاسنی تاریخی مثاللردن اولمق اوزرە ذکر ایدر . هر واقعۀ تاریخیەنك اقتصادی بر تملی واردر وبوتملدە داها زیادە ثروت تأمین ایتمك یعنی تام معناسیلە رفاهە ایریشمکدن عبارتدر . یکی جمعیتك فکریات نوعندن بر سائقە ومثلا صرف عدالت اوزرینە قورولدیغنی ادعا ایتمز . آنجق تکامل قانونلرینك تحت تأثیرندە واونك بر أثری اولارق اقتصادی قانونلرك یاردیمیلە یکی جمعیتك میدانە چیقاجغنی ادعا ایدر وبوحالكدە کندی کندینە ، یعنی سوق وقوعاتلە میدانە چیقاجغنی سویلرکە خیالی سوسیالیزمی رد ایتمش بولنیور . بوصورتلە مسـلکنە ویریلن «علمی سوسیالیزم» عنوانی بحق قازانمشـدر . قارل مارقس داها زیادە ثروت ایدینمك غایەسیلە فردلرك حرکتنی تثبیت ایتدیکی ایچون صنفلرك قاوغاسنی دە عینی سببە حمل ایدر . ایشتە بویوزدندرکە نظریەسنە «تاریخی ماتەریالیزم» «تاریخك مادی آکلاشیلیشی» نامی ویریلیر .

فقط مارقسك تصور ایتدیکی «پرولەتەرلر» ناصل غلبە چالاجقلر در یعنی قولەکتویزم ناصل تحقق ایدەجکدر . اجتماعی تکاملك ألك صوك نقطەسی عد ایتدیکی قوللەکتویزمدە «قاپیتالیست» صنف عملەیە ترك موقع ایدەجکدر . چونکە سربست رقابت وبالخاصۀ تمرکز قانونی بونی ایجاب ایتدیرەجکدر بوصـورتلە اجرتلە ایش کورنلرك تعددینە

مقابل سرمایه‌دارلر آزالاجقدر . . . دیر . . . استحصالده برطرفدن آرتدیغی جهتله ایشجیلرکده استهلاك درجه‌سی آشار وبوصورتله حاصل اولان بحرانلر نتیجه‌سنده سرمایه‌دارلر خراب اولورلر . . . عمله کتله‌سی‌ده بویودیکی جهتله ایلرده بر حرکت داها وقوعبولور وبو « صوك بیقلمه » قاپیتالیست رژیم یرینه قوله کتویزمی اقامه ایدر .
مارقسك بوفکرلری یاریم‌عصره یاقین برزمانده عادتا برایده‌آل‌قایناغی اولدی . فقط بوکون أهمیتلیجه عد ایدیلن بعض یرلرندن چوروموش بولوندیغی ادعا ایدیلیور . مثلا بونلردن أك مهمی « تمرکز » حقنده‌کی مطالعه‌لریدر قارل‌مارقس طوپلاغانك عمومی اولدیغنی وعمله‌نك بوصورتله آرتاجغنی ادعا ایدییوردی . طلبه‌لرندن « برنشتاین » بومطالعه‌نك بك‌ده دوغرو بولنمادیغنی و تمرکزك بعض تحدیداته تابع طوتلدیغنی وزراعتده تمرکزك وقوعبولمدیغنی سویله‌یور . اعتراض اولنان‌ایکنجی « بیقلمه تزی » در . چونکه بیقلمه تزی تکامل قانونیله قابل‌تألیف کوریله‌مه‌مکده‌در . بوندن باشقه سوسیالیستلر بوکونلرده فکریات نوعندن دیکر ساحه‌لرده أهمیت ویرمکده‌درلر . مارقسك فکرلری بویله‌جه بعضی یرلرندن اعتراضه اوغرامشدر . بوکون برجریان داها موجوددرکه استحصالك برقسمی‌بوتون جمعیت طرفندن یاپلمق و بعض اقسامنك‌ده بلدیه‌لره تاجرلره براقلمه‌سنك دوغرو اوله‌جغنی‌سویله‌رلر . بوکاده « بلدیه سوسیالیزمی » نامی ویریلیر .

« نه‌قله‌قتیلك » اقتطاعجی مکتبلره کلنجه بونلرك لیبه‌رال مکتبنه اولدیغی قدر سوسیالیزمه‌ده مشابهت کوسته‌رمه‌لرندن بواسم ویرلمشدر . بونلرده تساندجی یعنی « قوئوپراتیفجی » مکتب « دولت‌سوسیالیزمی »

« خرستیان سوسیالیزمی » و « لوپله مکتبی » کبی دورت قسمه آیریلیرلر. تساندجی مکتبك غایه‌سی فردلر آراسنده اجتماعی تساندی وجوده کتیرمکدن عبارتدر . « قونوپه‌راتیف شرکتلری » نی بوخصوصده بر آلت اولارق قوللانیر .

دولت سوسیالیزمه کلنجه : سوسیالیزم ایله لیبه‌رالیزم آراسنده بر رلشمه کیفیتك طرفداریدر . سوسیالیزمه طرفدار اولوشی ، حال حاضرده‌کی اقتصادی مؤسسه‌لرك نقصیلریله سوسیالیزم طرفندن درمیان اولنان اعتراضلری مثلا حق تملکی تنظیمه دائر طلبلردن بعضیلرینك قابل تحقق اولدیغنی کوردیکندن دولاییدر . دیکر طرفدن لیبه‌رالیزمه توجهنده فردجیلکك ده جمعیتك منفعتلری ایچون دوغری اولاجغنی تصدیق ایدر . یالکز مفرط فردجیلکه طرفدار دکلدر . دولت سوسیالیزمی طرفدارلرینك مساعیلری عدالتی داها زیاده تأمین ایتمك اساسنه معطوفدر. بونك ایچونده خلق قوتلی منفعتلرك الندن،حرصندن قورتارمقده بعضاً دولت قوتلریله مراجعت ایدر . بو اعتبارله دولت سوسیالیزمنه مداخله‌جیلك « أنته‌روانسیونیزم » دخی دیرلر .

دولت سوسیالیزمی اصلی اعتباریله تاریخجی مکتبله برله‌شیر . تاریخجی مکتب تاریخك کوسته‌ردیکی یولی و ویردیکی الهامی اساس طوتیوردی . تاریخیه مذهبنك قوتلی مثللرندن « شمولللر » « دولت بوتون مؤسسه‌لرك مرکزی و قلبیدر » دییور . دولت اقتصادی ساحه‌ده یوللر یاپمق عمومی حفظ الصحه‌یی تأمین ایتمك کبی هر کسك یعنی فردلرك یاپامایاجغی وظیفه‌لری یاپار . فقط ، دولت سوسیالیزمنه بعض اعتراضلر واقع اولمقده‌در . برنجی اعتراض . . (دولت یاپدیغی

شیلری مطلقا جبروا کراهله یاپمق ایسته‌ر) دیرلر . حالبوکه بودوغرو دکلدر دولت قانونله حرکت ایتدیکی و ایش کوردیکی قدرده نمونه‌لر تأسیس ایتمك تشویقلر یاپمق صورتلریله‌ده حرکت ایدر . ایکنجی اعترا- ضده (دولتك اقتصادی ایشلرده قابلیت کوسته‌رمیه‌جکی) ادعاسی‌در. فقط اونوتمامالی‌یز که بواعتراض دولتك ماهیتنه تعلق ایده‌جك برشکل عرض ایتمز . اولسه اولسه آنجق دولت تشکیلاتنك ماهیتنه تعلق ایدر. دولتك تشکیلاتی صاغلام اولدیغی تقدیرده اوکا وصول چاره‌لری نه‌دن چوروك بولونسون ...

خرستیان سوسیالیزمنه‌ده کلنجه... اقتصادی فعالیتلری خرستیانلق اعتقادلرینه عنعناتنه کوره حل ایتمك چاره‌سنی دوشونور . بو مسلك أربابی‌ده « طبیعی نظام » ك موجودیتنه معتقددرلر واخلاقی جهتی‌ده نظر دقتده طوتدقلری ایچون سربست رقابت رژیمنه علیهداردرلر . لوپله مکتبنك‌ده وصف ممیزی فابریقاده اوسطانك ، عائله‌ده باباتك ، جمعیتده دولتك حاکمیتی تأسیس ایتمکدر . فقط بومناسبتلرده معاونت وسائره کبی عالی نقطه‌لری دوشونمکی‌ده اهمال ایتمش بولنمازلر .

برنجی قسمك صوکی . . .

ایکنجی قسم

تورك انقلابی

باشلانغیچ

تورك انقلابی ، مبدأنه تنظیماتدن بری تصادف ایتدیكمز یكیلك حركتلرندن دوغمشـدر . أولكی قسملرندن شیمدی‌یه قدر دفعاتله بحث ایدلدیكی ایچون داها زیاده ألك صوكره و كوزلر قاماشـدیریجی یكیلك حركتلریمزی ایضاح ایده‌جكم .

تورك انقلابی... اصیل تورك ملتنك وجداننده بوكسه‌لن وحیاتی دكیشدیردیكی قدرده وارلغی چوق عالی براساسه باغلایان بوكسكین یعنی قدرتلی فكر حركتلرندن بحث ایتمكه چالیشاجغم ...

اویله فكر آقینلری كه ... فردی مفكره‌لر اونك تحقق ایتمش أمللرینك مواجهه‌سنده حیرتلرندن دونارلر و حقیقت اوغرنده ایشـله‌ین قلملر تثبیت ایتدكلری نتیجه‌لرله برابر بوأبدی ایمان قایناغنه سجده‌یه قاپانیرلر. تورك انقلابی . . . یعنی ئولدكدن صوكره دیرلمك قدرتی . . . أشی حرب تاریخنك قید ایده‌میه‌جكی قدر پارلاق ، هیبتلی برظفر و بوظفر فلسفه‌سنك یاراتدیغی بویوك برانقلاب ...

دوشونه‌لم ، آكلایاجغزكه فردلر برر برر نظر تدقیقه آلندقلری تقدیرده بعث بعدالموت سرینه مظهر اولامازلر . یعنی ئولدكدن صوكره دیرلمك نه‌در ؟ باشـلرندن كچمه‌دیكی وكچه‌میه‌جكی ایچون بیله‌مزلر .

او حالده هیچ شبهه ایتمیه‌لم که انقلابنه داها زیاده لایق اولدیغی قیمتی ویره‌جك ؛ اونی یاراتان معشری وجوددر . معشری وجود یاراتدیغی بویکیلك حرکتلرندن فخر دویار. فقط فرد نه‌قدر مفرط انقلابجی اولورسه اولسون، نه‌قدر قطعی برکوروشه صاحب بولنورسه بولونسون انقلابك تام معناسیله أهمیتنی تقدیر ایده‌بیلمکدن عاجزدر . چونکه فرد ایچون ئولمك مقدر بر عاقبتدر . فقط ئولدکدن صوکره دیریلمك‌ده فرد ایچون ینه اونسبتده محالدر . فردك ئولدکدن صوکره دیریله‌جکنی ادعا ایتمك مافوق‌الطبیعه‌نك « متافیزیك » ك عقیم بربحثیله بیهوده یره اوغراشمق دیمکدر . حالبوکه جمیتلر وباخصوص ملتلرکه برر ایده‌آل منبعیدرلر ؛ بوعقامت اونلر حقنده موضوع بحث اولاماز. تاریخك کوسته‌ردیکی برمنظره‌در که برملته ، بردولته ئولوم بعضاً ضروری بر نتیجه اولابیلمکله برابر تکرار دیریلمك یعنی مشهور تعبیریله بعث بعدالموته ایریشمك‌ده قطعیت کسب ایدن برحقیقتدر. طبیعت‌قانونلری بومسعود نتیجه‌لری یارادابیلمکله غرور دویارلر . ایشته تورك ملتی واونك دولتی‌ده بویله بربعث بعدالموته اوغرامشدر. معهود متارکه‌نك فجیع حاللرینك ویردیکی عذاب وألم دویغولری دماغلریمزك الك فجیع خاطره‌لرله مالامال برکوشه‌سنده یاشارلر ودونك فنالغی ایله بوکونك أهمیتنی آکلایابیلمك وکنج نسللره بواوغورده ایده‌آل بر تربیه ویره‌بیلمك ایچون بو آجی خاطره‌لر دماغلریمزده داها اوزون برمدت یاشاملیدرلرده . . . دوشونکز عزیزقارئلر . . . او اضطرابلی ومشئوم زمانلرده برتورك دولتی موجودمیدی ؟ . . فقط بو کون بویوك بر تورك دولتنك تام معناسیله انکشاف ایتدیکنی وبونك طبیعی

بر نتیجه‌سی بویوك بر انقلابده یاراتدیغنی کوریسورز . کیملر ادعا ایده‌بیلیرلر که ... بروقتلر انقلاب فرانسه‌نك آوروپاده ساحهٔ تطبیقه وضع ایتدیکی اختلال کبیر قدر تورك ملتی‌ده آسیاده جهانشمول بر انقلابجی اولمامشدر ... بوحقیقتی کوردکاری حالده‌منی جواب ویرمکه یلتنه‌جکلر بشریتك عالی دویغولرینــه ترجمان اولا بیلمکدن چوق اوزاق . . . دەژەنەره اولمش بدبختلردر . اونلره بوتون موجودیتمزله باغیریرزکه . . . بوانقلابك‌ده فلســفه‌سی خلق ایچون حیات یعنی اك کنیش معناسیله یاشامق قدرتیله صوکی کلیه‌جك قدر عظیم موفقیتلر الده ایتمك لازم کلدیکنی افاده ایدر . بو بویوك قدرتك تأثیرلرینــك یارین مظلوم آسیا ملتلرینك وارلقلرنده تجلی ایتدیکنی کورمکله‌ده آیریجه بختیار اولاجغز . تورك ملتی ایچون حیات موضـوع بحثدر ، ئولوم یوقدر . . . ینه بوعزیز حیاتقدرجوال‌مفکوره واردر . اسقولاستیق برذهنیت موجود دکلدر . یاراتیجی بر یوکســلمك قوتی موجوددر . فقط ئولدوریجی برانحطاط‌ضعفی بوتون توابعیله برابرماضینك‌قرا کلق دهلیزلرینه قاریشمشدر . ایشته انقلابمزك افاده ایتدیکی هر شیئه قادر قوت ...

---

١٦ - اصل انقلابك آناسى عسكرى ظفر وغازى پاشانك تاريخى شخصيتى . . .

« كوبن » و « برەسلاو » ك آلمان آميرال « سوشون » ك تحت ادارەسنده ومعلوم رجالك معلوماتلرى تحتنده .. قرەدكز وقعەسنى ارتكابندن صوكره دولت عثمانيه موتى انتاج ايدن صوك بر بادرەيه داها سورەكلندى ... بوتاريخلردن داها أولجه صدراعظم سعيد حليم پاشا آلمانيا ايله موجود بر اتفاق معاهدەسندن بحث ايدركن بشنجى شعبەده « أك قوى دولتلرك بيله اتفاقسز ياشامدقلرى بودورەده دولت عليەنك حال انفراددە بولونماسى كنديسنى بالطبع غايت تهلكەلى بر موقعده بولنديريوردى . حتى يونانستانك بيله برملە عقد اتفاقه تنزل ايتمەديكى(!) برزمانده آلمانياطرفندن واقع اولان اتفاق تكليفى » نك پك خيرلى برحادثه اولديغنى سويليوردى . حرب عمومى فلاكتى . . . أميد امنيتى مركزى دولتلر زمرەسنه التحاقده كورەن دولت حربه ناقص برقرار آلما نتيجەسنده داخل اولمشدى . فقط بوأزيجى حرب مركزى دولتلر زمرەسنى تاريخك قيدايتديكى صورتده مغلوب چيقارديغى جهتله عثمانلى ايمپراطورلغىده عينى عاقبته قاتلانيوردى . . .

بومشئوم حرب نتيجەسنده عثمانلى دولتيله ائتلاف دولتلرى آراسنده

معهود متارکه‌نامه امضالاندی ... « موندروس متارکه‌نامه‌سی » (٣٠ تشرین‌أول ١٩١٨) تاریخنده بریتانیا حکومتنك آق دکیز فیلوسنك قوماندانی آمیرال « غالطورب » ك سواریسی بولندیغی آغامنون درید. نوطنده امضالانیوردی ... لوندره دارالفنونی پروفسورلرندن «آرتولد توتیق » ایله قولومبیا دارالفنونی پروفسورلرندن « که‌نه‌کیرق وود » مشترك برأثرلرنده حرب عمومیدن صوکره‌کی یعنی متارکه دورنده‌کی تورکیانك وضعیتندن بحث ایدرلرکن شو جمله‌لری‌ده أثرلرینه علاوه ایدرلر . [بویوك حرب و بویوك مغلوبیتدن صوکره تورکیا یالکز پارچالانمش برکوکده براقلمشدی ... آنادولو ایله بوسفورك کنارنده قالان قسم فقیرلشمش وتردی ایتمش بولنیوردی . بیهوده برحربده انسان و منابع ضیاعی ملتك سرمایهٔ موجودیتی توکتمش ومملکت بم‌بیاض کسیلنجه‌یه‌قدر قانی آقیتمشدی ... اون ایکی سنه‌لك حرب حیاتی مملکتك داخلی انکشافنی مختل قیلمشدی ... تورکیانك أیالتلری برر برر ألندن چیقمش ، متفقلری مغلوب ایدیله‌رك یرلره سه‌ریلمش و هند مسلمانلری آراسنده‌کی مدافعلری مستثنا ، حتی عالم اسلام ایچنده‌بیله محبسز قالمشدی . . . استانبول غالبلرك اللرنده ، تورکیه دشمانلرله‌احاطه ایدلمش بولونیوردی . قیرده‌یاقیلمش آتشك اطرافنده‌کی قوردلر کبی دولتلر آچ ، محترص کوزلریله قاپونك أشیکندن بیه‌جك پای کوزله‌یورلردی . چونکه تورکیه طبیعةً زنکیندی ، ایمپه‌ریالیزم ایسه چوق آچ کوزلو ایدی .] فی‌الحقیقه دولت بو صیرالرده تام معناسیله براِنحلال منظره‌سی عرض ایدییوردی . مملکتده ضبط وربط قالمامش . . . دشمنلر مملکتك برچوق اقسامنی اشغال ایتمشلر . . .

تورك دشمنلغی عنصرلردنبری قونیه‌ده بسله‌دیکمز یاباجی عنصرلرده‌ده صوك درجه‌سی بولمش بر حالده ... مملکتی اعلان حریتدن بری اداره ایتمش ودولتی بوبادره‌یه سوروکله‌مش اولانلرك قسم اعظمی چارهٔ نجاتی فرارده بولدیلر وملت ومملکتی بویله‌جه اوکسوز بر وضعیتده براقارق قاچدیلر... فقط قاچمغی نه‌سنه بیدره‌مه‌ینلر وظیفه‌لرینك باشنده قالدیلر. استانبولی اشغالده شهزاده باشنده‌کی قرارکاهلرنده اوبویان قهرمان محمدجکلرمزی سونکوله‌مك قدر چوق عادی بر طررده حرکت ایدن ائتلاف قوتلری نهایت بو وظیفه‌لری باشنده قالانلره‌ده یاباجی معامله‌لری تشمیل ایتدیلر . مجلس معوثانی داغتدیلر وطنپرور تورك رجالی بر بر توقیف ایده‌رك بکر آغا بلوکنه سوق ایتدکدن صوکره مالطایه نفی ایتدیلر ، اوراده «بولوه‌ریستا» زندانده حبس ایتدیلر . بو میانده انکلیزلر طرفندن توقیف ایدیله‌میه‌رك استانبولدن اوراقلاشان مبعوثلرده آنادولویه عزیمت مجبوریتنده قالدیلر . بو صیرالرده وجدان اجتماعیده بویوك بر راحتسزلق باش کوسترمشدی . ملیت حسلرینك کیزلی ، کیزلی فورانلری ایلروده اندفاع ایده‌جك یامار داغ لاولری کبی قاینایوردی . هرکس متارکه‌وضعیتدن طبعتیله باحشوددی... آطنه‌یی وجوارلرینی فرانسزلر، آنطالیادن قونیه‌یه قدر ایتالیانلر نهایت ازمیر وجوارینی یونانلیلر ، استانبولی‌ده بوتون ائتلاف دولتلری اشغال ایله‌مشلردی . وجدان اجتماعی‌ده حس ایدیلن نفرت دویغولری صوك درجه‌یی بولمشدی... تورك هرطرفده حقیر کوریلیوردی . قونیه‌ده بسله‌دیکی غیر مسلم بیلانلر اونك قنی پارچالایور، آیاقلری آلتنده چیکنه‌یور صوکره‌ده

اوكا (أشك تورك) دیه حقارت ایدییورلردی ... هله مسلمان نامنی
ویردیکمز دیکر اقلیت عنصرلری چرکسلر وآبازه‌لر یونانلیلرله برلکده
أك بویوك فنالقلری ارتکاب ایدییورلردی . ینه بو صیرالرده تورکك
مشکل کونلرندن بویوك بر سوءنجله بحث ایتمکه اونوتمایان یونانلی
ونیزه‌لوس «تورك ئولمش برملتدر. حالبوکه یونان ملتی یکی دوغمشدر»
دیه یایغاره‌لر قوپاریپوردی. ایشته تورك ملتنده بو اجتماعی راحتسز-
لغك صوك دوره‌لرینی بولدوغی برزمانده ایدی‌که ... غازی مصطفی
کمال پاشا اوردو مفتشی اولارق آناطولی‌یه آیاق باصیوردی .

چوق بویوك بر دولت آدامی اولدیغی قدرده یوکسك بر
اجتماعیاتجی اولدیغنی اثبات ایدن پاشا حضرتلری نفسلرنده دویدقلری
بو عذابی ملی وارلقده پك کوزه‌ل آکلامشلردی . قولاقلرینی هیئت
اجتماعیه‌یه ویردیلر اورادن یوکسه‌لن آه وفغانلری دیکله‌دیلر وایچین ایچین
قایناپان مقدس آرزولری اوکرندیلر . ایشته بویله بر زمانده ایدی
ارضروم‌ده برقونغره عقد ایدییور وغازی پاشا بوراده (١٠ تموز
١٩١٩) ده «عثمانلی وطننك، استقلال ملتنك مصونیتنی تأمین ضمننده
قوای ملیه‌یی عامل و ارادهٔ ملیه‌یی حاکم قیلمق» اساسنی اعلان
ایدییوردی . طبیعیدرکه بواعلان کیفیتی بویوك، هم‌ده پك بویوك بر
جسارته دلالت ایدییوردی . هرطرفده‌سوینج کوزیاشلریله قارشیلاندی.
عذاب وألم ایچنده قیورانان معشری وجود قورتولوش أمیدینه داها
بویوك برایمان دویدی. چونکه بوسس مجادلهٔ ملیه‌نك مبدأنی مژده-
له‌یوردی . نهایت سیواسده ایکنجی برقونغره دها عقد ایدلدی. غازی
پاشا حضرتلرینك‌ده حاضر بولوندقلری بوایکنجی قونغره‌ده وضعیت

بوتون أطرافيله تدقيق وملى وارلقدن يوكسەلن هيجانلر ، دويغولر تحليل ايدلدى [١] نتيجەسندە قرار ويرلدى كە توركملتى بردفعه داها تجربۀ طالع ايدەجك برقدرتدەدر هم بوقدرت ملى روحدن يوكسەلن هيجانله برلەشەجكى ايچون اونى قورتولوشه قدر سوق ايدەبيلەجك برماهيت عرض ايديور . ايشتە اوزمان آند ايچلدى . . . ئولمك وار ... فقط دونمك يوق . . . وطن طوپراقلرينى اوزرندە برتورك قالماجغه قدر مدافعه ايدەجكز دنيلدى . . . وتاريخچه مشهوردر . « قانمزك صوك داملاسنه قدر » دشمنلرمزله چارپيشاجغز ، يا بووطنى قورتاراجغز وياخود اونلره بوعزيز وطن طوپراقلرينى برمزارستان حالندە ترك ايدەجكز ديه عهد وپيمان ايدلدى . وقعەلرشاهد تاريخك شيمدىيه قدر أمثالى پك آز قيد ايتديكى كنج وچوق قوتلى بروطنپرورلك قدرتى توركلرينك اوزرندەيانان ، طوتوشان مليت مفكورەسى وأبدى برقورتولوش أميديله قارشيلاشدى اونكله امتزاج ايتدى ، چونكه تورك ملتى تاريخى برملتدى . . . او ، يوق ايديلەمزدى . . . حالبوكه باقيكز « سەور پاچاوراسى » نه كورە وضعيتمز ناصلدى ... دولت عثمانيەنك مرخصى توفيق پاشا بيله بو معاهدەنك حكمنى « دولت مفهوميله غير قابل تأليف » بوليوردى . بو يرتيلمغه محكوم اولمش معاهدە باشليجه شو احكامى احتوا ايديوردى [٢] أولا معاهدە استانبولى دولتدن هرزمان فك ايدەبيلەجك بروضعيتده براقيوردى . «٣٦» نجى مادەسى (عاقد دولتلرعثمانلى حكومتنك استانبول اوزرندەكى حقوق تصرفاتنه خلل ايراث

[١] ميثاق ملى بو قونغرەدە تثبيت ايدلدى .

[٢] حقوق دول جميل بك ، (توركيەنك موقعى بحثى)

اولنماماسی وحکومتك وپادشاهك بوشهرده اقامت ایتمك واوراده دولت عثمانیه پایتختنی محافظه ایله‌مك خصوصنی قبول ایتدكلرینی بیلدیریورلر. فقط دیگر طرفدن «حکومت عثمانیه بومعاهده ایله معاهدات ومقاولات متممه احکامنه بالخاصه عرقی، دینی ولسانی اقلیتلرك حقوقنه صادقانه بر صورتده رعایت ایله‌مکده تجویز قصور ایتدیکی تقدیرده دول متفقه آنف الذکر تعهدی تعدیل ایتمك حقنی صراحةً محافظه ایدرلر» دنیلیوردی. بوغازلره کلنجه؛ هم تجارت هم ده حرب سفینه‌لرینه آچیلیوردی. فقط بوغازلر قومیسیونی آیریجه بر دولت دنیله‌جك قدر مملکتده حکمران اولاجقدی ...

٣ — کوردلره مختاریت ویریله‌جکدی ...

٤ — ازمیر وحوالیسی تورکیه‌دن فك ایدیلیوردی. ارمنستان حر ومستقل بردولت طانینیور وحدودك ارضروم، طرابزون، وان، بتلیس ولایتلرندن تعیینی ده آمریقا رئیس جمهورینك حکملکنه عرض ایدیلیوردی.

سوریه وفلسطین وعراق، حجازده داخل اولدیغی حالده دولتدن آیریلیوردی. اقلیتلره تمثیل نسبی اساسنه کوره انتخاب حقی بخش ایدیلیوردی. ژاندارمه قوتی ده داخل اولدیغی حالده عسکری قوت اللی بیك کیشی‌یه تنزیل ایدیلیور، مهمات تحدید ایدیلیور، مختلف قونترول قومیسیونلری تشکیل ایدیلیوردی، حرب قاعده‌لرینه مغایر حرکت ایدنلرله تهجیرلردن مسئول اولانلرك تسلیمی ایسته‌نیلیوردی.

«متفق دولتلر تورکیه‌یه بعض مرتبه ایفای معاونت آرزوسنده بولندقلری جهتله (1) فرانسه، انکلتره وایتالیا دولتلرندن هربرینك

بر وكيللرندن واستشارى رأيى حائز بر عثمانلى قوميسرندن مركب بر ماليه قوميسيونى » تشكيل ايديليوردى .

قاپيتولاسيونلر يكيدن تأسيس ايديله‌جك واولجه بوحق حائز اولمايان دولتلره‌ده تشمل ايديله‌جكدى . بومعاهده احكامى توفيق باشالك‌ده سويله‌ديكى كبى دولتلك صفتيله حقيقةً غيرقابل تأليفدى[١]

[١] (كيزلى‌معاهده‌لر) مؤلفى « ف ، سه‌يورقوفس » ، « فوريين‌ئه‌ورس » رسالهٔ موقوته‌سنك ١٩٢٦ تاريخلى بر نسخه‌سنده سه‌ور معاهده‌سى حقنده شو معلوماتى ويريور : « سه‌ور معاهده‌سى ١٩٢٠ اغستوسنك يكرميسنده بر پورسه‌لن فابريقاسنده امضا ايدلدى . شرائطى هربه قدر موقع تطبيقه قونامشسه‌ده ذكرى فائده‌دن خالى دكلدر . استانبول ايله استانبولك صو حدلرى مستثنا اولمق اوزره آوروپاى توركيك تكميلى يونانستانه ويرلشدى . يونانستان كذا ، نتيجه‌ده يونانستانه الحاق موجب اولاحق شرائط آلتنده محاط اولديغى حوالى ايله ازمير شهرنى‌ده آليوردى . بوعازلر بين‌الملليه‌شديرله‌جكدى ... سوريه ايله « مه‌زوپوتاميا » فرانسه وانكلتره‌نك [ادارى مشاوره ومعاونى] تحتنده اولمق اوزره اسكندرون ، حلب ، عينتاب ، اورفا وماردينى احتوا ايديور و « دوده‌قانيس » آطه‌لرى اوزرنده تورك حقوق ايتاليا لهنه ترك ايديليوردى . (آيرى بر ائتلاف ايله مدرس واديسنده آلاحق اراضى امتيازاتيله مبادلةً بو آطه‌لر يونانستانه كچه‌جكدى . لكن بوترتيبات بالآخره سينيور موصوليى طرفندن رد اولندى وآطه‌لر ايتاليا علكنده قالدى) ايتاليا كذا « قاستەللوريزو ومه‌ئيس » آطه‌لرينى‌ده آلدى . فرانسه وايتاليانك بوصورتله تأمين ايتدكلرى اراضى كيزلى معاهده‌لرله آلاحق اولدقلرى واسع خطه‌لردن پك آزدى . فرانسه تكرار عسكرى برضبط واستيلايه قالقاماياحق درجه‌ده كيليكياده اوقدرچوق مغلوبيته‌دوچار اولمش‌وفرانسه‌نك چكيلمه‌سى آنطاليا‌ده‌كى ايتاليانلرى تورك هجوملرينه معروض وقارشى دوراماز بر حاله قويمشدى . هر نه‌قدر فرانسه ايله ايتاليا آنطاليه ايله كيليكيانك اداره‌سى طلبلرندن واز كچمش اديسه‌لرده مذكور حواليى استثمار ايتمك مطالبه‌سندن صرف‌نظر ايتمه‌مشلردى . فرانسه ، انكلتره وايتاليا بينده ياپيلان اوچ طرفلى برائتلاف

تورك دولتی اورتادن قالديرلمق ايستەنيليوردی . حالبوكه تورك ملتی بويله بر اسارته قطعياً تحمل ايده‌مزدی .

اختيار كره صاغ قالدقجه اونك موجوديتی سيلينه‌ميه‌جكدی . چونكه طبيعت بونی امردی . بونی جهانه بر دفعه داها اثبات ايتمك لازم كله‌جكدی . اساساً مجادله قراری‌ده ويريلمشدی . غازی پاشانك امضاسنی طاشيان بر چوق تلغرافلر آنا وطنك هر كوشه‌سنه كشيده ايديلدی . بوتلغرافلرله ، آنقره‌ده انعقاد ايده‌جك بر ملت مجلسی ايچون مرخصلر ايسته‌نيوردی . هر طرفدن بو مقدس دعوت اوغرنده عمومی بر تهالك وجود بولدی . معزز آنادولومزك هر طرفندن انتخاب ايديلن مرخصلر آنقره‌يه عزيمت ايتديلر . ١٦ مارت اوچيوز اوتوز آلتی‌ده اشغاله اوغرايان استانبولدن انكليز اسارتنه محكوم اولمادان قورتولان مبعوثلرده آنقره‌ده طوپلانديلر . يكرمی اوچ نيسان اوچيوز اوتوز آلتی جمعه كونی بو مجلس آنقره‌ده انعقاد ايتدی . رسم كشادی پك هيجانلی اولمشدی . رياسته مصطفی كمال پاشا انتخاب ايديلدی .

بر چوق خطيبلر آتشين نطقلر سويله‌ديلر . و آرزوی ملی‌يی افاده ايتمك قدرتنی نفسلرنده بحق تمثيل ايتديلر .

ايلك زمانلرده مكمل بر اردو تشكيلاتمز يوقدی . هر تورلو محروميتلر ايچنده ايدك . ائتلاف قوتلری سفائن حربيه‌مزی سلاحلرندن

ايله شرقی طرفی فرانسه‌يه وغربی ايتاليايه قالمق اوزره آسيای صغرانك جنوب واورته قسمی ايكی منطقهٔ نفوذه تقسيم ايدلمشدی . بالآخره ايتاليا قره‌دكز ساحلنده اركلی كومور حوضه‌سی استثماری حقنی‌ده استحصال ايتمشدی ... »

تجريد ايتمشلر وطوپلريمزك قامالريني سوكمشلردي . فقط تورك ملتنك أبدي ياشامق احتياجيدركه : اوقاماسز طوپلرينه نقصان وسائطله قامالر دوكدوردي . مهمات تدارك ايتديردي . شرقده أرمنيلره قارشي اوحواليده قالمش منتظم قطعاتمز غالب كلدي ومجادلهٔ مليه‌نك ايلك مظفر صلح معاهده‌سي أرمنيلرله عقد ايديلن قارص معاهده‌سي اولدي. دشمنه قارشي آطنه والجزيره جبهه‌سنده فرانسزلره وغرب جبهه‌سنده‌ده يونانليلره هپ قواي مليه طرفندن مقابله ايديليوردي . اردو تشكيلاتي مكمل دكلدي. بعض ملي قهرمانلر اطرافلرينه طوپلادقلري آرقداشلريله برلكده چاليشيورلردي . فقط بوكا مقابل تورك ملتنك اداره موقعنه كچمش بويوك شخصيتلر بوابتدائي تشكيلاتك تكمل ايتديريلمسي لازم كلديكني آكلاديلر. ياواش ياواش بوملي تشكيلات منتظم قطعه‌لرله اردو حالنه افراغ ايديليوردي . دشمنه قارشي مجادله آنجق مشترك براداره آلتنده واقع اولمق ضرورتي واردي. يوقسه هركس بيلديكي كبي حركت ايتمك ايسته‌رسه بو ايش باشاريله‌ميه‌جقدي . كرچه وطنپرورلك حسنك بو ايلك وشايان تقدير تجليسي يوره‌كمزدن قوپان حرمتلرله آلقيشلريمزه غرق اولمشدي . فقط جريان احوال منتظم قطعه‌لرله مشترك بر اداره‌نك ، قوماندانك تأسيسني بهمه حال ايجاب ايتديريوردي . بوصيره‌لرده مجادلهٔ مليه‌نك خارجده براوديني عكسلرده تدقيقه شايانده . « لورد بالفور » بر ملتك استقلالني تأمين ايچون چاليشان بررهبري ، غازي پاشا حضرتلريني هيچ صيقيلمادن [اشقيا رئيسي] ديه تلقيب ايديوردي . استانبولده سرايلرنده اجنبي قوتلر بيك بررزالتلر ارتكاب ايتمكله‌مشغول پادشاه خائنيده استقلال مجادله-

سده بولونانلری عینی اسمله آنیور ، یعنی اونلره « حلالی اشقیاسی » دییور و شیخ الاسلامه اونلرك قهر وتنکیللرینك جائز اولاجغنه (!) دائر فتوالر ویردیرییوردی . بو بو صیره‌لرده ظهور ایدن عصیانلر، حرکات ملیه‌یی آرچوق صارصا بیله‌جك بر ماهیت عرض ایدییورلردی .

فقط عزم ملینك جلیك پنچه‌سی اونلری بر بر بر ازمکده کچکمیوردی . بیماده « آراوور » عصیانلری؛ دوزجه ، بوح ویره‌ن ، یورقیر ، قونیه ، یوزغاد ، قوچکیری عصیانلری هپ تنکیل ایدیلدی .. عینی زمانده منتظم اوردو تشکیلاسه دائر ایلك موفقیتلی آدیملرده آتیلمشدی .. ١١ كانون ثانی ١٩٢٠ تاریخنده « این‌اوكی » موقعنده دشمنه قارشی ایلك دفعه اوله‌رق پارلاق بر موفقیت الده ایدییوردق . بو پارلاق موفقیت [برنجی این‌اوكی ظفری] نی تشكیل ایدییوردی . قطعاتمزك نقصان وسائط حربیه ایله قارشیسنده منتظم وقوای حربیه‌جه چوق داها مكمل وسائطه مالك دشمنی بویله عظیم بر مغلوبیته سوق ایتمه‌سی حقیقةً شایان حیرت بر نتیجه ویرییوردی . فقط بو موفقیت هیچده حیرت ایدیله‌جك بر نقطه تلقی ایدیلمه‌ملی ایدی . مسئله غایت بسیطدی . چونكه بز مفكوره ایچون حرب ایدییوردق ، حالبوكه قارشیمزده‌كی دشمن علی العاده بر استیلا دوشكونندن باشقه برشی دكلدی . كرچه اونلرك‌ده برغایه‌لری ، بر [مه‌غالوایده‌آ] لری موجوددی . آنادولویی یونانستانه الحاق ایتمك ایسته‌یورلردی . فقط تورك ملتنك ملی مفكوره‌سی ایسه استقلال عشقی قادار صاغلام بر حس بوطیت ایله قوصقوجه بر وطنك استخلاصی املرجی تشكیل ایدییوردی . دشمنلریمز بیلمه‌م هانكی تاریخی ادعالریله تورك آنادولویی یونانلی آنادولو یاپمق

ایسته‌یورلردی. اونوتویورلردی، که بو عزیز طوپراقلرده عصرلردن بری تورك حاکمیتی جاریدر. بورانك أفندیسی وصاحب حقیقیسی تورکدر. بو کنیش وطنده انکشاف ایتمش برتورك حرثی موجوددر. فقط دشمنلریمز بزم بویله آشکار حقمزه قارشی دیکر موهوم برحقله مقابله ایتمك ایسته‌یورلردی. حال بوکه بر حقیقتدرکه: «حق» ، «حق» ایله مقابله ایدیلمز. آنجاق حقه برمکلفیتله مقابله ایدیلیردی. یعنی حقه قارشی حق موضوع بحث اوله‌ماز. حقه قارشی آنجاق «مکلفیت» اجرا ایدیله‌بیلیردی. تورکك بو صریح حقنه قارشی اونلر بو سقیم حق (!) ادعالرنده دوام ایتدیلر. فقط دوشونه‌مه‌دیلرکه: اویله برزمان کله‌جکدی که: بشریتك عصرلردنبری ذهنلرینی یوردقلری مافوق‌الطبیعی قوتلر قادار عظمتکار تورك جلادتی اونلره بومکلفیتی اجرا ایتدیره‌جکدی. ۱ نیسان ۱۹۲۲ده ایکنجی دفعه اوله‌رق «این اوکی» نی یونان سورولرینه قانلی برمزارستان یاپیورکن غرب جبهه‌مزك مظفر قوماندانی عصمت پاشا متواضع افاده‌سیله «دشمن بیکلرجه مقتوللریله دولدیردیغی محاربه میدانتی سلاحلریمزه ترك» ایتدیکنی ملته قارشی اعلان ایدییوردی. بوندن صوکرا کونشلرقادار پارلاق برظفره داها قاووشیورز، سقاریا ظفری... استیلا سیاستنك آزغنجه تطبیقنی پایان بوکستاخ دشمنه أبی بردرس داها ویریوردی. فقط بوتون بو ظفرلرك هیسی نتیجهٔ قطعیه‌یه آتیلمش بره‌ر ادیم تشکیل ایده‌میوردی. نهایت تام‌وقطعی برقرار آلمق واوکا کوره حرکت ایتمك زمانی کلمشدی.

بو صیره‌لرده بویوك ملت مجلسنك قراریله ۲۶ اغستوس تاریخنده

برتبليغ نشر ايديليوردي . «آنادولودن خارجه وخارجدن آنادولويه هرتورلو مخابرات و مناقلات شيمديلك قطع ايديلمشـدر . » شبهه‌سز بوتبليغ بويوك براهميتي حائز بولونيوردي . حياتي قرارلرك ويريلديكي بوزمانلرده بوصورتله حركت ايتمك قطعي براحتياجي تطمين ايديوردي . چونكه : جاسوسـلغه مانع اولمق لازمدي . عكسي تقديرده ويريلن قرارلرك آلنان ترتيباتك تطبيق ايديله‌مه‌سي ملحوظدي . نهايت او بويوك كون تورك افقلرينه بوتون حشمتيله ايلك فجريني صاليويرمشدي .

اوردومز ٢٦ اغستوس كيجه‌سي دشمن جبهه‌لرينه آيلردنبري حاضرلاديغي قوتلريله تعرضه باشلادي . باقكز ٢٦ اغستوس تاريخلي تبليغ رسميمزه ...

« ٢٦ اغستوس ١ ـــ قوجه ايلي منطقه‌سنده لهمزه كشف مصادماتي اولمشدر .

٢ ـــ سيد غازي و آفيون جبهه‌لرنده دوشمنك مواضع مستحكمه‌سي عليهنه طوپجيله تقويه ايديلن بوتون قطعاتمز طرفندن ياپيلان باصقينلر موفقيتله نتيجه‌له‌نمش . ودوشمن مواقع مستحكمه‌سنك بعض اقسـام مهمه‌سي اشغال اولونمشدر . برخيلي أسير ألمزه كچمشدر . »

٢٨ اغستوس تاريخلي يونان تبليغ رسميسي ايسه شوشكلده محرر بولنيوردي . « ٢٦ اغستوس تاريخنده ، جنوب جبهه‌سنده آقار چايندن «حسن بل» ه قدر باشـلايان غايت قوتلي بر دشمن تعرضي كيجه دوچار انقطاع اولمامش ودون آقشام دخي دوام ايتمشـدر . تعرضه كيريشن دشمن قوتلرينك مقداري غايت قوتلي طوپجي قطعاتنه وغايت

بول مهماته مالك اون فرقه تخمین ایدیلیور ، محاربه دوام ایدییور »
دیوردی .

بو یونان تبلیغندن بر کون اول نشر ایدیلن تبلیغمز یعنی ٢٧ اغستوس تاریخلی رسمی تبلیغمز ایسه آفیون قره حصارینك استردادی مژده‌سنی ویرییوردی .

٢٧ تاریخلی تبلیغ رسمیمز ... (دوندن بری باشلایان حرکات تعرضیه‌مز دوام ایتمکده‌در . اوردومزك صول جناحی دشمنك بر سنه‌دنبری تحکیم وتل اورکولریله تقویه ایتمش اولدیغی اوچ صیره سپردن مرکب مستحفظ مواضعی تماماً ضبط ودشمنك مقابل تعرضلرینی سونکو هجوملریله طرد ایده‌رك آفیون قره حصارینی استرداد ایتمشدر. اسرا وغنائم چوقدر اوردومزك مرکز وصاغ جناحنده‌کی حرکات موفقیتله انکشاف ایتمکده‌در) آرتق نهائی ظفری مژده‌له‌ین بو حرکتلر موفقیته دوغرو قطعی حرکتلرینه کیرمشدی ، دشمن شاشیرمشدی .
بونی ٢٨ تاریخلی تبلیغ رسمیلری بیلدیردیکی کبی یونان أرکان حربیه رئیسی جنرال « نه‌کاداقتیلوس » ده کونشی بالچیقله صیوامغه چالیشیرکبی بوچوق آشکار حقیقتی کیزله‌مك ایسته‌یوردی . بوجنرال دییوردی که (اوزون بر جبهه‌ده مخاصم اوردولر بالطبع ساکن دورامایورلر ، بو حادثات برمعتاد ظهور ایدن وقایعدندر . هر وقت هر ایکی طرفدن قورشون آتیلیر . باش قوماندان بوأهمیتسز وقوعات ایچون تبلیغلر نشر ایتمکه بیله لزوم کورمه‌یور بووقوعات آنجق موضعی أهمیتی حائزدر) شو یونان جنرالنك سوزلری حقیقتدن نه قدر اوزاقدی. ٣١ اغستوس تاریخلی غزته‌لر دشمنك اسکیشهری تخلیه ایتدیکنی آفیون قره‌حصارك

قطعاتمز طرفندن استردادینی دوملو پیکارکده قطعاتمز طرفندن اشغال ایدلدیکنی دشمنك بومیدان محاربه‌سنده (٧٠٠٠) مقتول براقدیغنی واوردولرمزك تام معناسیله دشمنی تعقیبه باشلادیغنی یازیورلردی. دوشمان ایلك حمله‌ده ییدیکی بوقوتلی یومروقدن سرسم بر وضعیتده باش قوماندانك افاده‌سیله بورجمتك بر «کری تجمعاتی» (!) ندن عبارت اولدیغنی سویله‌یه‌رك حادثاتی تأویل ایتمك ایسته‌یورلردی. حالبوکه نه کری تجمعاتی موجوددی، نه‌ده موجود اولا بیله‌جکدی ... یونان سوروللری تورك صولت وشجاعتی قارشیسنده تام بربوزغونه‌اوغرامشلر قاچیورلردی ...

نهایت اوردومز؛ غازی باش قوماندانك بیلدیرملری آکدیران کور وقوتلی صداسی «اوردولر ایلك هدفکز آق دڭیزدر» دیه تورك افقلرنده چالقانیرکن ازمیر قپیلرینه دوغرو ایلری حرکاتنده بیوك برسرعتله دوام ایدییوردی. بو مقدس حربده فدای حیات ایدن استقلال شهیدلرینك معزز روحلرینی ظفر پریلری حسرت قالدقلری ازمیر قپیلرینه قدر طاشیرلرکن (٩ ایلول ٣٣٨ ده) قهرمان اوردومز ازمیره کیرییور وباش قوماندانلریده داخل اولدیغی حالده برچوق جنراللری أسیر، یونان سوروللرینی بوصورتله دڭیزه دوکمش بولونویوردی. شیمدی شهیدلرك روحلری مستریح وهپمز مسرور هیجانلی و وطنپرور برشاعریمزك سویله‌دیکی کبی ...

ئولمز بو وطن فرض محال أولسه‌ده حق ...
چکه‌مز کره‌نك صرتی او تابوت جسیمی ...

مصرعلرینی تکرارلایورز.

*
* *

مدانیه ملاقاتی ۳ تشرین اول ۱۹۲۱ ده وقوعبولدی و ۱۱ تشرین اولدهده (مدانیه متارکه نامه‌سی) امضالاندی . بویله‌جه ۲ شباط ۱۹۲۱ تاریخنده انقطاعه اوغرایان لوندره قونفه‌رانسندن صوکره یکیدن بر صلح مذاکراتی قاپوسی آچیلمش بولونیوردی ... مع مافیه مجادلهٔ ملیه‌مز زماننده‌ده برچوق سیاسی موفقیتلر تأمین ایتمشدك . أرمنیلرله عقد اولونان قارص معاهده‌سی که غالب عقد ایتدیکمز بر معاهده‌در ، سوویتلرله یاپیلان مخادنت معاهده‌نامه‌سی وفرانسزلرله عقد اولنان « آنقره ائتلافنامه‌سی » بوصیرالرده قازاندیغمز سیاسی ظفرلرمزی تشکیل ایدرلر . شیمدی دوشونه‌لم ؛ عجبا تورك ملتی‌دوشدیکی بوفجیع وضعیتدن قورتارارق اوکا چوق مکمل برظفر قازاندیردقدن صوکره یوکسه‌لتەن عامل نه‌در ؟ تورکیات متخصصلرندن وحقوق تاریخی پروفسورلرندن صدری مقصودی بك تورکلرده‌کی بویوکسه‌لمك ویاشاییش قدرتی بر (ابدیت سیاسیه) خصلتنك موجودیتنه عطف ایدر . صدری مقصودی بك بوحقیقتی شو شکلده ایضاح ایدر . [تورك عرقنك روحنده أبدیاً یاشامق اراده‌سی ، سیاسی یوکسه‌لمه آرزوسی ، سیاسی استقلال فکری مکنوزدر . تورك دائما ؛ استقلالنی غائب ایتدکدن صوکره بو استقلالی استرداد اراده‌سی ، سقوطدن ، تدنیدن صوکره ینه یوکسه‌لمك آرزوسی تورکلرك روحنده‌کی بوتون تاریخی دورلرده دائما مشاهده اولنمش بر خصلتدر . بك چوق آوروپالیلری ، حتی مسلمان ملتلرینی ملی حرکتمزك قوتی وغازی پاشا و آرقاداشلرینك ظهوری بویوك بر حیرتده براقدی . فقط تورك تاریخنه آشنا اولان هیمزه معلومدر که بوحرکتلر تورك تاریخنده

بك چوق دفعه‌لر كوريلمش بر حادثه‌در . فقط بوصوك تجددمز ، بويعث بعدالموتمز أك بويوك بعث بعدالموتدر . ملى حركتى ممكن ايدن غازى پاشايى واونك آرقاداشلرينى ميدانه چيقاران عامل ، تورك عرقنده‌كى « أبديت سياسيه » احتياجيدر توركلرك تجددينى غازى پاشا واونك آرقاداشلرى ميدانه چيقاردى فقط بوغازى پاشايى وسائر بويوك رهبرلرى وجوده كتيره‌ن ينه تورك ملتيدر . توركك روحنده مكنوز استقلال احتياجى ؛ ياشامق آرزوسيدر . توركك أبديت سياسيه خصلتيدر. غازى پاشا تورك عرقنك بوتون افرادنده استعداداً موجود سياسى بقا آرزوسى يوكسه‌لمك احتياجى ، ياشامق اراده‌سنك تجسمندن عبارتدر . غازى پاشانك اسمى ذكر ايدلديكى زمان حس ايتديكمز غرورك سرى بودر . بز بويوك توركك بويوكلكنده عرقمزك بويوكلكنى كوريورز)

صدرى مقصودى بكك شو مطالعاتى بو كوزه‌ل نتيجه‌لرى نه قدر واقفانه وپسيقولوژيك برصورتده افاده ايدر . أوت... هپمز تورك اولماقله تورك عرقنه منسوب بولنماقله افتخار ايتمه‌لى يز . چونكه او عرقده حقيقةً بر أبديت سياسيه احتياجى موجوددر. صاييسز مشكلاته كوكس كره‌ن يالكز ويالكز روحنده‌كى ايمان وملى غرورنده‌كى بويوكلكله جدالدن غالب چيقان بر ملته منسوب اولمقله مسعودز. آرامزده برغازى مصطفى كمال ظهور ايتديسه ... وارلغمز بوقدربويوك برداهى ياراتديسه ، شرف ينه يالكز ملتمزكدر . استقلال حربنك مظفر نتيجه‌سى شبهه‌سزكه بز توركلره حيات بخش ايتديكى قدر بو ، بويوك باش قوماندان وقادر انقلاب ليده‌رينك تاريخى شخصيتنى‌ده تعيين ايديور . تاريخ بويله برداهى‌يى

تدقیق صحنه‌سنه آلا بیلمکله بختیار اولمالیدر [*] نه مظفر سردارلر نه‌ده فرانسز انقلابنك دوغوردیغی حریص ناپولیونلر غازی مصطفی کماله مقایسه ایدیله‌مزلر ...

« داهیلر کندیلرینی یتیشدیرن بر ملتك مالی اولدقلری قدرده

[*] انکلیز مستشرقلرندن یوقاریلرده کندیسندن بحث ایتدیکمز (فه‌لیکس والي) غازی مصطفی کمال پاشا ایله هندستانك (ماهاتماغاندی)سنی شوصورتله مقایسه ایدییور .

« اسلام عالمنده غازی مصطفی کمال وهندستانده (ماهاتماغاندی)یی ایداع ایدن جریانك چوق درین بولونان لطافت وعظمتی آوروپاده هنوز ادراك اولنه‌مامشدر. مقصدلرینك بر برینك عینی اولماسنه وبالکز بو مقصدلرینه وصول ایچون طوتدقوری طریقك مخالف ایتمه‌سنه رغماً آنقره قهرمانی هندستانك حکیمندن پك باشقا وآوروپانك تذلیل وتحقیرلرینه تحمل ایله‌مکدن چوق اوزاقدر . غاندی آوروپایه قارشی حرکات وتشبثاتنده جبر وشدت استعمالندن مجتنب اولدیغی حالده کنج هندستان غزه‌سنده نشر ایتدیکی بر مقاله‌دن دولایی انکلیزلر طرفندن زندانه آتلدی . حالبوکه مصطفی کمال پاشا ، غاندی طرفندن تصویب ایدله‌ین عسکری وعلمی طریقلره مراجعت ایتدیکندن دولایی بوکون آمال ومطالبنی آوروپانك اوکنده حاکمانه برصورتده بیان ایتمکده‌در. بونکله برابر بم نظرمده اونلرك ملی وبشری شرف وقیمتنك طانغاسی حقنده‌کی آرزولری نجه یکدیکرینك عینیدر . بوایکی شخصیت ممتازه‌دن بری ملتنك فضائل عسکریه‌سنه دایانارق تورکیه‌نك حر ومستقل دولتلر عائله‌سنه قبولنی طلب ایدییور دیکری ؛ اساسی (صبرومتانت) اولان هند فلسفه‌سنك مجرد مفکوره‌سنی کوز اوکنده بولندیره‌رق برنوع صلحپرورانه ، تجاوز کاردکل... مقاومتکار برملیتپرورلك وعظ ونشر ایله‌یور. بونلردن آوروپایه قارشی آوروپا سلاحلریله حرب ایدن مصطفی کمال پاشا نهایت آوروپانك نظرنده حقلی عد اولندی . دیکری یعنی (١٩١٥) ده هندستانده انکلتره‌یه صادقانه مظاهرت ایدن وتورکلره قارشی هند عسکری تحشیداتنده خدماتی کچن (غاندی) بر خبرسز ، برقاتل کبی زندانه قونلدی . . . »

بوتون انسانيتك وجودلريله افتخار ايده‌جكلری بويوك انسانلردر ، بوسوز نه‌قدر بويوك بر حقيقت افاده‌ايدر. تاريخ ماضيده بر (واشينغتون) قيد ايتدی ايسه حالده‌ده بر مصطفی كمال قزانمقله مسعود اوليور . بوقارده كنديلرندن بحث ايتديكمز پروفسور (آرنولدنوتيفی) ايله پروفسور (كه‌نه‌كيرق‌وود) برابر يازدقلری مشترك أثرلرنده [١] غازی پاشادن شو شكلده بحث ايديورلر « مصطفی كمال پاشانك مظفر مؤتلف دولتلره قارشی مخالفتی ، بهادرانه بر اعتقاد وجسارت ايدی. چونكه هرنه قدر يكی تورك رئيسی خفی وعلنی قوتلرك كندی لهنه اولديغنی حس ايديور وهرنه قدر اووقت بوقوتلرك كنديلرينی اظهار ايله اجرای حكم ايتدكلری حادثات و وقايعده پك پارلاق صورتده اثباتی كوريور ايديسه‌ده ١٩١٩ ده مسئله‌لرك خارجی صفحه‌لری هر هانكی بر تورك وطنپرورينك جسارتنی قيرجی وصوك درجه مأيوس ايدر بر حالده بولنديغنی دخی اونوتولماليدر » أوت داهيلر بشريتك ماليدرلر . نه قدر دوغرو بر سوز ... بوكون مصطفی كمال تورك ملتنك وارلغندن ياراديلديسه ، تورك ملتنك قادر اراده‌سی او قدر يوكسلك بر داهی تجسم ايتديرديسه اونك وجوديله بوتون بر انسانيت عالمی‌ده افتخار ايتمزمی ؟ ...

مصطفی كمال ، بر داهی اولمق اعتباريله ؛ اونك جمعيت تلقيلری ، حقوق وحيات دويغولری ديكر بوتون دوشونوش طرزلری توركلر ايچون اولديغی قدر بوتون انسانلر ايچون‌ده أيی بر أورنك ، نمونه تشكيل ايتمزمی ؟ ... مثلا اونك جمعيت و حق تلقيلرندن استقلال

---

[١] ائتلاف حكومتلرينك صلح شرطلری ...

ومجادلهٔ ملیه اوعرنده‌کی فکرلردن استفاده ایده‌رك مظلوم ملتلره، وضع ایتدیکی اصوللری تطبیقه چالیشاجق خلاصکارلر یتیشه‌مزلرمی؟... ألبته‌که یتیشیر. ذاتاً دها، مستثنا یارادلمشلره فطرتك چوق رنکین موهبه‌سیدر. بشریت آنجاق برحسن تصادف اثری اوله‌رق دوغان داهیلری قوجاقلامق واونلره أك معنا موقعلری تأمین ایتمکله بویوك برحظ دویار...

خلاصه: بوتون بوملاحظات بو، بویوك داهینك تاریخی وضعیتی تثبیت ایدر. داهیلر یتیشدیرمکده أبی بر فطرته مالك بولونان تورك مای بوکون عادی مصطفی کمالی ناصل یاراتدی ایسه یارین‌ده استقبالك داهیلرینی یاراتاجق ونامرلرینی بشریت تاریخنده اعلا ایده‌جکدر.

ظفر «مصطفی کمال» در ومصطفی کمال‌ده تورك ملتی ایچون باشلی باشنه برظفردر چونکه تورکك بویوکلکی بویوك وجودنده طاشیان چوق عزیز برزهردر.

اجتماعی حیاتده انقلاب

تورکیه بویوك ملت مجلسی حکومتی

تورکیه بویوك ملت مجلسی حکومتنك تأسسی یکی بردور آجدی . وطنك داخلی وخارجی بر چوق دشمنلرله محاط بولندیغی بر زمانده بویله برشکل ادارەنك تأسسنه لزومده واردی واساساً زمان ومکان شرطلری بو لزومی ایضاح و تطمین ایتدی . حق حاکمیتك صاحب حقیقیسی نامنه برمجلسده تجلی ایتمسی ألبتەکه ملتمز ایچون بك بویوك استقباللر وعد ایدییوردی .

دونك استقبالنك بوکون تجلی ایتدیکی بوکونك حالی اولدیغی کورمکله مسعودز . فی‌الحقیقه بویله قوتلی برادارە مرکزینك تأسسنه اوزمانلر چوق شدید بر احتیاج حس ایدیلیوردی . اساساً ملتك روحندن یوکسەلن بر آرزو وبو آرزونك تأمین ایتدیکی قوندرکه بو نتیجەیی حاصل ایتمشدی .

بویوك ملت مجلسی نامنی اعلا ایدن استقلال مجادلەسی تاریخنده باشلی باشنه تدقیقه شایان چوق عالی برمؤسسەدر . ملت یالکز بو عالی مؤسسەیه تابعدی . یعنی یالکز بویوك ملت مجلسنەواونك قادر حکومتنه... تشریعی واجرائی قوتلری نفسنده طوپلامش بوعالی مجلس أك مشکل

شرائط آلتنده وظیفه‌سنی حسن صورتله ایفا ایتمش داخلده آسایشی خارجده‌ده دشمنلره قارشی مجادله‌یی بویوك برموفقیتله تأمین ایتمشدر. بویوك ملت مجلسی کندی اعضاسی میانندن انتخاب ایله‌دیکی وکیللرله براجرا هیئتی تشکیل ایله‌مش وقوانین و اوامری بوصورتله تطبیق ایله‌مشدی . . . دشمنك آنقره قپیلرینه قدر کلدیکی زمانلرده بیله وقتیله روماده اولدیغی کبی مستمراً ایفای وظیفه أیله‌ین ملت وکیللری بو مقدس اوجاغك أك حرارتلی کوشه‌لرنده ینه ملت ومملکت ایشلریله اوغراشمشلر واك صوك مقاومته قدر آنقره‌ده قالمغی قراره آلمشدیلر. فقط وطنك بیك برتهلکه‌لرك تهدیدنده بولندیغی زمانلرده بو مجلسه التحاق ایتمك قدرتی نفسنده بولان بووطنپرورلر آره‌سنده مع‌الاسف برایکیلك باش کوسترمشدی. ملت مجلسی اعضاسی ایکی غروبه آیرلمشدی. (برنجی غروب) باشده مجلس رئیسی مصطفی کمال پاشاده داخل اولدیغی حالده اکثریتدن ترکب ایدییوردی. (ایکنجی غروب) نامی طاشییان دیکر زمره ایسه برنجی غروبه نظراً اقلیتده ایدیلر ...

فقط چوق شایان تقدیر بر صورتده قید ایدیلیرکه خارجی مسائلده أك حیاتی قرارلر ویریلیرکن بو (غروب) موجودیتنه تصادف ایده‌میوردق . بویوك ملت مجلسنك چلیك اراده‌لی اعضالری حیاتی قرارلری ویررلرکن أك مهم مسئله‌لرده ملتك مقدراتنی تعیین ایدرلرکن یکوجود برکتله کبی حرکت ایدییورلردی . اختلاف آنجق داخلی مسائلده وایکنجی درجه‌ده قالان موضوعلرده باش کوستریبوردی . یوقسه ، بو کوروش فرقی وطن وملتك حیات مجادله‌سی یاپدیغی بو چوق نازك زمانلرده بلکه أك بویوك تکبتلری دعوت ایده‌جك قدر

غنا نتیجه‌لر ویرردی . فقط بویوك ملت مجلسنك وطن یعنی استخلاص غایه‌لری موضوع بحث اولنجه بوتون حسلر وفکرلر اوزاقلاشیور بومسئله‌لر حقنده یکوجود بروارلقله قرارلر ویریلیوردی .

کوکل آرزو ایدردی که بوایکیلك هیچ موضوع بحث اولماملیدی. شیمدی بو ایکی غروبك غایه‌لرینك نه‌لردن عبارت اولدیغنی بر بارچا آراشدیرمغه چالیشالم . أولا برنجی غروبی تدقیق ایده‌لم . غازی پاشا حضرتلرینك بالذات ریاستلرنده بولوندقلری بو غروب تام معناسیله آتی‌یه نفوذ نظر ایدییور ویکی برمفکوره طاشییوردی .

بوغروبك آتی حقنده‌کی فکرلری اوندن داها اولکی‌دورلره قابل تطبیق عد ایدیله‌میه‌جك قدر ایده‌آلیست ایدی. ظفردن صوکره بو یکیلکلر ساحهٔامکانه قونولاجق برماهیتده عدایدیلیورلردی. حالبوکه ایکنجی غروبك رؤیت قدرتی داها دار برساحه‌یه انحصار ایدییوردی وطن قورتولدقدن صوکره‌ده محافظه‌کار حرکت ایتمك ایسته‌یوردی . باشلیجه کوروش ودوشونوش فرقی بوصوتله کوستریله‌بیلیر . بوراده ایکنجی درجه‌ده برفرقده کوستریله‌بیلیر . برنجی غروب داها زیاده منور ذاتلردن ترکب ایدییوردی . بو غروبی تشکیل ایدن اعضانك استقبال حقنده‌کی فکرلری یپ یکی بر ماهیت عرض ایدییوردی . یعنی ایده‌آلیست بر شکلده ایدی . حالبوکه ایکنجی غروبی تشکیل ایدن ذاتلرك اکثریسی برنجی غروبی تشکیل ایدنلرقدر منوراولمادقلری ایچون او قدر کسکین نفوذ نظره مالك دکلدیلر . تعبیر جائزسه اونلر بر آز بسیط دوشونجه صاحبی کیمسه‌لردی . برنجیلر تام معناسیله مفکوره‌جی ایدیلر ایکنجیلر ایسه بعض مؤسسه‌لرك بقاسی

طرفداری ایدیلر . یعنی برنجیلره قارشی بر نوع رهآقسیونهردیلر . فقط احوال وزمان برنجی غروبك فکرلرینی تحقق ایتدیردی ، اونلری حقیقت ساحه‌سنه ایصال ایتدی . ملتی بویوك برانقلابه قاووشدوردی . اوکا سعادتلر کتیردی . حالبوکه ایکنجی غروبك غایه‌لری اساساً حرکتسزلکه محکوم اولدیغی ایچون طبیعتیله تاریخك سیرنده عقامته محکوم اولدی . بو صورتله تاریخ ؛ برنجی غروبك دقت وبصیرتنی ایکنجی غروبك ایسه محدود برادراك صاحبی اولدیغی یعنی استقباله امالهٔ نظر ایده‌میه‌جك قدر عاجز بولندیغی قید و تثبیت ایتدی . چونکه برنجی غروب انقلابجی روحندن فیشقیران یکی خط وحرکت قاعده‌لرینه تابع اولیوردی . حالبوکه ایکنجی غروب اسکی دورلرك یاراتدیغی نظام اجتماعی‌یی کندی فکرلرنجه فائده‌لی بولدقلرندن بو اوبوشوق طرز حرکتی اختیار ایتدیلر . برنجی بویوك ملت مجلسنك وظیفهٔ وطنیه‌سی صلح مذاکراتنك دوام ایتدیکی دورلرده ۱۳۳۹ ده کندی کندیسنی فسخ ایتمك صورتیله ختامه ایردی . [۱] ایکنجی

---

[۱] ۱۳۳۸ ده غازی پاشا توفیق پاشانك ، صلح قونفرانسنه باب عالی ایله برلکده اشتراك تکلیفی حقنده‌کی تلغرافنه جواباً یازدیغی تلغرافده بویوك ملت مجلسنك حقوقنی شو صورتله مدافعه ایدیوردی . (تورکیه دولتنك علیهنده هر تورلو تشبثی دائما نظر دقتده طوتان تورکیه بویوك ملت مجلسی حکومتی مقابل تدبیرلرینی دوشونمشدر . تشکیلات اساسیه قانونیله شکل وماهیتی تعین ایله‌ین تورکیه دولتنك تاریخ تأسیسندن بری تورکیه مقدراتنه واضع الید و بوندن مسئول یالکز وآنجق تورکیه بویوك ملت مجلسی حکومتی اولدیغی جهانجه معلوم اولدیغی کبی عملاً ومعاملات سیاسیه ایله‌ده مؤید بولنمقده‌در . تورکیه بویوك ملت مجلسی اوردولرینك احراز ایتدیکی مظفریت قطعیه‌نك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اولمق اوزره وقوعی قریب اولان قونفرانسده تورکیه دولتی یالکز وآنجق تورکیه

انتخاب خلق فرقه‌سنك نوه‌سی تشكیل ایدن مدافعهٔ حقوق غروبنك نامزدلری میانندن اجرا ایدلدی . هرطرفده بو نامزدلر قازاندیلر . برنجی مجلسك وطنك اك مشكل زمانلرنده اونی استخلاص یولنده صرف ایتدیكی مساعی قدر پارلاق نتیجه‌لر ایكنجی بویوك ملت مجلسنك بویوك اثرلرنده تجلی ایتدی .

۱ تشرین ثانی ۳۳۸ قراری

بر تشرین ثانی ۳۳۸ ده بویوك ملت مجلسی تاریخی قرارلری میانه حاكمیتك بلا قید وشرط ملته عائد اولدیغنه دائر قراریی‌ده ادخال ایتدی. فقط بوقرار معلومی اعلام قبیلندن برماهیت عرض ایدیبوردی. چونكه بویوك ملت مجلسی بودستوری ابتدای تشكلندن بری تطبیق ایتدیكی كبی غازی پاشاده اون تموز ۱۹۱۹ ده «قوای ملیه‌یی عامل وارادهٔ ملیه‌یی حاكم» قیلمقدن بحث ایدیبوردی . بویوك ملت مجلسنك برتشرین ثانی قراری بومسعود نتیجه‌یی رسمی برطرزده تثبیت ایتدی. داها ارضرومده استانبولله تلغراف مخابره‌سی اثناسنده اونیفورماليری چیقارارق (سلطنت پاشالفندن ملت نفرلكنه) ارتقا ایله‌دیكنی سویله‌ین غازی مصطفی كمال پاشا حاكمیت ملیه‌دن باحث بر نطقنده بویوك ملت

بویوك ملت مجلسی طرفندن تمثیل اولنور) ینه بوصیرالرده ملت مجلسنده‌كی بر نطقنده توفیق پاشانك لزومسز برمقام سلطنت ادعاسنه قارشی « ملت مقدراتنی دوغرودن دوغرویه اله آلدی وملی سلطنت وحاكمیتی برشخصده‌دكل بوتون افرادی ملت طرفندن منتخب وكیللردن تركب ایدن بر مجلس عالی‌ده تمثیل ایتدی ایشته اومجلس، مجلس عالیكزدر . توركیا بویوك ملت مجلسی‌درو بومقام حاكمیتك حكومتنه توركیه بویوك ملت مجلسی حكومتی دیرلر بوندن باشقه بر مقام سلطنت ، بوندن باشقا بر هیئت حكومت یوقدر واولاماز . »

مجلسنه قارشی شو شکلده ادارهٔ کلام ایدییوردی . [بوکون ماضیدن قوتلی یز. بوکون ماضی یه نسبتله‌داها بویوك برقابلیت وقدرت حیاتیه‌یه مالکز . بورجحانی یاپان نه‌در ؟ بونی غایت صریح اولارق تکرار وتکرار ایتمك مجبوریتنده‌یز . بونك اسباب حقیقیه‌سی ایکی دستورك مفهومنده مندمجدر ؛ بودستورلردن بریسی (میثاق ملی) ایکنجیسی حاکمیت ملیه‌یی بلا قید وشرط ملتك ألنده طوتان تشکیلات اساسیه قانونمزدر ملت آنجق حاکمیت ملیه‌سنی ألنه آلارق قوردیغی یکی دولت ویکی ماهیتده‌کی اداره سایه‌سنده کندی حیاتی وملکتك محفوظیتی ایچون ضروری اولان شرائطی وبك بویوك اولان مظفریاتی تأمین ایله‌مشدر . فقط بوکونه قدر استحصال‌ایدلمش اولان اساسلی نقطه‌لری محفوظ بولندورمق وآتی‌یه عائد ترقی‌وتعالی امیدلرینك امنیتله محفوظ بولندیغنه قانع اولمق ایچون أول‌أمرده‌حاکمیت ملیه‌مزك هرشیدن مصون اولارق ملتك وجداننده ، قلبنده وبوتون معنویاتنده غیر قابل ازاله بر صورتده محکوك اولدیغنی کورمك وبیلمك لازمدر . بنم بیلدیکمه کوره ملت بوحقیقت حیاتیه‌یی بوتون شمولیله ادراك ایتمشدر .

أفندیلر : حاکمیت ملیه واونك محفوظیتی‌متکفل اولان بوکونکی شکل وماهیت اداره‌مز یالکز سعادت آتیه‌مزی دکل بلکه شرفمزی، ناموسمزی بوتون اوصاف معنویه‌مزی تأمین ایدر . أفندیلر ؛ مجبر حادثاتك سوق وتأثیری آلتنده طوپلانان مجلس عالیکز بودولت‌وملتك شکل وماهیتنی ألك قطعی بر طرزده تثبیت ایتمش وتشکیلات اساسیه قانونیله اونك احکام قاطعه‌سنی تأیید وتقویه ایدن (۱) تشرین ثانی ۳۳۸ قرارینی متفقاً قبول ایده‌رك یکی‌تورکیه دولتنك اساسلرینی وضع

أیله‌مشدر . میثاق ملی اسمی آلتنده طانیارق تحقق اوغرنده بوتون
ملتك افنای حیاتی کوزه آلدیغی برات نجاتمزك قدرت وماهیتی نه ایسه
بر تشرین ثانی ۳۳۸ قرارینك‌ده قیمت وأهمیتی اودر. میثاق ملی وطنك
دشمن خارجی مواجهه‌سنده‌کی وضعیت وموقعنی تثبیت ایدن مقدس
دستور اولدیغی کبی ۱ تشرین‌ثانی ۳۳۸ قراری‌ده عصرلردنبری جهل
وضلالك صاحبی، نکبت وشئامتك والده‌سی بولنان وملتمز ایچون
داخلی ودائمی بر دشمان اولان سلطنت فردیه‌یه واونك تمثیل ایتدیکی
مشئوم بر شکل اداره‌یه توجیه ایدلمش برسلاح مقدسدر . عصرلرجه
مدت‌مرد وقهرمان برعزمه ساحهٔ تجلی اولمش بر وطنی دشمنه تسلیم
ایتمك جرأتنی کوسترەنلر اوجرأتی آنجق اواداره‌نك روحنده، شکلنده
وماهیتنده بولمشلردر . تورکیه بویوك ملت مجلسی واونك أك بویوك
استحقاق واوصاف وکالتله وضع وتأسیس أیله‌دیکی شکل اداره زمان
ایله مقید دکلدر واولاماز . بناءً علیه خارجی دشمنلرمزك ، شو ویا
بومنبعدن آلدقلری خبرلری شو ویا بوصورتده‌تفسیر ایده‌رك‌شیمدی‌یه
قدر اولدیغی کبی بوش أمیدلره قاپلالری قدر بویوك غفلت اولاماز .
أفندیلر ، دستور خلاصمز اولان میثاق ملی‌یی صفحهٔ تاریخه یازان
ملتك دەمیر ألیدر استحصال اولناجق نتیجه‌یه ملتك کندیسی
نکهبان اولاجقدر. ملت یالکز کندی قوللری وکندی قانیله دکل،
عینی‌زمانده کندی باشی وکندی دماغیله قازاندیغی جوهر حاکمیت
واستقلالی صوك فلاکته قدر بویوك بر صفوت وغفلتله ودرین بر
تسلیمیتله حافظ حیاتی عد ایله‌دیکی اشخاص واشکاله آرتق امنیت
ایده‌مز. ملت بوندن صوکره حیاتنه استقلالنه وبوتون وارلغنه بالذات

کندیسی نکهبان اولاجق وبوتون اقطار وطنده ینه یالکز کندیسی وکندی ارادەسی حکمران قالاجقدر . افندیلر ؛ میثاق ملی ونتایجی استحصال اولندقدن صوکره دخی ملی ادارەیی کەوشەتدیکمز دقیقه بویوك ماحصلك آلدن کیتمەسی محققدر . ملت بوکا آکاهدر وملت اکسیر حیاتی بالذات کشف ایتمشدر . بناءً علیه برتشرین ثانی قراری أبدی‌در . أفندیلر ؛ میثاق ملی یالکز استحصالی آنه قدر محافظهٔ قیمت ایدەجك بردستور موقعندەایکن اونك نتیجەسی اولارق قازانیلان استقلال آنجق بر تشرین ثانی ۳۳۸ قرارینك تأمین وبقاسیله نائل أبدیت اولابیلیر. بناءً علیه برتشرین‌ثانی ۳۳۸ قراری قانونك وبوتون مقدراتك فوقنده برقیمت وقوتی حائزدر . أفندیلر؛ حیات اجتماعیەده أك یوکسك حریتك اك عالی مساوات وعدالتك تأمین استقراری ومحفوظیتی آنجق وآنجق تام‌وقطعی معناسیله حاکمیت ملیەنك مؤسس بولنماسیله قائمدر . بناءً علیه حریتك‌ده ، مساواتك‌ده نقطهٔ استنادی حاکمیت ملیەدر . هیئت اجتماعیەمزده دولتمزده حریت بی‌پایاندر . آنجق اونك حدودی‌ده اونی بی‌پایان یاپان اساسك محفوظیتی ایله قائم ومحدوددر .) غازی ینه دوام ایدیور (محترم ومعزز آرقاداشلرم بو ایضاحاتمدن صوکره هپ برابر انظار احترامکزی مطاف وجدانمز اولان محیط ملته نصب ایدەلم . اوراده فضیلتك وفا وصداقتك ، آرزوی تجددك ، عشق حاکمیت واستقلالك انطفا ناپذیر آتشی یانمقدەدر . بو مقدس آتش کندی اچندەکی جهل ظلمتی یاقاجق واستقلالی اوکنه دیکیلەجك بوتون مانعلری ییقاجقدر ؛ افندیلر ؛ ملت اوکنده ، اونك استحقاق استقلالی اوکنده ، اونك لیاقت وترقی

وتحددی اوکنده هرقوت آنجق ملتك اراده وأملنه اویغون صورتیله یاشایابیلیر . ملتك اراده واملنه اویغون اولمایانلرك طالعی حسرادر. اصمحلالدر. افندیلر، بومعظم ارادهنك حضورنده کمال حرمت وانقیادایله اکیلهلم...)

حاکمیت ملیه مفهومی... اونی بویوك بابیمی قدر طلاقتله ایضاح ایدهجك کیم واردر ؟ هرجملهسی بر وجیزه قدر پارلاق بولنان شو نطق حاکمیت ملیه‌یی تام وقطعی صورتده ایضاح ایتمکدهدر .

حاکمیت ملیه . . . ملتك ارادهسی حاکم قیلمق کیفیتی اداره اساسلرنده حاصل اولمش الك بویوك برانقلاب دکلیدر ؟

مشروطیتله اداره اولنان دولتلرده حکمدارك صلاحیتی آز ویا چوق بر صورتده تحدید ایدلمشسهده حاکمیت ملیه یعنی جمهوریت پرنسیپلریله افاده ایدیلهجك قدر پارلاق بر ماهیت عرض ایتمز . واوراده سلطنت فردیه آز ویاچوق برصورتده ینه حاکمدر . مطلقیته قارشی مشروطیتی قازانمق شبهه‌سزکه بر انقلابدر . فقط مشروطیته قارشی حاکمیت ملیه اساسی وضع ایتمك، جمهوریت یاپمقده اوندن چوق داها بویوك والك علمی برانقلابدر . مادامکه بر یورده جمعیت حیاتی حکمران اولیور اوحالده، جمعیتلره قارشی قوت ادعا ایده‌بیله‌جك امتیازلی فردی حق ادعالری دوغریمیدر ؟ یعنی جمعیتك حقوقی فردك منفعتی اوغرنده فدا ایتمك جائزمیدر؟ ابتدائی جمعیتلرده قوتلریله ویا دکالریله اوموقعلره صاحب اولانلر بولندیلرسهده عصریمزده اونلرك موجودیتلرینی قبول ایده‌مه‌یز. جمعیته قارشی جمعیتك منافعندن بویوکلك برحق ادعاسنده بولنانلرك سسلرینی ایشیده‌مه‌یز. اساساً سلطنت فردیه

ابتدائی بر ذهنیتك محصولیدر. علمك اك صوك واك مترقی واك متكامل مالزمهٔ انشائیه‌سیله قوررولان سیستەم حاكمیت ملیه سیستەمیدر .

یعنی فردك جمعیته حكم ایتمه‌سی دكل آنجق جمعیتك كندی كندیسنی سوق واداره ایده‌بیلمه‌سیدر . بو اوغورده هر تورلو اسرك ، حق ادعالرینك رد ایدلمه‌سی لازم كلن بر زمانده أك أیی شكل حكومت جمهوریت‌در . برنجی بویوك ملت مجلسی ١ تشرین ثانی ٣٣٨ ده تاریخی قرارینی ویرركن یعنی (حاكمیت بلا قید وشرط ملتكدر) دستور أبدیسنی وضع ایدركن علمك چوق ترقی كوسترەن بر اداره طریقنده أك بویوك خطوه‌یی آتدی . تورك انقلابنك بویوكلیده‌رینك بوحقیقتلری ایضاح ایدن وجیز سوزلری حاكمیت ملیه‌نك روحنی افاده ایده‌جك قدر قوتلی دكلیدر؟ تورك ملتی وقتیله ادارهٔ مستبدهٔ قارشی مشروطیتی ناصل بویوك بر فداكارلقله یاراتدی ایسه كهنه مشروطیته قارشی‌ده جمهوریتی چوق داها فضله برقدرتله خلق ایتدی . بویوك غازینك (ملتك اراده وأملنه اویمایانلرك طالعی خسراندر) جمله‌سی كچمش دورلرك اداره موقعلرنده بولنانلرك فاجعه‌لرله دولو حیاتلرینی نه كوزەل تصویر ایدر . حاكمیت ملیه قدرتنك اوكنده أكیلمه‌یی توصیه ایدن غازی مصطفی كمال پاشا اونك قدرتلی وارلغنی بزه‌نه كوزل آكلاتمشدر . بووطنده حاكمیت ملیه واردر وملتك كندیسی بالذات أفندیدر .

توركك بو جامعه‌وی قدرت منبعی قارشیسنده ، هپمز بویوك بر ایمانله سجده‌یه قاپانیر ومقدس حاكمیت ملیه‌یه تعبد ایده‌رز .

جمهوریت اعلانی :

ملی اداره معروف شکلنده تظاهر ایده‌جکدی و بومقدر بر نتیجه ایدی . . . بویوك ملت مجلسی حکومتنك ، صوك اجرا وکیللری هیئتی رئیسی علی فتحی بك ٢٧ تشرین‌اول ٣٣٩ ده بوتون رفقاسیله برلکده مجلسه استعفانامه‌لرینی توديع ايديیوردی . استعفانامه‌ده دنیلیوردی که « تورکیا دولتنك قارشوسنده بولنان داخلی ، خارجی وظائف مهمه ومشکله‌یی سهولتله انتاجه موفق اولماسی ایچون غایت قوتلی ومجلسك مظاهرت تامه‌سنه مظهر بر هیئت وکیله‌یه احتیاج قطعی بولندیغی قناعتنده‌یز . بناءً علیه مجلس عالینك هرصورتله اعتماد ومظاهرتنه مستند برهیئت وکیله‌نك تشکلنه خدمت ایتمك مقصدیله استعفا ایله‌دیکمزی کمال حرمتله عرض ایلرز افندم . » بواستعفانامه سابق‌اجرا وکیللری هیئتنك‌مجلسك مظاهرتنی غائب‌ایتدیکنه‌دلالت ایدیيوردی. بوصیرالرده تورك ملتنك مقدراتیله فوق‌العاده علاقه‌دار قرارلر ویریله‌جکدی . بویوك ملت مجلسی ٢٩ تشرین اول بازار ایرتسی کونی انعقادایتدی. هرکس بویوك وتاریخی برقرارك ویریله‌جکنی سه‌زییوردی. اوکله‌دن صوکره ساعت یدی‌یه اون بش قاله قانون اساسی انجمنی مضبطه محرری انجمنك حاضرلادیغی لایحه‌یی اوقودی . مجلس بو لایحه‌یی مستعجلیتله مذاکره ایتدکدن صوکره متفقاً قبول ایتدی . قانون اساسی‌انجمننك اسباب موجبه مضبطه‌سنده دنیلیوردیکه « ملتمزی رفاه وسعادته ایصال و استقلال تامه مظهر ایدن مجادلهٔ خداپسندانه‌ده حاکمیت ملیه اساسی صورت قطعیه‌ده قبول ایدلمش ودائما بوکا رعایت ایدیله‌کلمشدر بو اصولك تورك ملت نجیبه‌سنه نه عظیم موفقیات تأمین

ایتدیکی آشکاردر . حاکمیتك بلاقید وشرط ملته عائدیتی واداره ایتمك اصولنك بالذات و بالفعل اداره ایتمك اساسنه مستند بولنماسی ذاتاً جمهوریت دیمك اولدیغندن سلطنت فردیه‌یی قطعیاً دافع اولان بو کلمه‌نك استعمال وتورکیا دولتنك شکل حکومتی جمهوری اولماسی حقنده تشکیلات اساسیه قانوننك مادهٔ مخصوصه‌سنك بر فقره ایله توضیح ایدلمسی حقوقاً ومصلحةً مناسب کورلمشدر . برجمهوریت تأسیس قلندقدن صوکره بو جمهوریتك تملی اولاجق بر ریاست مقامنك‌ده احداثی طبیعیدر . بوندن باشقه حکومتی تشکیل ایده‌جك اولان باش وکیلك رئیس جمهور طرفندن تعیینی مسئولیتنك تبیینی نقطهٔ نظرندن امور ضروریه‌دندر. بناءً علیه الیوم موجود اولان شکل دولت تثبیت ایدلمك اوزره تشکیلات اساسیه قانوننك بوکا عائد بر ، اوچ ، سکز ودوقوزنجی ماده‌لری تعدیل وتوضیح و دولتمزك دینی دین اسلام ولسانی تورکجه اولدیغنه دائر برمادهٔ مخصوصه تدوین ایدلمشدر. مواد مذکوره‌یی قانونیت اکتساب ایتمك اوزره هیئت جلیله‌یه عرض وتکلیف ودرعقب مذاکره‌سنی استرحام ایده‌رز . » قانون اساسی انجمننك مضبطه‌سی بو ایدی . مذاکراتدن صوکره تشکیلات اساسیه قانوننك (١، ٢ ، ٤ ، ١٠، ١١ نجی) ماده‌لری تعدیل ایدلدی ودولتك عنوان رسمیسی (جمهوریت) (La république) اولارق تثبیت ایدلدی . جمهوریت تأمین ایدلدکدن صوکره طبیعیدرکه برده رئیس جمهور انتخابی اجرا ایتمك لازمکلیوردی . بو لزوم اسباب موجبه مضبطه‌سنده صراحتله ذکر ایدلمشدی . انتخاب اجرا ایدلدی . اوجلسه‌ده حاضر بولنان ١٥٨ مبعوثك اتفاقیله ریاست جمهوره غازی

مصطفی کمال پاشا انتخاب ایدلدی . شیمدی ، بوراده برمسئله موضوع بحث اولابیلیر . عجبا جمهوریت بویوك ملت مجلسی حاکمیتی بالفعل الینه آلدیغی زماندن اعتبارآمی یوقسه جمهوریتك رسماً اعلان ایدلدیکی تاریخدن اعتبارآمی باشلار. بوخصوصده قانون اساسی انجمنی طرفندن جمهوریت اعلانی حقنده تنظیم ایدیلن اسباب موجبه مضبطه سنده صراحت واردر . حاکمیتك بلا قید وشرط ملته عائد بولنماسی ذاتاً جمهوریت دیمکدر . بویوك ملت مجلسی حاکمیتی بالفعل نفسنده تجلی ایتدیردیکی کوندن اعتباراً جمهوریت موجوددی . وطنی استیلا ایدن دشمنلرله برلەشن مشروطیت ادارەسنه قارشی، ملی ادارەنك قورولدیغی زماندن اعتباراً جمهوریت ادارەتشکل ایتمشدی... حاکمیت ملیه اصولی تطبیق ایدیلیوردی . (١ تشرین ثانی ٣٣٨ قراری) اوکا بر رسمیت ویرمکله برابر (٢٩ تشرین اول ٣٣٩) دەده جمهوریت اعلانی ملی ادارەمزه بین‌الملل معروف عنوانی ویردی . بناءً علیه جمهوریت ادارەنك مبدأی بویوك ملت مجلسنك تشکلی آنی‌در . ٢٩ تشرین اول قراری اوکا آنجق بین‌الملل عنوانی ویرمشدر. ازجمله بو حقیقتی ریاست جمهوره انتخاب ایدلدکدن صوکره آلقیشلر آرەسنده کرسیٔ خطابته چیقان وطنك خلاصکاری رئیس جمهور غازی مصطفی کمال پاشا بلیغ برلسانله ایضاح ایدییوردی. سوکیلی رئیس جمهورمز دییوردیکه « مهم وجهانشمول حادثات فوق‌العاده قارشیسنده محترم ملتمزك تیقظ وانتباه حقیقیسنه بروثیقهٔ قیمتدار اولان تشکیلات اساسیه قانونمزك بعض مادەلرینی توضیح ایچون انجمن مخصوص طرفندن هیئت جلیله کزه تکلیف اولنان قانون لایحەسنك قبولی مناسبتیله یکی تورکیه دولتنك ذاتاً جهانجه

معلوم اولان ومعلوم اولماسی لازمکلن ماهیتی بین الملل معروف عنوانیله یاد ایدلدی» غازی پاشا حضرتلری بو مطالعاتمزی توثیق ایدن نطقنده بو صورتله ادارهٔ کلام ایدییوردی. جمهوریتك برنجی ومبجل رئیسنك اثر تواضعنه باقکز که ینه عینی نطقده شخصی حقنده نه قدر محویتکار برلسان قوللانیوردی. «جمهوریتك ایجاب طبیعیسی اولمق اوزره بو کونه قدر دوغریدن دوغری‌یه مجلسکزك ریاستنده بولندوردیغکز آرقادا-شکزه ایفا ایتدیردیککز وظیفه‌یی رئیس جمهور عنوانیله عینی آرقاداشکزه توجیه بویوردیکز.» غازی پاشا نطقنده ینه دوام ایدییور «ملتمز حائز اولدیغی اوصاف ولیاقتی حکومتنك یکی اسمیله جهان مدنیته دها چوق سهولتله اظهاره موفق اولاجقدر. توركیه جمهوریتی جهانده اشغال ایتدیکی موقعه لایق اولدیغنی آثاریله اثبات ایده‌جکدر. آرقاداشلر؛ بو مؤسسهٔ عالیه‌یی وجوده کتیرن تورك ملتنك صوك دورت سنه ظرفنده احراز ایتدیکی ظفر، بوندن صوکره‌ده برقاچ مثلی اولمق اوزره تجلیاتنی کوستره‌جکدر» غازی پاشا حضرتلرینك بو ستونلره نقل ایتدیکمز شو بیوك جمله‌لری جمهوریت حکومتنك حکمت تشکلنی‌ده ایضاح ایدییوردی. توركیه جمهوریتی ظفردن دوغمشدی، ظفرك اولادی ایدی، البته که بو قادر جمهوریت فعلیات ساحه‌سنده عسکری ظفر قدر بیوك ظفرلر یاراتاجقدی. بردولت آدامنك آغزندن بوندن داها بیوك وکوزل سوزلر چیقامازدی. فی الحقیقه جمهوریت عسکری ظفردن ماعدا داها برچوق ظفرلرله‌ده موفقیتنی کوستردی. بز تورکلر بوظفرلرك الدءایدلدیکنی کورمکله مسعودز. غازی پاشا حضرتلری چوق زیاده نفوذه مالك کوزلریله وکسکین ذکالریله تورکیه جمهوریتنك

آتیسنی تعیین ایدرلرکن آلدانمامشلردی . جریان احوال بو حقیقی وارلغیله ایضاح ایتدی واتمکده‌ده دوام ایدییور .

« ملتك توجهی دائما نقطهٔ استناد تلقی ایده‌رك هیچ بر باب ابدی کیده‌جکز ، تورکیه جمهوریتی مسعود اولاجقدر » دیه‌ن بو بویوك خلاصکار چوق مقتدر برعسکر اولدیغی قدرده بویوك براجتماعیاتچی وپسیقولوغ اولدیغنی اثبات ایدییوردی . « ملتك توجهنی نقطهٔ استنادتلقی » اتمك کیفیتی ... بوصوك زمانلرده دنیاده حاصل اولمش برذهنیتدی . ماضیده بودستور همان ، همان موضوع بحث اولمایوردی . اونك یرینه ملتلره قارشی استعمالنه ایدیلن جبر وشدت وبوکا مقابل ملتلرك روحلرنده کیزلی کیزلی قایناپان لعنت ونفرت حسلری واردی . بونك ایچوندرکه تاریخده صیق صیق تصادف ایده‌رز . اجراآتلریله موقعلری صارصیلان مستبدلرك تختلری ، یگانه تمل (ملتك توجهی) نه استناد اتمه‌دیکی ایچون ییقیلیردی . حالبوکه برملتی اداره خصوصنده دولت آدملرینك استناد ایده‌جکی یگانه قوت « عمومك توجهی » ایدی . دولت آدملری آنجق ملتك روحنی اوقشایاجق ، اونك احتیاجلرینی تطمین ایده‌جك افعال واجراآتده بولندقلری زمان الك بویوك قوته مالك اولابیلیرلردی . بو بر حقیقتدی ، فقط بوحقیقته ایناماپان ویا ایناتمق ایستمه‌ین سلطنتلر خسرانه اوغرادی . تاریخ دهلیزلرینك الك قراکلق کوشه‌لرنده تارومار اولمش سلطنت ییغینتیلریله چوق کناهکار مستبد جسدلرینك موجود بولندیغنی بیلیورز . اونلری قهر ایدن قوت کچمش زمانلرك عقیده‌سی (مقدرات الٓهیه) دکل ، آنجاق و آنجاق ملتلرك قاهر وقادر اراده‌لریدر . ملتك روحندن یوکسه‌لن ، ایسته‌کلری

آرزولری چوق أیی تحلیل ایدن وتاریخدن آلدیغی بویوك درسلرله اونلرك ویردیكی حقیقی نتیجه‌لری تدقیقله ، چوق مكمل بر تربیهٔ سیاسیه‌یه مالك بولنان غازی پاشا حضرتلری بو (اك بویوك قوت)ی چوق ایی آكلامشدیلر . اساساً خلقجی بر دولت آدامنك‌ده بوقونه ایمان ایتمه‌مسنه امكان یوقدی ...

ملتك توجهنه مالك اولارق ایلری كیدلدكجه جمهوریتك مسعود اولاجغنی بیان ایدن غازی پاشا بواك ایی طرز حركتك طبیعی نتیجه‌سنك نه صورتله حصول بولاجغنی اشارت ایدییوردی وتورك‌رجالنك استناد ایده‌جكی اك بویوك قوت (ملتك توجهی) اولاجغی ایچون توركیه جمهوریتی‌ده البته‌كه مسعود اولاجقدر .

*
* *

(توركیا بویوك ملت مجلسی حكومتی) نك شكل حكومتی‌ده بوصورتله تاریخه قاریشمش وجمهوریتله برابر (قابینه اصولی) ده قبول ایدلمشدی؛ یعنی اسكی اجرا وكیللری هیئتی یرینه رئیس جمهور طرفندن مجلس اعضاسی میانندن انتخاب ایدیله‌جك باش‌وكیل ، دیگر رفقای مساعیسنی ینه مجلس داخلندن سچه‌جك ، رئیس جمهور واسطه‌سیله مجلسك تصویبنه عرض ایده‌جكدی . جمهوریتك اعلان ایدلدیكی كونك ایرتسی كوننده اجتماع ایدن بویوك ملت مجلسنده ریاست جمهوردن مورود بر تذكره قرائت اولندی . جمهوریتك‌ایلك قابینه‌سی عصمت پاشانك ریاستنده تشكل ایدییوردی . بوصورتله ایلك قابینه ١٦٦ رأیله متفقاً انتخاب ایدلمشدی . غرب جبهه‌مزك مظفر قوماندانی باش وكیل عصمت پاشا انتخابندن صوكره ایراد ایتدیكی

نطقده « جمهوريت حكومتى‌سوزدن زياده ايش ياپمق وفعليات وتطبيقات ايله‌سزه وملتمزه امنيت‌بخش اولمق ايچين بوتون قوتنى صرف ايده‌جكدر. » ديه‌رك جمهوريت حكومتنك خط وحركت پروغرامنك اساسنى چيزييوردى .

خلافتك الغاسى

جمهوريتى قورمقله ، انقلابك اك بويوك صفحه‌سى اكمال ايدلمشدى. فقط بونى تعقيب ايده‌جك ديكر بويوك بر انقلابك‌ده تحليسى لازمدى. دولت ، جمهوريتك رسماً تثبيتنه قدر دين‌ودنيا ايشلرينى يكديكرندن آييرد ايتمه‌مش‌ويا آييرد ايتمكه موفق اولامامشدى. فقط توركانقلابنك جليك الى ماصينك بوكهنه مؤسسه‌سى‌ده ييقمق ويرينه يكى حيات مفكوره‌سندن دوغاجق فائده‌لى مؤسسه‌لر قورمق املنده ايدى وبواملنده موفق‌ده اولدى . ايكنجى بويوك انقلاب ، خلافتك الغاسى كيفيتيله ياراديليور. منقرض عثمانلى ايمپراطورلغنك بولرومسز وفائده‌سز مؤسسه‌سى داها زياده ياشاتامازدق . اساساً اسلاميتك روحى‌ده دين ودنيا ايشلرينك يكديكرندن آييرد ايدلمسى ايجاب ايتديرييوردى. بويوك ملت مجلسنك ملتى حقيله تمثيل ايدن اعضالرى بومسئله‌يى‌ده اوزون اورادى‌يه تدقيق وتأملدن صوكره نتيجه‌ده قناعتلرينى برچوق امضالرى حاوى برتقريرله هيئت عموميه‌يه عرض ايتديلر . بوتقريرده (توركيه جمهوريتى داخلنده مقام خلافتك وجودى توركيه‌يى داخلى ، خارجى سياستده ايكى باشلى اولمقدن قورتاراماذى . استقلالده وحيات مليه‌سنده مشاركت قبول ايتمه‌ين توركيه‌نك ظاهراً وضمناً بيله اولسه

ایکیسکه تحملی یوقدر . عصرلردنبری تورك ملتنك سبب فلاکتی والنهایه فعلاً وعهداً بوتورك ایمپراطورلغنك واسطهٔ انقراضی اولان خاندانك ، خلافت کسوەسی آلتنده تورکیەنك موجودیتنه داها مؤثر برتهلکه اولاجغی تجارب متحملانه ایله قطعیاً ثابت اولمشدر. بوخاندانك تورك ملتیله مناسبتدار اولان هروضعیت وقوتی موجودیت ملیەمز ایچون محض تهلکەدر. اساساً خلافت امارت ، اوائل اسلامده حکومت معنا ووظیفەسنده احداث ایدلمش اولدیغندن دنیوی واخروی بالجمله وظائف متوجهەیی ایفا ایله مکلف اولان زمان حاضر حکومت اسلامیەسنك یاننده آیریجه بر خلافتك سبب موجودیتی یوقدر . حقیقت بوندن عبارتدر . تورك ملی سلامتی محافظه ایتمك ایچون حقیقته اتباعدن باشقه بر خط وحرکت اختیار ایدەمز . تراکم ایدەکلن تشوشاتك واضح وقطعی برصورتده حلی ایچون موادآتیەنك بوکون درعقب ومستعجلاً مذاکرەسیله قانونیت کسب ایتمەسنی تکلیف ایدەرز .) دنیلیوردی . تکلیف ایدیلن مادەلردن اك مهمی برنجی ماده ایدی .

(ماده ۱ ــ خلیفه خلع ایدلمشدر. خلافت حکومت وجمهوریت معنا ومفهومنده اساساً مندمج اولدیغندن خلافت مقامی ملغادر .)

بوفکری تقریرله ایضاح ایدنلر میاننده بولنان اورفا مبعوثی صفوت افندی بر دین عالمنه یاقیشاجق صورتده ادارهٔ لسان ایدییوردی . صفوت أفندی بو برنجی مادەیی ایضاح ایدن سوزلرنده دییوردیکه «عدالت صفات الٓهیەدندر . بوصفت جلیلەیه مظهریت بریوزنده جناب حقه خلافت معناسنەدر. شو حالده دین اسلامك قصد أیلەمش بولندیغی

خلافتك حقیقی بومجلس معظمك شخص معنویسنده تجلی ایتمکده ایکن خلافت صفت مبجله‌سی ، بویوك ملت مجلسی خارجنده حقائق اسلامیه خلافنه بر لفظ بی معنا درکه‌سنه دوشورمك جمهوریتله اصلا توافق ایتمیه‌جك برحالت غریبه‌در» بوسوزلر نه قدر دوغرو ایدی . اسلامیتك أك بوکسك تلقیسی ذاتاً حق مفهومی دکلیدر ؟ (عدالت) مفهومنی مرحوم سید بك شو شکلده مطالعه ایدردی : (عدالتك اصطلاحده ایکی معناسی واردر. بری، احقاق حق وابطال باطل معناسی‌در ایکنجی‌سی سیرنده استقامت معناسنه‌درکه (فسق)‌ك ضدیدر. بو ، مقامده عادل دیمکدر» شوحالده عدالتك دیکر برمعناسی (مقامده عادل) اولمق دیمکدر. وبرحکومت اجرای اورده عادل اولورسه (صفت الٓهیه)‌دن برینه مظهریتی جهتیله جناب حقك خلیفه‌سی اولمازمی ؟ و تورکیه جمهوریتی عادل برحکومت دکلیدر ؟ او حالده برنجی ماده‌ده تصریح ایدلدیکی وجهله (خلافت ، حکومت و جمهوریت معنا و مفهومنده مندمج) در . بر فردی خلیفه اولارق طانیمق بدعتدر . ذاتاً تفسخ ایتمش عثمان اوغلاریتك بویله برمقامده بولونمالرنده واساساً لزومسزلغی ثابت اولمش برمؤسسه‌یی ابقاده فائده یوقدی . بالعکس ملتمز بو مؤسسه‌دن ضررلر کورمشدی . عصرلردنبری خلافتك سلطنتله بر اولوشی وبو ایکیسنك بردن جبر وتحکمی تورك ملتنی ترقی و تجدد یوللرنده چوق کریده براقشدی . بنه صفوت أفندی سویلیوردی : (حق تعالی حضرتلری داوود علیه‌السلامه خطاباً [انا جعلناك خلیفةً فی‌الارض] بویوریوردی . بونی متعاقب [فاحکم بین‌الناس بالحق] دیبور. شوحالده خلافتك معنای حقیقیسی بر یوزنده حق وعدل اوزره

بين‌الناس اجرای حکومت اولدیغی آکلاشیلیور) عینی زمانده خلافت پیغمبرمزدن اوتوز سنه صوکره‌یه قدر دوام ایده‌جکدی . بونی بر حدیث شریف بیان ایدییوردی . شیخ صفوت أفندی بونی‌ده ایضاح ایدییور . « بر معجزهٔ نبویه اولارق (خلافت یعنی عدل وحق ایله قائم بر حکومت بندن اوتوز سنه‌یه قدردر) بویورلمش ایدی . امام علی أفندمزك ، مدت خلافتلریله اوتوز سنه تمام اولنجه ظلم وعداوت ایله امویه حکومتی ظهور ایتمش وحق وعدلك اساساتی صارصیلمغه باشلامشدی » فی‌الحقیقه أمویه حکومتنك تشکلی آنندن اعتباراً عدل وحقك اساسی صارصیلدی . اداره موقعنه گچنلر عامه‌نك منفعتی یرینه کندی منفعتلرینی دوشوندیلر ، ملتی استحقار ایتدیلر . منقرض عثمانلی ایمپراطورلغنده‌ده عینی حال واقع اولدی . خاندانه منسوب اولان کیمسه‌لر ، پادشاهندن اك اوفاق فردینه قدر ملتی منفعتلری اوغرنده استحقار ایتدیلر . بویله‌جه عدل وحقه استناد ایتمه‌ین بر حکومت بر خلافت حکومتی عد ایدیله‌میه‌جکی کبی او حکومتك باشنده بولنان شعورسز پادشاهلرده خلیفه عد ایدیله‌مزلردی . بیوك ملت مجلسنك بو بك هیجانلی جلسه‌سنده بر چوق نطقلر ایراد ایدن خطیبلردن صوکره اوزمانکی عدلیه وکیلی سید بك‌ده خلافتك الغاسنك موافق اولاجغنه دائر اوزون بر خطابه ایراد ایتدی . سید بك دییوردیکه «آداب وعاداته دائر برچوق حدیثلروارد اولسونده ، نیچون خلافت مسئله‌لری حقنده صریح برحدیث‌شریف وارد اولماسون . بونظردقتی جالب دکلیدر ؟ بونك سببی شودرکه خلافت اویله ظن اولندیغی کبی مسائل اصلیهٔ دینیه‌دن دکلدر . سیاسی برمسئله‌در زمانه وعرف وعادته

کوره دکشیر . ایجابات زمانه تابعدر ، سید بکك بو مطالعاتی چوق دوغرو ایدی . خلافت (مسائل اصلیهٔ دینیه) دن دکلدی یعنی دین خلافتك اوزرینه ابتنا ایتمزدی أهمیتی آنجق پیغمبرمز وفات ایتدیکی زمانلرده تقدیر ایدلمش ولزومی قیصه بر مدت ایچون حاصل اولمش برمؤسسه ایدی . خالق ایله مخلوق آراسنده بر واسطه‌یه احتیاج یوقدی . . . خریستیانلقده وقتیله کنیش صلاحیتلره مالك بر پاپالق مقامی موجوددی . فقط بوکون صلاحیتی صوك درجه قیصیلمشدر . ایتالیا طرفندن نشر ایدیلن تأمینات قانونی پاپالغك وضعیتنی تثبیت ایتمکده‌در . حالبوکه اسلامیت عالمنده خلافت واسع بر صلاحیته صاحبدی . بو ، روحانی صلاحیت عثمانلی حکومتنده ایمپراطورك صلاحیت جسمانیه‌سیله برله‌شیور و کندی نفسنك اولدیغی قدرده خانداننك ظالم اراده وامرلرینه بر آلت اولیوردی . ملت ترقی یولنده بونك ایچون ایلرله‌یه‌مه‌مشدی . طبیعی ، ظلمه قارشی جهلی موقع اقتدارده طوتمق ، حسلری وفکرلری اویوشدیرمق بر تدبیردی . فقط تورك ملتی بو اویوشوقلقده اوزون مدت قالامازدی . سید بك‌ده (بندن صوکره خلافت اوتوزسنه‌در ، اوندن صوکره‌ده دوام ایدرسه ایصیریجی بر سلطنه منقلب اولور) مآلنده‌کی حدیث شریفده ذکر اولنان خلافتدن مقصد بو (خلافت حقیقیه) اولدیغنی سویله‌یوردی . پیغمبرمز وفات ایدنجه ایلك دفعه خلافت موقعنه چیقان حضرت ابوبکر صدیق ، انتخاب اولندیغی زمان منبره چیقدیغنده جناب حقه حمد وثنادن صوکره بر خطبه ایراد ایتمشدرکه اوندن بر ایکی پارچه نقل ایدیورز . (أی ناس ، بن سزك اوزریکزه ولی الأمر اولدم ، حالبوکه سزك أك خیرلیکز دکلم ، اکر ایییلك ایدرسه‌م

بكا ظهير اولكز) ديدكدن صوكره « بن اللهه ورسوله اطاعت ايتدكجه سزده بكا اطاعت ايديكز شايد بن اللهه ورسولنه اطاعت ايتمزسهم سزده بكا اطاعت ايتمهيكز » ديمشدي . بو سوزلر او زمانكي حقيق برخليفهنك دوشونوش طرزيني ايضاح ايديور ، حالبوكه يالانجي خليفهلرده بو ايمان موجودميدي ؟ خاير ، بو ايمان اونلرده موجود دكلدي . اونلرده آنجق ايجين ، ايجين قاينايان برحرصله ماهيتلرنده مندمج فسق وفجور واردي . محترم خطيب ينه دوام ايديور « قرآن كريمده أمرحكومت ، اصول اداره اولمق اوزره بزه مشورتي توصيه ايديور . (وامرهم شورى بينهم) دييور . بزمده بوكون ممكن اولديغي قدر تأسيس ايتمك ايستهديكمز اصول اداره مشورتدر . حكومتي مشورت اساسي اوزرينه تأسيس ايتمك ايستهيورز وحق ايتدكده . . . باشمزده هيولا كبي بر خليفه بولندرمانك نه معناسي واردر ؟ » سيد بك نه قدر كوزهل تصوير ايديوردي . بو خليفهلر ملتهبرجوق فنالقلر يابدقدن صوكره بيله اونلري ينهباشمزده (هيولا) كبي بولنديرمق ، ملي حيثيتمزي رنجيده ايتديكي قدرده بزه فنالقلر كتيرميهجكميدي ؟ بوخصوص ، هيئت عموميه وريلن ايلك تقريرده نه قدر كوزهل ايضاح ايدلمشدي . سيد بك ايضاحاتنده دوام ايديوردي . « اسلاميتده خرستيانلقده اولديغي كبي روحانيت يعني حكومت روحانيه يوقدر ، كذلك اسلاميتده نه تشكيلات دينيه نهده تشكيلات اداريه يوقدر . اسلاميت مقدس اولارق يالكز برشي طانيركه اوده حقدر . جناب حقك اسمي حقدر و قدسيتده اونكدر » بوراده برمسئله موضوع بحث اوليور. خارج مملكتلرده برچوقلري ، اسلاميتك

ترقی‌یه مانع بر دین اولدیغندن و تورك ملتنك‌ده ترقی ایده‌مه‌مه‌سنه اسلامیتك مانع اولدیغندن بحث ایدییورلر . بونلره جواب ویرمك ألبته که لازمدر چونکه اسلامیت ترقی‌یه مانع بردین دکلدر . بالعکس حیاته جوالیت ویره‌جك اونی تنوع ایتدیره‌جك اساسلره مالکدر . تورك ملتنك ترقیسنه یکانه حائل وسد اولان مؤسسه اسلامیت دکل ، آنجق وآنجق یاقین برآنی‌یه قدر کوری کورینه ، لزومنه چوق‌یاکلش برقناعتله قانع بولندیغمز یالانجی خلافت مؤسسه‌سی مانع اولیوردی . علمك ، مدنیتك دشمنی ، تام معناسیله یالانجی وماهیق چوق چوروك وچوروك اولدیغی قدرده ماجللر ألنده قالمش خلافت مؤسسه‌سی ایدی . سید بك عینی کرسیدن بوحقیقتی‌ده ایضاح ایدییور . «بروقتلر آوروپا ظلمت جهل ایچنده ایکن شرق مدنیت یوللرنده خیلیجه ایلرله‌مشدی . او وقتلر کرهٔ ارض اوزرنده أك مترقی ومتمدن یرلر عالم اسلام ایدی . بوتون آوروپا ازجمله انکلیزلر تکمیل علوم وفنونی شیمدی‌اسپانیا دیان أندلسدن آلمشدر . آمریقادارالفنون مدرسلرندن (دراپه‌ر) نزاع علم ودین نامیله برکتاب نشر ایتمشدی . بو آدام بو کتابنده برقفاده بر دماغده دین ایله علم اجتماع ایده‌مز . عالم ایسه متدین دکلدر ، متدین ایسه عالم دکلدر » دییور وبوموضوع اوزرنده مطالعاتی ، تدقیقات تاریخیه‌سنی یورودییور . ینه کتابنده صراحةً دییورکه « بنم بو کتابده دیندن مقصدم دین اسلام دکلدر ، دیکر دینلردر ، خصوصیله قاتولیك دینی‌در ، اسلام دینی دکلدر ») دییور وأندلسده وقتیله علمای اسلام طرفندن قسماً یکیدن ایجاد وقسماً اکمال ایدیلن علوم وفنونی برر ، برر تعداد ایدییور . فی‌الحقیقه

زمانمزده ، اسلامیتک غریب برشکل آلمش وعادتا باشدن آشاغی خرافات ایله دولمشدر وبوخرافات عالم اسلامه ادیان سائره‌دن سرایت ایتمشدر. بوقسه حقیقی دین اسلام باطل فکرلرك أك بویوك دشمنیدر. چونکه اسلامیت اساساً خرافاتی یعنی باطل اعتقادلری ییقمق ایچون دنیایه کلمشدر . سید بك بوراده حضرت پیغمبرك بر حدیثندن بحث ایدر . (حضرت پیغمبرك أك بویوك دعاسی «یاربی بزه حقائق اشیایی اولدیغی کبی کوستر » نه کوزل نه‌بویوك دعادر. انسان حقائق اشیایی اولدیغی کبی بیلیرسه داها نه‌ایستر. أك بویوك حکمت أك‌بویوك علم ومعرفتده حقائق اشیایی اولدیغی کبی بیلمك دکلیدر ؟) بناءً علیه بوتون شو مطالعات‌ده کوستریورکه اسلامیت ترقی‌یه مانع بردین دکلدر وتورك ملتنك ترقیسنه‌ده اسلامیت برسد وحائل اولمامشدر . اونی آنجق بو تورلی یوللرده یورومکدن منع ایتمش اولان قوت ، ساخته خلافت مؤسسه‌سیله اونك قارا قابلی کتابنه اویدوردیغی تحریف ایدیلن اسلامیت تلقیسی اولمشدر .

*
* *

تورکیه جمهوریتی قطعی صورتده کیردیکی تجدد یوللرنده دیو آدیملریله ایلرله‌یه‌جکدی . ماضینك کهنه مؤسسه‌لرینی ییقمق اونك ایچون طبیعی برضرورتدی . بویوك ملت مجلسنده خلافتك الغاسنه دائر قانون مذاکره ایدیلیرکن ایکی ذات خلافتك الغاسنك سیاستجه مضر اولاجغندن بحث ایتدیلر . فقط کندیلرینه لازمکلن جوابلر ویرلدی وقانون قبول ایدیله‌رك خلافت الغا ایدلدی . دیکر ماده‌لرك حکملرینی‌ده بویوك تاریخی برقیمتی حائز اولدیغندن بو ستونلره نقل ایدییورم . بو ماده‌لرده :

« ماده ۲ ـــ مخلوع خلیفه‌وعثمانلی سلطنت منقرضه‌سی خاندانك أرکك رقادین بالجمله اعضاسی وداماداری تورکیه جمهوریتی ممالکی داخلنده اقامت ایتمك حقندن أبدیاً ممنوعدرلر . بو خاندانه منسوب قادینلردن متولد کیمسه‌لرده آل عثماندن عد ایدیلیرلر .

ماده ۳ ـــ ایکنجی ماده‌ده «مذکور کیمسه‌لر اشبوقانونك اعلانی تاریخندن‌اعتباراً اعظمی اون کون ظرفنده تورکیه جمهوریتی‌أراضیسنی ترکه مجبوردرلر .

ماده ٤ ـــ ایکنجی ماده‌ده «مذکور کیمسه‌لرك تورك وطنداشلق صفتی مرفوعدر . » دییلیوردی . فی‌الحقیقه آل عثمان خاندانه لایق اولدیغی بومعامله‌یی یاپارق خلافتی‌ده الغا ایدرکن سیاستجه غائب ایدیله‌جك ادعاسی‌چوق چوروك واساسسز برادعا ایدی. حرب‌عمومی بونی کوزه‌ل بر صورتده ایضاح ایتدی . حرب عمومیده جهاد اعلان ایدلمشدی . بوکا مقابل هانکی مسلمان یاباجی زمره نزه التحاق ایتدی. بالعکس دشمنلریمز میاننده نزه قارشی‌سلاح استعمال ایدنلری موجوددی ... مادام‌که خلیفه واردی وبوتون اسلامیت عالمی اوکا مربوط عد ایدیلیوردی . نیچون بونلر ، خلیفه‌لرینك اردولرینه قارشی سلاح استعمال ایتدیلر . فقط اونلر خلافتی او وقتلر بزم آکلادیغمز کبی آکلامایورلردی . حقیق ماهیتی پك کوزه‌ل بیلیورلردی . فرانسز اوردوسیله انکلتره اوردولرینه جان یوره‌کدن خدمت ایتمش عددجه پك‌جوقلره بالغ‌اولاجق مسلمانلرواردی. بوحرکتلرده‌کوستریور که ساخته خلافته مربوط دکلردی ومربوط اولامازلردی‌ده ...

او حالده بولزومسز مؤسسه‌یه شدتلی برضربه ایندیره‌رك بیقماقده سیاستجه نه‌غائب ایده‌جکدك . طبیعتیله هیچ برشی غائب ایتمه‌یه‌جکدك بالعکس قازانه‌جقدق. جونکه تورك ملتنه واسع برانکشاف ساحه‌سی آچیلیوردی. بویوك ملت مجلسنده بوتون بومسئله‌لر اوزون اوزادی‌یه کوریشلدی ونهایت ایضاح ایتدیکمز تاریخی شکلده قرار ویرلدی . عثمان اوغللرینك صوك بقیه‌سی ، تارومار اولمش سلطنتلرینك انقاضندن چیقاریلارق حدود خارجی ایدیلیرکن تورك ملتنه واسع برانکشاف وتعالی ساحه‌سی آچیلیور وترقی‌یه هیچ برمانع قالمیوردی چونکه دین ودنیا ایشلری یکدیکرندن آیرلمشدی . آرتق یاریم عقللریله سیاسته هردرلو دنیا ایشلرینه قاریشاجق شیخ‌الاسلاملرله خلیفه‌لر موجود دکلدی . واولامازدی . اونك یرینه تورك ملتنك متکامل شعوری وبویوك بر ترقی وتجدد حرکتی قائم اولیوردی ...

توحید تدریسات

عثمانلی ایمپراطورلغنده ابتدالری ، تحصیل ویرن یکانه مؤسسه‌لر مدرسه‌لر ایدی . فقط بومدرسه‌لرك یانی باشنده عصری مکتبلرده آچیلدی . اعدادیلر تأسیس اولندی، سلطانیلر آچیلدی، عالی مکتبلر کشاد ایدلدی . ومدرسه‌لر بوصورتله یاواش ، یاواش موقعنی غائب ایتمکه باشلادیلر . ایلك دورلرنده مدرسه‌لر عادتا برر دارالفنون کبی ایدیلر. بونلردن سلیمانیه مدرسه‌سی، زماننده یکانه طب تحصیلی ویرن عالی برمؤسسه ایدی . فاتح مدرسه‌سی‌ده علوم سائره‌یی نشر وتعمیم ایدییوردی . بومدرسه‌لرك اك زیاده پارلاق بولندقلری دور عثمانلی ایمپراطورلرندن فاتح سلطان محمد زماننده‌در . بالآخره زمانك بوأك

عالی مؤسسه‌لری کیتدکجه تردی‌یه اوغرامشلر ونهایت الغالری تاریخنه قدر صوك درجه مدهش بر مسکنت وتعصب یوواسی اولمشلردر .

١٢٥٥ تاریخنده کلخانه خطندن صوکره عثمانلی ایمپراطورلغی مدرسه‌لرك الغاسنه طرفدار کوروغشــه‌ده بوکا موفق اولامامشدی . حالبوکه جمهوریتك ییلماز اراده‌سی بو مسئله‌یی‌ده حل ایتمشدر .

فی‌الحقیقه ؛ بر مملکتده ایکی تورلو معارف سیسته‌می اجرای‌تأثیر ایده‌مزدی بر مملکتك عمومی معارف سیاستنده تعقیب ایدیله‌جك غایه فکرلرك وحدتی تأمین ایتمك کیفیتی اولاجقدی وبوده یالکز معارف وکالتی اداره‌سنده‌کی عرفان مؤسســه‌لریله تأمین ایدیله‌جکدی. مدرسه‌لر عصرلردنبری ، تردی‌یه اوغرادقلری زمانلردنبری جهل ، تعصب ، مسکنت نشر ایتمشــلردی . عصری تدریساتك اك زیاده انکشــاف ایتدیکی بودورلرده دولت ، قرون وسطائی وسقوط ایتمش مؤسسه‌لرك داها زیاده دوامنه مســاعده ایده‌مزدی . کنج نســللری دار ولوش حجره‌لرده هردرلو عصری تأسیساتدن محروم بوینالرده (رزق اللهدندر) قناعتیله عطالته سوق ایدن، دماغلری تعصب صاچان عندی قناعتلرله، یاصلانمش فکرلرله اویوشدیران ، کورله‌شدیرن بومضر مؤسسه‌لرك حیاتنه ألبتده‌که خاتمه ویره‌جکدك . تورك انقلابنك تجدد حرکتلری بونی آمردی. وطنك سلامتی، ملتك ترقی‌وتعالیسی ایچون یالکزمکتبلی ذهنیتی نشر ایده‌جکدك . اوهواسز ولوش حجره‌لر ایچنده قالمش صاری بکزلی کنجلری قورتاراجق، اونلری حیات ومفکوره ایله قارشیلاشدیرا‐جقدق. بوعلوی بروظیفه ایدی. بویوك ملت مجلسنك (٣مارت ٣٤٠) تاریخلی اجتماعنده بوقناعت برتقریرله هیئت عمومیه‌یه عرض ایدلدی .

اهمیتنه بناءً بو تاریخی وثیقه‌یی بو صحیفه‌لره نقل ایدیورم . تقریرده دنیلیوردیکه « بر دولتك عرفان ومعارف عمومیه سیاستنده ملتك فكر وحس اعتباریله وحدتی تأمین ایتمك ایچون توحید تدریسات أك دوغرو ، أك علمی وأك عصری وهر یرده فوائد ومحسناتی کورولمش بر مسلكدر . ١٢٥٥ كلخانه خط همایوندن صوكره آچیلان تنظیمات خیریه دورنده سلطنت مندرسهٔ عثمانیه توحید تدریساته باشلامق ایسته‌مش ایسه‌ده بوكا موفق اولامامش وبالعكس بوخصوصده بر ایكیلك بیله وجوده كلمشدر . بوایكیلك وحدت تربیه وتدریس نقطهٔ نظرندن برچوق مضر نتیجه‌لر تولید ایتدی . بر ملت افرادی آنجق بر تربیه كوره‌بیلیر . ایكی تورلو تربیه بر مملكتده ایكی تورلو انسان یتیشدیرر . بوایسه وحدت حس وفكری تساند غایه‌لرینی كلیاً مخلدر. تكلیف قانونیمزك قبولی تقدیرنده تورکیه جمهوریتی داخلنده بالعموم عرفان مؤسساتنك مرجع یگانه‌سی معارف وكالتی اولاجقدر. بوصورتله بالجمله مكاتبك بوندن بویله جمهوریتك عرفان سیاستندن مسئول وعرفانیامزی وحدت حس وفكر دائره‌سنده ایلرلتمه‌یه مأمور اولان معارف وكالتی مثبت ومتحد برمعارف سیاستی تطبیق ایده‌جكدر.»

تقریر حقیقته چوق موافق اسباب موجبه عرض ایدیوردی . فی‌الحقیقه برمملكتده ایكی تورلو انسان بولندیرمق هیچ برزمان دوغرو اولامایاجقدی . مملكتده ترقی وتعالی‌یه تشنه برمكتبلی كنجلكنه مقابل هرتورلو ترقی وتعالی‌یه دشمن ، بر مثلا زمره‌سی بولندیریلامازدی . بولندورولورسه وخیم نتیجه‌لر حاصل اولاجقدی . فی‌الحقیقه مملكتده مكتبلیلر طرفندن ، آلدقلری تدریس تربیه‌سی ایجابندن یاپیلاجق تجدد

حركتلرينه قارشى مدرسه‌ليلر طرفندن بر عكسى حركت اجرا ايديله‌جكدى . يعنى ارتجاع ياپيلمغه تشبث ايديله‌جكدى . ذاتاً تاريخ بو ارتجاعلردن برچوقلرينى قيد ايتمه‌مشميدى. (شريعت ألدن كيديور!) ديين مرتجع صوفتالر تورك ملتنك تاريخنده أك بويوك ضررلرى ايقاع ايتمه‌مشميدرلر ؟ بويوك براقلاب ياپمش مملكتمزده تجدد حركتلرينه قارشى چوق بويوك برتهلكه ، ارتجاعله مقابله ياپاجق برمؤسسه‌نك داها زياده ياشاماسنه امكان ويرمك دكل بالعكس اونلرك يرينه آنجق و آنجق انقلابه بويوك برعشقله صاريله‌جق و اونى قورو‌ياجق عرفان مؤسسه‌لرى تأسيس ايتمك ألبته‌كه لازمدى . بويوك ملت مجلسى چوق شايان تقدير برحركتله توحيد تدريساتى‌ده ياراتدى . آرتق عصرلردنبرى جهلك ، تعصبك ، مسكنتك يوواسى ، ترقى وتعالى‌نك دشمنى مدرسه‌لر يقلمشدى ... توحيد تدريسات حقنده‌كى قانونك بعض ماده‌لريجه نقل ايده‌لم .

«ماده ١ — تورکيه داخلنده‌كى بوتون مؤسسات علميه وتدريسيه معارف وكالتنه مربوطدر . »

«ماده ٤ — معارف وكالتى يوكسه‌ك دينيات متخصصلرى يتيشديرمك اوزره دارالفنونده براِلٰهيات فاكولته‌سى تأسيس وامامت وخطابت كبى خدمات دينيه‌نك ايفاسى وظيفه‌سيله مكلف مأمورلرك يتيشمه‌سى اچوننده آيرى مكتبلر كشاد ايده‌جكدر » .

توحيد تدريسات‌ده بوصورتله تأمين ايدلمشدى . بوندن صوكره مملكتده يالكز مكتبلى كنجلكى موجود اولاجقدى . مدرسه ذهنيتى

آرتق یاشایامایاجقدی؛ زیرا جمهوریت کندیسنی عصریلکلره یتیشدیره جك یوللرده منور تورك کنجلکنك اوموزنده ایلرله‌یه‌جکدر ...

*
* *

شرعیه واوقاف وارکان حربیه وکالتلرینك الغالری

منقرض عثمانلی امپراطورلغنده ، دینك واوردو قوتنك سیاسته قاریشماسی دولت ایچون پك چوق محاذیری وفلاکتلری موجب اولمشدی . دینله فوق‌العاده علاقه‌دار شیخ‌الاسلام أفندیلر سیاستله‌ده اودرجه‌ده علاقه‌دار بولنیورلردی . فقط تورکیه جمهوریتی ماضیدن آلدیغی عبرت درسلریله انقلاب یوللرنده یوریرکن أوللردن بقیه قلان انقاضی‌ده طبیعی تمیزله‌یه‌جکدی . دین واوردو سیاستك ، بر آلتی اولامازدی .

شرعیه وکالتنك الغاسی

دین ودنیا ایشلرینك آیرلدیغی بوزمانلرده بزده عینی صورتله حرکت ایتمك مجبوریتنده ایدك . آوروپا دولتلرینك هیچ بریسنك قابینه‌سنده شرعیه وکالتی نامنده ، بر وکالت موجود دکلدی وموجود اولامازدی‌ده ... چونکه برآز أولده بیان ایتدیکمز وجهله دین سیاستك بازیچه‌سی اولامازدی . اساساً ماهیت قدسیه‌سی بونی ایجاب ایتدیرردی ؛ دین وجدانلرده یاشار وآنجق خالقله مخلوق آره‌سنده بر رابطه تشکیل ایده‌بیلیردی . بوقسه فردك جمعیتله وفردك فردله مناسباتنده دینی ملاحظه‌لر حاکم اولامازدی . بو برحقیقتدی . اساساً تاریخ بزه منقرض عثمانلی امپراطورلغنده دینك سیاسته قاریشدیرلماسنك پك آجی نتیجه‌لرینی تثبیت ایتمشدی . اوردویی اصلاح ایچون کلن

جنرال (مولتكه) دولت ايچون بر حيثيت مسئله‌سى تلقى ايديله‌جك قدر آغير بر سوزى اوزمانلر، پك حقلى اولارق صرف ايتمشدى. فقط نه چاره‌كه حقيقت بومركزده ايدى. جنرال مولتكه « بارو-متروسى تيلكى قوپروغى و باش قوماندانى شيخ‌الاسلام اولان بر دولتك اوردوسنده داها فضله ايفاى وظيفه ايده‌مم » ديمشدى. دوشونه‌لم، دين انسانه اخروى سعادتلر وعد قيلان وخالقله مخلوق آره‌سنده رابطه تأمين ايدن بر قوتدر. حالبوكه دنيا ايشلرى آخرته تعلق ايده‌مزدى. آنجق حيات حقيقيه ايله علاقه‌دار اولابيليردى. حيات ايسه متحولدى. زمانه ومكانه كوره حيات دكيشديكى قدر بوحياتك توليد ايتديكى احتياجلرده، يكى يكى ماهيتلر عرض‌ايدردى. اوحالده دنيا ايشلرى ثابت لايتغير عد ايتديكمز دينى قاعده‌لره باغلامق دينى سياسته آلت اتخاذ ايتمك بالذات حيات مفكوره‌سنه مخالف دكليدى؟ وبوكيفيت حيات مفكوره‌سنه مخالف اولديغى‌قدرده دينك قدسى ماهيتنى يوق ايدر ونظرلرده موقعنى آلچالتمازميدى؟ غرب دولتلرى، بوحقيقتى پك كوزه‌ل ادراك ايتمشلردى. انقلابجى توركيه‌ده مدنيت زمره‌سنه تام بر صورتده داخل اولابيلمك ايچون بهمه حال دينى سياستدن آييراجقدى. يعنى شرعيه وكالتنى لغو ايده‌جك اونى قابينه‌دن چيقاراجق وآنجق بر دين ايشلرى مديريتى تشكيل ايده‌جكدى وبوطرز حركت انقلابك ضرورى بر نتيجه‌سى ايدى نته‌كيم بويله‌ده اولدى. بوخصوصده كوزه‌ل بر اسباب موجبه عرض ايدن تقرير بوخيرلى نتيجه‌يى تأمين ايتدى. شرعيه واوقاف وكالتنك الغاسنه تعلق‌ايدن قانونك ماده‌لرندن‌موضوعمزه تعلق‌ايدنلرى‌شونلردى:

« ماده ١ — توركيه جمهوريتنك معاملات ناسه دائر اولان احكامك تسريع انفاذى ، توركيه بويوك ملت مجلسيله اونك تشكيل ايتديكى حكومته عائد اولوب دين مبين اسلامك ، بوندن ماعدا اعتقادات وعباداته دائر بوتون احكام ومصالحنك تدويرى ومؤسسات دينيه‌نك اداره‌سى ايچون جمهوريتك مقرنده بر ديانت ايشلرى رئيسلكى مقامى تأسيس ايدلمشدر .

« ماده ٢ — شرعيه واوقاف وكالتى ملغادر .

« ماده ٤ — ديانت ايشلرى رئيسلكى باش وكالته مربوطدر .

« ماده ٧ — اوقاف امورى ملتك حقيقى منافعنه موافق برشكلده حل ايدلمك اوزره بر مديريت عموميه حالنده ، شيمديلك باش وكالته توديع ايدلمشدر . »

شرعيه واوقاف وكالتى‌ده بوصورتله الغا ايدلمش ودين ايله دنيا ايشلرى يكديكرندن آيرلمشدى .

اوردونك‌ده سياستله علاقه‌سنى كسمك لازمدى. بوده بر لازمهٔ مدنيتدى . تاريخ اوردو ايله سياستك برلشمه‌سندن حاصل اولان فنا نتيجه‌لرى‌ده انقلابك تدقيق نظرلرينه عرض ايتمشدى . بناءً عليه اوردونك‌ده سياستله علاقه‌سنى كسمك لازمدى . قابينه‌ده بر أركان حربيهٔ عموميه ايسه دوغرودن دوغرويه اوردو ايله علاقه‌داردى . دولتك امور سياسيه‌سيله اشتغال ايدن أك بويوك برمرجعده أركان حربيهٔ عموميه وكالتى موقع آلامازدى . اوردويى سياستله اشتغالدن منع ايده‌جك أك بويوك تدبيرده بويله بر وكالتك قابينه‌دن اخراجى

يعنى الغاسى ايدى. بويوك ملت مجلسى بوحقيقى‌ده دوربين نظرلرندن اوزاقلاشديرماديغى ايچوندركه اوردونك سياستدن تجريدينه وأركان حربيهٔ عموميه وكالتنك الغاسنه قرار ويردى . شرعيه واوقاف وكالتيله أركان حربيهٔ عموميه وكالتنك ، الغاسنه تعلق ايدن قانونك بوموضوعه تماس ايدن بعض ماده‌لرى‌ده شو شكلده محرردر .

« ماده ٨ ــ أركان حربيهٔ عموميه وكالتى ملغادر . »

« ماده ٩ ــ رئيس جمهوره نيابةً اوردونك حضرده أمروقوماندا- سنه مأمور أك بوكسه‌ك مقام عسكرى اولمق اوزره ، أركان حربيهٔ عموميه رياستى تأسيس اولنمشدر. أركان حربيهٔ عموميه رئيسى وظائفنده مستقلدر . »

شرق عصيانى واصلاحاتى، تقرير سكون قانونى ــ متغلبه‌لكك الغاسى..

جمهوريت حكومتى قطعى آديملريله تجدد ساحه‌سنده اوزون مسافه‌لرى قطع ايدركن بويوك بر ارتجاع قارشيسنده داها قالدى . شرق عصيانى ... بوأك بويوك برارتجاعدى ... كنج قضاسندن ظهور ايدن ودائره‌سى كيتدكجه كنيشله‌مش بولنان بوارتجاعك وصف خارجيسى ساده‌جه دينى برحركت كبى كوروتيوردى. شرقده متعصب ومنفعتجو متغلبه ، قويو جاهل برخلق طبقه‌سى تجدد حركتلرينه قارشى ماضيده برچوق دفعه‌لر اولديغى كبى (شريعت ألدن كيديور) . (دين قالمايور) .. ديه ميدانه آتلديلر. فقط عجبا؛ ارتجاعك سائقلرى بوقدر بسيطمى ايدى . عجبا بوارتجاعده بر أجنبى پارماغى يوقميدى ؟ وعجبا سياسى برغايه موجود دكلميدى ؟ بز ، ارتجاعك سائقلرنده يالكز دينى

بر ماهیت کوره‌مه‌یورز؛ اکر مرتجعلرك حرکت سائقلرینی برآز آراشدیراجق اولورسه‌ق ،ایکی سائق ذهنینك موجودیتنه تصادف ایدرز .

١ — دینی ...

٢ — سیاسی ...

دینی سائق بسیطدی ... هر زمانکی بایغاره‌لری ... (شریعت الدن کیدیور) برطاقم جاهل شیخلر ومتعصب متغلبه، معنوی وارلقلری هر تورلو خرافاتله چوق زیاده أنسیت پیدا ایتمش جاهل بر خلق کتله‌سی... غزته‌لردن اوکرندکلری ویا تطبیقنی کوردکلری هر تجدد حرکتنه معارض بوابتدائی مخلوقلرك ، یکانه سائق حرکتلری ایشته بو ـ دین الدن کیدیور ـ أندیشه‌سی ایدی . ایکنجی سائقه یعنی سیاسی سائقه کلنجه ... اونلری ارتجاع ساحه‌سنده حرکته داها زیاده تشویق ایدن وطنسز بر زمره موجود بولنیوردی . بووطنسزلر تحریك ایتدکلری مرتجعلرك انقلابجیلرله مجادله‌لرندن بالاستفاده بعض سیاسی تشکللر میدانه چیقارمق أملنده ایدیلر . بونلر مثلا شرق ولایتلرمزك اکثریسنده موجود برعنصردن بر دولت قورمق ویا هیچ دکلسه اونلره مختاریت قازاندیرمق أملنده ایدیلر . جریان محاکات بو أنتریقه‌لری بوتون چیپلاقلغیله افکار عمومیه‌یه عرض ایتدی . وارتجاعده بوایکی سائقك موجودیتنی بوصورتله کوستردی . عصیاندن صوکره ارتجاع منطقه‌سنده دولاشان بر استانبول غزته‌سنك مخابری غزته‌سنه یازدیغی برمکتوبنده بوسیاسی سائقی خیلیجه ایضاح ایده‌بیله‌جك برجمله بولندورویوردی . بومرتجعلر ه کونشك نوری قارشیسنده هلالك پارلاقلغی سونر(!).. اونك

ایچون بایراغمزی یشیل زمین اوزرینه برکونش رسمی یاپقله تشکیل ایده‌لم! » دیرلرمش بوجمله آنا وطنه اهانت ایتمکی تاصارلایان خائن وطن اولدقلری قدرده متعصب مرتجعلرك حرکتلرینه برده سیاسی سائقك حاکم اولدیغنی کوسترمزمی؟...

فقط انقلابجی جمهوریتمزك قهار ألی بو مرتجعلر سوروسنه صوك ساطیری ایندیررکن اونلری بوتون بوخبیث أمللریله یوق ایتمکده کجیکمه‌دی. شرقه سوق ایدیلن عسکرلرمز، وطنك بوحیثلی و آتشین دویغولی أولادلری، بوزهرلی یيلانلری امحا ایتمکده هیچده عجز کوسترمه‌دیلر. چونکه جمهوریتك سلامتی بونی آمردی. ارتجاع أزیلدکدن صوکره بوآسایشی مختل اولمش مملکتلرده حضور وسکون تأسیسی ومعصوم خلقه استراحت بخش ایتمك، خائنلری‌ده انقلابك قاهر قدرتیله أك بویوك جزالره چارپدیرمق لازمکلیوردی. — ٤ مارت ٣٤١ — ده بویوك ملت مجلسی ریاستنه باش‌وکالتدن مورود برتذکره تطبیقی‌ضروری برقانونك قبولنك لازمکلدیکنی بیلدیریوردی. بوقانون (تقریر سکون قانونی) نامی آلتنده وایکی سنه ایچون معتبراولاجقدی. معصوملره حق حیات واستراحتلرینی بخش ایده‌جك ومرتجعلره‌ده لایق اولدقلری جزای سزالرینی ویرمکه مدار اولاجق بو قانونك مذاکره وقبولی تکلیف ایدن باش وکالتك تذکره‌سی شو یولده محرردی. «احوال وحادثات فوق‌العادهٔ اخیره‌نك کوستردیکی لزوم ومملکت داخلنده أمنیت وآسایشی، حضور وسکونی ونظام اجتماعی‌یی اخلال ایده‌جك ارتجاعکارانه واختلالکارانه حرکات وتشبثات‌وافساداته قارشی ایجاب ایدن تدابیری اتخاذ ایله‌تورکیه جمهوریتنك نفوذوقدرتی

تقويه واقلابك اساساتى ترصين ومعصوم خلق اضرار واخلال ايدنه متجاسرلرك سرعتله تعقيب وتنكيلى مقصديله اجرا وكيللرى هيئتنك ٤ مارت ٣٤١ تاريخلى اجتماعنده قراره اقتران ايدن اشبو لايحه‌نك اكتساب قانونيتى ايچون مجلس عالينك نظر تصويب وتصديقنه عرضنه مساعده بويورلمسنى رجا ايده‌رم . » لايحهٔ قانونيه‌نك احتوا ايتديكى اوچ ماده‌نك ايلك ايكى ماده‌سى شو شكلده محرردى .

« ماده ١ — ارتجاع وعصيانه ومملكتك نظام اجتماعيسنى وحضور وسكونى وأمنيت وآسايشنى اخلاله باعث بالعموم تشكيلات وتحريكات وتشويقات وتشبثات ونشرياتى حكومت ، رئيس جمهورك تصديقيله رأساً واداره‌ً منعه مأذوندر . اشبو افعال أربابى حكومت استقلال محكمه‌سنه توديع ايده‌بيلير . »

« ماده ٢ — اشبو قانون تاريخ نشرندن اعتباراً ايكى سنه مدتله مرعى‌الاجرادر . » تقرير سكون قانوننك شو ايكى ماده‌سى مذاكره اثناسنده برچوق مناقشاتى موجب اولدى . مختلف خطيبلر بوخصوصده بياناتده بولنديلر . فكرلر ايكى نورلو تبلر ايتمشدى . اكثريتى تشكيل ايدن بر زمره بوقانونك قبولى طرفدارى ايدى . ديكرلرى ايسه قبول ايدلمه‌سنى ايسته‌يورديلر . قانونك عليهنده ادارهٔ لسان ايدنلر مطالعه‌لرينى تشكيلات اساسيه‌يه استناد ايتديره‌رك يوريتمك ايسته‌يورلردى . اونلره كوره ؛ بوقانونك قبولى تشكيلات اساسيه قانوننك طانيديغى حريتلرى يوق ايدردى . اساساً كنج حادثهٔ ارتجاعيه‌سى جمهوريتى تهديد ايده‌بيله‌جك بر ماهيتده عرض ايتمزمش ... بناءً عليه تقرير سكون قانونى نشر ايدلمه‌مليدى !.. زيرا تشكيلات اساسيه قانونه مغايردى .

بالخاصه تشکیلات اساسیه قانوننك ٧٠ نجی ماده‌سیله تضاد تشکیل ایتدیکندن حکومتك بوتکلیفنك ردی لازمکلدیکنی بیان ایدیبوردیلر. بوادعا هیچ بروقت دوغرو دکلدی. أولا مخالفلرك مدافعه ایتدکلری وجهله حادثهٔ ارتجاعیه أهمیتسز دکلدی. بلکه‌ده جمهوریتی تهدید ایده‌بیله‌جك قدر قورقونج بر منظره عرض ایدیبوردی. دەمین‌ده ایضاح ایتمکه چالیشدق؛ بوارتجاعده دینی وسیاسی سائقلر موجوددی. مخالفلر داها بونقطه‌یی تعیینده آلدانمشدیلر. ایکنجی نقطه‌یه کلنجه تشکیلات اساسیه‌یه مغایر جهت‌ده یوقدی. بوقانون صرف ارتجاع طرفدارلرینك تجزیه‌لری وسرعتله تنکیللری ایچون الزمدی. ارباب ناموس ایچون معصوم اولانلر ایچون ذاتاً بوقانونك کندیلری حقنده تطبیقی موجب اولاجق سببلر موجود اولامازدی. عینی زمانده بوقانون تشکیلات اساسیه قانوننك ٧٠ نجی ماده‌سنده‌کی حقلره مغایر احکام وضع ایدن بر ماهیت‌ده عرض ایتمه‌یوردی. آنجق فوق‌العاده احوالك سوقیله انتظام وآسایش عامه‌یی تأمین ایتمك ایچون یاپلمشدی. تعبیرآخرله معصوملرك معصومیتنی تبیین ومجرملرك‌ده جزای سزالرینی تعیین و اعطا ایچون تطبیق ایدیله‌جکدی. بناءً علیه بونقطه‌یه عائد اعتراضده‌ده اصابت یوقدی. اساساً برحقیقتدرکه فوق‌العاده قاریشقلقلر کچیرمش مملکتلرده حال طبیعی بردنبره عودت ایده‌مزدی. بوادعالره جمهوریتك منافعنی کوزی اوکندن آییرمایان مدافعهٔ ملیه وکیلی رجب بك أیی برجواب ویرمشدی. رجب بك دیبوردیکه ... «حاکمیت ملیه، حریت، جمهوریت کبی بویله مقدس مفهوملر واردر. بومقدس مفهوملر وبونك دشمنی اولان برچوق وسائطك برچوق تشکللرك،

بر چوق اشخاصك ، برچوق مضر میقروبلرك تخریب ایدلمسنه عزم ایتمش اولان برحکومتك تکلیف ایتدیکی قانونی رد ایتمك ایچون بر واسطه کبی قوللانمق ؛ هیچ بروقت وطن منفعتنه موافق بر حرکت دکلدر . » ینه رجب بك «تعقیب ایدلمك ایستەنیلن دەمین‌دە عرض ایتدیکم ییلانلر وزهرلی بووالردر . ملوث نقطەلر وکوشەلردر . اوکوشەلری قانونك قوتی ایله دەزەنفکتە وتطهیر صلاحیتی اولمقسزین بوملکتك ادارەسنی بزم حکومتمز درعهدە ایتمك موقعندە دکلدر .» رجب بك نه قدر حقلی سویلەیوردی . فی‌الحقیقه شرقده ییلانلر واونلرك زهرلی بووالری واردی . انقلابك وانقلابك یاوروسی کنج جمهوریتك سلامتنی تأمین ایتمك ایچین او ییلانلری اولدورمك اونلرك زهرلی بووالرینی یوق ایتمك ، تمیزلەمك لازمکلەجکدی وبوده حکومتك وظیفەسی ایدی . مملکتك مقدراتیله صوك درجه علاقەدار برحکومت‌دە چوق بویوك تقدیرلرە شایاندر . قانونی ، حقوقی جهتدن مدافعه ایدن عدلیه وکیلی محمود اسعد بك‌دە افادەسنه کوزەل برایضاح قوتی ویریوردی. «دنیادە هانکی مملکت ، هانکی دولت ادارەسندە قطعی ومطلق بر حریت واردر . تورك جمهوریتی مطلق بر حریته جمهوریتی امحایه ناصل موافقت ایدەبیلیر . أفندیلر ، حریتدن بحث ایدیورز ... مطلق حریتدن دکل... یعنی آنارشی‌دن بحث ایتمەیورز» دیدیلر که : بوقانون موجبنجه تشکیلات اساسیه قانونك اومادەسی آرتق قاپانیورمش ، مملکتده حریت وتورکلرك حقوق عامەسی قالمایورمش . . . رجا ایدەرم تکلیف ایتدیکمز قانونه دقت ایدیکز ، حکومتکزك ایستەدیکی شی یالکز بر پولیس وظیفەسنك توسیعندن

عبارتدر . » قیمتلی عدلیه وکیلنك بو ایضاحاتی ده مسئله یی حقوق جهتدن تنویر ایدییوردی . قانون قاهر بر اکثریتله قبول ایدلدی ومختلف زمانلرده تمدید ایدیلن ادارهٔ عرفیه‌لرله بو حوالینك آسایشنی تأمین خصوصنده بویوك فائده‌لر یاپدی . بوقانون صوك دفعه ینه ایکی سنه‌لك بر مدتله تمدید ایدلدی .

مقرض عثمانلی ایمپراطورلغنده اسارتك برنجی نوعی (ئه‌سقلاواژ) الغا ایدلمشدی . فقط ایکنجی نوعی موجوددی . یعنی شرق ولایتلر-مزده أولجه یاقین زمانلره قدر بر نوع (سرواژ) اصولی موجوددی . متغلبه نامی ویردیکمز برچوق جبارکیمسه‌لر ، واسع أراضی صاحبلری خلقی چالیشدیررلر ، اونلرك أمکلریندن واستحصال ایله‌دکلری محصوللردن استفاده ایدرلردی . بومتغلبه نامی ویردیکمز آداملرك بولندقلری منطقه‌لرده بعضاً او قدر چوق نفوذلری بولنوردیکه . . هر زواللی کویلی بوحشین بوره‌کلی آداملرك أك مطیع بر بنده‌سی اولمقدن قورتولاماردی . کویلی قازانیردی فقط آنجق (آغا) سی ایچون قازانیردی . کویلو چالیشیردی فقط ینه (آغا) سی ایچون چالیشیردی . اوملك ایچین عمرینی توکه‌تیردی ؛ بوقرون وسطائی منظره شرق ولایتلرمزك محیطنده اونه‌دنبری یاشایوردی ...

(آغا) نامی ویریلن بودره بکلرك نفوذلرینه بر چوق وقتلر حدوپایان بولنماردی . منطقه‌لری داخلنده بر حاکم مطلقدیلر . هر تورلو اختلافلری کندیلری حل ایتمك ایسته‌رلر وحق ایجابنده دولت قوتلرینه سیله قارشی قویارلردی . انقلابك وجمهوریتك شعاری

ماصینك بوتون مضر مؤسسه‌لرینی ییقمق، یرلرینه یکی حیات شرطلرندن دوغان وارلقلری اقامه ایتمك اولدیغی ایچون، منقرض عثمانلی ایپراطور- لغنك حریم صمصدء امثالی و جهله تورءمش بوچوق مضر مؤسسه‌لكده ... ادامهٔ موجودیتنه هیچ بر زمان تحمل ایده‌مزدی . نته‌کیم تحمل‌ده ایتمدی . شرقده ارتجاعك ظهورندن وسرعتله تنکیلندن صوکرا متغلبه‌لکده نهایت ویرلدی . بر چوقلری ، عصیانه اشتراك ایدن بوحیدودلرك اکثریسی ؛ دارآغاجنده خیانتلرك حسابی جانلرینی فدا ایتمك صورتیله اوده‌دیلر . بقیه قالان قسملری‌ده عرب ولایتلرینه نقل وحکومتك مراقبه‌سی آلتنده یرلشدیلر. بوندن صوکره برعشیرتلر مسئله‌سی‌ده موضوع بحث اولاماردی. نته‌کیم یاقین زمانلرده حکومته قارشی کلن درسملك (قوچ اوشاغی) عشیرتی‌ده جمهوریتك یدقهرنده پریشان اولدی . آرتق شرقده متغلبه‌لك قالمامشدی . عصرلرك ، دولته چوق مضر بر مؤسسه‌سی‌ده انقلابك شدید صولتلری قارشیسنده ییقیلمشدی . آرتق شرقده‌ده حر بر کویلی ، معصوم بر خلق ، چالیشقان ومستحصل بر وطنداش واردی . مدنیتدن اوراق قالمش اوآجیناجق محیطلرده ، بوندن صوکره عصری حیاتك ذوقی طاتمغه باشلایاجقلردر .

شیمدی کمال افتخارله تثبیت ایده‌رز . عزیز جمهوریتمز ؛ انقلاب شهیدلرینك مبارك جسدلری اوزرنده قورولدی و انقلاب اوکا قدرتلی وارلغندن چوق متین بر موجودیت ویردی . بومتین وارلغه ناصل قارشی چیقیله‌بیلیردی . اوکا قارشی دوراجق ارتجاعلر قهر

اولمایاجقمیدی ؟ تورك ملتی أبدی ایمان قایناغندن آلدیغی قوتله جمهوریتی یاراتدیسه ؛ بویوك وارلغنه قارشی چیقاجق ارتجاعلر ألبته که چوق کسکین بر قیلنجك آغزینه چارپمش کبی پارچالاناجقدی. چونکه تورك غایه‌سی اوغرنده معجزه‌لر یاراتیر ... جهانلر یوق ایدر اولو بر ملتدی ... علامهٔ تاریخ برچوق حربلردن غالب چیقمش تورك ملتنك متعدد ارتجاعلری وعصیانلری تپه‌له‌دیکنی قید ایتمه‌مشمیدی ؟ بوتون موجودیتمزله جهانه اعلان ایده‌رزکه ، جمهوریت تورکیه‌سنده یارادیجی بر انقلاب واردر ، وطنداشلر اوراده أك بویوك حربتره مالکدر . تورك حیاتنده ماضیده اولدیغی کبی دره‌بکلك ، عطالت، توکل ، دکل آنجق و آنجاق دهموقراسی ، پارلاق برسعی و یوکسه‌لتیجی ، ایده آللر موجوددر . وتورکیه جمهوریتی‌ده انقلابدن آلدیغی بوقدرت سایه‌سنده یوکسه‌له‌جك ، یوکسه‌له‌جك ومتمادیاً یوکسه‌له‌جکدر .

حقوقی انقلاب ...

عثمانلی ایمپراطورلغنده هر تورلو ترقی وتکاملدن محروم بر حقوق سیستەمی موجوددی. بوکا فقهی حقوق دییورز... یعنی اسقولاستیك بر حقوق ... فقط اسـقولاستیك Scolastique حقوق نه دیمکدر ؟ اسقولاستیك حقوق دیمك حیاتی دکیشمز ، لایتغیر منجمد قاعدەلرینه باغلایان بر حقوق سیستەمی دیمکدر . زمان ومکان شرطلرینی انکار ایدن بر حقوقه ، اسقولاستیك حقوقك بو برنجی صنف نوعنی تشکیل ایدن حقوقه اوزون مدتلر حیاتمزی أسیر ایتدك... ایچنده بولندیغمز دورلردن پك چوق عصرلر أول وضع ایدلمش بر حقوق سیستەمنه تابع اولییوردق؛ ترقی وتکامل بزه مقدر برنتیجه ناصل اولابیلیردی؟ حیاتکه ، زمان ومکان شرطلرینك تحت تأثیرنده یکی یکی احتیاجلر عرض ایدردی. بز اواحتیاجلری تطمین ایتمەدن ومقدس عدایتدیکمز بر طاقم منجمد حقوق قاعدەلرینه ، وارلغمزی باغلارکن ألبتده که چوق یاکلش حرکت ایدییوردق ؛ حیات متحولدی ... بوغایت بارز بر حقیقتدی ؛ غرب بونی بزدن پك چوق أول آکلامشدی . زمانه ومکانه کوره تورلو ، تورلو استحالەلر کچیرەن انسـانلرك اجتماعیات تلقیلریده پك طبیعیدرکه دکیشەجکدی ... صوکره دین ، انسانلرده

حقوق تلقيسنى آلهى بر وارلغه استناد ايده‌رك ماضيده تقويه ايتديسه استقبالده انسانلرك حياتى، تنظيم ايتمكى هيچ بر وقت وعد ايتمه‌دى... زمانمزده اسقولاستيك عد ايتديكمز حقوق سيستمه‌لرى ماضيده ياشادقلرى دورلرك احتياجاتنه پك كوزه‌ل تقابل ايديورلردى. فقط ماضى ايله استقبال برمى ايدى؟ اساساً حقوقه سقولاستيك بر ماهيتده ويريله‌مزدى. حقوق‌ده حياته اويمغه مجبوردى. سقولاستيك حقوقك تطبيقى نهايت برزمان كلير اوجمعيتده كنديسنه قارشى برعكس‌العمل توليد ايدردى. ايشته تورك جمهوريتنده‌ده بويله‌اولدى. جمهوريتك انقلابجى رجالى، آرتق تورك ملتنك حياتنى عربلرك قالبسنه، فقهالرك منجمد حقوق قاعده‌لرينه، مجله‌لرينه توفيقاً تنظيم ايده‌مزلردى. قطعى صورتده داخل اولديغمز غرب مدنيتنك ايجاب ايتديرديكى برحقوق سيستمه‌سى قبول ايله‌مكلكمز ايجاب ايديوردى. ايشته بواحتياجله‌دركه بزده لائيك حقوقى قبول ايتدك. فقط حقوق ساحه‌سنده ياپيلان بو بويوك انقلابدن بحث ايتمه‌دن اول سقولاستيك حقوقك، اك قوى نوعى بولنان فقهى حقوق حقنده‌ده بر فكر ويرمك و ماضى ايله استقبالى مقايسه ايده‌بيلمك ايچون هيچ دكلسه اوندن برنبذه‌اولسون بحثده بولنمق ايجاب ايدر. حقوق مدنيه پروفسورلرندن ولى بك سقولاستيك حقوق وضررلرينى شوشكلده ايضاح ايدر: «حقوق علمى و حقوق صنعتى ايلك باقيشده صيقيجى، قورو، شعورسز براصطلاحجيلق كبى كورونور حقوقجيلر بر چوقلرنجه حيله‌لى منطق اويونلريله برى برينى مات ايتمك ايسته‌ين چكه جانبازلرى كبى تلقى اولنورلر. بو تلقى سقولاستيك حقوقجيلرك قصورلرى نتيجه‌سى ميدانه كلمشدر. بو حقوقده اك اول

تدریس اصولنك بر بادلنی کوزه چارپار . حقوقه انتساب ایدن کنج ایلك آغزده بام‌باشقا برلسانك، بام‌باشقا اصطلاحلرك، معنااستخراجی اصوللرینك قارشیسنده براقیلیر واویله براقیلیرکه، زواللی کنج اولسانی هیه‌روغلیف ، اواصطلاحلری برر منجم‌رمزی ، لفظدن معناچیقارمنی ایسه بوسبوتون باشقا بر کهانت صنعتی حالنده کورور واورکر . أك کسدیرمه یولی بو باصما قالب فورموللری أزبرله‌مکده بولور . »

« غرب مملکتلری سقولاستیك حقوقدن قورتولالی خیلی زمان اولدی . عصرلرکچدی . بزده‌ایسه بویوك تورك انقلابنه قدرسقولاستیك حقوقك أك قتمرلی شکلی اولان فقهی حقوق حاکم ایدی . » شیمدی بو حقوقك (سقولاستیك حقوقك أك قتمرلی شـکلی) اولان فقهی حقوقك ماهیتنی آکلامغه چالیشالم (مدخل فقه) نامنده‌کی أثرك مؤلفی دارالفنون سابق اصول فقه مدرسلرندن سلیمان سری افندینك فکرلرندن بوخصوصده استفاده ایدرز . فقهك کیفیت تأسیسنی سلیمان سری أفندی شویله آکلاتیور « کتب موثوقه‌نك بیانلرینه کوره‌صدر اسلامده بالجمله اصحاب کرام حضراتی اهل فقه وارباب فتوی اولمایوب بلکه علی ابن ابی طالب و عبدالله ابن مسعود و عبدالله ابن عباس حضراتی کی بالذات مشکاة صدر نبوتدن اقتباس انوار قدسیه‌ایده‌رك وجوه قرآنیه واصول احکام دینیه‌یی حافظ وناسخ ومنسوخی ومحکم و متشـابهی ومجمل ومفسری کی ادلهٔ شرعیه‌نك احکام شرعیه‌یی افاده‌سیله احکام شرعیه‌نك استنباطنده مدخلی اولان وجوه سـائره‌یه واقف اولارق آیات جلیله واحادیث نبویه‌نك عباره و اشاره واقتضا ودلالهسـندن استنباط احکامه قادر اولان خواص اصحابه مخصوص

اولارق بالجمله اصول دينيه واحكام شرعيه آنلر واسطه‌سيله نشر وتعميم بويورلمشدر . » فقهك كيفيت تأسيسى بوصورتله ايضاح ايدن سليمان سري افندى ، فقهك مأخذى حقنده‌ده شو معلوماتى ويريور. « فقهك مأخذى كتاب ، سنت ، اجماع امت‌له قياس فقها اولوب كتاب ولو برحرف اولسون آيت جليله‌در » بوراده كتابدن مراد قرآن كريم‌در وسنت‌دن‌ده قصد ايديلن معنا معلوم اولديغى وجهله ، پيغمبرمزك معين خصوصلرده عموماً اتخاذ ايديلن افعال وحركاتى‌در. اجماع امته كلنجه... اسلاميتك حقوقده يكانه انقلاب يايان مؤسسه‌سى ايدى . فى الحقيقه زمانله اويغون حقوقى قاعده‌لر تدوين ايتمك ايچون اجماع امت حاصل اولمق لازمكله‌جكدى . فقط مع التأسف اسلاميتك بو ايلك عصرى دوشونجه‌لره موافق (اجماع امت) مؤسسه‌سى أمويه حكومتنك سلطنتى اعاده‌سندن صوكره اونوتلدى . قياس فقهاده اهمال ايدلدى . وحقوق ساده‌جه دينك دكيشمز قاعده‌لرى شكلنده قالدى. ايشته بر اسقولاستيك معناده آكلاديغمز فقهى حقوق او زماندن اعتبارآدركه تشكل ايتدى وعينى ماهيتى محافظه ايده‌رك زمانمزه قدرده كلدى [*] . احماع امتى

[*] فقهى حقوق ايكى قسمه آيريلير. برنجى قسم (كتاب) و (سنت) احكامنى احتوا ايدركه بوكا (منزل حقوق) نامى ويريلير . دكرى ايسه قياس فقها واجماع امت‌له انكشاف ايدن قسمدركه بوكاده (فقها حقوق) دينير. معمافيه فقها بو حقوقى منزل حقوقه استناد ايتديره‌رك تشكيل ايتمشلرد . فقط مع التأسف بوراده يه دكر ايتمك لازمكليركه ، فقها بوفعاليتى ايلك دورلرده ابراز ايتمشلر وصوكره‌دن كلنلر يكى اساسلر وضع ايتميوب اجداددن انتقال ايدن حقوقى قاعده‌لرى شرح و ايضاح ايله‌مشلردر . بناءً عليه اجماع امتده اونوتولمش بولنيوردى بو صورتله فقها حقوقى‌ده اسكى ماهيتى غائب ايتمش ومنزل حقوق ماهيتى آلمشدر . برده‌ده وضع قانونك لاتقلشديرلمه‌سندن أول جارى حقوق سيستمه‌سى بوتورلو فقهى حقوقدى .

مدخل فقه مؤلفی شو شکلده ایضاح ایدر. « هرعصرده مجتهدین عظام حضراتنك قولاً وفعلاً واعتقاداً بر حکم شرعی اوزرینه اتفاقلرندن عبارت اولوب عقلاً ونقلاً حجت قطعیه‌در » . قیاس فقهاده حقنده نص کتاب وسنت ویا اجماع امت وارد اولمیان بر حادثه‌یی علتده اشتراکلرینه بناءً اجتهاد ومقایسه ایدرك قرار ویرمکدر .

اوحالده فقهك غایه‌سی نه‌در ؟ سلیمان سری افندی بونی‌ده ایضاح ایدییور . « فقهك غایه‌سی ، مکلفك بالجمله افعال و اعمالنی احکام شرعیه‌لرینه توفیق وتطبیق ایدرك اصلاحیله ، ذمتندن مطلوب اولان واجبك اسقاطیله مقتضای فضل الهی اولارق سعادت دارینه نائل اولمسیدر . » شو تعریفه کوره بالجمله افعال واعمالمزی احکام شرعیه تطبیق ایده‌رك عصریمزده سعادته ایره‌جکز اویله‌می ؟ خایر بو ذهنیت دوغرو دکلدر . وزمان بو ذهنیتك دوغرو اولمادیغنی اثبات ایتمشدر . بوجمله ،آنجق اسلامیتك ابتدای ظهورنده صرف ایدیله‌بیلیردی . کچمش زمانلر بو جمله‌نك عکسنی اثبات ایتمشدر . برکره دوشونه‌لم . فقهی حقوق زماننده‌کی عائله حقوقیله شیمدیکی عائله‌حقوقی عینی ماهیتده‌میدی ؟ تام برعدم مساوات عائله حقوقنده اجرای حکم ایتمیورمیدی ؟ بوحقوقلك ارککه نظراً قادینه ترك ایتدیکی چوقدون موقع عصری حقوق تلقیلرینه هیچ اویویورمیدی ؟.. ارکك اولاده داها زیاده میراث وعد ایدن ، عائله‌ده قادینی برأسیر وضعیتنه صوقان برحقوق سیسته‌منه حیاتمزی بومدنیت عصرنده تطبیق ایدرده نصل مسعود اولابیلیردك ..

چوقدنبری برغایه اولارق تلقی ایتدیکمز عصری حقوق عائله‌یی

آنجق هنوز تأسيس ايده‌بيلدك. ديني برحقوق سيسته‌مي ماضيده موجود اولابيليردي ؛ يوقسه استقبالده اونك موجوديتنه محل ويرمكه مدنيت شرطلري هيچ بر وقت مساعده ايده‌مزدي . كچمش عصرلرده اسلاميتك كتيرديكي بو حقوق سيسته‌مي شبهه يوقدركه اوندن اولكي حقوق نهجلرينه نظراً البته قات قات فائقدي . فقط عصري حقوقك يعني لاييك حقوقك‌ده فقهي حقوقه چوق زياده فائق بولونماديغني كيم ادعا ايده‌بيلير . ذاتاً اولجه‌ده ذكر ايتدك ؛ اسلاميتك اجماع امت فكري حقوقك تكاملنه يارايا‌جق اك مساعد محيطي تشكيل ايده‌جكدي . فقط مع‌الاسف بوقاعده‌نك معلوم زماندن اعتباراً ترك ايدلديكني وفقهي حقوقك‌ده بوندن عصرلرجه اولكي حالدن داها زياده ترقي ايده‌مديكني وبوتون بر اسلام عالمنك مقدس طانيديغي بوحقوق قاعده‌لرينه (زمان ومكان شرطلرينه اويماديغي حالده) بوتون وارلغني ربط وسند ايتديكني بوسقولاتيك حقوق سيسته‌مي ايچنده اويوديغني كوردك ... حقيقت فقه بودر ديه « فقه لغتده علم بابندن مطلقا فهم ايدوب بيلمك معناسنه وحسن بابندن فقاهت ، فقيه اولمق معناسنه احكام شرعيهٔ عمليه‌يي بيلمكدر . » ديه‌ن فقيهلرك فقهندن چوق ضررلر كورمشدك .

فقط ايمپراطورلقده ايلك حقوقي انقلاب فقهي حقوقك احكامني بكده تطبيق ايده‌مديكي بر زمانده ابتدائي برجزا قانوننك قبوليله باشلادي ؛ داها اولجه كلخانه خطي اوقونمشدي . ايلك جزا قانوني تنظيمي اساسي بوكلخانه خطنده موجوددي. عبدالمجيد طرفندن اصدار اولنان بو خطده « ممالك محروسه‌نك حسن اداره‌سي ضمننده بعض قوانين جديده وضع وتأسيسي لازم ومهم كورينه‌رك اشبو قوانين

مقتضیه‌نك مواداساسیه‌سی دخی أمنیت جان ومحفوظیت عرض وناموس ومال كبی قضیه‌لردن عبارت » اولدیغی بیان ایدلدكدن صوكره ۱ ـ هیچ بر كیمسه طرفندن دیكرینك عرضنه وناموسنه تسلط وقوعبولماسی ۲ ـ علی‌واحكام شرعیه‌سنه‌موافق برصورتده هیچ بر كیمسه‌نك محاكمه‌سی اجرا ایدلمه‌دن كیزلی ویا آشكار اعدام ایدلمه‌مسی . . . ۳ ـ هر كس اموال وأملاكنه كمال سربستی ایله مالك ومتصرف اولدقلری جهتله دیكر كیمسه‌لر طرفندن ازعاج ایدلمه‌ملری ٤ ـ وخرابیت ملكك سبب اعظمی‌دیه تعریف ایدیلن رشوتك اورتادن قالدیرلمسی لزومی ایضاح ایدیلیوردی . بوصورتله ایلك جزا قانونی غایت ناقص اولمقله برابر ۱ ربیع‌الاول ۱۲٥٦ سنهٔ هجریه‌سنده ترتیب و تنظیم ایدیله‌رك نشر واعلان ایدلدی . فقط بوتاریخدن صوكره منقرض عثمانلی ایمپراطورلغنده فقهی حقوقك احكامنی بر آز داها بالطه‌لایان ، دیكر بر قانونك نشرینه تصادف ایدیورز . او زمانه قدر سادهجه شرعی قاعده‌لره و عرف و عادته كوره حل ایدیلن تجارت دعوالرینك رؤیتی حقنده جاری اولاجق برقانون نشر ایدیلیور . فی‌الحقیقه فرانسزلرك ۱۸۰۸ تاریخلی تجارت قانونی ۱۸ رمضان ۱۲٦٦ سنهٔ هجریه‌سنده (قانوننامهٔ تجارت) عنوانیله ترجمه وموقع تطبیقه وضع ایدلدی . ذاتاً ۱۸٥۰ سنهٔ میلادیه‌سنه تصادف ایدن بوزمانلردن أول ۱۸۳۹ ده بر تجارت نظارتی احداث ایدلمش و ۱۸٤۰ ده‌ده تجارت‌محكمه‌سی تشكیل ایدلمشدی . اونك ایچون بر تجارت قانونه احتیاج واردی . كلخانه خطی غرب مدنیتنه دوغرو أیجه كنیش بر خطوه آتمشدی . ینه بوصیرالرده بر چوق ذاتلر طرفندن احكام فقهیه‌نك تركیله فرانسز

قانون مدنیسی ترجمه‌سنك اونك یرینه وضع ایدلمسی آرزو ایدیلیوردی. عالی پاشا فرانسز قانون مدنیسنك قبولنی سلطان عزیزه تکلیف ایتمشدی؛ فقط جودت پاشانك مداخله‌سیله بو تشبث عقیم قالمش و عددجه چوق فضله بولنان محافظه‌کارلر بو فکره اعتراض ایده‌رك فضله برسعی نتیجه‌سنده فقهی حقوقی مدون بر شکلده مجله حالنه صوقشدیلر. فی‌الحقیقه منقرض عثمانلی ایمپراطورلغنده بر (مجلهٔ احکام عدلیه) واردی. بو مجله (١٨٥١) ماده‌دن عبارتدر ٨ محرم ١٢٨٦ ده یازیلغه باشلانمش و ٢٦ شعبان ١٢٩٣ ده اکمال ایدیله‌رك موقع مرعیته وضع ایدلمشدی. قانون مدنینك موقع مرعیته قدر تطبیق ایدیلن بو مجله‌نك احتیاجات حاضره‌یه متعلق آنجق اوچیوز ماده‌سی بولنیوردی.

تجارت قانوننك قبولندن صوکره ایکنجی بر جزا قانوننك داها قبولنه تصادف ایدییورز. ١٥ ربیع‌الآخر ١٢٦٧ ده (قانون جدید) نامیله ایکنجی بر جزا قانونی قبول ایدیلیور. فقط بو جزا قانونی‌ده اسکیسی کبی ناقص بر قانون بولندیغی جهتله دوغوشندن یدی سنه صوکره موقعنی دیکر بر قانونه ترك ایدییور. فی‌الحقیقه ٢٧ ذی‌الحجه ١٢٧٤ ده فرانسز جزا قانوننددن مقتبس بر جزا قانونی تطبیقات ساحه‌سنه کیره‌رك بویله‌جه اوچنجی بر جزا قانونی وضع ایدلمش اولیور که بو قانون ١ مارت ١٩٢٦ ده قبول ایدیلن یکی جزا قانوننك موقع مرعیته دخولی تاریخنه قدر معتبر بولنیوردی. بو قانون جزا اسکیلرینه نظراً فوق‌العاده مترقی ایدی؛ چونکه بو ١٢٧٤ قانونی أجنبی بر جزا قانوننددن ترجمه ایدلمشدی. فقط ترجمه اولدیغی حالده شرعی قیدلردن ینه قورتولامامشدی. أزجمله بر ماده‌سی شو طرزده محرردی.

« دوغريدن دوغرويه حكومت عليهنه وقوعبولان جرائمك اجراى مجاراتى دولته عائد اولديغى كى شخص عليهنه وقوعبولان جرائمك آسايش عموميه‌يى اخلال ايله‌مسى جهتى دخى كذلك دولته عائد اولديغندن تعيين‌واجراسى شرعاً أمر اولى‌الأمره عائد اولان‌تعزيرك تعيين درجاتى دخى اشبو قانونامه متكفل ومتضمن اولوب آنجق هرحالده شرعاً معين اولان حقوق شخصيه‌يه خلل كلمه‌جكدر . » دنيليوردى . ١٩ جماذى‌الآخر ١٢٩٦ تاريخنده‌ده تشكيلات محاكم قانونى موقع اجرايه وضع ايديليور . بوقانونه كوره محكمه‌لر بدايت واستيناف محكمه‌لرى ، ديه ايكى قسمه آيريليوردى وايكى درجه تشكيل ايديليورلردى. بوندن‌باشقه‌اصول‌محاكمات قانونلريله‌مطبوعات ، جمعيتلر ، علامت فارقه‌لر حقنده‌كى قانونلرده آوروپا قانونلرندن اقتباس ايديله‌رك قبول ايدلمشلردى . ايمپراطورلق زماننده قبول ايدلمش قانونلرك أك أهميتليلرى بونلردى . لاكن جمهوريت توركيه‌سى ، بويوك انقلابى حقوق ساحه‌سنده‌ده تجلى ايتديردى شيمدى بوبويوك أثرلردن بحث ايده‌جكز. بويوك ملت‌مجلسى ٨ نيسان ١٣٤٠ تاريخنده ١٢٩٦ تاريخلى تشكيلات محاكم قانوننى أهميتلى صورتده تعديلاته اوغراندى . اساساً مملكتمزده‌ده وحدت محاكم قاعده‌سى جارى اوليوردى . ١٢٩٦ قانوننه كوره حقوق‌دعوالرى يالكز بدايت‌محكمه‌لرنده جزادعوالريده جزا دائره‌لرنده كوريليردى. آغير جزا ايشلرى‌ده استيناف محكمه‌لرى درجه‌سنده عد ايديلن جنايت محكمه‌لرنده حل وفصل ايديليرلردى هردعوا ايكى درجه‌ده رؤيت اولنوردى . أولا بدايت محكمه‌سنده وثانياً استيناف محكمه‌سنده ... استيناف محكمه‌سنك ويرديكى قرارلر

ایسه قابل تمیز ایدی . ٣٤٠ تاریخلی قانون ، محکمه‌لری ، صلح محکمه‌لری محکمهٔ اصلیه‌لر وجنایت محکمه‌لری اولمق اوزره اوچ قسمه آییرمشدی. فقط ١٩٢٦ سنه‌سی تموزندن اعتباراً موقع مرعیته کیره‌ن یکی جزا قانونی که (ایتالیا قانون جزاسندن ترجمه واقتباس ایدلمشدر) جنایت محکمه‌لرینك عنوانی (آغیر جزا دائره‌لری) نه تبدیل ایتدی .

٣٤٠ ده تشکیلات محاکم قانونده یاپیلان تعدیلات بوندن عبارتدی. فقط حقوق ساحه‌سنده حیاتی انقلابلرك تجلیسنه بوزمانلردن صوکره شاهد اولیورز . في‌الحقیقه فقهی حقوقله ، اك کوچوك برصورتده بیله علاقه‌سی اولمایان لاییك حقوق مختلف قانونلرله تورك جمهوریتنه بوزمانلردن صوکره ادخال ایدیلیور .

*
* *

ترکیه جمهوریتنه لاییك حقوقی صوقان ایلك معظم قانون ، قانون مدنی اولیوردی . بویوك ملت مجلسنك ١٧ شباط ٩٢٦ اجتماعنده متفقاً قبول ایدلمش بوقانون ، اسویچره قانون مدنیسندن ترجمه و نقل ایدلمشدر. قانون مدنینك جمهوریتمزه قازاندیرلسی باشلی باشنه بر انقلاب حقوقی ایدی . چونکه اوندن أول حاکم اولان قانون فقهی حقوقه استناد ایدن مجلهٔ احکام عدلیه ایدی . مجله‌نك ماهیتی ایسه معلومدی . حالبوکه دنیانك اك بویوك حقوقی أثرلرندن بری اولان ، اسویچره قانون مدنیسندن نقل اولنان قانون مدنیمز تماميله لاییك ایدی . شخصك حقوقی ، عائله حقوقی ، میراث ، عینی حقلر قسملرینی احتوا ایدن بومکمل قانون تام معناسیله عصری احتیاجلری تطمین ایده بیله‌جك بر قدرتده‌در . عدلیه وکالتی بوقدر مکمل بر مجله‌یی ترکیه

جمهوریتنه قازاندیرمقله بویوك وتاریخی بروظیفه ایفا ایتمشدر. چونکه تورك ملتی عصرلردنبری حیاتی باغلایان ، اونی قرون وسطائی قیدلر آلتنده طونان مجله‌دن قورتولیوردی. فی‌الحقیقه قانون مدینك اسباب موجبه مضبطه‌سنده بوخصوصده شوصورتله ادارهٔ لسان ایدیلیوردی. «مجله‌نك معروض ۳۰۰ ماده‌سی استثنا ایدلمك شرطیله قانون مدنی مبحثنده تورك جمهوریتی حاکملری درمه چاتمه فقه کتابلرندن ودین اساسلرندن استنباط واستخراج احکام صورتیله اجرای قضا ایتمکده ایدیلر.»

اسباب موجبه مضبطه‌سنده‌ده ذکر ایدلدیکی کبی مجله‌نك یالکز بوبرقاچ یوز ماده‌سی عصری احتیاجاتی تطمین ایده‌بیله‌جك بر حالده ایدی . دیکر ماده‌لرینك محتواسی عصری حیاتله قابل تألیف عد ایدیله‌مزدی . ذاتاً مجله دینه استناد ایتدیکی ایچون ، حاکملر دیندن استخراج احکام ایتمکه چالیشیورلردی . بو صورتله هر حاکمه کوره تحول ایده‌بیله‌جك اجتهاد فرقلری ، مملکتده عینی مسئله‌لر حقنده بعضاً یکدیکرندن چوق فرقلی حکملر ویرلمسنه منجر اولیوردی . اسباب موجبه مضبطه‌سی بوحقیقتی‌ده ایضاح ایتمکده‌در. «تورك حاکمی حکملرنده معین بر اجتهاد ، بر قول وبر اساس ایله مقید دکلدی . بناءً‌علیه هرهانکی برمسئله حقنده ، مملکتمزك برمحلنده‌ویریلن برحکم ایله عینی شرائط تحتنده تحدث ایدن عینی مسئله‌ده دیکرمحلده ویریلن حکملر بربرندن اکثریا فرقلی ومتناقض بولنمقده‌در . نتیجه اعتباریله تورکیه خلقی عدالتك تطبیقنده اطرادسزلغه ومتمادی تذبذبه معروض قالمقده‌در . خلقك مقدراتی معین ومستقر بر عدالت اساسنه دکل

تصادفه وطالعه باغلى وبربرینى متناقض قرون وسطائى فقه قاعده‌لرینه مربوط بولنمقده‌در. جمهوریت بر تورك عدالتنك بو كشمكشدن ، يوقلقدن وبك ابتدائى وضعيتدن قورتارلماسى ، انقلابك وعصر حاضر مدنيتنك ايجاباتنه موافق يكى برتورك قانون مدنيسنك سرعتله وجوده كتيرلمه‌سنى وتقنينى ضرورى قيلمشدر. بومقصدله احضار اولنان تورك قانون مدنيسى قوانين مدنيه صيره‌سنده أڭ يكى ، أڭ مكمل وخلقجى اولان اسويچره قانون مدنيسندن اخذ واقتباس اولونمشدر. « اساساً عصر حاضر مدنيتنه منسوب ملتلرك احتياجلرى آراسنده اساسلى بر فرق بولنماديغى جهتله اسويچره قانون مدنيسى توركيه جمهوريتى داخلنده‌ده پك كوزه‌ل تطبيق ايديله‌جكدر . اساسلى بر فرق يوقدر ديدك ؛ چونكه اجتماعى واقتصادى مسئله‌لرك برچوقلرى بشريتى عادتا بر عائله حالنه صوقمه باشلامشدر . صوكره اسويچره قانون مدنيسى مختلف عرقلردن مركب برانسان جامعه‌سنه موفقيتله تطبيق ايديله بيلديكى حالده تورك ملتى كبى متجانس برملته ألبته‌كه قولايلقله وداها بويوك بر موفقيتله تطبيق ايديله‌بيله‌جكدر . ينه اسباب موجبه مضبطه‌سنده ديليوركه « تورك ملتى، عصر حاضرك مقتضياتنه مطابق اولارق وجوده كتيريلن معقول و سالم وعقل و ذكا ايله مترافق يكيلكلردن هيچ بريسنه معارض قالمامشدر. بوتون برتجدد تاريخمزك سيرنده ، عامه‌نك منافعى ملاحظه‌سيله وجوده كتيريلن يكيلكلره يالكز ، منفعتلرى مختل اولان زمره‌لر مجادل وضعيتنده قالمشلر وخلقى دين نامنه ، سقيم وباطل اعتقادات نامنه اخلال وافساد أيله‌مشلر. اونوتمامق لازمدركه تورك ملتنك قرارى معاصر مدنيتى بلاقيدوشرط وتكميل پره‌نسيبلريله

قبول ایتمکدر . بونك اك بارز وجانلی دلیلی انقلابمزك کندیسیدر .
معاصر مدنیتك تورك جامعه‌سیله قابل تألیف اولمایان نقطه‌لری کور-
یلیورسه‌ده بو ، تورك ملتنك قابلیت واستعدادنده‌کی نقصاندن دکل ،
اونی فضولی برصورتده احاطه ایدن قرون وسطائی تشکیلات ودینی
مدونات ومؤسساندندر . » شبهه یوقدرکه معاصر حیاتله مجله‌نك احکامی
تألیف ایدیله‌مزدی . الی‌الابد تألیفده ایدیله‌میه‌جکدی . اکر تورك
ملتی مجله‌یی ترك ایده‌رك یکی بر قانون مدنی قبول ایتدیسه عصری
حیاته اویغون یکی برمجله‌یه مالك اولدیسه اونی ، بر چوق وقتلر ادعا
ایدلدیکی کبی تورك ملتنك قرون وسطائی‌مدوناته دکل، آنجق عصری
حقوقه قارشی اشتیاقندن ومدنیت حقوقیه‌سنی عصری حقوق شرائطی
داخلنده انکشاف ایتدیرمك أملندن نشأت اتمشدر . اسباب موجبه
مضبطه‌سنده « عدلیه وکالتی یکی واك مکمل اولان اسویچره قانون
مدنیسنی، ملتمزك شیمدی‌یه قدر باغلی‌قالان واسع ذکا وقابلیتنی تطمین
ایده‌جك اوکا حققی بر جولانکاه وبرساحه اولابیله‌جك براثر مدنی
اولارق کورمکده‌در .» دنیله‌رك بو حقیقت ایضاح ایدلمك ایسته‌نیلمشدر.
تورك ملتی ایچون بو صورتله حرکت اتمك عینی زمانده بر مجبوریت
ایدی . اسباب موجبه مضبطه‌سنده بو لزومده ایضاح ایدلمشدر .
« معاصر مدنیتی آلمق وبعسه‌مك قراریله یوروین تورك ملتی، معاصر
مدنیتی کندیسنه دکل، کندیسی معاصر مدنیتك ایجاباتنه هر نه بهایه
اولورسه اولسون آیاق اویدورمق مجبوریتنده‌در. یاشامق قرارنده‌اولان
برملت ایچون بوشرطدر . » تورك ملتی معاصر مدنیتی قبول ایدرکن
ماضیدن انتقال ایدن برچوق عرف وعادتی‌ده عصری مدنیت حقوقیه

مواجهه‌سنده ترك ایتمك مجبوریتنده‌در . بوحقیقت ینه مضبطه‌ده‌وجیز برصورتده ایضاح ایدلمشدر . « حقیقتلر قارشیسنده آباء واجدادندن موروث اعتقادلره‌ بهمه‌حال باعلی قالمق‌عقل وذکا ایجاباتندن دکلدر. » بوچوق دوغرودر .

اساساً تورك انقلابی اسکی ره‌ژیمه قارشی چیقمشدر . اونی یوق ایده‌رك یرینه یکی بر مؤسسه قورمشدر . بناءًعلیه تورك انقلابنك اساسلرینی معشری وجدانده ترصین ایچون حقوقی بر انقلاب یاپمقده التده‌که برضرورتدی . . . ذاتاً انقلابلر اسکی‌یی آتمق ویکی‌یی یعنی الك ایی‌یی قبول ایتمك ایچون دوغارلر وآنجق بو غایه‌یی طاشیدقلری ایچوندرکه موفق‌ده اولورلر . ذاتاً هر ملتك یاقین ویااوراق تاریخی آراشدیرەلم ، اونلرده‌ده یکی یکی حیات طرزلری قائم اولمغه‌باشلادقچه حقوقده‌ده بویوك انقلابلرك ظهورینه شاهد اولیورز . بو خصوصده اسباب موجبه مضبطه‌سی مختلف مملکتلرك حقوق انقلابلرینه عائد معلومات‌ده ویرمکده‌در . « آلمان قانون مدنیسنك تطبیقندن‌اول آلمانیا حقوقی احکام نقطه‌سندن مرکزده بیزانسك ۱۵۰۰ سنه اول یاپلمش روما حقوقنه تابعدی . بوحقوقه برده ملی حقوقك ملی ومحلی متنلری انضمام ایدییوردی . شرقده‌وشمالده روما حقوقی‌ومحلی متنلرله‌قاریشیق برحالده پروسیه حقوقی واردی . متباقی اقسامده فرانسزحقوقی مرعی ایدی . آلمان اهالیسنك یوزده اوتور اوچی روما حقوقنه ، یوزده قرق اوچی پروسیه حقوقنه ، یوزده یدیسی فرانسز حقوقنه تابعدی . آلمان قانون مدنیسنك‌تطبیقندن اول آلمان‌حقوق لسانی لاتینجه ، فرانسزجه ، یونانجه‌ومحلی آلمان لسانلریجه‌ایدی . باویه‌رادەیالکز نکاح‌مقاوله‌سی حقنده

٧٠ الى ٨٠ اصول واردی. حاکم ایچون بو متنلرك هپسندن آیری، آیری خبردار اولمق امکانی یوقدی . آلمان قانون مدنیسنك نشرندن اول آلمانیاده بر آدامك هر هانکی بر حادثه‌ده ، هانکی احکامه تابع اولاجغنی بیلمه‌سی امکانی موجود دکلدی . آلمانیا حقوقشناسلری ، بویك بر جشید وعصرلردن مدور حقوقدن ، قانون مدنیله مملکتلری بر حاله‌ده قورتاردیلر و بوتون آلمانیا ایچون‌تك بر قانون مدنی یاپدیلر.» فرانسز قانون مدنیسنك قبوله کلنجه ؛ اوده بر انقلاب محصولیدر. بوقانون‌ده اسکی احکامی و عرف و عاداتی چیکنه‌دی . أرجمله صنف وأراضی امتیازلرینك لغوی وحقوق عائله‌نك کلیسا تحت نفوذندن قورتاریله‌سی کی یکیلکلر بو قانونده وجود بولدی . بو قانونك نشرندن أول فرانسه‌ده روماحقوقندن بعض احکامله ژه‌رمن منبعلرندن کلن قاعده‌لر جاری ایدی . فقط بو بویوك انقلابك محصولی قانون مدنی ، بوتون کهنه‌لکلری سیلدی ، سو پوردی . اسویچره‌ده قانون مدنی نشر ایدلمزدن أول قانتونلرك عددی قدر قانونلره مالکدی . فقط قانون مدنیك قبولی دیکر قانونلرك هپسنی حکمدن اسقاط ایتدی . چونکه بونلرك جمله‌سنك یرینه بر قانون مدنی قائم اولیوردی . نزم اسباب موجبه مضبطه‌مزده دیلیورکه « اوچ بویوك حرکت ، بوتون حیاتی أولو عنعنه‌لره باغلامق ایسته‌ین ـ (تاریخی مکتب) ك صوك قهقری هزیمتی اولدی . شبهه‌سزکه بوتون قانونلر دینله و عامیله عرف عادتله دکل آنجق عصری حیاته اویغون اولا بیلمکله ملتلره رفاه وسعادت بخش ایده‌بیلدیکی قدرده کندیلرینه موجودیت تأمین ایدرلر . داتآ ماضیدن انتقال ایدن قانونلر یکی حیاته اویمادقلری ایچوندرکه ترك وتعدیل

ایدلمشلردر وبرلرینی یکی حیاته اویغون عصری قانونلره براقشلردر »
« قانونلرك غایه‌سی هرحالنكی، برعرف وعادت ویاپالکز وجدانله علاقه‌دار اولماسی ایجاب ایدن احکام دینیه دکل ، سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی ملی وحدتك هرنه بهایه اولورسه اولسون تأمین وتطمینیدر . » اساساً قانونلرك دینی بر ماهیت اکتساب ایتمه‌لری موافق اولاماز ، چونکه حریت وجدانی قبول ایتمش بر دولتك ، اساسلرندن الهام آلارق قانون وضع ایتدیکی دینك ، خارجنده‌کی دینلره سالك بولنانلر حقنده‌ده آیریجه قانونلر قبول ایتمه‌سی لازمدر . بو ایسه نه‌قدر ضررلی‌در . عصرمزده مختلف دینلره سالك ملتلر یکدیکرلریله متمادی بر مناسبت حالنده‌درلر . هردولت أراضیسنده أجنبی باشقه ، باشقه دینلره سالك تبعه‌بولنابیلیر ؛ اوحالده اونلره تطبیق ایدیله‌جك قانونلر هانکی‌قانونلر اولاجقدر . قانون دینی اساسه استناد ایده‌جك اولورسه او دینك خارجنده‌بولنانلره طبیعیدرکه تطبیق ایدیله‌میه‌جکدر . چونکه هردینك کندیسنه مخصوص عقیده‌لری اولدیغی کبی ، اودینه سالك بولنانلرك‌ده کندی دینلری حقنده حرمتكار دویغولری واردر . اوحالده معین بردینه مستنداً یاپیلان قانون ، دیکر دینلره سالك بولنانلر حقنده‌تطبیق ایدیله‌میه‌جکدر . بوحال ایسه وخیم نتیجه‌لر تولید ایده‌جك وهرتورلو وحدته‌مانع اولاجقدر . عینی زمانده بوقبیل زمره‌لره بومناسبتله برچوق امتیازلر اعطا ایدلمش اولاجق وبوامتیازات ایسه کیت کیده بررقابیتو-لاسیون شکلنی آلارق دولتی مشکل بر موقعه صوقاجقدر . قانون مدنی اسباب موجبه مضبطه‌سی بونقطه‌یی‌ده قید ایتمکده‌در . « قانونلر دینه مستند اولورلرسه وجدان‌حریتنی قبول مجبوریتنده بولنان‌دولتك

مختلف دينلره سالك تبعه‌سى ايچون آيرى آيرى قانون ياپمق ايجاب ايدر . بو حال ، عصر حاضر دولتنده شرط اساسى اولان سياسى ، اجتماعى ملى وحدتى تأمينه كلياً منافيدر . خاطرلامق ايجاب ايدركه دولت يالكز تبعه‌سى ايله دكل أجنبيلرله‌ده حال تماسده‌در. بوتقديرده اونلر ايچونده قاپيتولاسيونلر نامى آلتنده احكام استثنائيه قبول ايتمك ضرورت حاصل اولور. لوزان معاهده‌سيله الغا اولنان قاپيتولاسيونلرك مملكتمزده ابقاسى ايچون أجنبيلر طرفندن سرد ايديلن اسباب موجبه‌نك الك مهم جهتى بو نقطه اولمشدر . » فى الحقيقه عثمانلى ايمپراطورلغى زماننده حقوقى مناسبتلرك ناظمى مجله بولنيوردى . مجله ايسه ايضاح ايتديكمز وجهله دينه استناد ايتديكى ايچون دولت ، اسلاميتدن خارج بولنانلر حقنده بعض امتيازات قبول ايتمشدى . بو امتيازات بالآخره قاپيتولاسيونلر شكلنى آلدى . منقرض عثمانلى ايمپراطورلغى اويقودن نهايت اويانديغى زمان بوفجيع حالى كوردى واعتراض ايتمك ايسته‌دى فقط أجنبيلر بو اعتراضه قارشى ، اسباب موجبه‌ده ذكر ايدلديكى كبى الك مهم برجهتى خاطرلاتديلر. چونكه مجله لائيك برماهيتده دكلدى. قاپيتولاسيونلر فاتح سلطان محمد زماننده باشلامش وصوك زمانلره ، لوزان معاهده‌سيله الغالرى تاريخنه قدر دوام ايتمشدر . قانون مدنينك قبولى حقنده سرد ايديلن اسباب موجبه مضبطه‌سى نهايت شوجمله‌لرله ختامه ايريور .

« تورك ملتنك ممثل عاليسى بويوك مجلسك نظر تصويب وتصديقنه عرض ايديلن تورك قانون مدنى لايحه‌سى موقع مرعيته وضع ايدلديكى كون ملتمز اون اوچ عصرك كنديسنى چه‌ويرن اعتقادات سقيمه‌سندن

وتذبذبلرندن قورتولمش ، اسکی‌مدنیتك قاپولرینی قاپایارق حیات وفیض بخش ایدن معاصر مدنیتك ایچنه کیرمش بولناجقدر . عدلیه وکالتی بوقانونی حاضرلامقله انقلاب و تاریخ حضورنده ملی وظیفه‌سنی ایفا وتورك ملتنك حقیقی منفعتلرینی افاده‌ایتمش اولدیغنده شبهه‌ایتمه‌مکده‌در.» تورك ملتی‌ده لایيك حقوقه قاووشمشدر . آرتق نه‌بردینی مجله ، نه‌ده أجنبیلره و غیر مسلم عناصره ویرلمش امتیازلر ، یعنی قاپیتولاسیونلر موجوددر . یالکز ویالکز تورکیه‌ده اسلاملره قابل تطبیق اولدیغی قدر دیکر دینلره سالك بولنانلره‌ده تطبیق ایدیله‌جك اسمی اوزرنده لایيك برمجله (قانون مدنی) موجوددر وتورك ملتی بوقانون سایه‌سنده ادبيات حقوقیه‌سنی انکشاف ایتدیره‌جکدر .

یکی جزا قانوننك قبولی

فرانسزلرك ١٨١٠ تاریخلی جزا قانوننده‌ن اقتباس ایدیله‌رك ١٢٧٤ ده موقع مرعیته وضع ایدیلن قانون جزا حال حاضر احتیاجلرینی تطمین ایده‌بیله‌جك برماهیتده دکلدی. أولا بوقانونك اصلی بولنان فرانسز قانوننده مطلقیت اداره‌یه عائد قیدلر فضله‌سیله موجوددی . اساساً قانونك لسانمزه نقلنده أك زیاده بو جهتلره اهمیت ویرلمش عامه‌نك حقوقنه تعلق ایدن طرفلرینه او قدر أهمیت ویرله‌مش ویا مسکوت کچیلمشدی . حالبوکه تورکیه جمهوریتی خلقچیلق اساسلرینی وضع ایتمشدی . برسلطنت ومطلقیت حقوقی ألبته‌که طانیامازدی ؛ صوکره بوقانونده برطاقم شرعی احکامی احتوا ایتمکده ایدی . بو قیدلردن تمامیله قورتولامامشدی... بوطرزده برماده‌سنی یوقاریده‌بالمناسبه‌ذکر ایتمشدك . جزاقانوننده‌ده بویله قیدلر براقیلامازدی ؛ اساساً ٢٦٥ ماده‌یی احتوا ایدن بو قانونه زمان ، زمان یاپیلان برچوق علاوه‌لر، تعدیللر

انسجام براقامشدی. بوقانون عادتاعلمی برماهیت عرض ایتمه‌یوردی ذاتاً انقلابلر حیات ساحه‌سنه کیررلرکن ، کندیلرینه لزومی بولنان حقوق نهجلری‌ده برابر کتیررلردی . انقلاب آنجق او حقوقی نهج داخلنده حرکاتی تنظیم ایده‌بیلیردی . تورك انقلابی‌ده ماضیدن ، سلطنت دورلرندن مدور قانونلرله افعال وحرکاتی تنظیم ایده‌مزدی. کندیسنه خاص بر حقوق سیستمی تشکیل ایده‌جکدی . ایشته بو ضرورتدرکه ؛ جمهوریتی ، انقلابك اساسلرینی ترصین ایچون یکی ولائیك قانونلر وضع ایتمکه سوق ایدییوردی . عدلیه وکالتنجه باش وکالته تقدیم ایدیلن اسباب موجبه بو خصوصده شو صورتله محرر بولنیوردی . « تورکیه جمهوریتی ادارهسی ، تورك انقلابنك وضع ایتدیکی سیسته‌ملرك بر نتیجه‌سیدر . أك خلقجی ولاییك پرهنسیپلره مستند بولنمقده‌در . بو اساساتله هیچ برمناسبتی بولنمایان وتماماً ضدی بروضعیتی افاده ایدن سلطنت ومطلقیت دورینك جزا مدوناتیله شبهه یوقدرکه تطمین ایدیله‌مز. چونکه قانونلر احضار اولندقلری‌دورلرك زمانلرك ، ادارهلرك معناسنه کوره تدوین ایدیلیرلر. بوبرضرورتدر. » یکی‌قانون جزا لایحه‌سی احضارده ایتالیا جزاقانونی اساس‌طوتلشدی. فقط بونکله برابرمملکتمزه مخصوص‌حاللرده ، اسکیدن موجود بعض احکام ابقا اولنمق وبعضیلری‌ده یکیدن علاوه ایدلمك صورتیله کوز اوکندن اوزاق طوتلامشدی. بوندن‌ماعدا خصوصی جزاقانونلرینك بعضیلرنده موجود احکامدن برقسمی‌ده بوعمومی قانون جزایه ادخال ایدلمشدر. ایتالیا جزا قانونی‌اساساً اك مکمل‌جزا قانونلرندن بریسی‌در. بزم ١٢٧٤ تاریخلی قانون جزامز افعال‌ممنوعه‌یی قباحت ، جنحه ، جنایت

دیه اوچ نوعه آییرمشدی . حالبوکه یکی جزا قانونی افعال ممنوعه‌یی آنجق ایکی قسمه آییرمشدر . برنجیسی جرم افعالی ایکنجی‌سی‌ده قباحت افعالیدر وفی‌الحقیقه اك بسیط اك عملی تقسیم‌ده بو صورتله تقسیم ایدی . چونکه اجتماعیات نقطهٔ نظرندن و اونك بر شعبه‌سی حقوق علمی نقطهٔ نظرندن دوشونولسون ، بو یکی تقسیم فائده‌لی کوریلیر . کرك قباحت اولسون وکرکسه جرم اولسون اهمیتلرینه کوره انتظام جمعیتله علاقه‌داردر ؛ فقط بواخلال کیفیتلری یکدیکرلریله متناسب طوتلامق لازمدر. یعنی قباحت افعالیله، جرم افعالندن‌دوغان نتیجه‌لر آره‌سنده شدت وشناعت اعتباریله بارز فرقلر واردر . یکی جزا قانونی حقنده عدلیه انجمننك مضبطه‌سنده قباحت وجرم شوصورتله ایضاح ایدلمکده‌در . « قباحتلر وطنداشلرك بری برلریله ووطنداشلرك دولتله اولان حقوقی مناسبتلرینی اخلال ایدن فعللر اولمایوب اجتماعی فعالیتلرك نظامنك یولنده جریانی تأمین ایچون موضوع برطاقم تدابیره رعایتسزلکدن عبارتدر. قباحت یاپان فنا برمقصدله جمعیته هجوم‌ایدن برشریر دکل باشکه براهمالجی ، برتدبیرسزدر . جرم ایسه وطنداشلرك بری برلریله ووطنداشلرك دولتله اولان حقوقی مناسبتلرینی شدتله خللدار ایدن فعللردر . بو فعللر شناعتی شریر بر اراده‌دن آلیرلر . بوفعللری ایشله‌ینلر حرکتلریله کندیلرینی ، مؤسس اجتماعی نظامك احوال وشرائطی خارجنه چیقاریرلر . » کوریلیورکه بوطرز تصنیف دوغرودر. افعال ممنوعه‌آنجق قباحت ویا جرم درجه‌سنده‌در. بوقسه بونلرك اورتاسنده حقیقی بردرجه وموقع یوقدر. یکی قانون جزانك دیکر بر یکیلکی تهذیب اخلاقه پك زیاده خادم بولناجق وآغیرحبسه

محکوم اولاجقلر حقنده حبس منفرد اصولنك ، آرتق مملکتمزدهده تأسیسنه دوغرو بر خطوه آتماسندهدر . فی‌الحقیقه شیمدی‌یه قدر محبوس اولانلر أك خفیف برفعل ممنوع ایشله‌یه‌ندن أك آغیر برجرمی ارتکاب ایده‌نه قدر هپ بر یرده بولندورولوردی . بوصورتله هنوز چیغریغندن چیقمامش واصلاح حاله متمایل کیمسه‌لر ، برابر بولندقلری شنیع افعال مرتکبی اولانلرله معارفه‌لری نتیجه‌سنده برر شرت درسی آلیرلر واخلاقلرینی اونلر کبی برباد ایدرلردی . بو حبس مشترك اصولنك فنالقلری بالخاصه سجیه‌لر اوزرنده یاپدیغی تخریبات بوکون تمامیله معلوم اولمشدر وفنالغی هرجهتدن تسلیم ایدیله‌رك برچوق زمانلر-دنبری بر چوق قانونلرجه حبس منفرد اصولی قبول ایدلدیکی کبی یرم یکی جزا قانونمزله‌ده بو اصول قبول ایدلمشدر . آغیر حبسه محکوم ایدلمش اولان کیمسه تك باشنه محبوس قالدیغی حجره‌سنده یالکز وجدانك واللهنك قارشیسنده بولناجق وایشله‌دیکی فعل ممنوعدن دولایی ندامت حس ایده‌جکدر . بومطلق یالکزلق اونك تهذیب اخلاقنه خادم بولناجغی کبی کندیسنی جمعیته عودتده ناموسلی بر وطنداش اولارق احضار ایده‌جکدر . بوصورتله حبس منفرد اصولنك مکمل نتایجی حاصل اولاجقدر . یکی قانونك قبول ایتدیکی دیکر بریکیلك اولارقده مدنی جزا اصوللرینك قبولی کوسته‌ریله‌بیلیر . بوصورتله محکوملر اصلاح نفس ایدرلرسه ویا تکرار برجرم‌وياقباحت ایشله‌مکدن واز کچرلرسه اونلره قانون‌رفق‌ایله‌ده معامله ایده‌بیله‌جکدر . بو صورتله مشروطاً تخلیه ، جزالرك تخفیفی ، مجازاتك تأجیلی توبیخ عدلی کبی مدنی جزا اصوللری‌ده قبول ایدلمشدر . ایشته یکی تورك جزا قانونی بویکیلکلرله انقلاب افقندن تورکیه‌یه دوغمشدر .

بورجلر قانوننك قبولی

۸ مایس ۱۹۲٦ ده جریدهٔ رسمیه ایله اعلان ایدیلن بورجلر قانونی قانون مدنینك متممی بر قانوندر. قانون مدنینك (معاملات تجاریه خارج) عقدلره تعلق ایدن احکامی بورجلر قانونی نامی آلتنده طوپلانمشدر. معلومدرکه بوندن أولده عقدلر مجله‌یه تابع طوتیلیرلردی. حال بوکه معاملات اقتصادیه‌نك پك زیاده انکشاف أیله‌دیکی، احتیاجاتك فوق‌العاده چوغالدیغی بودورلرده طبیعیدرکه تورکیه جمهوریتی افعالی مجله‌نك بوقسمه‌ده تطبیق ایده‌مزدی. چونکه مجله تورك ملتنك انکشافی تأمین ایده‌میه‌جك‌واحتیاجلرینی‌تطمینه چاره‌ساز اولامیه‌جق بر وضعیتده ایدی. تورك محکمه‌سی، مجله‌نك بوحکملرینی‌ده تطبیق ایدرکن صاییسز مشکلاته معروض بولنیوردی. تورك ملتنك، عصری قانونلرله تجهیز ایدلمسی ایسته‌مسی حق ایدی. فقط اوحق عصرلردنبری رأس اداره‌ده بولنانلر طرفندن کندیسنه تسلیم ایدلمه‑مشدی. فقط جمهوریت اداره‌سنجه مجله بوسبوتون الغا ایدیله‌رك یرینه معاصر مدنیتك بوکسه‌ك حقوقی أثرلرندن بری بولنان اسویچره وجیبه‌لر قانون Code des obligations ندن عیناً اقتباس ایدیلن بورجلر قانونی قبول ایدلدی. بوصورتله عقدلره تعلق ایدن مکمل برقانونی‌ده عصری تورك عدلیه‌سی قازانمش بولیور...

تجارت قانوننك قبولی

۱۰ مایس ۱۹۲٦ تاریخنده بیوك ملت مجلسنجه قبول ایدیلن حال حاضرده‌کی تجارت قانونمزقبول ایدلمزدن أول معاملات تجاریه‌مز أیچه بر ماهیته مالك بولنان فرانسز قانوندن اقتباس ایدیلن تجارت

قانونه تابع طوتلمشدر . بوقانون بزده ٧٥ ، ٧٦ سنه قدر اوزون بر مدتله تطبيق ايدلدى . حالبوكه مدنى حادثه‌لر ايچنده اڭ زياده تحوله اوغرايان حادثه‌لر ، ألبتده كه تجارى حادثه‌لر ايدى . بونقطه‌دن بيله محاكمه ايدلسه يڭى بر تجارت قانوننڭ قبوله لزوم واردى . اساساً (قانوننامهٔ تجارت) اوخانس أفندى نامنده بر ارمنى طرفندن بوزوق برصورتده ترجمه ايدلمشدى . بوحال قانونڭ اڭ بويوك نقصانلرندن برى ايدى . بو جهتله همان همان تطبيق ايديله‌ميوردى ؛ عادتا متروك بر وضعيتده قالمشدى . حاكملر تجارى مسئله‌لرده تجارى عرف وعادات ايله حكم ويريورلردى . حالبوكه تجارت دعوالرى كبى اينجه مسائلڭ حلنده بوصورتله زمانه ومكانه كوره دكيشه بيلن عرف وعادتله حكم ويره بيلمك ده ايى نتيجه‌لر ويرمزدى . بوطرزده حركت برعدليه سيسته‌مى ايچون ناقص بر اصولدى .

صوكره بوندن اولكى تجارت قانوننڭ اصلى بولنان فرانسز قانونى‌ده زمانمزه قدر چوق اهميتلى تحوللره اوغرامشدى . حالبوكه بزم اسكى قانونمزڭ هيچ بر طرفى او قدر اهميتلى صورتده تبديل ايدلمه‌مشدى . ثانياً ؛ توركيه جمهوريتى عثمانلى ايمپراطورلغى كبى حركت ايده‌مزدى . جهان مدنيتله تماسى اونڭ اڭ بويوك امليدى وتوركيه جمهوريتى‌ده ملتلر آراسنده مناسبتلرڭ چوق زياده فضله‌لاشديغى بوزمانلرده كندى باشنه قالامازدى . تجارت عموميه‌ده كوندن كونه انكشاف ايديوردى . بواعتبارله آوروپا دولتلريله‌ده تماسلر كوندن كونه آرتمقده‌در . بناءً عليه اسكى ناقص تجارت احكامى ويا عينى درجه‌ده عصرى قابليت تطبيقيه عرض ايده‌مه‌ين عرف وعاداتله تجارى فعاليتلر تنظيم ايديله‌

مزدی . صوکره ، انقلابك باشلیجه استهداف ایتدیکی غایه جمهوریتك اقتصادی وسعیتك اعتلاسی و بالنتیجه مملکتك رفاهی تأمین ایتمك اولدیغی جهتله عصری بر تجارت قانوننك قبولی ده ضروری ایدی. بو احتیاجله ـ درکه آلمانیا وایتالیا قانونلرندن تدقیق واقتباس صورتیله بیك ماده لك بر تجارت قانونی قبول ایدلمشدر . بو خصوصده عدلیه وکالتنك باش وکالته تقدیم ایتدیکی اسباب موجبه مضبطه سنده « حکامك کوستردیکی متوالی ضرورت واحتیاجاته بناءً اك متکامل ملل متمدنه قانونلرندن وبالخاصه آلمانیا و ایتالیا مدوناتندن تدقیق صورتیله بیك ماده لك بر تجارت قانونی وجوده کتیرلمشدر. قانونك بویوك ملت مجلسنجه قبولی تورك جمهوریتنك اك اساسلی ومبرم قانونلرندن بریسیله داها تجهیزی تأمین ایده جکی کبی تجارت عمومیه مزده امنیت وسرعت نقطهٔ نظرندن اك صوك ویکی مؤیده لردن بریسیله ترصین وتقویه ایدلمش اولاجقدر.» دنیلیوردی . ایشته تورك انقلابی حقوق ساحه سنده ده بو یکیلکاری یاراتدی . تورك جمهوریتنك عصری عدلیه سنه ، تام بر موفقیته دوغرو یکی بر وجهه ویرن مکمل قانونلر بونلردر وتورکیه ده لاییك حقوقی بوصورتله قازانمشدر [١] .

---

[١] پاریس دارالفنونی حقوق فاکولته سی پروفسورلرندن موسیو (هانری قاپیته ن) حقوق مدنیه تدقیقاتنه مدخل ؛ عنوانلی أثرنده لاییك حقوقی شو شکلده بحث ایدر . (حقوق حقیقتك ضروری بر محصولیدر . فقط بالذات انسان طرفندن اصدار وموقع مرعیته وضع ایدیلیر .) ینه هانری قاپیته ن حقوقك غایه سی ده شو شکلده ایضاح ایدر . « حقوقك غایه سی جمعیت بشریه نك ترقی و انکشافنه اك مساعد اولاجق طرزده انسانلرك مناسبتلرینی تنظیم ایتمکدن عبارتدر . »

سیاسی انقلاب ...

منقرض عثمانلی ایمپراطورلغنده فتوحاتك صوك درجهٔ کمالی بولدیغی زمانلرده ایمپریالیزمده تام بر صورتده حادثاته تطبیقنه مظهر اولمشدی . فتوحات ایچنده طغرصوریله شیشمش بر دولتده البته که ایمپریالیزمك بر عقیده شکلی آلیشی غایت طبیعیدی ... دیه بیلیرز که ، منقرض عثمانلی ایمپراطورلغی سقوط دورلرینه قدر بو سیاستك وبا نتیجه‌لرینی تعقیب ایتدی . تولکه‌ز فتح ایتمك ... طوپراغه طوپراق علاوه ایتمك ... ایشته عثمانلی حکومتنك باشلیجه سیاسی غایه‌سی بوایدی . مملکتی اعمار یرینه موقت طفرلرك ویردیکی غالبیت غروریله ، یابانجی طوپراقلر اوغرنده تورك نه‌رریسی وقانی پرواسزجه صرف ایتدی . فقط عثمانلی ایمپراطورلغی موفقده اولمشدی . استیلا اوردولری غربك ، شرقك برچوق طرفلرنده بیوك موفقیتلره نائل اولدیلر . بو دورلرك سیاسی دوشونجه‌سی الك قوتلی دولتك الك چوق اراضی‌یه ، طوپراغه مالك دولت اولدیغی مرکزنده ایدی . حالبوکه بو ، نه‌قدر ناقص بر دوشونجه ایدی و تاریخی بر حقیقتدر که اکثریا برچوق اعتلالرك بر سقوطلری تحمق ایدر . ایشته عثمانلی ایمپراطورلغنده ده بویله اولدی . دولت انقراضی ایجاب ایتدیرن حادثه‌لره قدر بو اعتلا دورلرینك قارشیلغی سقوطی

اوده‌مکده دوام ایتدی . کنیش قطعه‌لر آره‌سنده ، هر تورلو ارتباطدن محروم بوتولکه‌لر بیننده قوتلی بر اداره ، ایی بر تشکیلات حاکم اولمق لازمدی... بوده عثمانلی ایمپراطورلغنده موجوددکلدی. ویانه سورلرینه قدر غربده ایلرله‌ین عثمانلی اوردولرینک آوروپایه القا ایتدیکی دهشت اعتباریله ، بوتون مقابل آرزولر بر وقتلر اویودی . فقط وقتا که اونلرده‌ده ملیت دویغوسـنک اداره ایتدیکی خلاص حرکتلری باش کوستردی . هم‌ده وطنی دشمان اشـغالی آلتنده قورتارمغه چالیشـان بوعلوی حرکتلر، هر تورلو اداری تشکیلاتدن محروم بوواسع طوپراقلری عثمانلی دولتندن بر بر فك ایدیورمکده بویوك مشکلاته‌ده معروض قالمادی . دولتك حرکاتی بوصیرالرده بر تموج منظره‌سی عرض ایدر. اراضی اوزرنده یوکسلمه‌لر و آلچالمالر بربری تعقیب ایدر . شیمدی ، اودورلرك سیاسی دوشونجه‌سـنك ماهیتنك نه‌لردن عبارت اولدیغنی بوراده استطراداً ذکر ایده‌لم. فردلری نظر اعتباره آلیرسه‌ق اونلرده بر دویغونك موجودیتنی آکلارز . بودویغویه احتراص دیه‌بیلیرز . هرفرد نائل اولدیغی موفقیتدن داها بویوك برموفقیته آتلامغی رفاهدن رفاهه قوشمغی سه‌وه‌ر . دنیاده پك آز کیمسه‌لره تصادف ایدیلیر که اونلر اعتدالی ، حرکتلرنده برغایه اولارق قبول ایتسینلر . انسـان جمعیتلرینك معین برشکلده تظاهرندن عبارت اولان دولتلرك همان اکثریسنده‌ده بو دویغو موجوددر. یعنی موفقیتدن موفقیته یتیشمك بر امل‌در . او حالده بوحقیقتی منقرض عثمانلی ایمپراطورلغنك اعتلا دورلرینه تطبیق ایده‌لم . دولت تأمین ایتدیکی موفقیتلردن داها بویوك موفقیتلری بری بری آرقاسندن قازانیور. اراضی‌یه مقابل داها چوق

اراضی قازانمق ، دشمنلری خراجه کسمك ، هرتورلو منفعتلر تأمین ایتمك عثمانلی ایمپراطورلغنده بودورلرك یگانه مشغله‌سنی تشکیل ایدر . اساساً بونك بویله اولماماسنه‌ده امکان یوقدی . اویله بر زمان تصورایده‌لم که هرتورلو سیاسی قدرت ؛ زمانمزده اهمیتی تقدیر ایدیلن دیپلوماسی مهارتی ایله تأمین ایدیله‌مزدی. یالکز ویالکزقوت حاکمدی، یابانجی اولکه‌لره آقین ایدن عسکرلر ضبط ایتدکلری اراضی ایله برابر دولتلرینه واسع منفعتلر تأمین ایدرلردی . ایشته اوزمانك وضعیت سیاسیه‌سنه حاکم قوت بوعسکری قوتدی . اوحالده عثمانلی ایمپراطورلغی اوزمانلرك اك بللی باشلی ، اك قوی دولتی اولمق‌دولاییسیله‌ده بویوك برسیاسی قدرت عرض ایدییوردی . موفقیتدن داها بویوك برموفقیته قوشمق ، اونك یگانه سیاسی دوشونجه‌سیدی . ذاتاً عثمانلی ایمپراطورلرندن یاووزسلطان سلیم بر سوزیله زمانلك بوتون سیاسی دوشونجه‌لرینی ایضاح ایدر . دنیا خریطه‌سنك اوزرینه الی قویان وخریطه‌یی قاریشلایان بوایمپراطور مغرور برصورتده اطرافنده کیلره سویله‌ر :

« اکر دنیا بوندن عبارتسه بن اونی باشدن آشاغی ضبط ایده‌رم.»
بو جمله او زمانلرك اك مهم مشغله‌سنی آکلاتمقله برابر ایمپه‌ریالیزم سیاستنك قوتلی برصورتده تطبیقنی‌ده عرض ایدر . فقط کوزاوکندن قاچیریلامایاجق برحقیقتدی که ایمپه‌ریالیزم سیاستنك تطبیقی فنا نتیجه‌لر ویرردی . موقت غالبیتلرك، موقت موفقیتلرك یرینده صوکی عدمه دوغرو اوزانان سقوط اوچوروملری موجود بولنوردی. او اوچوروملری کوره‌میه‌رك قوجاملتلره رهبرلك ایتمك ایسته‌ین اداره آداملری تاریخی حقیقتلری انکار ایتدکلری ایچوندر که خسرانه اوغرارلر

ورأس اداره‌سنده بولندقلری دولتلرى‌ده بو سقوط اوچوروملرینه یووارلارلردی . (هراعتلانك بر سقوطی واردر ؛ حتی نیروانا بیله برسقوط اعتلاسیدر .) دیه کندی کندیلرینی تسلی‌یه اوغراشان مغلوبلرك حاللرینه بوتون دنیا آجیر . بو ، مغلوبلرك کندیلرینی تسلی اوغرنده ایجاد ایتدکلری بر فلسفه‌در . أوت ، تقدیر ایدیله‌بیلیر . تاریخده بعض اعتلالری ، مثلا عثمانلی اعتلا دورینی بر سقوط دوری تعقیب ایتمشدر . فقط کیم ادعا ایده بیلیرکه او محتشم اعتلا دورلرینی حاضرلایان عامللر آقصاق و چوروك دکلدرلر . شویله ، بویله یاپلمش بر تمل اوزرینه بویوك بر بنا قورولابیلیر . فقط کوچوك بر زمانك مروری ویا علی‌العاده بر حرکت ارض تهلکه‌سی او بنایی ییقمقده کجیکمه‌ز . ایشته ، أمپه‌ریالیزم‌ده اوزرینه هر نوع موقت موفقیتلر بنا ایدیله‌بیلن چوروك برسیاست تملیدر و بوچوروك سیاست تملی اوزرینه یاپیله‌جق سیاسی بنالرده ییقلمغه محکومدر . عثمانلی اعتلاسی‌ده بوقدر چوروك برسیاست تملنه استناد ایتدیکی ایچوندرکه ییقلمشدر. مغلوب دولتلرك حالنه آجنیر ؛ چونکه اوسیاستی تعقیب ایدن دولت تاریخك حقیقتلرینی انکار ایتمشدر. استقبالی کشف ایده‌مه‌مشدر ودنیله‌بیلیرکه اراده‌سنك خارجنده او فجیع حالی آلمشدر . شو ملاحظاتدن‌ده آکلاشیلیرکه منقرض عثمانلی ایمپراطورلغنك‌ده عاقبتی بر نوع مقدر حادثه ایله تعین ایتمشدر. فقط زمانمزده بوسقیم سیاست اصولنی تعقیب ایدن دولتلرده یوقیدر ؟ واردر والبته‌که اونلرده برکون کله‌جك ، یا معظم بحرانلر کچیدنده جان بورجلرینی اوده‌یه‌جکلر ویاخود حرکتلرینی تصحیح ایده‌رك اوکا مشروعیت ویرمکه مجبور اولاجقلردر . صوکره

دوشونملك لازمدركه قوتلى ومشروع اساسلره استناد ايدن اعتلالر دائما عينى پارلاقلغى محافظه ايدرلر. اونلرك پارلاقلغى وحشمتى سيسلى زمان بيغينلرى پاصلاندىراماز . بوحقيقى اعتلالر هرتورلو ترقى وتكامل افقلرينك دائمى برر كونشى اولارق ياشامقده دوام ايدرلر. مغلوبلرك ادعا ايتدكلرى كبى هر اعتلايه بر سقوط نتيجه‌سى مقدر دكلدر . صوكره هيچ برزمان سقوط بر اعتلاده عد ايديله‌مز ؛ يعنى سقوطك اعتلاسى اولماز . بو جمله آنجق مغلوبيتك اضطرابلرينى اونوتديرمق ايچون قورو بر تسلى اميدى افاده ايدر . دنياده يالكز سقوط واردر ويرده اعتلا . . . سقوطدن اعتلايه يوكسه‌لمك بعضاً قابل اولور . فقط حادثات ، تملسز اعتلالرى‌ده برر سقوطه منجر قيلار . يوقسه مغلوبلرك ادعا ايتمك ايسته‌دكلرى كبى ، سقوطله اعتلا هرايكيسى بردن موضوع بحث اولاماز . يعنى مغلوبلرك سقوطك ديكر برنوعى اولارق ادعا ايتدكلرى ، اعتلالى سقوط موجود اولاماز ؛ يا سقوط واردر يا اعتلا . . . اعتلا يوكسه‌لتيجى برقدرتسه سقوطده چوق آلچالتيجى بر قوتدر . ووقايع وحادثات تاريخك فلسفه‌سندن ملهم بو ايكى حد آراسنده جريان ايدر دورور .

انقلابك ياوروسى عزمكار جمهوريت اندراس ايتمش عثمانلى ايمپراطورلغنك تهلكه‌لى و آقصاق سياست يولنى تعقيب ايده‌مزدى . ذاتاً كامل بر جمهوريت مفهوميله اُمپه‌ريالزم امتزاجده ايده‌مزدى . جمهوريت تام معناسيله جمهوريتى تشكيل ايدن خلقك حاكميتى ديمكدى . وبر خلق حاكميتنه قارشى‌ده يابانجى قطعه‌لريله برلكده

جمهوریت حکومتنه‌الحاق ایدیله‌جك سکنه‌نك اسارتی کیفیتی البته‌که جمهوریت پره‌نسیبلرینه مغایردر. جمهوریت حکومتنك سیاسی غایه‌سی مملکتده رفاهی آرتیرمق، ترقی و تمدنی حصوله کتیرمك، خارجی و داخلی حضور و سکونی تام مناسبله محافظه ایده‌رك ملتك انکشافی تأمین قیلمقدر. بوقسه، یابانجی بر خلقی ئولکه‌سیله برلکده کندی جامعه‌سنه أسیر ایتمك هیچ بروقت حقیقی برجمهوریت اداره ایچون موضوع بحث اولاماز. ذاتاً قادر جمهوریتمزك ایلك باش وکیلی عصمت پاشا باش وکیل اولدقدن صوکره بویوك ملت مجلسنده ایلك نطقنده تورکیه‌جمهوریتنك تعقیب ایده‌جکی مکمل سیاستك آناخطلری چیزمشدی. باش وکیل پاشا بو قیمتلی نطقنده «جمهوریت حکومتنك مناسبات خارجیه‌ده اس‌الاساسی تورکیه جمهوریتنك موجودیت وتمامیتنی صاغلام طوتمق، منابع حیاتیه‌سنی کوزدن آییرمامق اساسی داخلنده مسالمی، حضوری، حسن مناسبتی ممکن اولدیغی قدر توسیع وتأیید ایله‌مکدن عبارتدر» دیبوردی. عصمت پاشانك بو قیمتلی سوزلری بویوك برحربدن مظفر چیقمش تورك ملتنده، اویانان وآرتان بر ضرورت حالنی آلان صلح برورلك جریانك انکشافنی ایضاح ایدیبوردی. ذاتاً بردولتك رأس اداره‌سنده بولنان دولت آدملری‌ده آنجق جامعه‌لرندن یوکسه‌لن آرزولره کوره حرکت ایده‌بیلیرلردی. بوکیفیت عینی‌زمانده دولت آدملرینك حسن اداره‌ده بولنمالری ایچون بر اجتماعیاتجی اولمالرینی‌ده تأمین ایدردی. فردی اراده‌لر معشری اراده‌لرك قدرتی قارشیسنده بهمه‌حال انحلال ایدرلر. حقیقی بر دولت آدامی، اوقدر مقتدر برشخصدرکه اداره

ايتديكى دولت جامعه‌سندن يوكسه‌لن معشرى دويغولرى تدقيق وتحليل ايده‌رك اوكا كوره حركت ايتسين... ايشته دولت آداملرينك يوكسه‌ك اداره شخصلرى اولمالرى قدر بويوك بر اجتماعياتجى بولمالرينى استلزام ايدن احوال بوندن ايلرى كلير وهيمزده ممنونيتله يادايتملى يزكه بزم جمهوريت رجالمزده اوزون تدقيق وتجربه‌لرك ويرديكى بر كوركو ايله بو ضرورتك أهميتنى تقدير ايتمشلر ودولتى اداره خصوصنده معشرى آرزولره كوره حركت ايتمك سيستمه‌منك أك حار طرفدارى اولمشلردر . عينى زمانده كنديلرينك بر يوكسه‌ك خلق روحياتجيسى اولدقلرينى اثرلريله اثبات ايتدكلرى كبى، بويوك موفقيتلرده قازانمشلردر. فى الحقيقه تورك ملتى حرب عمومى بادره‌سندن صوكره عقور دشمنلريله برده استقلال مجادله‌سى يايدى . بو اوزون حرب سنه‌لرينك ويرديكى يورغونلق أزيجى بر يورغونلق حالنى آلمشدى. ذاتاً تورك ملتى شيمدى يه قدر جدالدن جداله قوشديغى ايچوندركه ايى بر انكشاف وترقى منظره‌سى كوستره‌مه‌مشدى . حالبوكه مدنيت ، حربده موفق اولنديغى قدرده يكى حياتك هر صفحه‌سنده تصادف ايديله‌جك مشكلاته قارشى ظفرلر قازانيلارق تأمين ايديله‌بيله‌جكدى . صوكره بر حقيقتدركه تورك ملتى عصرلردنبرى عثمانلى ايمپراطورلغنك خلق روحنه آشنا بولنمايان يعنى وجدان اجتماعى يى آكلايامايان اهليتسز رجالى ألنده جدالدن جداله قوشارق عمرينى ييپراتمشدى . جمهوريت حكومتنك خلق روحنه آشنا ومعشرى دويغولره آكاه مقتدر رجالى ايسه ، تورك ملتنك تام بر صلح وسكون دوره‌سى ايچنده عصرى تكملاته قاووشمق آرزوسنى تدقيق وتقدير ايتدكلرى ايچوندركه مملكته صلح وسكونى

هدیه ایتمشلر و ملتمزه‌ده ایچنده بولندیغمز بو فیاض ترقی دوره‌سنی آچمشلردر . شیمدی تورك ملتی بوصلحپرورلك آرزوسیله یکی حیاتك ایجاباتی قاورایور وعصرلردنبری بیك بر درد ایچنده کورله‌شمش استعدادینی انکشاف ایتدیریور . بو انکشاف ، بو دورك أمنیتنه خلل کله‌دکجه دوام ایده‌جك ودوام ایتدکجه‌ده مملکتك رفاهی وملتك سعادتی ایچون بویوك موفقیتلر بخش ایتمش بولناجقدر . بو دوره صلحپرورلك دوره‌سیدر . باش وکیل عصمت پاشانك دیدیکی کبی « منابع حیاتیه‌یی کوزدن آییرمامق اساسی داخلنده مسالمتی، حضوری» تأمین ایتمك زمانیدر. وبوملك ایچوندرکه جمهوریت حکومتی پرنسیپلریله غیر قابل تألیف أمپه‌ریالیزم سیاستنی ترك ایتمشدر . تورك ملتنك صلحپرورلکنه بوده أك بلیغ بردلیلدرکه پك زیاده اوزله‌دیکی موصلنك مسئله‌سی بیله صلحپرورانه برطرزده حل ایتمشدر [١] .

قاپیتولاسیونلرك منشأی والغاسی

کنج تورکیه‌نك قازاندیغی پارلاق سیاسی ظفرك اهمیتی قاورایابیلمك

---

[١] جمعیت اقوام مجلسی ١٩٢٥ کانون اولنده بروکسلده ٢٩ تشرین اول ١٩٢٤ ده قرارلاشدیرلمش بولنان حدودی موافق بولدی. فقط بو حدود داخلنده اوفاق برتعدیلات یاپیلارق بش حزیران ١٩٢٦ ده موصل مسئله‌سی حل ایدلدی . بو ائتلاف احکامنه کوره (اشی والموتا) آراسنده تورکیه لهنه بعض تعدیلات یاپیلدی . و (٧٥) کیلو مترو عرضنده بربی‌طرف منطقه تأسیس ایدلدی . طرفین بو منطقه‌نك آسایشنی تأمین ایده‌جکدر. وعراقه‌ترك اولنان اراضینك سکنه‌سنه تورك تابعیتنده قالمق حق ویرلمشدر . بوندن ماعدا موصل پترول منبعلرینك استثمارندن حاصل اولاجق منفعتك‌ده یوزده اونه شتراك حق حکومتمزه ویرلمه‌رك مشکلات اقتصادیه‌ده بوصورتله حل ایدلدی.

« آیك تاریخی »

ایچون بوراده، ماضینك آجی خاطره‌لرندن ده‌قیصه‌جه بحث ایده‌جکز... قاپیتولاسیونلر نه‌در؟ قاپیتولاسیونلر دیمك استقلالی تقیید ایدن قیدلر دیمکدر. منقرض دولت عثمانیه بو آغیر قیدلر آلتنده اوزون مدت دوشونجه‌سزلکنك جزاسنی چکدی. فقط کنج جمهوریتی بو قیدلر آلتنده بولندیرمق غیرقابلدی. اونك مرشدینك فوقنده کوردیکی، چوق محتله مربوط بولندیغی براستقلالی وبر میثاق ملیسی واردی. اونك ایچوندرکه حربدن غالب چیقدیغی قدرده چوق قادر بر اراده ایله آیلرجه امتداد ایدن صلح مذاکراتنده قاپیتولاسیونلرك اساساً الغا ایدلدیکنی وبونلرك بر داها تأسس ایده‌میه‌جکنی اوزون اوزادی‌یه ایضاح وقبول ایتدیردی. بز بو مجادله صفحه‌لرندن انقلابك بوپارلاق ظفرندن آشاغیده تکرار بحث ایده‌جکز. قاپیتولاسیون نه دیمکدر؟ ایلك دفعه کیملره ویرلمشدر؟ بونلری تدقیق ایده‌لم. فرانسز حقوق دول عالملرندن (رونوینو) قاپیتولاسیونلری عمومی برتعریفله ایضاح ایدر. رونوینویه کوره قاپیتولاسیون «اسلام مملکتلرنده دائمی ویا موقت صورتده ساکن خرستیان ملتلرك تبعه‌لرینك محلی، حکومتك حکم ونفوذندن خارج قالارق کندی قونسولوسخانه وایلچیلرینه تابع بولنمق کیفیتی» نی افاده ایدر. بوتعریفده بر آز محدودیت واردر. بویوك امتیازلر ایلك دفعه بربیزانس ایمپراطوری طرفندن ینه خرستیان بولنان وندیکلیلره وجنوزلره (١٠٦٠ و ١١٥٥) تاریخلرنده ویرلمش و ١٢٧٥ تاریخنده‌ده (میشه‌ل پاله‌ئولوغ) طرفندن جنوزلرله عقد ایدیلن برمعاهده تام‌صورتده برقاپیتولاسیون احکامنی محتوی بولنمشدی بوده کوستریرکه داها اوزمانلرده، غرب شرقی استثمار ایتمکه یلتنمش

وبونده موفق ده اولمشدر . فقط عثمانلی ایمپراطورلغنده قاپیتولاسیون ایلك دفعه کیملره ویرلمشدر . هانکی دولت بوخصوصده برنجیلکی احراز ایتمشدر . بوخصوص أیجه مناقشه ایدلمشدر . ازجمله ایتالیانلرله فرانسزلر آراسنده براختلاف حاصل اولمشدر . ایتالیانلر الك اول قاپیتولاسیونلرك وەندیك ، پیزا ، آمالفی کبی ایتالیا شهرلری طرفندن عثمانلی ایمپراطورلغندن آلندیغنی ادعا ایتمشلردر . مثلا لوزان قونفەرانسنده قاپیتولاسیونلر حقنده مقررات اتخاذ ایتمکه مأمور ایکنجی قومیسیونده اسپانیا مرخصی (دورەنیوزو) ایلك دفعه اولارق عثمانلی ایمپراطورلغی طرفندن قاپیتولاسیونلردن قومیسیون رئیسی مارکی غارونینك مملکتی اولان پیزالیلرك استفاده ایتدیکنی سویله‌مشدی . (لوزان ضبطلری : ایکنجی جلد ص ؛ ۷۵) پاپا ایکنجی پیده استانبولك فتحندن صوکره یازدیغی برمکتوبده بوخصوصی تأکید ایدییوردی . پاپا بو مکتوبنده « انکلیزلر فرانسزلره قارشی انتقام بسله‌یورلر ، آلمانیاده پارچه پارچه بولنیور . اسقوچیا ، دانیمارقه ، اسوه‌جده خارجی ایشلریله مشغول بولنیورلر ؛ حالبوکه ایتالیا شهرلری تورکلرله مناسباته کیریشمشلردی » [*] دییوردی . فرانسزلره کلنجه ، اونلرده ایلك دفعه قاپیتولاسیونلرك قانونی سلطان سلیمان طرفندن کندیلرینه ویرلدیکنی ادعا ایدییوردیلر . منقرض دولت عثمانیه بوقاپیتولاسیونلری بول کیسه‌دن احسان ایدرکن هیچ برضعف وتردد ایچنده دکلدی . بونی او وقتلر ، جهانك الك قدرتلی ایمپراطوری بولنان قانونی سلطان سلیمان طرفندن فرانسز قرالی فرانسوایه یازیلان بر مکتوبده ایضاح ایدییوردی . فی الحقیقه

[*] جبل بکك (حقوق عمومیهٔ دول) نوطلری . . .

سليمان قانونى بومكتوبنده (سن كه فرانچه ايالتنك قرالى فرانچسقوسن. دركاه سلاطين پناهمه برار آدمن فرنقپان ايله مكتوب كوندروب وبعض آغيز خبرى اصمارلايوب مملكتكزه دشمن مستولى اولوب الآن حبس ايدوككزى اعلام ايدوب خلاصكز خصوصنده بوجانبدن عنايت مدد استدعا ايلمشسكز هرنه كه ديمش ايسه كز بنوم پايهٔ سرير عالم مصيرمه عرض اولنوب على سبيل التفصيل علم شريفم محيط اولوب تمام معلوم اولدى .) ديبوردى . جودت پاشاده قاپيتولاسيونلر حقنده شومطالعه‌لرى يوروتيور . « اوزمانلر ممالك دولت عليه‌ده پك آز آوروپا تجارى اولوب اونلر دخى برسنه‌لك مسافر ومستأمن اولدقلرى حالده يكيچريلك ايامنده سربستيت اوزره تجارت ايده‌بيلمه‌لرى بعض مساعدات مخصوصه‌يه متوقف كوريلوب فرنكستانده ايسه چندان دولت عليه تجارى بولنماديغندن دولت عليه آوروپاليلره صورت موقته‌ده ويرديكى امتيازاتك مقابلنى ايسته‌مكه لزوم كورمه‌ديكى كبى پك زياده قوته كووه‌نديكى جهتله احكام عهديه‌يه استناد ايلمكه مجبوريت دخى كورمز ايدى . بناءً عليه دول آوروپا ايله ياپيلان معاهده‌لرده اصول مرعيهٔ متقابله‌يه رعايت اولنمامشدر . » ديبوردى . جودت پاشانك شوسوزلرى بويوك برحقيقتى افاده ايدر . فى الحقيقه دولت عثمانيه‌نك كوركوسز ووقوفسز اداره آداملرى استقبالك حال كبى جريان ايده‌جكى قناعتنده ايديلر . اونلره كوره استقبال ، حالك غيرمعين زمانلره هيچ دكيشمه‌دن واقع اولاجق بر انتقالى عد ايديليردى واونك ايچوندركه بوطرزده دوشونيورلردى . استقباله نفوذنظرلرى يوقدى عثمانلى ايمپراطورلرندن فاتح سلطان محمدده استانبولى اشغالنده روملره ويرديكى امتيازلره

قارشی صورولان برسؤاله بوقبیل سوزلرله جواب ویرمشدی ؛ وهیچ
دوشونه‌مه‌مشلردی که بول کیسه‌دن قوتلرینه کووه‌نه‌رك عاطفت‌قبیلندن
ویردکلری امتیازلر دساس آوروپالیلر طرفندن علیهلرینه استعمال
قلنه‌جق ، حق‌دولتك استقلالنه منافی اولابیله‌جك فنا برنتیجه بولنجه‌یه
قدر بوتون شدتیله استعمال ایدیله‌جکدی وزمان عثمانلی‌ایمپراطورلغنك
تاریخنه بوامتیازلرك چوق آجی نتیجه‌لرینی قید ایتدی. اونلرده پشیمان
اولمشلردی ؛ فقط ایش ایشدن کچمشدی . دولت عثمانیه‌نك بوالك‌فجیع
زمانلرندن بحث‌ایدن فرانسزحقوق‌دول عالملرندن (ده‌پانیه) (اوچنجی
جمهوریتك سیاسی وحقوق دول) نامنده‌کی اثرنده دولت عثمانیه‌نك
وضعیتندن بحث ایدرکن شو مطالعاتی‌ده سرد ایدر . « دولت عثمانیه
دولتلرك کندیسنی نیم حاکم بردولت وضعیتنه ایندیرەن بر قونترولنه
تابعدر و استقلالی خارجده اولدیغی کبی داخلده‌ده چوق محدوددر .
خرستیان دولتلرك عثمانلی دولتنه قارشی تعقیب ایتدکلری خط‌حرکتی
آکلایابیلمك ایچون اولمك بواستثنائی حاللرینی کورمك لازمدر »
دیدکدن صوکره ... « دولت عثمانیه قوتلی اولدیغی‌زمانلرده خشمندن
قورقولان واتفاقیله‌ده غرور دویولان بویوك بردولت‌رولنی اوینادیغی
بونکله برابر وضعیتنده دائما بر خصوصیت واردی » دیر . ده‌پانیه‌نك
اشارت ایتمك ایسته‌دیکی بوخصوصیت معلومدی . ده‌پانیه بوسوزیله
قاپیتولاسیونلری وبالنتیجه دولت عثمانیه‌نك‌ده ناقص شخصیتنی قصد
ایدیبوردی . دولت عثمانیه ده‌پانیه‌نك پك حقلی اولارق دیدیکی کبی
الك قوتلی زماننده بیله ضعیف کورنمشدی . برطرفدن بویوك‌موفقیتلر
تأمین ایدرکن دیکر طرفدن‌ده اجنبیلره استقلال مفهومیله غیر قابل

تألیف امتیازات ویرمشدی. بوسبیله‌درکه امتیازاتدن بك کوزل استفاده ایتمه‌سنی بیلن آوروپالیلر ، اوکا تام بر دولت نظریله باقایورلردی. اونده دائما بر اکسیکلك بر غرابت بولیورلردی ؛ تمامیت ملکیه‌سنی هیچ بر وقت طانیمایورلردی . بالکز ، ایلك دفعه اولارق دولت عثمانیه‌نك کندیلریله برصف‌ده حرب ایتدیکی دولتلر ، قریم حربی نتیجه‌سنده ١٨٥٦ ده انعقاد ایدن پارس قونغره‌سنده دولت عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنك طانیندیغنی اعلان ایتدیلر. فقط بوطانیماده سوزده قالدی؛ کاغد اوزرنده اویودی . چونکه دولت عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنه هیچ بر زمان رعایت ایدلمه‌دی وبر چوق مداخله‌لر دولت عثمانیه‌نك ایشلرینی آلت اوست ایتمك خصوصنده یکدیکرینی تعقیب ایتدی . ١٨٥٦ پارس معاهده‌سنك دولت عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنه تعلق ایدن یدنجی ماده‌سی شو شکلده محرر بولنیوردی. « حشمتلو فرانسه ایمپراطوری وحشمتلو غران بره‌تانیا وایرلاندا قرالیچه‌سی وپادشاهی[١] وحشمتلو پروسیا قرالی وپادشاهی ، حشمتلو بوتون روسیه ایمپراطوری وحشمتلو ساردنیا قرالی وپادشاهی حضراتی سلطنت سنیه‌نك آوروپا حقوق عامه‌سی وجمعیتی منافعندن حصه‌دار اولمغه داخل اولدیغنی اعلان ایدرلر وحکمداران مشارالیهمك هر بریسی آیری،آیری ممالك سلطنت سنیه‌نك تمامیتی ایله استقلال عالیسنه رعایت ایتمکی تعهد ایدر واشبو تعهدلرینك تمامی اجراسنه مشترکاً متکفل اولورلر . بنابرین بونی اخلالی موجب اولاجق هر بر حرکته منفعت عمومیه‌یه دوقونور بر

---

[١] بوراده پادشاهی کلمه‌سی معاصردر فقط باب عالینك رسمی ترجمه‌سی بویله‌در .

مسئله نظریله باقاجقلردر » . فقط بوتأمینات دەمینده سویلەدیکمز کبی حقیقت ساحەسنه هیچ بر زمان ایصال ایدلەدی و دولت عثمانیەنك تمامیت ملکیەسنه اصلا رعایت اولنمادی . دولت اکثریسی کور کوسنز وجاهل ، متعصب رجالنك الندە ماضیدەکی تجربەسزلکنك جزاسنی چکەرك اوفجیع عاقبتده ایکلەدی دوردی .

لوزان ظفری

کنج تورکیه حربده قازاندیغی ظفری سیاستدەده قازانمق ایچون ینه بر چوق مشکلاته کوکس کردی ولوزانده مذاکرات آیلرجه سوردی. متعدد انقطاع تهلکەلری کچیردی وحتی بردفعەسنده انقطاعده ایتدی. قونفەرانسده حلی اك زیاده کوج اولان واك زیاده مناقشه ایدیلن مسئلەلر قاپیتولاسیونلر ، موصل ، بوغازلر وغیرعسکریلکك مراقبەسی کبی موضوعلر ایدی. فقط غرب جبهەمزك مظفرقوماندانلنك ریاستی التنده بولنان هیئت مرخصەمز بومشکلاتەده اوزون اوزادی یه قاتلاندی... بوچتین مذاکراتدن صوکره مملکته ، بویوك ظفره لایق اولابیلەجك شرفلی بر صلح قازاندیردی . لوزان معاهدەسی داها دیباجەسنده عثمانلی ایمپراطورلغنده عقد ایدیلن معاهدەلردن آیریلیوردی. بومعاهده یکی براساسی ، پارلاق برموفقیتی حامل بولنیوردی . [١] بر طرفدن

[١] لوزان دارالفنونی حقوق دول وحقوق جزا پروفسوری موسیو (مرسیه) ١٧ نیسان ٩٢٧ ده آنقره حقوق مکتبنده (سەوردن لوزانه) عنوانیلەوبردیکی مقایسەلی قونفەرانسده سەورمعاهدەسی حقنده شو مطالعاتی یورتمشدی .

« قرەدکزه قدر چیقان ، مرمره وآدالر دکزینه یاییلان ، ازمیر وآنا دولویه اوزانان بریونان ایمپراطورلغی یانندەهردقیقه تعدیل ایدیلەجك شرائطله

عاقد دولتلر دیکر طرفدن‌ده تورکیه « ١٩١٤ سنه‌سندنبری شرقك سکونی اخلال ایدن حال حربه قطعی صورتده نهایت ویرمك آرزوی مقابلی ایله متحسس اولارق و کندی ملتلرینك مشترك رفاه وسعادتی ایچون لزم اولان دوستانه وتجاری مناسباتی بینلرنده تأسیس أملده بولنارق وبومناسبتله دولتلرك استقلال وحاکمیتنه حرمت اساسنه مستنداولماسی وجوبنی ملاحظه ایدرك » بومعاهده‌یی عقد ایتدکلرینی اعلان ایدیورلردی . باش مرخصمز عصمت پاشا « دولتلرك استقلال وحاکمیتنه حرمت » اساسنی اوزون اوزادی‌یه مدافعه ایتمشدی وحق‌عصمت پاشا

قوتسز براستانبولواوردوسز وواسطهٔ مدافعه‌سز برتورکیه ، حقوق حکمرانی‌یی حائز بربوعازلرقومیسیونی ملتلروارداتنه اصل حاکم برمالیه قومیسیونی ،اسکیسندن واسع قاپیتولاسیونلر ، مستقل بر تقسیم دیمك اولان نفوذ منطقه‌لری . . . تورکیه تحت اعدامی امضا ایتدکه ألتده‌که بو معاهده‌یی قبول ایده‌مزدی » سه‌ور معاهده‌سنك فنالقندن بحث ایدن پروفسور لوزان معاهده‌سنك أهمیتنی وتورکیه‌منك استقلال مجادله‌سی اوعرنده‌کی قهرمانلقلرینی بویوك برلسان ستایشله یاد ایتمشدی . پروفسور مرسیه دیبوردیکه ... « برم کوزه‌ل اسوچره‌مزده بروقلر چوق آجی کونلر یاشایوردی . فقط مستقل یاشامق آرزوسنی برچوق مشکلاره رغماً ماشاردی؛ بوکون جهانده هیچ برکیمسه اسوچره‌نك استقلالنه دوقونمغی خاطروخیالندن بیله کچیرمز. اسوچره‌مز تورکلری تورکلرك کچیردیکی اضطرابلری، اونلرك مفکوره‌جیلکی چوق تقدیر ایتدی. تورك ملی اوزون سوره‌ن برمشقت حیاتنه‌لوزانده ، اسوچره‌لو براقترنده کوزه‌ل واسرارلی برسمالك پاپاسز عظمتلرینی ترنم ایدن له‌مان کولنك حضورلی ساحللرنده نهایت ویردی وبو اثر عصمت پاشانك صبرنی ، کیاستی ومتانتی وبوکسك مفکوره‌جیلکی سایه‌سنده ماپیلدی . بو معاهده احتیار ، قادین ، چوجوق بوتون بر ملتك فوق‌البشر جهد وهمتی أثری ایدی . وبن‌بونی ارادمك بوتون جهان تاریخنك أك بویوك سمالرندن بری قالاجق اولان شانلی عسکر غازی پاشاده یوکسك تشخصی کوریبورم ... »

بر دفعه‌سنده بك حقلی اولارق تورکیه دولتنك استقلال وحاکمیتندن بحث ایدرکن لورد کورزون بو حاکمیتدن چوق بحث ایدلدیکنی سویله‌مشدی فقط مظفر قوماندان ودولت آدامی بو سوزه قارشی شو تاریخی جوابی ویریور . « تورك حاکمیتندن چوق بحث ایدیشمزدن شکایت ایدیلیور؛ بز بوراده استقلالنی مدرك وعادل بر صلحه وصوله حواهشکر بر ملتی تمثیل ایدیوروز بز قونفرانسه مساوات دائره‌سنده معامله کوره‌جکمز تأمیناتیله کلدك . اکر حاکمیتمزدن صیق ، صیق بحث ایتمکه لزوم کوردیسه‌ك بزه ، حاکمیتمزه ایراث خلل ایده‌جك ماهیتده یاپیلان تکلیفات ایله بز بوکا مجبور ایدلدك . مستقل هیچ بر دولت وحتی یونانستان دخی بوماهیتی حائز تکلیفلره بزم کی معروض قالمامشدر. تورك قومی هرشیدن اول دیکر مستقل ملتلر کی مستقل ملت معامله‌سی کورملك حقنی حائزدر . بناءً علیه ویریلن تأمینات وجهله قونفه‌رانسده موضوع بحث ایدیلن بالجمله مسائلده ، حاکمیتمزه وحق حیاتمزه مراعات اولنارق بزه تام ومساوات دائره‌سنده معامله اجراسنه موافقت ایدلدیکندن اعتباراً صلحك عقدینه هیچ بر مانع قالماز» معاهده‌نامه‌نك برنجی احکام سیاسیه قسمنده‌ده « بر طرفدن بریتانیا ایمپراطورلغی فرانسه ایتالیا ، ژاپونیا ویونانستان ، رومانیا ، صربلر ، خرواتلر ، سلوه‌نلر دولتی دیکر طرفدن تورکیه آراسنده وکذلك طرفین تبعه‌لری بیننده حال صلحك صورت قطعیه‌ده تکرار تأسس ایده‌جکی... » بیان ایدلدکدن صوکره « طرفین آراسنده مناسبات رسمیه وجود بولاجغی وطرفین طوپراقلرنده سیاسی وشهبندری مأمورینك ائتلافات خصوصیه‌یه خلل کلکسزین حقوق دول اساسات عمومیه‌سیله تعیین ایدلمش اولان

معامله‌یه مظهر اولاجغی تصریح ایدیلیوردی . بو صورتله ، عثمانلی ایمپراطورلغنك عمرنده قازانامدیغنی کنج تورکیه جمهوریتی قازانمش بولنیوردی . کرچه بوقرارده‌ده بحث ایتدیکمز پارس معاهده‌سنده بویله بر قید واردی ؛ فقط کاغد اوزرنده عادتا مرکبی قورومادن پارچالانمغه محکوم اولمشدی .

قاپیتولاسیونلرك الغاسی

قونفه‌رانس اوچ قومیسیونه آیرلمشدی . ایتالیا مرخصی مارکی غارونینك ریاست‌ایتدیکی ایکنجی قومیسیون « اجنبیلرك تابع اولاجغی اصول » قومیسیونی ایدی‌که قاپیتولاسیونلر حقنده بوقومیسیون قرار ویره‌جکدی . مارکی غارونی ایکی کانون اول ۹۲۲ ده افتتاحی‌نطقنده تورکیه‌نك قاپیتولاسیونلرك الغاسی ایسته‌مکده حقلی اولدیغنی فقط اجنبیلره‌ده اعتماد تلقین ایده‌جك بر ادارۀ عدلیه تأميناتی ویرلمسی لزومندن بحث ایتمشدی. فرانسز مرخصی (باره‌ر)ده قاپیتولاسیونلرك یرینه باشقه بر اصول وضع ایدیله‌جکنی سویله‌مشدی . لورد کورزون ایسه ، قاپیتولاسیونلرك معاهداتدن منبعث اولدقلرینی وموافقت متقابله اولمدقجه برطرفك آرزووارادەسیله اورتادن قالدیریلامایاجغنی مدافعه ایتمشدی . ژاپونیا مرخصی بارون‌هایاشی داوزون زمانلر تورکیه کبی قاپیتولاسیون اصولنه معروض قالمش اولمق اعتباریله ژاپونیانك تورك تمایلاتنه بلکه الك زیاده توجه کوسترن دولتلردن بری ژاپونیا، اولدیغنی بیان ایتدکدن صوکره ژاپونیانك‌ده یکی برتشکیلات عدلیه وجوده کتیرنجه‌یه قدر بردورۀ انتقالیه‌کچیردیکنی سویله‌دی وتورکیه‌نك‌بویولده

حرکت ایتمسی ، برمدت چالیشمه‌سی لزومندن بحث ایله‌دی. عصمت پاشا بوتون بوسوزلره جواباً علمی بر بیاننامه ویردی وسوزلرینه شو صورتله دوام ایتدی «تورکیه حکومتی حقیقتده قاپیتولاسیون ماهیتنده اولاجق اولان دیکر براصولی‌ده قبول ایله‌یه‌مز. تورکیه بویوك ملت مجلسی حکومتی علاقه‌دار مملکتلر ایله معامله‌ٔ متقابله شرطیله حقوق عمومیهٔ دول اساسلرینه توفیقاً تجارت ، اقامت ، اعادهٔ مجرمین وقونسلوساق مقاوله‌لری عقدینه آماده‌در . » مارکی غارونی جوابی بیاننامه‌نك برقسمنده عینی صورتله ادارهٔ لسان ایدیوردی « قانعم که تورکیه آز برزمان ظرفنده عصری ایجاباته تماميله تقابل ایدن برمجموعهٔ قوانین ایله برصنف حکام تشکیلنه موفق اولاجقدر. فقط یکی تورك محکمه‌لرینك دخی هنوزاظهار اهلیت ایده‌مه‌مش اولدیغنی تصدیق ایتملی وشیمدیکی حالده تورکیه‌نك یا دینی احکامدن ملهم بعض قانونلرله ویا معاصر ، بین‌الملل مناسباتك تولید ایتدیکی احتیاجلرله هم آهنك اولماملرندن دولایی اصلاحه محتاج اولدقلری بالذات کندیسنك‌ده تصدیق ایله‌دیکی برقسم قانونلرله اداره ایدلمکده اولدیغی‌ده حسابه قاتمالیدر. دیکرطرفدن شوراسنی اونوتمامالیدرکه ، تورکیه‌ده یرلشمش اولان اجنبیلر مملکت منابع وثروتنك انکشافنه شبهه‌سز یاردیم ایتمش اولان مهم سرمایه‌لرینی اوکا اعتماداً کتیرمش اولدقلری تأميناتدن بردنبره محروم ایدیله‌مزلر. اعتماد جبراً قبول ایتدیرلمز آنی تلقین ایتمه‌لیدر . متفقلرك طلب ایتدیکی تأمينات هیچ برسیاسی ماهیتی حائز دکلدر. بونلر تماماً حقوقی ماهیتده‌درلر، حاکمیت ملیه‌یه رعایتی متضمندرلر (!) وتورکیه بونلری رد ایچون معقول بر سبب کوستره‌مز » ینه غارونی دوامله « ترقی

يوللرنده پارلاق بر صورتده ايلرله‌ين بر دولتك ، ژاپونيانك مرخصى قاپيتولاسيون نه‌قدر سربست نه‌يه چكمك ايچون مملكتنه يكرمى سنه مدت ايجاب ايتمش اولديغنى سويله‌دى . اميد ايتمك ايسته‌رم كه بو اوقشايجى مثال توركيه زمامدارلرينى تكليفلرمزى الهام ايدن فكرك حقانيت و معقوليتى امرنده اقناعه مدار اولاجقدر » ديبوردى . بوندن صوكره سوز سويله‌ين انكليز مرخصى رومبولد عصمت پاشانك بياناتى تحليل ايده‌رك جواب ويردى وباش مرخصمز رومبولدك سوزلرينه قارشى توركيه‌نك استقلال وحاكميتنه منافى بويله بر تكليف قارشيسنده قالديغى ايچون متحير بولنديغنى ، اجراى عدالتك حاكميت امتيازلرندن برى بولنديغنى ، هرهانكى بر تحديد كيفيتنك بو حاكميته تجاوز تشكيل ايله‌ديكنى سويله‌يه‌رك تورك حاكملرى ومأمورلرى حقنده سرد ايديلن آغير اتهاملرى رد ايتدى وهمه‌حال قاپيتولاسيونلرك الغاسى طلبنده بولندى. فقط لورد كورزون اوكون سويله‌ن دورت مهم نطقى ؛ عصمت پاشانك ، بارون هاياشينك ، باره‌رك وآمه‌ريقا ممثلى چايلدك نطقلرينى خلاصه‌دن صوكره بر جواب داها ويردى . حاكملرمزك علم حقوقك يوكسه‌لمش مبدألرينه يتيشمه‌مدكلرينى خارجى نفوذ وتضييقلره مقاومت ايده‌مدكلرينى ادعا ايتدكدن صوكره « فعلاً تورك عدليه‌سى تصورليدر (!) » ديدى . و « تورك هيئت مرخصه‌سى هيچ شبهه‌سز بو جلسه‌ده سرد ايديلن بلك جدى بياناتك اهميتى حقنده پاكلش بر تلقى ايدينه‌مز . نه بر كلمهٔ تهديد نه‌ده بر كلمهٔ استرحام تلفظ ايدلمه‌دى ؛ فقط تورك هيئت مرخصه‌سى ديكر دولتلر مرخصه‌لرى طرفندن أوراقلرده منعكس بولاجق وخارجده

تقدیر ایدیله‌جك تعبیرات ایله واقع اولان بیاناتی و اخباراتی استماع ایله‌دی . بونلردن تمامی ایله‌یه‌من » صورتنده ادارهٔ لسان ایتدی؛ عینی زمانده عصمت پاشانك نطقنك بومسئله اوزرنده سویله‌نه‌جك صوك سوز اولدیغنه دائر تأثرلرینی‌ده ایضاح ایتدکدن صوکره یکیدن بو بیاناتی تدقیق ایتمه‌سنی رجا ایتدی عصمت پاشاده بورجایی قبول ایله‌دی ...

عصمت پاشا ٦ کانون ثانی جلسه‌سنده قرائت ایتدیکی بر بیانامه ایله تکرار جواب ویردی . مرخصلرك طلبنی اوچه ارجاع ایتمشدی. ١ ـ بر انتقال دوره‌سی ضروریدر . ٢ ـ طلب ایدیلن تأمینات تورك حاکمیتنه مغایر دکلدر . ٣ ـ تورکیه مقابل برتکلیفدن امتناع ایله‌مشدر. عصمت پاشا بوتون بوادعالره وجیز بر صورتده جواب ویردی . تورکیه‌نك یاریم عصردن بری اصلاحات یولنده صرف ایتدیکی مساعی‌یی ، معاصر احتیاجلرله هم آهنك تأسیسات احداث ایتدیکنی وبونك رابونیا مرخصی طرفندن درمیان ایدیلن فکره بر جواب تشکیل ایلیه‌بیله‌جکنی ومستقل بر دولتدن امتیاز طلب ایدلمه‌سنك حقسز برطلب اولدیغنی ایضاح ایتدی . طلب ایدیلن تأميناتك تورك حاکمیتنه مغایر اولمادیغنه دائر سرد ایدیلن ادعایه‌ده عصمت پاشا بونك قاپیتولاسیون اصولندن داها زیاده آغیر بولندیغنی واوزمان مثلا کندی محکمه‌لرمزده رؤیت ایدیله‌بیلن املاك دعوالرینك‌ده ، بوصورتله مختلط محکمه‌لرده‌رؤیت ایدلمسی لازمکله‌جکنی سویله‌دی ولورد کورزونه اجنبی حاکم استخدامنك حاکمیته منافی اولمدینی و آلاباما مسئله‌سنك طرز حلنی بوخصوصده مثال اولارق سرد ایدن ادعاسنه قارشی غایت

كوزه‌ل برجواب ويردي وعصمت پاشا بوجوابنده « دولتلرك آرالرنده‌كي اختلافي حل ايتديرمك ايچون حكمه مراجعتلري خصوصنك حقوقي حاكميتلريله ناقابل تأليف بولنماديغي مسئله‌سي اعتراض كوتورمز بر شيدر ... تحكيم ايله حق قضا آره‌سنده ماهيتلري واوصاف حقوقيه‌لري اعتباريله موجود اولان فرقي تبيين ايتمك ايسه بي لزومدر . » ديدي. في الحقيقه ، لورد كورزونك حاكم ايله حكم فرقي ناصلسه نظر دقته آلمادن واقع اولان بواشتهادينه عصمت پاشا بوصورتله غايت كوزه‌ل وعلمي برجواب ويرمشدي . ماركي غاروني‌ده كورزون‌ده تكرار جواب ويرديلر وقاپيتولاسيونلرك طرفينك موافقتيله تأسس ايتديكي بناءً عليه ينه عيني صورتله واز كچيلمه‌سي لازمكلديكني بيان ايتديلر . عصمت پاشا بوتون نقاط نظره اولجه جواب ويرديكني ذكر ايده‌رك شو سوزلري‌ده سويله‌دي « تورك هيئت مرخصه‌سي تجارب سابقه‌دن منبعث هرتورلو شرائط استقراري حائز برصلحه وصول امرنده ، الك حار والك درين برآرزو ايله متحسسدر. بواستقرارك شرط اساسيسي توركلره ديكر ملتلرله عيني يولده معامله ايدلمسيدر . متفقلر بوحقي خالصانه طانيدقلريني اعلان ايديورلر؛ اكر بوتصديق حقيق وتحديددن بري ايسه قونفه‌رانس پك مهم بر ترقي باشارمشدر » ماركي غاروني بوبياناتدن صوكره ، تاريخك الك مشكل ونازك مسئله‌لري حل ايتديكي زمانك بوني‌ده حل ايده‌بيله‌جكني سويله‌يه‌رك بوچتين مناقشه‌لي جلسه‌يه نهايت ويردي ، قونفه‌رانس بلكه‌ده بومسئله يوزندن انقطاع ايتمشدي. فقط نهايت بو مشكل مسئله‌ده باشاريلدي وتورك هيئت مرخصه‌سنك پارلاق برظفريله بوفصل‌ده ختامه ايرديرلدي. عاقد دولتلر بوخصوص

٢٨ نجی مادەدە « طرفین عالیین عاقدین تورکیەدە قاپیتولاسیونلرك کافۀ نقاط نظردن تماماً الغاسنی هر بریسی کندیسنه تعلق جهتندن قبول ایلەدکلرینی بیان ایدرلر » شکلندە ایضاح ایتدیلر . بو بیوك بر ظفردی . آرتق تورکیەدە اجنبیلرە ویرلمش امتیازات موجود قالمایوردی . یعنی قاپیتولاسیونلر یوقدی و برداها تأسس دە ایدەمزدی . اقامت وصلاحیت عدلیه حقندەکی مقاولەنك ایکنجی مادەسندەدە « تورکیه طوپراغندە دیکر دولتلر تبعەسی شخصلری ومالّلری اعتباریله عمومی حقوق بین الدوله توفیقاً مظهر قبول اولاجق و حقلرندە او صورتله معامله ایدیلەجکدر » دنیلیوردی . شو شرطله که ، برنجی مادەدە بو اساس تام بر متقابلیت خصوصنه تابع طوتیلیوردی .

*
* *

فقط بورادە حقوقی بر مسئله موضوع بحث اولور . عجبا تورکیه قاپیتولاسیونلری لوزان معاهدەسیله می الغا ایدلمشدر ؟ یوقسه اوندن اول فعلاً الغا ایدلمشمیدر ؟ بو خصوصدە (ژورنال دودرووا انترناسیونال) دە وحقوقی بیلکیلر مجموعەسندە مەترسالەم امضاسیله انتشار ایدن بر مقاله قاپیتولاسیونلرك فعلاً ١ تشرین اول ١٩١٤ دە الغا ایدلدیکنك قبول ایدلمسی ایجاب ایتدیکنی ایضاح ایدییور . محرر بو مقالەسندە « بو خصوصدە تورکیا حکومتنك ٩ ایلول ٩١٤ تاریخندە نشر ایتدیکی بر قرارنامه ایله ١ تشرین اول ٩١٤ تاریخندن اعتباراً قاپیتولاسیون اصولنك الغاسی وحکومات سائرە ایله مناسباتندە حقوق دول قواعدینی تطبیقه قرار ویرمش اولدیغنی خاطرلاتمق کرکدر » دیر . اساساً لوزان قونفەرانسندە عصمت پاشا قاپیتولاسیونلرك بر مساعداتدن عبارت اولدیغنی بیان

ایدەرك تورکیه حکومتنك اونلری ایستەدیکی زمان کری آلابیلمك حقنی حائز اولدیغنی واساساً بونلرك ١ تشرین اول ١٩١٤ دن بری فعلاً ملغا بولندیغنی مدافعه ایتمشدی. بومسئلەنك عینی زماندەتطبیقاتده بویوك اهمیتی واردی. پارس دارالفنونی پروفسورلرندن موسیو آشیل مەستردە «تورکیەدە اجنبیلر» عنوانیله قلمه آلدیغی بر رسالەسندە تەزلردن هیچ بریسنه تمایل ایتمیەرك «مسئله مختلف فیه اولدیغندن بوسبوتون حل ایدلەمشدر. شبهەسز بوخصوص دیپلوماسی نقطهٔ نظرندن ماهرانه اولدیغی قدر بلکەدە لازم برخط وحرکت بولنابیلیر، فقط حقوقی نقطهٔ نظردن اصلا ... نه ایی، نەدەعملی برخطوحرکت دکلدر» دیر. مع مافیه متفقلر صراحةً اولماسەدەبیله ضمناً، قاپیتو-لاسیونلرك اوزماندن اعتباراً ملغا اولدیغنی قبول ایتمشلردر. تورك تەزینك قبولندن حاصل اولان الك مهم نتیجه متارکه تاریخی بولنان ٣٠ تشرین اول ١٩١٨ تاریخندن اعتباراً اجنبی تبعەلری آراسندە حاصل اولان اختلافلر حقنده، قونسولاتو محکمەلرینك اعطا ایتمش اولدقلری حکملرك کأنلم یکن عد ایدیلەرك ابطال اولنماسیدر. دیکر بر نتیجەدە اجنبیلره قارشی قاپیتولاسیون اصولنك ویردیکی تأمینات نظر دقته آلنمادن تورك محکمەلری طرفندن ویرلمش حکملرك واجب-الرعایه عد ایدلملریدر. ایشته، بوتون بوپارلاق سیاسی ظفرلری کنج جمهوریتمز قازانمشدر. یاقین برماضی‌یه عطف ایدیلەجك برنظر بوظفرك بویوکلکنی تسلیم ایتدیرر. بوتون بر جهان تقدیر ایدرکه موندروس متارکەنامەسیله مدانیه متارکەنامەسی آراسنده نه قدر بویوك بر فرق بردکیشکلك وارسه سەور معاهدەسیله لوزان ظفری آراسندەدەتورك

ملق ایچون اوندن چوق داها بویوك شان وشرف مرحله‌لری واردر وسه‌ور معاهده‌سندن لوزان معاهده‌سنه قدر اوزانان یولده قوجا بر دولتك حاکمیق طانمشدر. بز اوه اولوملته منسوب بولنمقله مفتخرز... چونکه تاریخ بردفعه داها قید ایتمشدرکه ملتدن ملته فرق واردر ... تورك ملق استقلالی، حاکمیق وحق حیاتی اوغرنده هر مشکلاته کوکس کره‌ز، هرمانعی ییقار وصوکره‌ده فدا کار وارلغی ظفرینك نشئه‌سیله دیکلندیرردی . ایشته لوزان ظفریمزده عسکری ظفریمز قدر بویوك بر ظفردر و لوزان معاهده‌سی بعث بعدالموته اوغرامش بر ملتك یاشامق حقی دنیایه تسلیم ایتدیردیکی چوق محتشم سیاسی برغلبه‌سنی افاده ایدر .

ادبیات حقنده...

ادبیاتده انقلابدن بحث ایتمك بختیارلغنه‌ده نائل اولمق ایسترردم فقط بوراده اصلی اولمایان برانقلابدن بحث ایتمك عبث اولور. چونکه اورتاده انقلاب یوقدرکه اونك تدقیق یاپیلابیلسین ... کرچه دیوان ادبیاتنه مقابل ثروت فنون مکتبنك تأسسی، ادبیاتده بویوك برانقلاب یاپدی. فقط بوانقلاب پك اسکی‌ماهیتده ومتمدد دفعه‌لرتدقیق ایدلدیکی ایچون اوندن بوراده اطرافیله تکرار بحث ایتمك ایجاب ایتمز. یالکز اورتاده پك آشکار برحقیقت‌وارسه اوده بوکونکی ادبیاتمزك دورغون بر دکیزی آ کدیران آجیناجق حالیدر. اعتراف ایتمه‌لیدرکه ثروت فنون مکتبنك ابتدای تأسسنده موجودیتنی اظهار ایدن هیجانلر وولودلق غائب اولمشدر. بونتیجه‌نك حصولنی ایکی سببه عطف ایتمه‌لی‌یز.

۱ — ثروت فنون دورینك حقیقةً قدرت شعریه‌لری فضله ممثللرندن برچوقلرینك مختلف سببلرله، ادبیات ساحه‌سنی ترك ایتمش اولمالری واونلرك یرینی دولدوراجق عینی درجه‌ده قدرتلی شاعر وادیبلرمزك یتیشمش بولنمامالری ...

۲ — متمادی حربلرك، مملکتمزده مادی قیمتلری خیرپالادیغی قدر معنوی قدرتلری‌ده تخریب ایدیشی ... دیه‌بیلیرزکه بربری

تعقیب ایدن حربلرده وطنی مدافعه کبی مقدس بر غایه قارشیسنده شعر ، أدبیات وفکر عالملری طبیعتیله صارصلمشدر . اونوتمامالی‌یزکه شعر ، ادبیات وفکر عالملرینی انکشاف ایتدیره‌بیلمك ایچون اونلره آسوده زمانلری محیط اتخاذ ایتمك لازمدر . حالبوکه صوکی کله‌ین جداللرده یالکز وطن واستقلال مدافعه‌سی قایغوسیله حرکت ایدن بر ملتده ، پك طبیعیدرکه آسوده زمانلر آرانیلامازدی وبو حرب وقاریشقلق دورلریدرکه تورك ادبیات وفکرعالمی برمدت‌اویوتدی ... مشئوم متارکه سنه‌لرنده‌کی ادبیاتك منظره‌سنه باقکز . نه قدر سونوك وجانسز . . . صوکره ، اونلرده وطنی دوشونجه‌لر وملی دویغولر موجودمیدر ؟ اوزمانك شعرلرینی اوقویکز ، موضوع عینی‌در . تخیل دلبرلرده آرانیلان آلا ویا یشیل کوزلر ، صاری ویا قرال صاچلر وسائره‌لر ... یعنی هپ عینی ترانه ... ویالکز بر عشق ادبیاتی ... حالبوکه تورك ملتنك ملی وارلغنه تعلق ایدن اوقدر چوق باکر موضوعلر واردرکه اونلر هیچ ایشله‌نمه‌مشدر . اونلری قدرتلی بر قلم بیله تصویر ایتمکه هر نه‌دنسه جسارت بولامامشدر . وارسه‌ده ، بوقسه‌ده اجنبی تیپلرده تخیل ایدیلن دلبرلره یازیلان منظومه‌لردرکه بونلره علی‌العاده منظوم عشق مکتوبلری دیه‌بیلیرز . کرچه وطنی هیجانلری ، ملی دویغولری افاده ایدن بر ادبیات یاننده برده عشق ادبیاتی تأسس ایتمه‌لیدر وبوعینی زمانده بر ضرورتدرده ... پك اسکی زمانلردن وبالخاصه یونان قدیم دورندن بری (وه‌نوس) لره یازیلان مدحیه‌لره تصادف ایده‌رز. وه‌نوس آق دکزك خیرجین بردالغه‌سنك ساحله فیرلاتدیغی براستریدیه قابوغندن چیقارق آقروپولك پنبه تپه‌لرنده

كوزه‌لكنه بوتون بر عالمی ناصل جذب ایتدیسه عصرك وه‌نوسلرینك، عشق و هیجان طاشان سه‌وكی دمتلرینی طوپلاملری‌ده أك طبیعی حقلریدر. بز بوكا اعتراض ایتمه‌یه‌جكز؛ فقط عینی زمانده بوعشق شعرلرینك رمانه اویغون بر ادبیات تشكیلی خصوصنده یالكز باشنه كافی كله‌میه‌جكنی ادعا ایدییورز. اوت، كندی زاویهٔ رؤیتمزه كوره ماهیتلری تحول ایده‌بیلن وه‌نوسلر هیچ شبهه‌سزدر كه برر سه‌وكیلیدرلر. واونلره صمیمی عشقلریمزی تقدیم ایده‌رز. فقط بوتون بوعشقلرك یاننده برده وطن عشقی واردر كه، قلبلرمزده ایلك دفعه اولارق محبت دوكومی جوزه‌ن اصل عشق بودر. اوحالده وطنك‌ده چوق عزیز بر سه‌وكیلی اولدیغنی كیم انكار ایده‌بیله‌جكدر؟ وایلك عشقمزی‌ده وطنه قارشی‌دویمایاجقمی‌یز؟.. اوزرنده یاشادیغمز واونكله موجودیتمزی بوتون دنیایه تسلیم ایتدیردیكمز وطن طوپراقلری حقنده‌كی تحسساتمزی ادبیاتك اعجازكار قدرتی سایه‌سنده ترنم ایتمه‌لی‌یز ... وبوعینی زمانده بر وجدان بورجی‌درده ... [*] دوشونمه‌لی‌یز؛ وطن مفهومی ایچنه نه‌لر داخل اولیور. وطن مفهومی استقلال وملیت مفهوملرینی‌ده

[*] وولته‌ر، وطن حقنده شو ملاحظاتی سرد ایدر.

(وطن نه‌در؟ وطن‌ده اقامت ایتدیكم أو، زرع ایتدیكم بوتارلا، اشا ایتدیكم بوأو بكا عائددرلر. بن اوراده هیچ برمستبدك بوزامایاجغی قانونلرك تحت حمایه‌سنده یاشارم ... بن كی أوه، تارلایه مالك اولانلرك منفعت عمومیه‌لرینی تأمین ایچون اجتماع ایده‌رك وجوده كتیردكلری جمعیتده بن‌ده صاحب رأی وهیئت عمومیه‌نك، جمعیتك، حاكمیتك بر جزئیم ... ایشته نم وطنم بودر.)

محته‌ده وطن‌محتندن بحث ایدركن «ایجاب ایدرسه فدا اول... وكندی قوربان ویر، ماكه سنك حیاتك ملتنك بقاسنده ابدیته ایرسین...» دییور.

افاده ایتمه‌یورمی ؟ بوکون وطن کلمه‌سی اسکی دورلرده آکلاشلدیغی کبی محدود معناسنده ، یعنی ساده‌جه برطوپراق محبق افاده ایتمز. وطن واسع ، شموللی وشیمدیکی معناسنده بردولتك برملتك وارلغنی ایضاح ایتدیکی قدرده استقلالك مجسم بر تمثالی تشکیل ایدر . بوقدر عالی موضوعلر اوزرنده قلممزی نیچون ایشله‌تمه‌یورز... نیچون هیجانلریمزی وحسیاتمزی افاده ایده‌میورز. یاقین زمانلره وبالخاصه استقلال مجاهده‌سنه قدر دشمنلرمز تورك ملتنك (حس ملی) سی شعوری بر ماهیتده دکلدر وبوآنجاق اولسه اولسه ، متعصب بردینداراق دویغوسیله یعنی (اسلامك کفارله دوست اولامایاجغی) تلقیسیله تهلکه‌یه قارشی مدافعه سوق طبیعیسیدر دییورلردی . اونلره، حقیقی کوره‌مه‌ین ، داهـا دوغروسی کورمه‌ین دشمنلرمزه ، بز نیچون دیللرمزله جوابلر ویرمیه‌لم . باقکز باشقه ملتلرك شاعرلرینه . . . از جمله ایتالیانلرك مشهور دانونچیوسنه . . . «رومانك سیاه کوملکلی بختیار چوجقلری» نك حسیاتنی ، ایده‌آللرینی نه قدر کوزه‌ل ترنم ایدییور . حالبوکه تورك ملتی اك ابتدائی دورلرنده بیله هیجانلرینی وحس ملیسنی اك پارلاق صورتده دنیایه اعلان ایتمشدر . اورخون قبیلرنده بولنان ایکی آبده اسکی تورکجه بریازی ایله یازلمش کتابه‌لری میدانه چیقاردی . بو کتابه‌لر او زمانلرده تورك ملتنك منکشف بر ادبیاتی اولدیغنی کوستره‌بیلمکله برابر حس ملینك ده فورانلی بردرجه‌سنده شعوری برشکلده بولندیغنی اثبات ایدییور . . . بوراده تورك آدینی وارلغه یایدق دنیلیور... ملی قهرمانلرك فداکارلقلرندن بحث ایدیلیور، تورك ایلنك منتظم قانونلرله تام بر آسایش ایچنده اداره ایدلدیکی

یازیلیور ... صوکره ، ساز شاعرلری نامی ویردیکمز « اوزان » لر عصرلرجه دیار، دیاردولاشه‌رق «قوپوز» لریله خلق روحندن یوکسه‌لن وملی عنعنه‌لری، ملی‌وارلغی سویله‌ین شعرلری ترنم ایدییورلر. ماضیده بویله اولدیسه حالده نیچون بویله اولماسین... فقط مع‌التأسف عصرلرك توالیسی یالکز بر اسلامیت موجودیتی یعنی عرب وعجم حرثلری ایچنده تورك حرثنك عادتا أریدیکنی کوستریور.... ملی عنعنه‌لر ، دویغولر عرب وعجم حرثلرینك تأثیرلریله یواش ، یواش بیرانیور بویله‌جه ادبیاتده‌ده بر قوزموپولیتلك حاصل اولیور . دیوان ادبیاتی بونك باشلی‌باشنه واضح بر نمونه‌سیدر . تورك ملتی بوزمانلردن اعتباراً هرشینه نفوذ ایندیریلن اسلامی تلقیلر ایچنده ، ملی‌عنعنه‌لرینی ترنم ایدن ادبیاتی‌ده ترك ایتمش و قدرت شعریه‌سنی أجنبی حرثلرك تأثیرندن دوغان دیوان ادبیاتی ایچنده کورله‌شدیرمشدر . بو غایت بارز بر حقیقتدر کرچه وقت ، وقت خلقك یانیق وایچلی دویغولرینی ترنم ایدن‌شاعرلریعنی‌سازشاعرلری‌یتیشمشلر و بویوك برقدرتله‌یوکسلمشلردر؛ فقط‌اونلرماضیده ناصل استخفافله قارشیلانمشلرسه زمانمزده‌ده اوقدر تقدیر وتبجیل ایدیلیورلر ...

*
* *

أوت ، ثروت فنون دورینك تأسسی بویوك بر انقلاب یاپدی افلاس‌ایدن دیوان ادبیاتی ترك اولندی. اونك یرینه فرانسزادبیاتنك تأثیریله تأسس ایدن ثروت فنون ادبیاتی بزه یکی ومکمل بر ادبیات چاشنیسی طاتدیردی [١] عشق وطنی ، ملی دویغولر بو زماندن

[١] یکی ادبیاتده لیریك ، دراماتیك ، دیداقتیك ، پاستورال نوعلر دوغدی. بونلردن لیریك نوع ـ ایلك شعرلر سازلرله ترنم اولنیردی واونلرده

اعتبارآدرکه حقیقی صورتده ترنم ایدلمکه باشلاندی تورك ادبیاتنده بر انتباه دوره‌سی یاراتان بو انقلابجی مکتبك، بوسببله‌درکه تاریخ ادبیاتمزده چوق معنا برموقعی واردر . هرتورلو أدبی أثرلرك بوعلرینی تورك اولکه‌سنه ایلك دفعه صوقان بو مکتبك مؤسسلری شیمدیده جان و کوکلدن آلقیشلارلر[١] . حالبوکه دیوان ادبیاتی‌عینی زمانده ، شعرلریله عشق واحتراصی افاده ایدن ندیم وباقی کبی شاعرلریمز بر طرف ایدیله‌جك اولورسه باشدن آشاغی یعنی همان دیبی برماهیت‌عرض ایدر . تورك ملتنك هیجانلرینه وألملرینه اشتراك ایتمکدن چوق

ساده‌جه جلمك روحندن دوغان هیجانلر باشاردی . لیریك بر نوع سارك اسمیدر . قلبدن دوغان هیجانلری طاشیبان بو نوع شعرلرده لریك دنیلمشدر . دراماتیك شعرلرایسه ، حیاتی تصویر ایدن شعرلردر . دیدقتیك شعرلر ، علمی فنی واخلاق موضوعلری افاده ایچون یازیلان شعرلردر . کلمه‌نك جذری اسکی یونانجه‌ده (دیداقتیقوس) اوکرعك معناسنه‌کلیر . پاستورال شعره کلنجه... بونلرده طبیعتك کوزه‌للکلرینی تصویر ایدرلر ، بوشعرلر ایکی شکلده دوغار . برنجیسی idile ایدیلدر دیکری‌ده ئه‌غلوغ èglogue در . ئه‌غلوغ کوچوك شکلده بربیه‌س کبی‌در . محاوره‌ایدر .

[١] صوك زمانلرده تعقیب ایتدکاری خط وحرکتدن دولایی اعتراضلره اوغرایان بو مکتب منسوبیندن و «ثروت‌فنون ادبیاتی مناقشه ایدیلیرکن‌خطر ایتمك لازم کلیرکه بر الك آغیر استبداد آلتنده أزلمش برنسل أدبی‌یر . » دیین جناب شهاب‌الدین بك « برم‌سلطنت مطلقه سنه‌لرنده‌کی فعالیت قلمیه‌منزه ضمنی برمجاهده دیله‌بیلیر . اوزمانکی یازیلرمی کوزلرینی ، کمالکی والحاصل کوزه‌للکك بربویوك قسمی تحکم‌جراحیری أله براقش برر مفلوك عاری‌در . باشدن باشه مملکتی یقان برقوتك تأثیر وشئامتندن اومفلوك عاریلر سایه‌سنده ادبیاتمزی بر درجه‌یه قدر مصون طوتمه موفق اولدق » صورتنده پك حقلی اولارق ادعالرینی ایضاح ومدافعه ایدر .

اوراقدر . مملكت بر كلستانه دونسه وياخود وطنك باشنه تورلو، تورلو
فلاكتلر كلسه او ينه شاشمار ؛ دار حدودى ايچنده دائما بيلديكى
اوقور. بوملك ايچوندركه ... ديى بردوقله معين دويغولر ، معين برلسان
وورن وقافيه‌لر ايچنده عادتا اويوشدورولمشلردر [۱] حالبوكه ثروت
فنون ادبياتنده بو مسطره وارميدى ؟ مقايسه ايديليرسه بارز فرقلر
درحال كوزه چارپار . اوراده وطنى دويغولر ، عشق هيجانلر ايضاح
ايدلمشلردر. بز داها اولجه نامق كمالك وطنى شعرلرنده ، تورك ملتنك
حس مليسى يوكسه‌لك اراده قدرتى اوقويورز . توفيق فكرتك
شعرلرنده‌ده ظلمه ، جهله قارشى عصيان ومقاومت آرزولرى طاييورز.
ونهايت بوصورتله معنوى عدالرمزدن الك اهميتليسى ادبى غدامزىده
تأمين ايديورز .

شيمدى ادبيات ساحه‌سى برچولى آكديريور . بوكوملك شاعرلرينك
برچوغى ديكله‌ييكز ؛ هپ عينى ترانه ... يعنى وطنى حسلردن ، ملى
دويغولردن اوزاق بر عشق ادبياتنك موجوديتى سزه‌رسكز . بو
شعرلرده خسته برروح ايكلتيسى واردر . مصراعلر اوزرنده برعاشق

[۱] ۱۹۲۷ ده تورك اوجاقلرى قورولتايه حرث هيئتمه تقديم ايديلن
راپورده اسكى ادبيات حقنده شو ملاحظه يورونيليور ... « اسكى ادبياتك
كريلكى ، شكللرينك اوقدر ثابت ومحدود قالماسى ، شعر ونثر ايله انلرينك
بريرينه بوتون ، بوتون ياباجى اولماسندن ايلرى كليوردى . شعرده قوللانيلان
كلمه‌لردن بر چوغى نثرادبياتنده كتابتده قوللانلماز ، نثرده قوللانيلانلر شعرى
افاده‌يه كيره‌مزلردى . بو صيقى ايچنده ادبى لسانك حياته انطباقنه ياخود
باشقه برتعبيرله، اصل باشابان فكر وواقعه‌لرله برلشمه‌سنه امكان يوقدى ... »

كرم بدبختيسى چالقانير دورور . استانبول دارالفنونده تورك ادبياتى تاريخى مدرسى كوپرولو زاده فؤادبك برمقالەسندە بو آجيلقلره تماس ايدر . « مشئوم متاركه دورەسنده مملكت مسئوليلرك قورقوبع وظالم اسارتى آلتنده ايكاركن ادبى مجموعەلرده ستون ، ستون (سعدآباد) شرقيلرى نشر اولنوردى . بوكون حر ومستقل ياشاديغمز طوپراقلر اوستنده يكى برحيات ياراتمق ايستەديكمز براناده ، شعرلرمز (بدبين) وتماميله (مرضى) بر روح ايله مملول . . . حياته بوقدر علاقەسى كسمش بودرجه فردى وحودبين برماهيت آلمش بر ادبيات ساحته ومرضى دكلدرده نەدر ؟ . » فؤادبكك شوجملەلرى حقيقتى نه كوزەل تصوير ايدر . حداً بوكونكى ادبياتمز چوق آقصاق وديكللى بربولده ، عيى برمانده بوررويەميەجك بر حالده بوليبور . . . بومانەلرى برطرف ايتەلي‌بر . فقط بو مملوليت يالكز نظم شكللرنده موجود دكلدر ؛ نثرده عيى فنا مطرەيى عرض ايدر . صوك زمانلرده (ملى رومان) ديه صوكرەدن يتيشمه برچوق محررك چيقارديغى اثرلر ، ملى حياتى تصوير ايتمز ويه سويليەبيليرز كه موضوع هپسنده كوچوك تحوللر وفرقلر مستثنا همان ، همان عيى‌در . بو محررلردن بر چوغى هيچ برادبى قيمت عرض ايتمەين سورده رومانلرنده ، حياتك اك كيرلى وأك آنتريقەلى صحيفەلرينى تصوير ايتمك جهتنه كيتمشلردر . او بوتماماليدر كه حيات بو باياغى أثرلرده تصوير ايدلديكى قدر هيچ بر زمان آجى واو قدر ايكرنج دكلدر و بو كى كتابلر عائەلرمزك حريمەده صوقولماملیدر . بو كى اثرلرك احلاق اوزرينه ياپابيلەجكى تأثيراتى تقدير ايدن عائله رئيسلرى شبهەسز بو طررده حركت ايدرلر . . .

رومان ساحه‌سنده ملی حیاتی تصویر ایدن اثرلرك آنجق پارمقله صاییله‌بیله‌جك عددینه مالكز... تیاترو اثرلرینه كلنجه... یكی حیاتك مختلف صفحه‌لرینی جانلاندیراجق پیه‌سلره، یعنی مفكوره اثرلرینه هیچ تصادف ایده‌میورز. تیاترومزده عینی حال پریشانیده. فرانسزلرك فحش وزنا پیه‌سلرینی آداپته و وضع صحنه ایتمكله مشغولز. موضوعلر مطرد، عائله كچیمسزلكلرینی، باباغی معاشقه‌لری وقاری قوجالخانلرینی تصویر ایدر. بو فحش وزنا پیه‌سلرینك فنالقلرندن بحث ایدن شاعر اعظم عبدالحق حامد بك، آوروپاده بوكی تماشا اثرلرینك خلق طبقه‌لری اوزرنده هیچ بر تأثیر یاپمادیغنی... چونكه خلقك كافی درجه‌ده تنور ایتمش بولندیغنی، اونلرك آنجق بوكی اثرلر قارشیسنده كولوب كچدكلرینی، بزده ایسه بوكی تماشا اثرلرینك خلقمزه عادتا اخلاقسزلق درسلری ویردیكی ... زیرا خلقمزك كافی درجه‌ده تنور ایتمش بولنمادیغنی سویله‌یرك آرتق ملی حیاتی تصویر ایده‌جك ومفكوره‌مك طادینی خلقمزه طاتدیره‌جق، تماشا اثرلرینه محتاج بولندیغمزی كنج نسله بیان ایدرز. شاعر اعظمك شو مطالعه‌سی چوق دوغرودر. فی الحقیقه تماشا اثرلرمزیده اصلاح ایتمك مجبوریتنده‌یز. بو ساحه‌ده‌ده انقلابك ایده‌آللرینی تصویر ایده‌بیله‌جك اثرلره محتاجز ...

*
* *

صوك زمانلرده مودا حالنی آلان غزته ومجموعه ادبیاتنه باقكز. بو بر ماجرا و دهشت ادبیاتیدر. هر تورلو غیر اخلاقی موضوعلر چوق بویوك مبالغه‌لرله فردی منفعتلر ایچون خلقه نشر وتعمیم ایدیلیور بورادده ملی دویغولردن اثر یوقدر. آك شنیع وتویلر اوربرتیجی

حیدودلق وقعه‌لرینی برر قهرمانلق دستانی کبی خلقه کندی جبلرینی دولدورمق ایچون صاتان بو بدبختلره آچیامق ممکن دکلدر . فقط بو غیر موافق حرکتلرلده آرتق اوکی آلنمالیدر. جاهل طبقه‌ده قوۀ معنویه‌لر اوزرینه چوق فنا تأثیرلر یاپاجغی آشکار بولنان بو ماجرا ودهشت ادبیاتی واونلرك ورقپاره‌لرینی اورتادن‌قالدیرمالی‌یز وبوعینی زمانده تورك انقلابنك، طبیعی روشنی تعقیب ایتمه‌سی ایچون اجراسی لازمکله‌جك برحرکتدر .

*
* *

فقط چوق شایان ممنونیتدرکه صوك‌زمانلرده ملی ادبیاتك یواش ، یواش تشکل ایتمکه باشلادیغنی کوریبورز. برچوق کنج فقط آتشلی وحساس‌شاعرلریمز کوزه‌ل شعرلریله‌خلق‌حیاتی تصویره قویولمشلردر. استقبال بو کنج وایده‌آلیست شـاعرلرینی الینده ســلاملایاجقدر . ادبیاتده انقلابك تأثیریله باشلایان بو ملی جریان پك یاقین بر زمانده موجودیتنی اظهار ایده‌جکدر . آرتق تورك جامعه‌سنده ، عرب وعجم حرثلری حاکم اولمادیغی و اولامایاجغی ایچون ملی ادبیات هم یاقین بر زمانده ابی بر منظره‌ده عرض ایده‌جکدر . اســاساً شعرلر خلق روحندن بوکسه‌لن دویغولرله ایشله‌ندیکی زمان برقیمت‌افاده ایدرویکی تورك‌ادبیاتی‌ده قیمتلی‌اولمق ایچون وارلغی‌خلق روحندن آلاجقدر . اونك حیاتی ، ایده‌آللرینی، حسیاتی ترنم ایده‌جکدر. یاقین برماضیده کندیسنی الی‌الابد قره طوپراقلره تودیع ایتدیکمز استاد سـلیمان نظیف ، طبق‌مشهور روما خطیبی ووطن باباسی چیچه‌رون کبی « فراق عراق» ده روحنك سویمك بیلمه‌ین آتشیله‌وطنه لایموت خطابه‌لرینی

اوقودی. اوده وطن دویغوسی تاریخك قید ایتدیکی اك عزیز و بویوك وطنپرورلرده بولنان وطن محبتی قدر قویدی ... او ، بوتون حیاتجه نامق کالدن صوکره وطن ایچون یالکز وطن ایچون یاشادی واونك اثلرینه اعجازکار قدرتیله بوتون اثرلرنده اشتراك ایتدی. ادیب سلیمان نظیفدن صوکره طاسیدیغمز ملی شاعرلر... محمدامین بکله محمدعاکف چوق سهویلن شعرلرنده یالکز تورك ملی حیاتی تصویر ایتدیلر ... عاکفك شعرلرینك بك چوغنده بز ، اسکی تورك حیاتی ، تورك تلقیلرینی ووطنپرورلکی اوقویورز. تاریخ ادبیاتمز بوفداکارشاعرلریمزه الیالأبد مدیون شکران قالاجقدر . فقط برآز اولده قیدایتدیکمز وجهله استقبالك سلیمان نظیفلریله محمد عاکفلری ومحمد امینلریده یتیشمکدهدر . اونلرده تورك ملتنك هیجانلرینی و وارلغنی افاده ایدهجك شعرلر یاراتمقدهدرلر ... صوکره ، بوکون قطعی برحقیقت حالنه کلمشدرکه ملی وارلغی اوقشایان شعرلر خلق طبقهلرینه بویوك تأثیرلریاپمشلردر. ماضیده مشترك مفاخره عائدخاطرهلری ، قهرمانلقلری ترنم ایدن داستانلر بویوك برملیحسله ، قلبلردن قلبلره نفوذ ایدهرك اونلره عینیزمانده مشترك سعادتی ، مشترك استقبال وجههسنی تعیین ایدر . باقیکز یونانلیلرك ایلیاداسنه... واودیسهسنه... باقکز آلمانلرك نیبهلونغهسنه ... اونی اوقویان هر آلمان ملی برحسله غیر اختیاری بر وجد واستغراق ایچنده قالیر. اژدرها قهرمانی « زیغفرید » بوخالص آلمان چوجوغنك منقبهسی بوداستانده چالقالاندیغی قدر، خلق روحندهده لایموت برصورتده یاشار ... حتی نیبهلونغن دستانی اوقودیغمزده بزتورکلریله متحسس اولورز. چونکهاوراده مشهورتورك بویوکلرندن

(آتيلا) نك روما اوكنده اوردوكاه قورديغى ، بويوك موفقيتلر قازانديغى آكلاتيلير. شو حالده خلق ادبياتنك بر نمونه‌سى ملى داستانلرك عينى جامعه‌يه نه‌قدر بويوك وبارز تأثيرلر اجرا ايتديكنى حقشناسانه تسليم ايتمه‌مز ايجاب ايدر. بوداستانلر اساطيرى وياحقيقى قهرمانلر طرفندن ياراديلمش دكلدرلر. بوداستانلرى آنجق و آنجق عينى عرقدن كلن، عينى لسانى قونوشان والحاصل عينى حرث موجوديتى ايچنده ياشايان بر جامعه بر خلق كتله‌سى ياپمشدر و بودستانلر عينى زمانده شعورى برماهيتده اولمايارق خلق روحندن نبعان ايتمشدر . يعنى يالكز آغيزدن آغيزه دولاشمق ونقل ايدلمك صورتيله كنديسنه حاصل اولمشدر . مع التأسف بز توركلرك تدوين ايدلمش ، تام معناسيله ظاهره اخراج ايدلمش ملى برداستانمز يوقدر . كرچه خلق لساننده ، ملى قهرمانلره عائد خاطره‌لر موجوددر . فقط بونلر برآز اول سويله‌ديكمز وجهله طوپلانمامشدر. حالبوكه تورك ملتى قدر مفاخرى بولنان ملتلر اندردر . صانكه طبيعت ، تورك ملتنك آغوشنه عددلرى پك چوقلره واران قهرمانلرى هديه ايتمشدر . بيلمه‌لى‌يزكه ادبياتمزك همان، همان بر دونوم نقطه‌سنده بولنيورز . داها شيمديدن اساسلى قرارلر آلمق مجبوريتنده‌يز . بزده ديكر مدنى ملتلر كبى حركت ايده‌جكز وماضى‌يه عائد مشترك مفاخرى، ملى قهرمانلرك منقبه‌لرينى افاده ايدن دستانلرمزى ظاهره اخراج ايده‌جكز [١] بوخصوصده‌كى جهديمز عينى زمانده بزه، خلق ادبياتنه

[١] تورك اوجاقلرى (حرث هيئتى) شايان تقدير بر حركتله بوغايه‌يى تأمينه دوغرو يورومكده‌در . ١٩٢٧ قورولتاينه عرض ايديلن راپورده اوغوز منقبه‌سنك ، اورخون ويكيسى كتابه‌لرينك نشر ايدله‌جكى بيلديرلمكده‌در راپورده عيناً شويله ذيلمكده‌در :

ویرلسی لازمکلن اهمیتی‌ده تعیین ایده‌جکدر . بو اوعورده یورولمادن چالیشمالی‌یز وچالیشاجغزده ... خلق طبقه‌لرینی یعنی کتله‌لرینی مشترك غایه‌لر اوغرنده سوق واداره ایچون ، اونلره ملی ایده‌آللری تلقین ایده‌بیلمك ایچون بهمه‌حال خلق روحندن دوغان ملی بر دستانی میدانه چیقارمقلغمز لازمدر . اوحالده خلق ادبیاتنه چوق بیوك بر اهمیت ویره‌جکز ویکی ادبیاتمزك تملی بواساس اولاجقدر . بونك ایچونده تورك میتولوژیسنی وخلقیاتنی تدقیق ایتمکلکمز لازمکله‌جکدر .

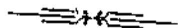
*
* *

انقلابله برابر حصولنی چوق آرزو ایتدیکمز ادبیات ایچون دوغمادی دیورز ، بومسئله‌یی‌ده حل ایتمك لازمدر . انقلابلر ملتلرك یاشامق ایچون صرف ایتدکلری جهدلرندن دوغار . بودورلر ملی اراده‌نك اك بیوك عزم‌وشدتیله حکمران اولدیغی‌زمانلردر وهر کس بواراده‌نك شدت وتأثیری آلتنده‌در . بویله زمانلرده صنعتکارلرك ابداع قابلیتلری ، مخیله‌لری‌ده طبیعیدرکه برمدت حرکت ایده‌مز ؛ اونلرده عینی صارصینتی‌دن متأثردرلر . فرانسز ادبیاتنده بویله اولمشدر

« اوغوز منقبه‌سی ـ (رادلوف)ك باصدیردیغی نسخه ایله پارسده متوفی (شه‌فر) ك کتابلری آراسنده بولنان نسخه‌نك ویانه دارالفنونی معلملرندن (قره‌لیج) نزدنده‌کی نسخه‌نك کثیرتیلمسنه تشبث ایدلمشدر . منقبه‌یی حرت کاتب عمومیسی ، اویغورجه یازیدن تورکجه‌یه نقل ایتمشدر . دیکر نسخه‌لرك جلبندن صوکره هپ مقابله ایدیله‌رك کرك متن ، کرك تورکجه مقابلی برآراده باصدیریله‌جقدر .

اورخون ، یکیسی کتابه‌لری ـ بونلرك اك مکمل متنلری روس آقادمیسی طرفندن دورت جلدلك بر اثر حالنده نشر ایدلدیکندن موسقووا سفیری زکائی بك افندی‌یه مراجعت ایدلمشدر . »

واقلابدن بر چوق زمان صوكره‌دركه خواص ادبیاتی بولنان «تراژه‌دی» ترك ایدیله‌رك یرینه عوام ادبیاتی بولنان «رومان» تأسس ایتمشدر. ملی مجادله‌مزده‌ده بوتون بر جهان خصومته قارشی دوردق. چوق بویوك خارقه‌لر وفداكارلقلر یاراتدق. بوعلوی حركتلرك شعرلرینی البته‌كه ترنم ایده‌جكز، فقط انقلابمز هنوز ختامه ایرمه‌مشدر. ایده‌آللرمزك پیشنده قوشمقده بردوامز. شاعر خیالی‌نك بر مصراعی بوكونكی حالمزه نه قدر كوزه‌ل توافق ایدر. «اوماهیلركه دریا ایچره‌در، دریایی بیلمزلر.» بزده اویله بردریا ایچنده‌یزكه اودریایی هنوز بیلمه‌یورز فقط البته بركون ساحله قاووشاجق واودریانك وسعتنه عطف نظر ایتدكدن صوكره اونك عظمتنی آكلایاجغز...
شیمدی تورك انقلابنك شعرلری، ملی روحك متین محفظه‌سنده صاقلیدر وبركون كله‌جك بوروحدن ملی ادبیات غداسنی تأمین ایده‌جكدر. ذاتاً بوخصوصده حركتلرده باشلامشدر. یوقاریده سویله‌دیكمز كبی آمادولونك شیمدی‌یه قدر بك آز ایشله‌نمش خراب ومتروك براقلمش موضوعلرینی ایشله‌مك مراقی آرتمشدر. وبوحركتلر انقلاب ادبیاتنك یاقین بر زمانده تأسس ایده‌جكنی مژده‌له‌مكده‌در. ایشته بوباكر موضوعلره ویریله‌جك اهمیت عینی زمانده خلق ادبیاتنك تدوینیله برلكده انقلاب ادبیاتی‌ده تأسیس ایده‌جكدر. وامین اولابیلیرزكه خلق دویغولری منور محیطلره تماميله نفوذ ایتمكله باشلامشدر. نیكبین اولالم، انقلابك یوكسك ایده‌آللریله ملی وارلغی ترنم ایده‌جك ادبیات، یارین بوتون حشمتیله دوغاجق وملی غرورمزی اوقشادیغی قدر قلبلرمزی ووجدانلریمزی‌ده تسخیر ایده‌جكدر.

اقتصادی انقلاب ...

تورك اقتصادياتنده انقلابدن بحث ايتمك ديمك ابتداء اقتصادی حركتلری تدقيق ايتمك ديمكدر . بناءً عليه بزده بو حركتلری تدقيق ايده‌لم . منقرض عثمانلی ايمپراطورلغنده دولت ماكينه‌سنده موجود بوزوقلق قدر اقتصادی عالمده‌ده بر انتظامسزلق بر قاريشقلق حكم سوريبوردی . اخراجاته مقابل ادخالات پك چوقدی ؛ متمادی حربلرك بر نتيجه‌سی اولان موازنه‌سزلك پك طبيعيدركه بو خصوصده بللی باشلی بر عامل اولبوردی . اقتصادی استقلال تأمين ايديله‌مه‌مشدی . حالبوكه جمهوريت حكومتنك آنا غايه‌لريدن الك مهمی ، سياسی استقلالی ظفرلری بازو قوتيله قازاندقدن صوكره اقتصادی استقلالی‌ده بو ساحه‌ده صرف ايديله‌جك غيرتلرله تأمين ايتمك اولاجقدی [١]

---

[١] غازی پاشا ازمير اقتصاد قونغره‌سنده اقتصادی انقلابك ضرورتندن بحث ايدرلركن « افنديلر ، تاريخ ملتلرك اعتلا وانحطاطی اساسنی آرارکن بر چوق سياسی ، عسكری ، اجتماعی سببلر بولمده وصايمقده‌در . شبهه يوقكه بوتون بو سببلر حادثات اجتماعيه‌ده مؤثردرلر . فقط بر ملتك دوغرودن دوغرويه حياتيله ، اعتلاسيله ، انحطاطيله علاقه‌دار ومناسبتدار اولان ، ملتك اقتصاديدر . تاريخك وتجربه‌نك تثبيت ايتديكی بو حقيقت ملی حياتمزده وملی تاريخمزده تماماً متجلی‌در ، حقيقةً تورك تاريخنی تدقيق اولونورسه بوتون اعتلا وانحطاط اساسنك بر اقتصاد مسئله‌سندن باشقه بر شی اولمادیغی آكلاشيلير .

اقتصادی موفقیتی تأمین چوق أهمیتلیدر. ثروت ملیه نك أیی بر اقتصادی محیط ایچنده تزایدی مملکتده طبیعیدر که عمران ورفاهی آرتیراجقدر. ایشته بو سببله‌در که یکی تورکیه وار قوتیله اقتصادیات عالمنده دیگر مدنی دولتلر کبی چالیشیور و بو چالیشمه‌سنده شبهه‌سز بویوك موفقیتلر تأمین ایده‌جکدر. مملکتك اقتصادی منظره‌سنه باقالم، فیضلی بر دوره‌نك موجودیتنی کوره‌جکز. آرتق اسکیدن اولدیغی کبی ثروتی عملمانده براقمق موضوع بحث اولمایور؛ ثروتك ثروت کتیره‌جکنه بویوك بر قناعت حاصل اولدیغی ایچون، اقتصادی انتباه حرکتلری موجودیتنی سزدیریور. بو حرکتلر تورکیه جمهوریتنده فیضلی بر دوره‌نك آچلدیغنی تبشیر ایدییور. عثمانلی دولتنده دولت بودجه‌سی عظیم بر آچیقلق ایله قاپانیردی حالبوکه تورکیه جمهوریتنك ملی اقتصادیاتی قورتاریر حرکتلریله بو عظیم فرق قالمامشدر أمین اولا بیلیرز که یاقین بر آتیده بو فرق هیچ قالمایاجقدر حتی بو سنه‌نك بودجه‌سی‌ده بو صورتله ترتیب ایدلمشدر. بو فرقك قالمامسی، بودجه‌نك متوازن بر حالده بولنماسی بویوك بر موفقیت اولمقله برابر بوندن صوکره مصارفاته مقابل وارداتك آرتمسی‌ده دولت اقتصادیاتنده بویوك بر انقلاب یاپاجقدر. شبهه‌سزدر که ایلری‌ده مملکتك انکشاف اقتصادیسی نتیجه‌سنده اخراجاتك ادخالاته نظراً آرتمه‌سی بو نتیجه‌یی تأمینده اك مهم بر سائق اولاجقدر.

افندیلر، تاریخمزی دولدوران بوجه موفقیتلر، ظفرلر ویا مغلوبیتلر واضمحلال وفلاکتلر، بونلرك کافه‌سی وقوعه کلدکلری دورلرده‌کی احوال اقتصادیه‌ منزله مناسبتدار وعلاقه‌داردر. یکی تورکیامزی لایق اولدیغی مرتبه‌یه ایصال ایده‌بیلمك ایچون بهمه‌حال اقتصادیاتمزه برنجی درجه‌ده اهمیت ویرمك مجبوریتنده‌یز.» بویورمشلردی.

صوك زمانلرك اقتصادی شئونه باقالم : شیمدی‌یه قدر آوروپا ایله تماسدن محترز قالان تجارمزك بو عالمله فضله صورتده تماس ایتمك ایسته‌دكلرینی وایتدكلرینی آكلارز . شوراسنی اونوتمایالیم كه مملكتمز طبیعتجه چوق زنكیندر . ولایات غربیه‌مزده یتیشن اوزوم وانجیرلرك اشتری جهان پیاسه‌لرنده پك نادر بولنور . قره‌دكز سواحلمزك اخراجات قدرتی فضله‌در. مملكتمزك برچوق طرفلرنده ایشله‌تمه‌دیكمز قیمتلی معدنلریمز موجوددر . آطنه و حوالیسی أیی جنس پاموق یتیشدیرمكده‌در حوضه‌لرمزدن چیقان كورلر احتیاجلرمزی بلغاً مابلغ تطمین ایده‌بیلیر برماهیتده... بونلردن ماعدا داها نیجه اخراجات اشیامز موجوددر. اوحالده طبیعتك لطفلرندن نیچون استفاده ایتمه‌یه‌لم. چوق شایان شكراندر كه بزده‌ده ، بزم سرمایه‌دار صنفمزده‌ده مملكتك حقیقی ثروتلریله یاقیندن علاقه‌دار قناعتلر تبلر ایتمكه باشلامشدر وبو موسیلرك سوق و اداره ایتمكه باشلادیغی غیرتلر انتباه اقتصادی حركتلرینی تشكیل ایدییور . بز بو «اقتصادی اویانما» حركتلرندن بحث ایده‌جكز .

ملی باقاجیلق — بزده ملی بانقاجیلق یاقین زمانلره قدر ، بالخاصه انقلابمزك تأسسی آنلرینه قدر اولكون بر حالده ایدی . مملكتده یرلشمش بانقالردن پك چوغی اجنبی سرمایه‌سیله تأسس ایتمش بانقالر اولوب تورك مملكتنده اجنبی منفعتلر تأمین ایدییورلردی. فقط معظم انقلابمزك فیضلی تأثیرلری اقتصادیات ساحه‌سنده‌ده كندیسنی كوسترنجه ملی باقاجیلقده تأسسه باشلادی . ایش بانقاسی ، صنایع ومعادن بانقاسی ، املاك وایتام بانقاسی بوخصوصده اقتصادیاتمزی قورویاجق

ملى بانقه‌لرده‌درلر ، تورك سرمایه‌سیله تأسس ایتمشلردر عینی زمانده بوبانقالرمز متمادی بر انکشاف حالنده‌درلر . بونلردن ایش بانقاسی ابتدای تشکلنده بر میلیون لیرا ایله ایشه باشلامش و بوکون ملی سرمایه‌یه قارشی حاصل اولان محبت اوزرینه انکشاف ایده‌رك سرمایه‌سنی ایکی میلیون لیرایه تزییده موفق اولمشدر . صنایع ومعادن بانقاسنه کلنجه ؛ بو بانقاده ابتدای تأسسندن بری بویوك بر انکشاف قدرتی عرض ایتمشدر . ملی فابریقالری تحت اداره‌سنه آلان بوبانقامز آز زمانده چوق فعالیت کوسترمشدر . یاقین برزمانده بوبانقامزده مملکته بویوك خدمتلر یاپاجقدر .

أملاك بانقه‌سنك بو قدر مشکور خدمتلر کوره‌جکی‌ده زمان قید ایده‌جکدر . مملکتده ملی بانقه‌جیلق فعالیتلرینك آرتماسنك بویوك بر اهمیتی واردر وملی بانقه‌لرمزك بو فعالیتلری ، اقتصادی موازنه‌مزی تأمینده بویوك برعامل اولاجقدر [١] .

شرکتلر وفابریقالر تأسیسی اوغرنده تهالك ـ شرکتلر وفابریقالر تأسیسی اوغرنده‌کی عمومی تهالکك هیچ شبهه یوقدرکه ملی اقتصاد نقطهٔ نظرندن بویوك برقیمتی واردر . بوکون مملکتمزده ممنونیتله مشاهده ایدییوررکه أك ایی شرکت شکلی بولنان آنونیم شرکتلرك تشکیلی

[١] صوك زمانلرده بوملی بانقالرمزك عددی آرتمشدر . أزجمله مرکزی دکیرلیده یوزبیك لیرا سرمایه ایله دکیرلی اقتصاد بانقه‌سی ، (٥٠,٠٠٠) سرمایه ایله قوجه ایلی حاقی بانقاسی ، شرقی قره آغاجده (١٠٠٠٠٠ لیرا) سرمایه ایله قره آغاج بانقاسی (٣٠٠٠٠ لیرا) ایله ارکوب زراع وتجارت بانقاسی (١٠٠٠٠٠ لیرا) سرمایه ایله مرسین ـ طرسوس قورتولوش بانقاسی تشکل ایتمشلر ویا ایتمك اوزره بولونمشلردر .

سرعتله تعمیم ایدییور . سرمایه‌سی اسهامه منقسم بو شرکتلرك ایسه نه قدر بویوك ایشلر یاپدیغی ویاپابیله‌جکی پك آشکاردر . علی‌العاده فردی سرمایه‌لر بویوك ایشلری باشارامازلر وباشارامادقلری بوایشلرده برتساندده یاپازمالرسه حرکتسزلکه محکوم اولورلر . حالبوکه مملکت اقتصادی نقطهٔ نظرمدن سرمایه‌لری حرکتسزلکه محکوم ایتمك بویوك برتهلکه‌در. سرمایه‌سی اسهامه منقسم شرکتلر بویوك سرمایه‌لره مالك بولندقلری جهتله ، هرهانکی براقتصادی جهدلرنده موفقیته نائل اولورلر. بزده‌ده صوك زمانلرده ملی آنونیم شرکتلرینك عدداً آرتماسی اقتصادیاتمز اوزرینه حسن تأثیر اجرا ایتمکده‌در . مملکتده اویانان یکی بر شرکتجیلك شکلی‌ده قوئوپه‌راتیف شرکت شکلی‌در وخلقی تساندده دعوت ایدن بو نوع شرکتلرك‌ده اهمیتلری بویوکدر . عینی زمانده قوئوپه‌راتیفجیلکك مملکتمز ایچون نه‌قدر بویوك فائده‌لر یاراتاجغنه شبهه یوقدر. بالخاصه مملکتمز کبی واسع زراعت ئولکه‌لری بولنان مملکتلرده قوئوپه‌راتیزملك اڭ زیاده چیفتجیلر بیننده تأسسی چوق شایان تمنیدر. بزمده چیفتجیلرمز بیننده قوئوپه‌راتیفجیلك باشلامالیدر. بوندن صوکره نوح زمانندن قالمه اسکی سیستمه‌مده‌کی زراعت آلتلریله زراعت یاپامایاجغز فنك اڭ صوك ترقیاتیله تکامل ایتدیردیکی ما کنه‌لری بزده قوللاناجغز وبوصورتله استحصالاتمزی تزیید ایتمش بوله‌جغز. فقط چیفتجیلرمزك برچوقلرینك سرمایه‌لری بوکا مساعدمیدر؟ شبهه‌سز که مساعددکلدر؛ اوحالده بزه بونلری تأمین ایده‌جك وزراعتك بزده‌ده ترقیسنه بوسبیله اڭ مساعد زمینی حاضرلایاجق تساندجیلك اولاجق وعصری زراعت بوصورتله تأسس ایتمش بولناجقدر. (ئه‌دمون دمولەن) « جهان صباتله

فتح اولنور » دييور . بوسوزده خطا يوقدر ؛ فقط صبانك ناصل بر صبان اولديغنى آراشديرمق لازمدر . عجبا بو صبان بزم بيلديكمزيعنى يك ابتدائى دورلردن قالما وبراوكوزك چكديكى صيريغه باغلى بر دمير پارچاسندن عبارتدر ؟ يوقسه عصرى صبانميدر . شبهه‌سزكه نه‌دمون دومولەن بو سوزنده عصرى صبانى قصد ايتمشدر . فيزيوقراتجه‌سنه سويله‌ن بو جمله زراعتك اقتصادى قدرتنى افاده ايدر . مملكتمزده اسكى‌يى ترك ايده‌رك يكى‌يى قبول ايدركن ، بوتون بو جهتلرى كوز اوكندن اوزاق طوتمامقده‌در . فقط قوئوپه‌راتيفجيلكك ساده چيفتچيلر بيننده تأسس ايتمه‌سى كافى دكلدر . عينى زمانده بوتون ديكر مستحصل صنفلرده‌ده وجودى لازمدر وبنه ممنونيتله قيد ايتملى‌يزكه مستحصل صنفلرمزده بو خصوصى تأمينه دائر حركتلر باش كوسترمشدر . عينى زمانده قوئوپه‌راتيفجيلكك اخلاق اوزرينه بويوك تأثيرى بولنه‌جقدر . (نه‌قله‌قتيك) اقتطاعجى مكتبك بو أك بللى باشلى شعبه‌سنك اخلاق اوزرنده‌كى ايى تأثيراتى ايسه تساندجيلك دويغولرينى نشر ايتديكى جهتله ، خلقى يكديكرينه ياردمه وبوصورتله مشترك مساعيلرله مشترك سعادتلرك تأمينه خدمت ايتمه‌سنده‌در؛ فقط اعتراف ايتمه‌ليدركه قوئوپه‌راتيزم حركتى بزده آوروپاجيلك قدر هنوز تبلر ايده‌مه‌مشدر .

فابريقالر تأسيسى اوغرنده‌ده بر فعاليت واردر . وبو حركتك ايلك فعلى أثرلرى وأك اهميتليلرى آلپوللى وعشاق شكر فابريقالريله قيصرى طياره وموتور و اسكيشهرده تأسيسنه باشلانيلان راديو ـ الكتريق وديكر منسوجات فابريقالريدر . بونلردن ايلك ايكى شكر فابريقاسنك بزده زراعى صنايعك ايلك آبده‌سى اولدقلرندن مملكت اقتصادياتنه

بویوك خدمتلری دوقوناجقدر . چونکه خارجدن ادخال ایدیلن شکردن داخلده اعمال ایتدیکمز مقدارینی تنزیل ایده‌جکز وبوصورتله قازاناجغمز بیکلرجه لیرا ایله ، آنا وطن خارجنه ، هیچ دکل ایسه ثروتمزك برقسمنك چیقمه‌سنی منع ایده‌بیلدیکمز مقداریله داها برچوق شکر فابریقالری تأسیس ایده‌بیله‌جکز . قیصری طیاره وموتور فابریقاسنه کلنجه ... طیاره جمعیتی آوروپایه آووج دولوسی پاره ویره‌رك طیاره صاتین آلمقدنسه طیاره وموطورینی کندیمز اعمال ایده‌بیلمکلکمز اساسنی بو صورتله موقع تطبیقه وضع ایتدیکندن دولایی بو یولده وطنی برخدمت یاپمقله برابر اقتصادی بر وظیفه‌ده یاپمشدر . انشاسنه باشلانیلان رادیو ـ الکتریق فابریقاسی‌ده بزه بو خصوصده لازمکلن شیلری تأمین ایده‌جکدر. وطنده بواقتصادی وفیضلی دوره‌یی کوردکجه انسانك کوکسی قاباریبور . هیچ شبهه ایدلمه‌سین که یاقین بر زمانده تورکیه‌ده ، اك مدنی وصنعتکار دولتلر میانه کیره‌جکدر. بوندن ماعدا بعض ملی منسوجات فابریقالرمزك‌ده تام صورتده اصلاحیله خلقمزك بوقاشلردن البسه کیمه‌لری تأمین ایدیلنجه ، اقتصادیات عالمنده بویوك برظفر داهاقازانمش اولاجغز .

تجارت بحریه‌نك ساحللریمزده کیلرمزه تودیعی ـ نقل واسطه‌لرمزدن وعملکتمزك اك اهمیتلی دمیریوللرندن آنا ـ ولو بغداد خطی‌ده مللیلشدیردکدن صوکره تورك واپور جیلغنك‌ده استقبالی دوشونمك بویوك بر وظیفه ایدی . اساساً ملی واپورجیلغمز تشکل آنلرنده ایدی. حالبوکه ساحللریمز بیننده سیروسفری اجنبی باندیرالری طاشییان واپورلر تأمین ایدیبورلردی. لوزان مذاکراتی اثناسنده بك حقلی اولارق ساحللریمزده کندی

مایدیرامزی طاشییان واپورلرك سیروسفرایده‌بیله جکلرینی قبول ایتدیردك.
بوصورتله وطن ساحللرنده نقلیه‌جیلکی مللیلشدیرمش بولنیورز. حالبوکه
نقلیه‌جیلکك ایسه نقلیه‌جیلك نه‌قدر بویوك براهمیتی حائزدر. تداولده
اقتصادیاتده اهمیتی پك زیاده‌در. چونکه انسان فعالیتلرینك مختلف شعبه‌لری
آراسنده متوسطلق ایشنی نقلیه‌جیلك کورور. فابریقه‌لر محتاج اولدقلری
مواد استدائیه‌یی، نقلیه‌جیلك سایه‌سنده آلده ایتدکلری کبی زراعت
ومعدنجیلك محصولاتی‌ده نقلیه‌جیلك سایه‌سنده بازارلره سوق ایده‌بیلیر.
نقلیه‌جیلك‌ده حقیقی صورتده تجارته باغلیدر واوندن الهام آلارق اونك
ایلرله‌مه‌سنه خدمت ایدر. کرك مستحصللرك کندی آرالرنده، کرکسه
تجارلر آراسنده مبادله‌نك انکشاف ایده‌بیلمه‌سنك ایلك شرطی نقلیه‌-
جیلکدر وبوندن دولاییدرکه اقتصادی حیات اوزرینه قوتلی بر
تأثیر یاپار. احتیاجلره موافق محصولات ومعمولاتك مقدارینی
آرتیرارق استهلاکه داها منتظم وداها کنیش بر ساحه ترك ایدر.
صوکره نقلیه‌جیلك چارشیلرك حدودلرینی توسیع ایده‌رك تجارتك ایلرله-
مه‌سنه و دنیانك هرطرفندن آلدیغی مواد اوزرینه چالیشان و دنیانك
هرطرفنه معمولاتی کوندره‌ن بویوك فابریقه‌لرك میدانه کلمه‌سنه‌ده
یاردیم ایدر. استحصالی آرتیرارق چارشیلری یکدیکرینه یاقینلاشدیرمق
صورتیله‌ده فیأتلر اوزرینه مؤثر اولور. یعنی فیأتلرك تموجاتنی دار بر
ساحه‌ده براقارق بونلرك بر سویه‌ده قاللرینی تأمین ایده‌بیلیر. شو
ایضاحاتدن‌ده آکلاشیلیورکه نقلیه‌جیلکك اقتصادی حیات اوزرینه
بویوك تأثیرلری واردر. وبونك ایچوندرکه ساحللرمزده سیروسفر
حقنك تورك کمیلرینه توديعی عینی زمانده ملی واپورجیلغمزك انکشافنه‌ده

وسیله اولاجقدر . دکیز نقلیاتنده أك اسکی و رسمی بر مؤسسه‌مز اولان سیر سفائن اداره‌سی بوکون چوق انکشاف ایتمکده‌در . خصوصی واپورجیلغمزده ترقی ایتمکده و کوندن کونه بونلرك‌ده عددلری فضله‌لاشارق مکمل بر ماهیت آلمقده‌در . فقط بوکون ملی واپورجیلغمز مع‌التأسف مطلوب درجه‌ده تکمل ایده‌مدیکی ایچون خارج مملکتره نقلیاتی أجنبی باندیرالری طاشییان واپورلرله یاپمق مجبوریتنده قالییورز . بو خصوصده‌ده چوق زمان کچمیه‌جك داخلده کندیسنه واسع بر انکشاف محیطی تأسیس ایتدیکمز واپورجیلغمزك مطلوب درجه‌ده تکملی ایله ، خارجده‌ده نقلیاتمزی بایراغمزی طاشییان واپورلرله یاپمش بولناجغز وبوچوق شایان تمنیدر. لوزان معاهده‌سنك قابوتاژه (یعنی کوچوك قابوتاژ) عائد احکامی ۱۹۲٦ تموزندن اعتباراً موقع تطبیقه کیرمش بولنیور ...

دولت اقتصادیاتی ـ دولت اقتصادیاتنه کلنجه ، بوکون انحصارلرك وبعض‌وبرکیلرك تمدد ایتدیکی کورولیور. فقط أبی‌دوشونه‌لم که ، مالیه‌مز اصلاحه محتاجدر وخصوصی اقتصادیاتك یاننده برده بوشکلده دولت اقتصادیاتنك تأسیسی بو جهتدن لازم و ضروریدر . کرچه لیبه‌رال مکتب منسوبلری دولتك هرتورلو مداخله‌لرینه معارضدرلر ؛ اونلره کوره آنجق فرد موضوع بحثدر . اقتصادی شعارلری ایسه براقکز یاپسین ، براقکز کچسین در . فقط بو یاپغه وکچمکه براقانك ممکن اولابیلمه‌سی ایچونده مساعد بر محیط لازمدر . بزده او محیطی تأسیس ایده‌لم ، عینی صورتله حرکت ایده‌رز . دولت بودجه‌نی توزین قیلمق و وضعیت مالیه‌مزده بر موازنه حاصل ایتمك ایچون بو طرز

حركتی اختیار ایدییور. اكر بوطرز حركتدن بعضی فردی منفعتلر
خللدار اولیورسه اوبوتمامالیدركه، بوراده فرد دكل جمعیت موضوع
بحثدر وبوكون دولتلرك اقتصادی سیستهمی بوقارده كندیسندن بحث
ایتدیكمز (دولت سوسیالیزمی) در. دولتك بوصورتله حركتی عینی
زمانده ملتمز ایچون فائدهلیدر؛ اقتصادی آهنكی برآنجق بو طرزده
حركتله تأمین ایدهبیلهجكز. ١٩٢٦ سنهسندهكی اقتصادی حیات
بوحقیقتی ایضاح ایتمشدر. بو سنه دولت بودجه سیستهمنده بویوك
انقلابات اولمش ورصین بر نظام مالی تأسیسنه معطوف بولنان بودجه
توزیعی غایهسنه دوغرو بك مهم خطوهلر آتلمشدر.

ملی تجارتك انكشافی ـ یوقاریدهده سویلهمشدك، تجارتمز كوندن
كونه انكشاف ایتمكدهدر. بر بوكورهل حادثهیی چوق بویوك بر
ممنونیتله مشاهده ایدییورز. فقط بوخصوصده چوق احتیاطلی تدابیر
آلمقلغمز لازمدر. مثلا دقت ایتملیدركه ١٩٢٥ سنهسنده بوحال عكسنه
اولمشدر. ١٩٢٥ ده آچیغمزك اهمیتی داها بویوكدر. حالبوكه
١٩٢٤ سنهسنده داها آز آچیق براقمشدق. [١] رقملره كوره ١٩٢٥

[١] ١٩٢٤ سنهسی تجارت بیلانچوسی (٣٥٢,٦ ٠,٠٠٠) لیرادر.
بومك (١٩٣٦٠٠٠) لیرالیق ادخالات (١٥٨٨٦٨٠٠٠) ی اخراجاتدر.
بوسنهنك موازنهسی ٣٤ میلیون قدر برآچیق ویرمشدی. ١٩٢٥ سنهسندهكی
تجارت بیلانچوسی ایسه (٤٣٥,٤٣٣,٠٧٤) لیرا رقمی كوستریوركه بوعددك
٢٤٢,٥ میلیونی ادخالات ١٩٣ میلیونی اخراجاتدر. شو حسابه كوره تجارت
بیلانچوسی ٤٩ میلیون قدر برآچیقلق عرض ایتمكدهدر حالبوكه ١٩٢٦ سنه
سنك آلتی آیلق ادخالات واخراجات یكونلری مقایسه ایدیلیرلرسه ملی تجارتمزك
كیتدكجه انكشاف ایتدیكی كورولور. بوآلتی آیلقمدت ظرفنده ٩٣,٣٨٨,٣٧٩
لیرالق ادخالاته مقابل ٨٤,١٢١,٢٩٨ لیرالق اخراجات یاپلمشدر. بوصورتله

سنه‌سنده خارجدن مملکتمزه ۱٦ میلیون لیرالق بغدای ادخال ایتمشز، مملکتمزکه واسع برزراعت مملکتیدر .

بویله‌اولدیغی حالده خارجدن بغدای ادخال ایتمکلکمز آجیناجق برحال اولدیغی قدرده غریب برحادثه‌در . صوکره ینه بوسنه ظرفنده ۱۱ میلیون لیرالق شکر یه‌مشز ؛ بوراده برمسئله تحدث ایدر . برلی بغدایی یعنی عمومی معناسیله زراعتی حمایه ایتمه‌لی‌یز وحکومت چوق شایان تقدیر برحرکتله بوساحه‌ده‌ده چالیشمقده‌در. ادخالاتمزی تزیید ایدن رقملردن بریسی‌ده پاموقلی منسوجاتدر . حالبوکه مملکتمز عینی زمانده بر موق مملکتی‌در . آطنه وازمیر مزرعه‌لری لایق اولدقلری وجهله‌اصلاح ایدیله‌جك اولورلرسه پك‌چوق عددمالیه پاموق‌استحصال اولنور ؛ فقط نزده دوقوماجیلق‌ده پك کریده‌در . پاموقجیلغی‌اصلاح ایدرکن دوشونه‌جکمز دیکر بر نقطه بو دوقوماجیلغمزی اصلاح اولاجقدر. آوروپا دولتلرندن بعضیلری ازجمله چه‌قوسلوواقیا ایله ایتالیا پاموقلری اولمادیغی حالده صنایع نسجیه‌لرینه چوق بویوك اهمیت ویر- مشلردر . اوحالده بز نیچون اهمیت ویرمیه‌لم‌که عینی زمانده پاموغمزی کندمزده یتیشدیره‌بیلیورز ...

بوقاریده صایدیغمز ثروت منبعلرمزی اصلاح ایده‌بیلیرسه‌ك علی- العاده برحساب عملیه‌سی‌یله اثبات ایدرکه تجارت بودجه‌مزك آچیغنی قاپادیغمزکی اخراجات فضله‌سنده‌بیله بولناجغز. خلاصه، محصولاتمزك تزییدی چاره‌لرینه کیتملی‌یز وبوضرورت تجارتی انکشاف‌ایتدیرمك

آراده‌کی فرق چوق بارز صورتده لهمزه آرالمشدر حالبوکه کچمش سنه‌لرده بش آیلق برمدت ایچنده بعضاً ۲۰ میلیون لیرالق قدر برفرق بولوردی .

ایسته‌ین بزلره عائد برمجبوریتده اولمالیدر. شیمدی ١٩٢٦ سنه‌سنه عائد
بعض رقملری تدقیق ایده‌لم . استانبول تجارت و صنایع اوداسنك
استانبول پیاسه‌سی حقنده یاپدیغی بر تدقیقه کوره (یاپاغی‌ده بحران
یوقدر. صرفیات داخلیه‌دن صرفنظر ٣ـ٥ میلیون‌لق اخراجات یاپمشدر؛
فیأتلرده موافق کیتمشدر . تیفتیکه کلنجه ؛ خارج پیاسه‌ده‌کی یاکلش
تلقیلر یوزندن ٢١٠ غروشه آلیجی وارکن تجار مالنك داها زیاده‌یه
صاتیلماسی ایسته‌دیکی ایچون الندن چیقارمامش و پیاسه‌ده ١٨٠٠٠
بالیه تیفتیك قالمشدر. دری استحصالاته کلنجه ، تمامیله صرف ایدلمشدر.
فیأتلرده أیی کیتمشدر . بالامود اخراجاتی‌ده بو سنه فضله اولمشدر
آلمانیا ایله انکلتره چوق مال صاتون آلمشلردر . روسیه‌ده کلیتلی
بالامود و بالامود خلاصه‌سی اشترا أیله‌مشدر ؛ فیأتلر موافقدر .
زیتون یاغی محصولنه کلنجه ؛ مقدارجه آز ایسه‌ده فیأتلر موافق کو-
ریلدیکی جهتله صرفیات داخلیه‌دن ماعدا انکلتره وایتالیایه اخراجات
یاپلمش و ٦٥ دن باشلایان فیأتلر ٩٠ و ١١٠ ی بولمشدر . پاموق
محصولی بوسنه بویوك معامله تشکیل ایتمه‌مشدر . فندقلرمزده لایقیله
صاتیله‌مامشدر و بو پارتی‌ده بحران مشهود اولمشدر . مع مافیه ٪٦٠ ی
صاتیلابیلدی و نتیجه اعتباریله استانبول مرکزنده بحران موجود
اولمادیغی آکلاشلدی) یالکز ، استانبول تجارت اوداسنك بو تدقیقنده‌ده
ذکر ایدلدیکی وجهله بویوك بر مشکلات واردر ؛ اوده تجارتك
روحی بولنان قره‌دی یوقسوزلغی‌در . مثلا استانبول (اقراضات
مؤسسه‌لری آچیق قره‌دیلری اکثریتله رفع ایتدکلری کبی امتعه
اوزرینه آوانس مسئله‌سنده‌ده غایت ممسك داورانمشلردرکه بانقالرك

بوحركتلری بالطبع تجارتی فوق‌العاده تضییق ایتمکده‌در.) استانبول تجارت اوداسنك راپورنده ذکر ایتدیکی دیکر بر مشکلات ایسه (بعض اخراجات تاجرلرینك فضله قیأت بولمق امیدیله مالاریی حبس وتوقیف ایتمش اولمالریدر) دنیلیور . بالخاصه فندق وتفتیکده بوحال کوزه چارپمشدر واستانبول پیاسه‌سنك بنیه‌سنك صاغلاملغی بومشکلاته مقاومت کوستره‌رك ، تجارت اوداسنك راپورنده‌ده ذکر ایتدیکی کبی بحران حاصل اولمامشدر . مملکتمزك باشلیجه اخراجات موادندن بریسی‌ده انجیر محصولی‌در ودرت سنه‌لك بر اخراجات لیسته‌سی بومقدارك کیتدکجه فضله‌لاشدیغنی کوسترمکده‌در. ٩٢٢ سنه‌سنده خارجه ٢١,٠٥٤,١٩٣ کیلو ، ٩٢٣ ده (٢٥,٤١٠,٩٤٥) کیلو ٩٢٤ سنه‌سنده‌ایسه ٢٩,٦١٠,٢١٦ کیلو انجیر اخراج ایتمشز. ٩٢٥ده‌ده اییجه مقدار انجیر اخراج ایدلدیکی حالده ، کمرکجه تثبیت اولنامادیغی ایچون بر رقم ذکر ایده‌مز . کوریلیورکه انجیر محصولمزه‌ده رغبت کیتدکجه چوغالمقده‌در وانجیر محصولنك اوسنه‌لره کوره وسطی قیأتی ٩٢٢ ده ٢٢ ، ٩٢٣ ده ١٩ ، ٩٢٤ ده ٢١ ، ٩٢٥ ده‌ده ٢٩ غروش اولارق تثبیت ایدلمشدرکه بوده قیأتلرك کیتدکجه لهمزه ترفعی کوسترمکده‌در . (١٩٢٤ سنه‌سنده ردقولته بر آز آجیق کوسترمش اولمقله برابر ، صاتیشلر نورمال بر جریان تعقیب ایتمش ومحصولاتك یوزده یتمش بشی اخراج ایدلمشدر) تجارتمزك انکشافنی آکلامق ایچون اك یکی برمثال داها تدقیق ایده‌لم . ١٩٢٧ کانون ثانیسنك ایلك اون کونی ظرفنده ازمیرلیماننده اخراج ایدیلن موادك ١٩٢٦ کانون ثانیسنك آیلق اخراجاتیله نسبتی چوق شایان دقت وممنونیتدر. ١٩٢٦

کانون ثانیسنده پالاموود اخراجاتی ۲,۸۱۱,۵۲۳ کیلو ایکن ۱۹۲۷ کانون ثانیسنک ایلك اون کونده ۱,۱۲٤,۱۹۷ کیلودر. زیتون یاغی ۸۱۲٦ کیلو ایکن بو آیك ایلك اون کونده ۲۲۸,۰۷۵ کیلودر. کنویر توخومی ۳٥,۸٥۳ ایکن ۷۲,۹۷۳ کیلو و آرپا ۱,۰۳٦,۳٥۷ ایکن بو ایلك اون کونده ٦۸۳,۰۲٦ یه بالغ اولمشدر. بوندن ماعدا کچن سنه هیچ معامله یاپیلامایان پاموق چکردکندن صوك اون کون ظرفنده ٤۹۷,٥٤٦ سنه عینی وجهله صاری و آق قوم داریدن ۳۸۸,٤۱۱ کیلو اخراجات یاپلمشدر. بورقلرده کوستریور که ملی تجارتمز متمادی بر انکشاف حالنده‌در و بو انکشاف حالی یاقین زمانلرده چوق بویوك ثمره‌لر تأمین ایده‌جکدر.

شمندوفرجیلك سیاستی — مملکتمزده ایلك دفعه اولارق دمیر یولی ۱۸٦۰ ده کوستنجه ایله دوبریجه آراسنده انشا ایدلدی [*] بوندن صوکره آنادولو بغداد دمیر یولنك امتیازی ۱۸٦۹ ده ویرلدی و ایلك شبکه اولارق حیدر پاشا ـ ازمیت خطی، کشاد ایدیله‌رك مناقلاته تخصیص ایدلدی. یعنی بو تاریخدن ٥۸ سنه اول تورکیه‌ده دمیر یوللر تأسیسنه باشلاندی. او وقتلردن اعتباراً انشا اولنان بغداد کذرکاهنده یوللرك مجموع طولی ۱٤۰۰ کیلومتره‌در. صوما باندیرما، قصبه ـ آیدین دمیر یوللریله بروسه ـ مدانیه خطی‌ده داخل حساب ایدیلنجه دمیر یوللرمزك ایکی بیك کیلومترودن بر آز داها فضله اولدیغی کوریلور. بونلردن

[*] حالبوکه ۱۸٦۰ ده دنیاده یوز بیك کیلو مترولق دمیر یولی موجوددی؛ ۱۸٦۰ دن ۱۹۱۰ سنه‌سی تاریخنه قدر دمیر یوللرینك طولی بر میلیون کیلو مترویی بولمشدی. بو زمانلرده ایسه بر میلیون ایکی یوز بیك کیلومترویی بولدیغی تخمین ایدیلیور...

ازميت آنقره خطی ١٨٨٩ ده انشا ایدلش واسکیشهر قونیه شبکه سنك انشاسنه‌ده ١٨٩٣ سنه‌سنده ابتدار ایدلمشدر. فقط اعتراف ایتمه‌لی‌یزکه مملکتمزك وسعتنه نظراً بودمیر یوللر بر هیچ مثابه‌سنده‌در . آلمانیاده ٦٥ بیك فرانسه‌ده ٥٣ بیك انکلتره‌ده‌ده ٤٢ بیك کیلومتره‌لك دمیر یوللرینك موجود بولندیغی دوشونورسه‌ك دمیر یوللریمزك طول اعتباریله اونلرك یاننده بك اهمیتسز قالدیغی آکلارز . حالبوکه نقلیه‌جیلکك نه قدر بویوك بر اقتصادی اهمیتی حائز اولدیغی داها اولجه تدقیق ایتدك. نقلیاتك اصل انتظامله باشلادیغی ١٩٠٠ تاریخنده بغداد خطنده ١٩٤ بیك کسور طون بغدای نقل ایدلمشدر. ١٩١٠ سنه‌سنده ایسه بومقدار ٢٠٩ بیك طون ایدی. بالخاصه ١٩٠٢ ایله ١٩١٠ آره‌سنده بغدای نقلیاتی داها زیاده چوغالمشدر. فقط دوشونمه‌لی‌یزکه آنادولمزك بواقسامنك چوق فیاض بر کتنه رغماً بومقدارلر نه قدر آزدر . هم اودرجه آزدرکه؛ بر آز اول‌ده قید ایتدیکمز وجهله خارجدن بغدای ویا اون کتیرتمکه مجبور اولیورز. خطك قابلیت نقلیه‌سنی فضله‌لاشدیرمق ایچون منطقه ودیکر تالی التصاق دمیر یوللری‌ده یاپمقلغمز لازمدر. بواساس نظر دقتده طوتلادیغی ایچوندرکه ، خطدن اوقدر بویوك استفاده‌لر تأمین اولنامایور . عثمانلی ایمپراطورلغی دورنده انشا ایدیلن دمیر یوللری بونلردن عبارتدر. فقط بودمیر یوللریله ولو محدود بر صورتده اولسون محصولاتمزی لیمانلره وسائر تجارت مرکزلرینه سوق ایده‌بیلمکلکمز چوق فائده‌لر تأمین ایتمشدر . عثمانلی ایمپراطورلغنده بودمیر یوللری انشا ایدیلیرکن یالکز روم ایلنده‌کی اقسام ممالکمزله الك چوق غربی وجنوبی آنادولو نظر دقته آلنمشدی وشرق ولایتلرمزه

هیچ اهمیت ویرلمه‌مشدی . حالبوکه شمندوفرلر اقتصادی حیاتی تنظیم وانکشاف ایتدیرمکه پك بیوك خدمتلر یاپاردی . بویله بر نعمتدن شرق ولایتلرینی محروم ایتمك ارزوسنی ایمپراطورلق رجالنك دوشوندیکسز وکلیشی کوزه‌ل حرکتلرینك بر نمونه‌سی تشکیل ایدر بوسبیدن دولایی مرکزی وشرقی آنادولو عمراندن نصیبه‌دار اولامادی . بواهمالدن اولارق عثمانلی رجالی ، چارلق روسیه‌نك ولایات شرقیه‌یه عائد شمندوفرامتیازلری مقاوله‌لرینی ایلری سوریبور-دی . حالبوکه تورك انقلابنك عمده‌لرندن بریسی‌ده آرتق شیمدی‌یه قدر اهمال ایدلمش بولکه‌لرك سرعتله اعماری ایدی وعمرانك حصولی ایچونده ایلك دفعه اولارق نظردقته آلناحق جهت شمندوفرخطلرینك انشاسی اولاحقدی . تورکیه بوندن صوکره شمندوفرلرینی کندی کندیسنه انشا ایده‌جکدی . عصمت پاشا قابینه‌سنك بوچوق شایان تقدیر دمالتی تورکیه جمهوریتنك ملی دمیر یوللر سیاستنی تشکیل ایتدی و(شمندوفرلرمزی ایجاب ایدرسه کندی وسائطمزله‌ده یاپارز .) قراریندن صوکره آنقره سیواس خطنك انشاسنه باشلاندی. بوفعالیت تورکیه‌ده شمندوفر امتیازلریله حیلی ثروتلر تأمین ایتمش برچوق کیمسه‌لری حیرته دوشوردی .

بوندن صوکره مالی ضروبلر ، تشثك آنجق ایماسی طرفی آلا-بیلیرلردی . فقط بوتکلیفلرك ماهیتده سیاسی مقصدلرموجودبولماماسی لازمدی ، عکسی تقدیرده تورکیه جمهوریتنده بوکی سرمایه‌لره وظیفه تحمیل ایدیله‌مزدی . آنجق سیاسی بر ماهیت طاشیمادیغی تقدیرده بر صورت تسویه‌ده بولنق قولایلاشیر و بر ایش مشارکتی وجود

بولاسیلیردی . ایشته بو صورتله‌درکه ، عصمت پاشا قابینه‌سی صوك
زمانلرده‌اسومج وبلچیقاغی‌ویلریله بردمیر یوللری انشاسی مقاوله‌سی
عقدایتدی و بوانشاآتی تأمین خصوصنده بو یوللر اخراجی تحت قراره
آلیندی . عصمت پاشاقابینه‌سنك بوسیاستی هیچ‌شبهه‌سزدرکه مملکتمزه
چوق یکی‌وفیصلی اقتصادی بردوره آچاجق بردمیر یوللر سیاستی‌در .
فقط دمیر یوللرینك ملی اولماسی دیمك ، خطلرك انشاسنده ملتك أل
برلکیله چالیشمه‌سی و بوغایه‌نك تحققنه‌یاردیم ایتمسی دیمکدر. بوصورتله
دمیر یوللر مللیلشـدیریلنجه وقتیله مملکتمزده حاصل اولان وأجنبی
منفعتلرك غیرلایق حرکتلرندن دوغان بر ذهنیتده ، اورتادن قالقاجق
وخلقمز بوتون وارلغیله ، مملکتی ترقی وتجدده قاووشـدوراجق بو
فعالیتلره مربوط بولناجقدر . چونکه دولت شمندوفرجیلکی امتیازلی
قومپانیالر طرفندن یاپلدیغی کی منفعت پیشندن قوشماز . آنجاق عمومی
خدمتی غایه ایدینمشدر . تعبیر دیکرله ، دولت شمندوفرجیلکی منفعت
ناأندیشدر . بو سببدندرکه أجنبی متعهدلرك تکنیق فعالیتلرینه خلقك
مظاهرت قوتی اشتراك ایده‌جکدر . [١] عینی زمانده دوشونیله‌جك
أهمیتلی دیکر برمسئله‌ده بو دمیر یوللرك کذرکاهلرینك تعیینی مسئله ـ
سیدر . شـیمدی‌یه قدر دمیر یوللریمز استانبول وازمیر لیمانلرینه
واردیلر . فقط بوندن صوکره اهمال ایدیلمش دیکر مملکتلریمزده
دمیر یوللری قازاندره‌جغز . یکی مقر اداره‌مز وانقلابمزك مرکزی

[١] ١٩٠٢ سنه‌سنده وفات ایدن مشهور ، دمیر یوللر مهندسی‌ویلهلم
فون‌پره‌سل‌ده لایحه‌سنده « ترکیه‌ده‌دمیر یوللرحکومت طرفندن یاپدیریلاماز
ایسه امتیازلی حکومت دمیر یولی شکلنده انشا ایدیلسین . عادی امتیازلی دمیر
یوللری یاپدیریلماسین بونلر ترکیه ایچون مضردر » دیوردی .

آنقره هیچ شبهه یوقدرکه آنا وطنك هرطرفنه اوزانان دمیر یوللرك مرکز نقطه‌سی اولاجق . شیمدیکی کذرکاهده ، التصاق خطلریله تقویه اولنارق دمیر یوللریمز مکمللشدیریله‌جکلردر . عینی زمانده شرق ولایتلرمزه اوزاناجق بو دمیر یوللریمز اورالرده عصری حیات ورفاهی کوتوره‌جکدر . بوصورتله او حوالی‌ده بولنان زراعی ومعدنی خزینه‌لرله محصوللری‌ده أهمیتلی تجارت مرکزلرینه نقل ایدیله‌جکدر. اوزمان ابتدائی نقل‌واسطه‌لریله نقللری قابل‌اولامایان وبالنتیجه‌اوزون یوللره‌تحمل ایده‌مه‌ین محصولاتمزی‌ده بوسایه‌ده قولایلقله ایسته‌دیکمز یره نقل ایده‌بیلمکه موفق اولاجغز ...

بوشمندوفر پروژه‌لرینك دیکر کوزه‌ل وأك مهم برنقطه‌سی‌ایسه أرکانی کمور حوضه‌لرینك ایجری آنادولویه ربط اولنماسنده‌در . آرتق کندی کموریمز وطنك هرکوشه‌سنه داغیلارق صنایع حیاتنده احتیاجاتمزی تطمین ایتمش بولناجقدر . شیمدی انشالری تقرر ایدن بودمیر یوللرمزدن بعضیلرینی تدقیق ایده‌لم ...

شمندوفرجیلك عمده‌مز « تورك شمندوفرلری تورکلر طرفندن یاپیلالی‌وتورکلرك اولمالیدر » شکلنده‌در . فقط ناموسکار اجنبی‌سرمایه‌لرینه‌ده محتاجز . دمیر یوللریمزك انشاآتی ایکی غروپ درعهده ایتمشدر ؛ بونلردن بریسی اسوهج غروپی دیکری‌ده بلچیقا غروپیدر بواسوهج غروپنك انشاسی‌درعهده ایتدیکی دمیریوللرآنقره ـ سواس خطنك ۷۲ نجی کیلومتره‌سنده‌کی ایرماق‌استاسیونندن آیریلاجق‌قزیل ایرماغی‌تعقیباً قلعه‌جکك آلت‌طرفندن چانقیریدن ، قره‌جه ویره‌ندن، چرکشدن ، بایندر بوینندن کچه‌رك زعفرانبولی‌یه اینه‌جك ودمیر یول

بورادە ایکی قولە آیریلاجقدر . بوقوللرك بریسی (سكود اوری) مدە احیراً کشف ایدیلن و عایت زنکین دامارلری بولندیغی تحقق ایدن کمور معدنلرینە منتهی اولاجق ، دیکر قولیدە دعمراسبولیدن فیلیوس مهری تعقیباً ساحل بحرە واراجق و ساحل بحری تعقیباً ارکلی لیمانسە منتهی اولاجقدر . بو خطك طولی ٥٨٠ کیلومترودر . اسوەچ غروبی بودمیر یولی انشا ایتمکلە برابر عینی زماندە ٥٠٠ کیلو مترولق ایکنجی بردمیر یولی داها انشا ایدەجکدر . بودمیر یولیدە کللردن باشلایەجقدر . پازارجق ، ویران شهر ، ملاطیەدن کچەرك أرغنی‌یە واورادن دیاربکرە منتهی اولاجق و بواعتبارلە اسوەچ غروبی هرایکی دمیر یولیلە ١٠٨٠ کیلومترولق بردمیر یولی انشا ایتمش بولنا- جقدر . صامسون لیماندن ماعدا فیلیوسدە مراکب بحریەنك بارینەبیلەجکی برلیمان یاپمق تکلیفیدە مذکور غروپ قبول ایلەمشدر. بو غروپ هرسنە یاپدیغی دمیر یولك بالغ اولدیغی مقدارك نصفی خزینۀ مالیەدن دفعةً ونقداً آلاجقدر . انشاآتك تمامیلە ختامندن یعنی بش سنە صوکرە دمیر یوللر و لیمانلر حکومتە تسلیم ایدیلەجك وغروپك نشاآت بدلیە مقابل حکومتدن طلب ایتدیکی مبلغ ایچون معین تقسیطلرلە صرف تجاری ماهیتدە اولمق اوزرە بونو ویریلەجکدر[١] بوبو یولردە زراعت بانقاسنك دخی مهری بولناجقدر. غروب انشاآتك

---

[١] امور نافعەدن منحصراً شمندوفر ، لیمان وصو ایشلرینە عائد اولمق و هرسنە تعیین ایدیلەجك مقداری او سنەیە عائد نافعە وکالتی بودجەسنە قونیلارق تمامی اون سنەدە تسویە ایدلمك اوزرە زراعت بانقاسی کمالتیلە ایکیوز میلیون لیرایە قدر بونو احراجنە بویوك ملت مجلسی مأذونیت اعطا ایتمشدر .

ختامنی متعاقب الندهکی بونویی زراعت بانقه‌سنه ویره‌رك بونومحتویاتی دفعةً وپشیناً استیفا ایده‌جکدر . متعاقب سنه‌لرده دخی بوصورتله حرکت ایدیله‌جکدر . بوخصوصده زراعت بانقاسنك وضعیتنی داها زیاده تقویه ایچون کبریت ، توتون واسپیرتو انحصارلرندن حکومتك صافی مقطوع حاصلاتی زراعت بانقاسنه وضع ایدیله‌جکدر وغروب تعهداتنی ایفا ایده‌جکنه دائر حکومته ایکیوز بیك لیرالق بر تأمینات نقدیه ویرمشدر . شاید معین زمانده ایشه باشلامایاجق اولورسه بوتأمینات خزینهٔ مالیه‌یه قالاجقدر . اسوه‌چلیلرله شمندوفر انشاسی مقاوله‌سنك عمومی اساسلری بوندن عبارتدر. بلچیقا غروبنه کلنجه ... بوغروبده ٤٠٠ کیلومترولق قیصری ـ سیواس وطرخال ـ سیواس خطلرینك انشاسی ویرلدی بوغروبه انشاآت خصوصنده بر دفعه‌یه عائد اولمق اوزره آلتیوز بیك لیرا آوانس ویریلمه‌سی تقرر ایتمشدر . فقط بوآوانسك غروبك برنجی سنه‌ده یاپدیغی انشاآت بدلندن محسوبی اجرا قلناجقدر بوغروبده تعهد ایتدیکی خطلری انشا ایده‌جکنه دائر یوز بیك لیرالق بر تأمینات ویرمشدر .

فقط بوملی شمندوفرلرمزك انشاسی بویوك برسرمایه‌یی استلزام ایدیور . بناءً علیه بوخطلرك انشاسی هپمزك منفعتی موجب اولاجغی ووطنمزی حیات دامارلریله چه‌ویره‌جکی جهتله هر تورك اوکا الندن کلدیکی قدر یاردیمده بولناجق وحکومتك اخراج ایده‌جکی حصه سندلرینه قدرتی نسبتنده اشتراك ایده‌جکدر . آرتق زمانمزده بوتون ایشلر دولتدن بکله‌نه‌مز . ملتك‌ده بوخصوصده چوق زیاده زنده‌کی کوسترمه‌سی ، سعی واراده‌سیله حرکت ایتمه‌سی، بووطنی اعماره حکومتله

برلكده چالیشماسی لازمدر . چونكه هپمز بیلیرزكه ، شیمدی‌یه قدر اهمال ایدلمش ، باقیمسز قالمش یوردلرمزده ایشیدیله‌جك تیز برلوقوموتیف سسی بوولایتلرك ساكنلری وطنداشلرمزه سعادت ورفاهی مژده‌له‌یه‌جك وشمندوفر یوراره چلیكدن وارلغیله عصری حیاتی كوتوره‌جكدر. غازی پاشا حضرتلری ملت مجلسی كرسیسنده ، « مدنیتك بوكونكی وسائطی حتی بوكونكی فكریاتی دمیر یولی خارجنده انكشاف ایتدیره‌بیلمك متعسردر » بویورمشلردی. بناءً علیه دمیر یولی رفاه وعمران تولید ایدر . تورككـ حدودسز عزمی بودمیر یوللرینی یاپمغه قادردر وبوشدتلی عزم ، ایرككج وطن طوپراقلرینك هر یانی چلیكدن آغلرله چه‌وریه‌جكدر .

دینی انقلاب ...

مملکتمزده بوساحه‌ده انقلاب یاپلمادن اول بویوك بر تعصب حکمفرما ایدی. عددلری یوزلره واران طریقتلر وتکیه‌لر وطنداشلرمزی مادیات ساحه‌سنده اولدیغی قدر، معنویات ساحه‌سنده‌ده اضلال ایدییورلردی. هله بوطریقتلردن بعضیلری، بوسبوتون اهمیت کسب ایتمشلر وعادتا یکی بر دین شکلنی آلمشلردی. بوطریقتلرك مریدلریماللری وجانلری وبوتون مقدس شیلریله تشکیلاتلرینه مربوط بولمقده دوام ایدرلردی. وبوطریقتلرك تورکیه‌نك هرطرفنده شعبه‌لری بولندیغی کی خارج اسلام مملکتلرنده‌ده شعبه‌لری موجوددی. اکثریا بزم مملکتمزده بولنان باش متبوعلری، چلبیلری اونلری اداره ایدییورلردی. اووقتلرده اك زیاده انتشار ایتمش بکتاشیلك ومولویلکی بوخصوصده مثال اولارق ذکر ایده‌بیلیرز. بونلردن بکتاشیلك حقنده، خلقمزك اساساً کافی درجه‌ده معلوماتلری واردی فقط دیکرطریقتلرك اوزرینه همان، همان بر پردهٔ اسرار کریلمشدی. مولویلکه کلنجه ... بوطریقتك تورك اولان مؤسسلری جلال الدین رومی ایله شمس تبریزی بویوك بر وارلق کوستره‌رك دینك معنوی قلعه‌سنی فتح ایتمشلر واورایه طاشقین بدیعی هیجانلریله شعر وموسیقی صوقمشلردی ... جلال الدین رومی

ایله شمس تبریزینك شو حرکتلری حقیقةً بویوك بر انقلاب وتجدد حرکتی ایدی . فقط کندیلری وفات ایتدکدن صوکره مریدلری طرفدن تماميله تحریف ایدیلهرك ادامه قلنان بوحاللر وجلال‌الدین رومینك شخصنه بك حقلی اولارق اسناد اولنان اهمیت ، مولوی طریقتك تأسسنه سبب اولدی . بوحال اسکیسی کبی دوام ایتسه‌یدی یعنی عینی وارلغی محافظه ایتسه‌یدی ، شبهه‌سز که بوتون اسلام مملکتلرینی استیلا ایده‌بیلن مدنی بر تأسیس اولارق قالیردی . اوکا صوکره‌دن ویریلن شکللرله ، بو بویوك طریقت عینی ساده‌کی وصافیق طاشیمادیغندن العاسی زمانلرنده‌کی حالنه کلدی وبوراسی‌ده دیکرلری کبی رایشسزلر واخلاقسزلر یاتاغی حالنی آلدی . آیینلرینی وسائره‌لرینی بو ستونلره نقل ایتمکی فائده‌سز کوریورم . یالکز خارجی کورونوش اعتباریله بوطریقتلر حقنده بر مثال ویرمك ایسته‌یورم ... مولویلکك اك بویوکسنك بر مقامی واردی . بو موقعده بولنان ذات یعنی چلبی جلال‌الدین رومینك تربه‌سنك بولندیغی قونیه‌ده اقامت ایدردی . خارجده وداخلده بولنان شعبه‌لرك پوست‌نشینلری بوچلبینك امرینه تابعدیلر . عینی زمانده مولویلکك برده (اوقاف جلالیه) سی موجوددی . تشکیلاتی عادتا حکومت ایچنده برحکومتی اکدیرردی . قونیه ولایتنده وقتیله اوورون زمانلر چلبیلره خلق لسانده ویریلن برتعبیری (پوست پادشاهی) کلمه‌سی‌ده نقل ایدرسه‌ك بوحکممرده یا کلامش بولندیغمز ظاهر اولور . تکیه منسوبلری بو اوقافك وارداتیله کچینیرلردی . شخص باشنه‌حساب ایدیلن تعدای کیله مقداری هرسنه کندیلرینه توزیع ایدیلیردی . بودرویشلر نامی ویردیکمز کیمسه‌لرده کندیلرینه مخصوص حجره‌لرده

رزق اللهدندر دییه‌رك تنبل برصورتده اصرار وقت ایلرلردی... شو ایضاحاتدن‌ده آكلاشیلیركه ؛ مولویلك بو ماهیتده اولدیغی كبی دیكر طریقتلرده عینی حالده ایدیلر . تعبیر آخرله بو طریقتلرك جمله‌سی‌ده ده‌زه‌به‌ره اولمشلردی. جلال‌الدین رومی ایله شمس تبریزی شبهه‌سزكه ایكی بویوك عالم وتورك داهیسی ایدیلر . فقط صوكره‌دن یتیشه‌نلر واونك نسلندن‌كلدكلری ادعا ایدنلر بام‌باشقه برماهیت آلمشلردی... صوكره ، بوتون بو طریقتجیلر عصرلردنبری سیاست جریانلریله‌ده اشتغالاته باشلامشلردی. تاریخ بوقبیل خواجه‌لرك وشیخلرك ملعنتلری قید ایتمشدی. حتی صوك دفعه تحدث ایدن شرق ارتجاع وقعه‌سی بیله بعض طریقتلرك ویكیلكی قاورایامامش جاهل صوفتالرك اثر تحریكلری ایدی . وطنه مال وجانجه بر چوق فداكارلقلر تحمیل ایتمش بولنان بوارتجاع حادثه‌سی‌اوزرینه ، شرق استقلال محكمه‌سی ایلك دفعه‌اوله‌رق وتاریخك جوق پارلاق ستایشلرله قیدایده‌جكی شایان تقدیر برقراریله دائرهٔ قضائیه‌سی داخلنده بولنان بالعموم تكایا وزوایانك سدینه قرار ویرمشدی . بالآخره آنقره استقلال محكمه‌سی‌ده بو خصوصه دائر حكومتك نظر دقتنی جلب ایتدی . بز بو طریقتلردن بو صوفتالردن پك چوق ضررلر كورمشدك. عصرلرجه ملتی ترقی وتعالی‌دن‌محروم براقانلر بونلردی. عینی‌زمانده سیاستله‌اشتغاللری دولتك باشنه‌برچوق زمانلر بویوك فلاكتلرك كله‌سی‌نه‌ده موجب اولمشدی. حتی برقاچ سنه اول موجودیتی كشف ایدیلن وبر چوق اعضالرینك محاكمه‌لری اجرا ایدلدكدن‌صوكره‌محكومیتلرینه‌قراروریلن فراری وحیدالدینك تأسیس‌ایتدیكی (طریقت صلاحیه) (!) بیله برطریقت وسیاستله اشتغال

ایدن برتأسیس ایدی . برکت ویرسین که جمهوریتمزك چلیك بچه‌سی اونلری ، او بیلانلری تشکل آنلرنده دریای عدمه کوندردی . کرك استقلال محکمه‌لرنجه ویریلن بو قرارلر وکرك حکومتجه دخی وقوعبولان استطلاعات ومشاهدات آتیده‌کی قناعتلره منجر اولدی.

[١] اولا: موجودتکیه‌لر وطریقتلر وزاویه‌لرمنسوب وسالکلرنده بك چوق معصوم وطنداشلر بولندیغنه شبهه اولمامقله برابر ، ارباب قصدك بومؤسسات واسطه‌سیله معصوملری اضلاله فرصت بولدقلری وظاهراً صمیمی اعتقاد واجتهاد نامنه مقاصد مضمرهٔ سیاسیه تعقیب ایده‌بیله‌جکلری وبناءً علیه تشکیلات اساسیه‌ده‌کی مادهٔ مخصوصه‌نك قید مانعنه تماس حالنده بولوندقلری آکلاشلمشدر .

ثانیاً : مملکتك هر طرفنده علما کسوه‌سنی کندیلکندن حامل اوله‌بیلن ذوات واشخاصك افکار اهالی‌یی تمثیل وتوجیه مقصدیله کوره تشویش ایچون صلاحیت و وضعیت طاقیندقلری کورولمشدر.

ثالثاً : وطنداشلرك قیافت وطرز تلبسلری کبی منحصراً اجتماعی ومدنی اسبابه مربوط اولوب اعتقاد و وجدان ایله اساساً ارتباطی بولنمایان مسائل اوزرنده افکارك تشوش وتردده القا ایدلدیکی آکلاشلمشدر ومسائل مذکوره حقنده تورکیه جمهوریتی داخلنده آتیده‌کی قرارنامه‌یه کوره معامله اولنمسی (٢) ایلول ٩٢٤ تاریخنده رئیس جمهور حضرتلرینك ریاستلرنده اجتماع ایدن هیئت وکیله‌ده قرارکیر اولدی . بوقرارنامه متنی أهمیتنه بناءً عیناً نقل ایدییورز .

١ ــ تورکیه جمهوریتی داخلنده کرك وقف صورتیله انشا

---

[١] جریدهٔ عدلیه : ٢٤ تشرین اول ٣٤١ نسخه‌سی

ایدلمش و کرك شیخلك ملکی اولارق باطاپو تحت تملکنده بولنمش اولان بالعموم تکایا وزوایا بلااستثنا کاملاً سد ایدلمشدر. آنجق وقتیله جامع ومسجد اولارق انشا ایدلمشکن بالآخره مشیخت احداثی صورتیله هم جامع وهم ده تکیه اولارق استعمال ایدیلنلر یالکز جامع ومسجد اولارق کشاد ایدیله جکدر .

٢ ـ تورکیه جمهوریتی داخلنده هیچ بر طریقت وبونلره منسوب هیچ بر شیخ ، درویش ومرید یوقدر وبوصنفلره عائد خصوصی کسوه‌لر وعنوانلر ملغا وممنوعدر .

٣ ــ سد ایدیلن تکایا وزوایا وقفیه‌لرنده شیخلك اقامتنه مخصوص آیریجه مشروطه خانه وارسه بونلرده أولجه شیخ اولانلر قید حیات شرطیله اقامت ایده‌بیله‌جکلردر . شیخ اولاد واقفدن ایسه ألیوم ذاتنه مخصوص وظیفه کذالك قید حیات شرطیله کندیسنه ویریله‌جکی کبی وقفیه‌لرنده مندرج شرائطه توفیقاً ینه أولاد واقفدن مرتزقه‌سی وارسه اونلرك ده مخصصاتی تسویه اولناجقدر .

٤ ــ بوقبیل مسدود مبانیدن مکتب اتخاذینه الویریشلی اولانلر مکتب اولارق استعمال ایدیله جك وألویریشلی اولمایانلری مستغنی عنها اوقاف حقنده‌کی ١٩ مایس ٣٢٧ تاریخلی مادهٔ قانونیه‌یه توفیقاً أوقاف مدیریت عمومیه‌سی نقد ایله بالاستبدال حاصل اولاجق پارا ایله کویلردن باشلایارق ایجاب ایدن محللرده مکتبلر انشا وبونلری ادارهٔ خصوصیه‌لره ترك أیلیه جکدر .

د ــ سلاطین ماضیه تربه‌لری سد اولنمشدر . کذالك جر منفعت ایچون وسیله اولارق ویا بر تکیه وطریقته مستند اولمق اوزره

قوالانيلان تربه‌لر دخی سد ایدلمشدر . علی‌العموم تربه‌لردن حائز قیمت اولانلرك أمر محافظه واداره‌سی معارف وكالتنه عائددر .

٦ — تربه‌دارلقده ملغادر. أليوم تربه‌دارلق جهتی حائز بولنانلرك مخصصاتنك تسویه‌سنه دوام اولناجقدر . شوقدر واركه بوتربه‌دارلر جوامع ومساجد شریفه‌ده انحلال ایده‌جك امامت ، مؤذن و قیملق كبی جهاته دیانت ایشلری ریاستنجه ترجیحاً تعیین ایدیله‌جكلردر . وجه تعیینلرنده تربه‌دارلغه عائد مخصصات قطع اولناجقدر . »

هیئت وكیله‌نك ٢ أيلول ٣٤٢ تاریخلی بوقرارینك ملی‌تاریخمزده فوق‌العاده بویوك برأهمیت مخصوصه‌سی واردر . چونكه بوقراردن صوكره تكیه‌لر بوقدر وطریقتلرده موجود قالمامشدر . او طریقتلر وتكیه‌لركه عصرلردنبری جهالتك ، اخلاقسزلغك جمعیته دائما ايراث ضرر ایدن میقروبلرینك یووالری اولمشدی . شیمدی اونلردن قورتولمش بولنیورز جمهوریتمزك قادر عزمی اونلری بردنبره یوق ایدیویردی . و بزلری آرتق شرلرندن خلاص ایتدی . تجدده موصامش تورك ملتنده ، بوقدرقدرتلی برحیاتیت قابلیتی موجود بولندقجه البته كه‌موفق اولاجقدق . . . دینك آنجق وجدانلرده ابقاسی ودنیا ایشلرندن اوزاقلاشدیرلمسی ، هرشی یالكز اللهدندر قناعتنك تولدورلمه‌سی وخالقله مخلوق آراسنده برواسطه‌نك بولنماماسی كیفیتنه خلافت وشرعیه‌وكالتی الغا ایدیلیركن قرار ويرلمشدی .

تكیه‌لرك وطریقتلرك الغاسی ایسه بوچوق بویوك یكیلك حركتلرینی اتمام‌ایتدی. آرتق دین‌ماضیده اولدیغی كبی شو خوجانك ویابوشیخك واسطهٔ منفعت وملعبتی اولامازدی . دینی دنیا ایشلرینه تطبیق ایدنلر

واسطهٔ منفعت یاپانلر ، علامه تاریخك حضورنده صوك دفعه اولارق بنه خسرانه و عدم موفقیته اوغرامشدیلر . باقکز ؛ وقتیله و ایمار حکومتی طرفندن بویوك بر تعصبله دینسزدر دیه اتهام ایدیلن وبو سببدن دولابی یه‌نا دارالفنونی پروفسورلکندن عزل ایدیلن بویوك آلمان وطنپروری « فیخته » ملته هدیه ایتدیکی لایموت خطابه‌لرنده دیندن نه‌صورتله بحث ایدیبور [١] : « دین انسانلرده بر عقیده‌در که زمان ایله مقید وعلاقه‌دار دکلدر . نته‌کیم دین حالاً یاشانیلان حیات مادیه ایله‌ده مقید وعلاقه‌دار دکلدر . دینك ودینی حیاتك انسانلردن طلب ایتدیکی شی یالکز حقانیت ، اخلاق وقدسیتدر . » دینی بوصورتله تلقی ایتمه‌ینلر ، دینی دنیوی حیاتك یکانه ناظمی عد ایدنلر نه قدر آلدانمشلر وخسرانه اوغرامشلردی . صوکره ماضیده جهانده ویاقین زمانلره قدرده بزده دینی ، بر ترقی دشمنی کبی کوسترنلر اولمشدی . فیخته اوزمانلر بوطرز تلقیدن‌ده شکایتجی برصورتده بحث ایدیبور . « بونلر بوتون عقیده وایمانلریله یالکز ویالکز جنت اعلایی دوشونديلر ، اودرجه که نظرلرنده خاکی حیاتك هیچ بر اهمیتی یوقدی وبوتون مفهوملر دولت مفهومی ، وطن مفهومی وملت مفهومی اونلرجه برقیمتی حائز دکلدی . فقط عجبا اللهك مرادی‌ده بومیدر ؟ یعنی الله انسانلری دنیایه یالکز نفسلرینی آخرته حاضرلاسینلر دیه‌می کوندردی واونلره سز بر یوزنده برسورو وطنسزلرسکز ومطرود کوله‌لرسکز می دیدی؟ بونك جوابی طبیعتدن وطبیعتك بلیغ تجلیسندن آلیکز . بونك جوابی مشیت عالم قانوننده آلیکز ...

[١] تورك اوجاقلری حرث هیئتی نشریاتندن : فیخته وفیخته‌نك خطابه‌لری ؛ حسن جمیل بك

خایر ، بشر نسلنك بودنیاده فاعل ومؤثر بر وظیفه‌سی واردر.
خلقت بودنیایی آخرتك علی‌العاده برمدخلی وبر دیوانخانه‌سی اولارق
یاراتمادی وانسان اوغلی بورایه ساده چتین برامتحان کچیرمك ایچون
کوندرمه‌دی . نته‌کیم غیرفانی روحلری ، جزایه چاریمق ایچون زندانه
طیقارجاسنه خاکی بدنلره نفخ ایتمدی . » فیخته دینك ظالملر النده
قاتلی بر آلت اولدیغنده آکلاتیور وملتی انتباهه دعوت ایدییوردی.

«دین‌دنیاده مظلوملره واسیرلره برتسلی اولمش... فقط اونوتما که
ظالم ، دینی توکلی وعظ ایتمکدن پك خوشلانیر . وانسانه بر یوزنده
صیغینه‌جق برقاریش یری چوق کوروبجه ، بول کیسه‌دن عرش اعلاده
جنتی کوسته‌ریر . صاقین ، بوتورلو دیانت فکرینه قاپلما ... وجنت
حسرتیله دنیایی کندینه جهنم ایتمه ، جنتی بر یوزنده آرا . . . خاکی

اثریکه ابدیت عصاره‌سنی الکله زرق ایت که یتیشدیردیکك‌فدان لایموت
اولسون ... » فیخته‌نك شوصوك جمله‌سی بزده دینی انقلابمزك‌روحنی
وایده‌آلنی افاده ایتدیکی جهتله نه قدر شایان دقتدر . بویوك تورك
ملتی دینی آنجق وجدانده یاشاته‌بیله‌جکدی . بوقسه دنیا ایشلریله
مشغول بولنورکن اونی بر واسطهٔ اجراآت اولارق قوللانامایاجقدی.
عینی زمانده بوقابلیت تورکك یارادیلیش اعتباریله طبیعتده مکنوز بر
خاصه ایدی . نته‌کیم ، تورکلر اسلامیتی قبولدن پك چوق صوکره‌لره
قدر دنیا ایشلرنده اسلامیتدن اولکی عینی تلقیلرینی وعنعنه‌لرینی دوام
ایتدیرمشلردی قوداتقوبیلك بوکا شاهددر . فقط صوکره‌لری عرب
وعجم تأثیرلری آلتنده تورەین برطاقم منفعتپرست شیخلرك وخوجالرك
تحریکاتیله تورك ملتی عادتا اویوشدیرلمشدی . بویوك انقلابمزده

اول باشلایان بر انتباه دوریدرکه تورك عرقنك طبیعتنده مکنوز حیاتیت قابلیتنی حرکته کتیردی واوکا بویکیلکلری قازاندیرارق مدنیتنی انکشاف ایتدیره‌جك محیطی تأمین ایتدی . مملکتمزده دینی ساحه‌ده یاپیلان انقلاب خارجده‌ده چوق مساعد تأثیرلر براقدی . مثلا تان غزته‌سنك بر نسخه‌سنده «ژانیترون» امضاسیله انتشار ایدن برمقاله‌ده تورك انقلابی ودیندن بحث ایدلمشدر . براجنبی کوزیله کورولن وتقدیر ایدیلن بواصلاحاتدن باحث مقاله‌نك ، اك اهمیتلی وجالب دقت نقطه‌لرینی بوصحیفه‌لره نقل ایدیورز . « مصطفی کمال پاشانك ریاست ایتدیکی انقلابك اك بویوك نتیجه‌سی دینی ساحه‌ده درین بر فعالیتده بولنمقدن عبارتدر . اساساً حکومت جمهوریه عسکری بر دولتله قرآن کریمه استناد ایدن مسلمان طرز اداره‌سی آراسنده‌کی اختلافاتی کاملاً ازاله وبرطرف ایله‌مشدر . دینی اعتقاد نقطه‌سندن اسلامیتدن آیرلمایان تورك حکومتی اجتماعی ، صحی قانونلرنده اوندن استفاده ایتمشدر . بوصورتله بوتون اصلاحات بالذات دین اوزرینه‌ده اجرای تأثیر ایتمشدر . جمهوریت دورنده‌کی مسلمان اسکی عثمانلی ایمپراطورلغی دورنده‌کی مسلمانه بکزه‌مه‌مکده‌در . بویکی مسلمان اسلامیت ایله عملی حیات آراسنده‌کی اسکی اختلافاتی ازاله ایتمکه چالیشمقده ویکی فکرلری قبول ایتمکده‌در . تورك مسلمان جماعتی چوقدنبری بویله براصلاحاته محتاج بولنیوردی . چونکه سلطانلر دورنده دین اسلام ، جاهل خوجالرك النده‌عادتا تحریف ایدلمشدی . اوقومق‌یازمق بیله‌ن‌وبیلمه‌ین بوخوجالر وشیخلر قوتلرینی جینلره ، پریلره وبوکی افسانه‌لره خلقی اقناعه تخصیص ایتمشلردی . ایشته بوندن دولاییدرکه تورك اختلالنك

ایلك مقصدلرندن بری ده تورك خلقنی بو وضعیتدن قورتارمق اولمشدر. دیکر طرفدن اسلامیقی داها لیبه‌رال بردین حالنه افراغ ایتمك آرزوسی تولد ایتمشدر » موسیو ژانیترونك بو جمله‌لری چوق دوغرودر و آرتق تورکیه‌ده نه بر شیخ نه بر طریقت وتکیه ونه‌ده دینی؛ منفعتلرینی تأمینه آلت اتخاذ ایده‌جك خوجالر موجوددر .

تورك انقلابنك تاریخ حضورنده‌كی موقعی ...

انقلابك يوكسك اثرلرینی تدقیق ایتدك . شیمدی‌ده بو معظم انقلابك تاریخ حضورنده‌كی موقعنی آكلایالم ...

قدیم رومانك اك بیوك وبلیغ خطیبی «چیچه‌رون» تاریخی شو شكلده تعریف ایدر . «تاریخ زمانلرك مشاهدی ، حقیقتك ایشیغی ، حالك حكایه‌سی ، حیاتك مكتبی واستقبالك كاشفی‌در . » چیچه‌رونك شو تعریفنده نه قدر بیوك بر بلاغت‌واردر. فی‌الحقیقه تاریخ زمانلرك مشاهدی‌در . فقط تاریخ بووظیفه‌یی علی‌العاده بر وقعه‌نویسلك كبی یاپماز. تاریخ عینی زمانده ، چوق قوتلی بر مدقق ومنقددر. چیچه‌رونك دیدیكی كبی اوحقیقتك ایشیغیدر وتاریخ بوقوتلی نوری سایه‌سنده ماضینك اك قرا كلق كوشه‌لرینه نفوذ ایده‌بیلمشدر. (حالك حكایه‌سی)نه كلنجه ... تاریخ یاشانیلان دورلری ، زماننده آنجق بر حكایه‌جی بر وقعه‌نویس كوزیله كورور. فقط تجربه‌سنه استناد ایدن تدقیق‌وتحلیللری نتیجه‌سنده‌كی حكملرینی ایركج ویره‌جكدر. تاریخ عینی زمانده (حیاتك مكتبی) درده ... حقیقةً ، ماضینك وقایعنی مدقق نظرلرمزه دوكمكله بزه‌یكی حیاتده بر موفقیت وجهه‌سی ویرمكه چالیشیر. اونوتمامالی‌ بزكه تاریخك وقایع قولله‌كسیونی میاننده اك دهشتلك و قانلی مجادله‌لر ، احتراصلر ،

انحطاطلر ، اندراسلر بولندیغی کبی برر کونش قدر پارلاق مدنیتلر ، بیوك وطنپرورلکلر وتعالیلرده موجوددر . اوبوتون بوحقیقتلری ؛ یاشانیلان دورلرك صحنه‌لری، بربخش دەقورلریله تنظیم ایده‌رك نظرلرمزه وضع ایدر . اوحالده حیاتی بالذات بزه اوکره‌تن وبزه موفقیتلر الده ایتمك ایچون یول کوسترەن تاریخ حیاتك مکتبی دکلدرده نه‌در ؟ . . صوکره تاریخ (استقبالك کاشفی) دردە . . . شیمدی‌یه قدر کذران ایدن وقایعك جریان طبیعیسندن استقبالی کشف ایتمك پك اعلا قابلدر وتاریخی علمی مناسـبیله تدقیق ایدنلر اونك چوق قیمتلی یاردیملریله سیسلی زمان پیغینلریی دەلەرك برمدت ایچون اولسون استقبالی کشف ایده‌بیلیرلر . کوستاولوبون « تاریخ مستقبلك نسجیدرکه قسماً حال ایله دوقونمشدر » دیر . بناءً علیه چیچەرونك تعریفی پك کوزەل وپك واضحدر؛ تاریخ بوتون بووصفلری نفسنده‌جمع ایتمشدر. واوتاریخ که اختیارلغنه رغماً ینه فضله‌جه کنجدر .

*
* *

کرچه تورك انقلابی هنوز ختامه ایرمه‌دی . باش دوندیریجی بر سرعتله سیرینی تعقیب ایدییور وألبته‌که برزمان کله‌جك حد غایه‌سنی بولاجقدر . فقط بز انقلابمزك سـیرینی تدقیق ایده‌رك اونك تاریخ حضورنده‌کی موقعنی تثبیت ایده‌بیلیرز . تورك انقلابی ، أولیاتنده حائز اولدیغی قابلیت حرکه‌سیله ظفر واعتلا یوللرنده یوریبور . . . آرتق اوکا قارشی چیقاجق خائن برقارا قوت تصور ایده‌میورز ؛ چونکه انقلاب عینی زمانده ارتجاعك باشنی أزمشدر. بناءً علیه انقلابمز جریان طبیعیسنده سـیرینه دوام ایده‌جکدر . فقط عجبا انقلابلرك مقدرات تاریخیه‌لری

ناصلدر وانقلابلر بهمه‌حال برحرکت جبریه یعنی اختلاللرله‌می تأسس ایدر؛ یوقسه قان‌دوکولمکسزین ، اصلاحات شکلنده‌ده واقع‌اولورمی؟ تورك‌انقلابی بونلرك هانکی‌نوعنه داخلدر . شوراسی بارزبرحقیقتدرکه انقلابلر خلق روحندن یعنی آلمانلرك (Volksgejst) نامنی ویردکلری وجدان اجتماعیدن قوت آلدقلری تقدیرده تأسس ایده‌بیلیرلر وپایدار اولورلر . بویله انقلابلره زوال یوقدر وچلیکدن برقلعه‌یی آکدیران جبهه‌سنه قارشی قویمق ایسته‌ینلر بهمه‌حال محو ونابود اولورلر. تاریخ بو قبیل انقلابلرك موفقیتلرینی ، بویوك بر لسان ستایشله قید ایدر ودیرکه ... وقتیله شو فیاض طوپراقلر اوزرنده ئولوم روزکارلری اسردی . خلق ظلم و جهل آلتنده ایدی ... فقط بر زمان کلدی ظلم وجهل آلتنده ایکله‌ین خلق غلیانه کلدی . اساساً بوغلیانی‌حاضر- لایان معنوی قوتلر وجدان اجتماعیده برلشمش ایدی. حرکت‌ایتدیلر و ظلمه قارشی عصیان ایده‌رك تاجدارلرینك تاج وتختنی ییقدیلر . جهله‌مجادله ایتدیلروبووطن طوپراقلرینی فیاض برئولکه‌یه‌چویردیلر. هرتورلو ترقی وتعالی اونلرك اولدی . چونکه انقلابده موفق اولدیلر فقط بز ینه برچوق انقلابلر طانیرزکه اونلر مع‌التأسف ابتدای تأسسلرنده ییقلمشلردر. عجبا بوییقیلما کیفیتنك اسباب وعواملی‌نه‌لردر؟ اولسه ، اولسه بك طبیعی حاللردر . چونکه اورالرده خلق انقلاب مفهومنی آکلایاجق قدر تنور ایتمه‌مشدر . خلقك اویانماسی ایچون داها اوزون برمدتك مروری لازمکله‌جکدر . اکر بومحیطلرده انقلاب یاراتمق‌ایسته‌ین شخصلر حرکتلرنده موفق اولمق ایسترلرسه بوجامعه- لرده داها اولجه‌فکری استحضراتی تأمین ایتملیدرلر. مثلا ، قومشومز

ایرانده یاقین برزمانده حکومت شکلی حقنده خیلی فکرلر تبلر ایتدی. بونلردن بعضیلری جمهورتجی و دیکرلری‌ده شاه طرفداری ایدیلر . صوکره‌دن جمهورتجیلره مقابل شـاه طرفدارلرینك غالبیتی ایران خلقنك هنوز جمهوریتك فضائلنی ، معنا ومفهومنی آکلایامایاجق بر درجه‌ده بولندیغنی اثبات ایتدی . زیرا جامعه‌ده بر انقلاب ضرورتی فکری تولد ایده‌مه‌مشدی . بالطبع جمهوریت طرفدارلرینك یاپمق ایسته‌دکلری بوانقلاب‌ده بویله‌جه عقیم قالدی وسابق شاه عائله‌سی اسـقاط ایدیله‌رك یرینه یکی برشاه ، یکی برسلاله تأسیس ایتمك اوزره اجلاس ایدلدی . شیمدی دیکر برمسئله‌یه کلیورز ؛ عجبا انقلاب بهمه‌حال بر حرکت جبریه ایله یعنی اختلالله‌می تأسس ایدر یوقسـه اصلاحات‌ده مطلوب نتیجه‌یی تأمین ایده‌بیلیرمی ؟

یالکز برنجی فکری مدافعه ایدنلرده موجوددر . فقط بز هر ایکیسنی‌ده قبول ایده‌جکز. انقلابلر اختلاللرله تأسس ایده‌بیلدکلری کبی قان دوکولمکسزین یاپیلان حرکتلرله ، اصلاحاتلرله‌ده تأسس ایده‌بیلیرلر

اختلالار طبقی یانار داغلرك اندفاعلرینه بکزه‌رلر . ماصل که وولقانلر اندفاع ایتمه‌دن اول درونلرنده‌کی معدنلر غلیانه وحرکته باشلارلر اندفاعلرندن اول بر صارصینتیلری یعنی حرکت ارضلر اولور. کورولتولو سسلر چیقار وقراته‌رلرندن دومانلر یوکسـه‌لیر . . ایشته اختلاللرده بویله دوغار. اختلال دوغماردن اول اونك یاقین برزمانده فوران ایده‌جکنه دائر علامتلر کوریلور. بویله بحرانلی زمانلرده رأس اداره‌ده بولنانلر دوربین نظرلره مالکسه‌لر ، اکر وجدان اجتماعیده خلق روحنده قاینایان قناعتلرك ماهیتلرنی آکلایابیلیرلر ونهـایت

بو حركتلرك قدرتنی تقدیر ایده‌بیلیرلرسه معشری آرزولری تطمین ایده‌رك صوکره‌دن یاپیلاجغی اولدن یاپمش بولنورلر . بوصورتله اختلاله مراجعت اولنمادن مطلوب نتیجه تأمین ایدیله‌بیلیر یعنی اصلاحات صورتنده انقلاب تأسس ایدر. حقیقی اداره آداملری اونلردرکه ملتك دویغولرینی ، ایده‌آللرینی تدقیق و تحلیل ایدرك اوکا کوره حرکت ایتسینلر ... انکلتره‌ده خلق (حریتلرك بویوك براتی) نامی ویریلن (ماغناهارتالیه‌رتانوم) ی بوصورتله تأمین ایتمشدر وقان دوکوله‌دن انقلابلرك تأسسی همان ، همان دائما انکلتره‌ده واقع اولمشدر . فقط عمومی بر جریان تاریخیدرکه انقلابلردن بر چوقلری اختلاللرله قورولمشلردر . فرانسز انقلاب کبیری‌ده بزده مشروطیت اعلانده اولدیغی کبی جامعه‌نك وارلغندن قوت آلان براختلاله موفق اولمشدی. بزم صوك انقلابمزده اولیاتی براختلاله تأسیس ایتدی. ملتمز مملکتنی هرطرفدن استیلا ایتمش دشمنلریله مجادله ایدرکن عینی زمانده بووطنك باشنه عصرلردنبری جبار برصورتده مسلط اولمش سلطانك قوتلرینه قارشی‌ده اختلال بایراغنی دالغالاندیردی .

فقط بو اختلالی ، مقاومتی یاراتان قدرت ملتك چوق متین وارلغندن دوغمشدی. اوزمانلره‌قدر رأس اداره‌ده بولنانلر تورك ملتك وجداننده یوکسه‌لن سسلری دیکله‌مه‌مشلر اونك آرزولرینی تطمین ایتمه‌مشلردی . بویوك خلاصکار غازی ، داها ارضروم قونغره‌سنده «قوای ملیه‌یی عامل واراده ملیه‌یی حاکم قیلمق» اساسنی بویوك برجسارتله اعلان ایتمشدی. عجبا مصطفی کمال پاشا بو اعلان کیفیتنی عندی برقناعتله‌می یاپدی؟ یوقسه ، تورك ملتنك آرزولرینه‌می ترجمان اولدی ؟.. هیچ شبهه یوقدرکه ملتك

آرزوسنه رهبر اولدی . آرتق تورك ملتی ماضیده اولدیغی کبی حالده ده استقبالده ده باشقالرینك النده بر آلت اولمامغه و آنجق کندی اراده سیله کندیسنی سوق واداره ایله مکه قرار ویرمشدی . بناءً علیه سلطانلره ودشمانلرینه قارشی استخلاص بولنده کی مقاومتنك اساسی ؛ یاراذیلشنده مکنوز اصیل بر خصلتده یعنی کوله و اسیر اولمامقده بولدی ومجاهده سنده موفق اولدی . بوموفقیت عینی زمانده کندیسنه مقدر برعاقبتدی . بوظفری ینه ایلك دفعه اولارق کندیسنه تاریخ مژده له مشدی . زیرا ، بواختلالك ده استناد ایتدیکی قوت خلق ایدی واختلالك یاوروسی انقلاب ده عینی قوته استناد ایتدیکی ایچوندرکه موفق اولیور ... انقلابمز پك آز زمانده برچوق ایشلر باشاردی .
ایکنجی تورکیه بویوك ملت مجلسی رئیسی کاظم پاشا ، (نویه فرایه پرسه) عزته سنك مخابرینه بیاناتنده بولنورکن تورك انقلابی واونك اهمیتندن شوصورتله بحث ایدییور. «تورکیه خلقنده ، تورکیه دولتنده وبوتون تورکیه اراضیسنده وقوعه کلن معظم بر انقلابه نسبت ایدیلیرسه موضوع بحث اولان اوچ سنه وحتی بومك برمثلی سیله نه در؟ اوت مغلوب ایتدیکمز اون دورت عصرلق برقارا قوته نسبت ایدیلیرسه ، تکرار ایدییورم ، بواوچ سنه نه در ؟ تورك اختلالی هر نه قدر ملتلرك تاریخنده کوروین اختلالرك ساحه سنده بولنیورسه ده بواختلال چوق قان دوکمه ین براختلالدر » کاظم پاشانك شو بیاناتی نه قدر دوغریدر. تورك انقلابی تاریخده چوق شایان دقتدر وآز بر زمان ظرفنده چوق بویوك اثرلر وجوده کتیره ن ژاپون انقلابندن داها پارلاقدر . زمان کچدکجه اوندن بویوك ثمره لر یاراتاجقدر وتورك انقلابنك تاریخ

حضورنده‌کی معتنا موقعنی انقلابك تام معناسیله موفق اولوشی تأمین
ایتمشدر . تورك انقلابی تاریخ حضورنده بشریته حریت واستخلاص
دستورلرینی ایضاح ایدرکن هر تورلو ترقی وتعالی قدرتی‌ده عرض
ایدییور [١] .

[١] عصمت پاشا ملیت غزته‌سی باش محررینه انقلابدن وحلمدن بحث
ایدرکن بیانات آتیه‌ده بولنمشدی . « انقلابك آرتق یرلشمش وحلقه سوه‌رك
مال اولمش یکی نظامی ایچنده هرکس ایشیله وکوجیله مشغولدر . آنادولوده
سیك دله‌وب شاپقه‌لك کیلدیکی زمانی برابر خاطرلامغه چالیشسه‌ق موفق
اولابیلیرمی‌یز ؟ بوحادثه هیچ اولمازسه اون سنه‌لك برماضی کبی اوراقلاشمش
ویکی نظام ، ملتجه اوقدر مال ایدلمشدر . آسایشی تأمین هر یرده یالکز
حکومتك رسمی وظیفه‌سی دکل خلقك‌ده کندی روحی تلقیاتیله تأیید ایتدیکی
طبیعی ، مشروع ، محترم براحتیاج ماهیتنده عد ایدلمکده‌در . بوتلقینك اهمیتی
بوبوکدر . عصرك مترقی ملتلری بوتلقیده اولدقلری ایچون آسایش ، قانون ،
جمعیتك حریتی ونظام وانتظامی کبی ایشلرده اوقدر یوکسك درجه‌لره چیقمشلردر . »

انقلابك افاده ایتدیکی معنا و انقلابك غایه‌لری...

تورك انقلابنك تاریخ حضورنده‌کی موقعنی قیصه‌جه مطالعه ایله‌دك هیچ برزمان اونوتمامالی‌یز که انقلابمزك عرض ایتدیکی قدرت هرشیئی یکیدن خلق ایتمك قدرتیدر وانقلابمز حائز بولندیغی بوقدرتله صوك برقاچ سنه ظرفنده او قدر چوق بویوك ایشلر یاپمشدرکه ، اونلری ساده‌جه تعداد ایتمك بیله انسانی حیرتلره دوشورور. تورك انقلابی عینی زمانده جامعه‌ده بر (برلك) اساسی وضع ایله‌مشدر . افکار متحول دکلدر . انقلابك دائما موفق اولابیلمه‌سنی تأمین ایچونده بووحدت سیاسیه‌نك دوامی لازمدر . یوقسه فکرلر تعدد ایده‌رك یکدیکرلرینه قارشی معارض برر جبهه آلمش بولنسالردی انقلابك موفقیتنی تأمین بر آز بعید اولوردی. بوبرلك چوق شایان تقدیردرکه بالذات انقلابدن دوغان بر ضرورتله کندیلکندن حاصل اولدی . یوقسه بونی تأمین ایچون بر کونا جبری واسطه‌یه هیچ بر زمان مراجعت اولنمادی . بوخصوصی تأمینده یکانه عامل تورك ملتنك تهلکه‌یه قارشی مقاومت ایچون لزومنی دویدیغی بروحدت احتیاجی اولمشدر. بونك ایچوندرکه تورك انقلابی چوق متین برجبهه عرض ایدر. فقط خارجده بر چوق یاکلش قناعتلر حاصل اولمشدر . ازجمله ، تورکیه‌ده بر اولیغارشی

حاكمدر دیهجك قدر حادثاتك طرز جریانی تقدیر ایدهمهین عاقللر الآن موجوددر. بویوك ملت مجلسی رئیسی کاظم پاشا (نویه فرایه‌یره‌سه) مخابرینه بوتون بویاکلش تلقیلری رد وجرح ایچون بیاناتده بولنورکن «تورکیه خلقی مشترك عابه‌یی کوزلرندن غائب ایتمه‌مك وبوی کوچوك مقصدلره، سیاسی فرقه منفعتلرینه فدا ایتمه‌مك نه نتیجه ویره‌جکنی‌ده تماماً ادراك ایله‌مشدر. تورکیه خلقی جمهوریت دشمنلرینك الك اوفاق شیلری وسیله اتخاذ ومحرکانه استعمال ایتمك صورتیله بر تعبیه قوللاندقلرینی تمامیله آکلامشدر. بالنتیجه خلق شوقطعی قناعت صاحبی اولمشدرکه، قازاندقلرمزك محافظه‌سی ایچون داخلی بر وحدت سیاسیه مطلقا لازمدر. و بو وحدت سیاسیه‌یی جمهوریت خلق فرقه‌سنك تمامیله افاده ایتدیکی آکلاشیلمالیدر. اوحالده تورکیه‌ده نه بر ظلم ونه‌ده براولیغارشی اداره‌سی موجوددر. موجود اولان آنجاق خلق حاکمیتی‌در» دیمشدی.
فی‌الحقیقه مملکتمزده خلق حاکمیتی اساسی تام بر تطبیقه مظهر اولیور. بوندن سکز دوقوز سنه اول ملتك خلاصکارلری سلطانك و دیکر تورك دشمنلرینك ظلم وتحکملرینه قارشی تورك ملتی بوبادره‌دن قور- تارمغه آمد ایچرلرکن، برکون کلوب تورکیه‌ده یکیدن بر ظلم وتحکم اداره‌سی تأسیس ایتمکی هیچ بروقت دوشونمدیلر ودوشونه‌مزلردی‌ده... وطنك بویوك بر خلاصکاری اولدیغی قدرده ملتك عزمکار مرشدی او زمانلره قدر دائما حقیر کورولن کویلی‌یه «أفندی» دیه خطاب ایدرکن نفسنده بر ایمان شکلی آلمش بولنان (خلقك حاکمیتی) دستو- رینه استناد ایدیوردی. بز، انقلابمزك بویوك لیدرلرینی بوکبی اسنادلردن وافترالردن صورت قطعیه‌ده تنزیه ایدرز... چونکه اونلر

قورقاق و مغرور روحلی بر مستبد دکل ، آنجق و آنجق متواضع و جسور بر خلقجی و بر مفکورەجیدرلر . بناءً علیه تورکیەدە براولیغارشی‌نك موجودیتی قطعیاً ادعا ایدیلەمز . انقلاب اُلك پارلاق تظاهراتیله ، داخلدە اولدیغی قدر خارجە قارشی‌دە أول أمردەخلقك حاکمیتنی افادە ایدر .

انقلابك غایەلری ـــ کاظم پاشا یه عینی مخابرە تورك انقلابنك غایەسنی شو صورتله ایضاح ایدییور . « یکی تورکیەدە نەلر اولدیغنی آکلایامایان و آکلامق ایستەمەین بعضیلرینە بونلری سویلەملیسکز که بزچوق زمان غائب ایتدك. فقط شیمدی فضله غائب ایدەجك زمانمز یوق ... بز سیاسی ، مدنی ، اقتصادی بوتون ساحەلردە دیکر مدنی ملتلرە یتیشمك واونلرك یانندە اخذ موقع ایتمك ایچون ممکن اولدیغی قدر سریع اولارق اوکه کچمك عزمندەیز . » حقیقةً بز شیمدی‌یە قدر چوق زمان غائب ایتمشدك . فقط بوندن صوکرە آرتق وقت نقددر دستورینە رعایتلە زمانلرمزی هدر ایتمیەجکز . انقلابمزك غایەسی تورك ملتنی دیکر مدنی ملتلر سویەسنە یتیشدیرمکدر . یعنی، مدنیت اعتباریلە یوکسەلەمز انقلابمزك آنا غایەسیدر . شوراسنی استطراداً ذکر ایدەلم که « مدنیت » ك ایلك طرفدارلری میانندە (پرومەتە) بیلە موجوددی [۱] بوکلمه چوق کنیش بر معنا افادە ایدر . اوقسفورد دارالفنونی پروفسورلرندن (طوماس رالی) بویوك بر قیصقانجلقله مدنیتدن بحث ایدرکن « ابتدائی جمعیتلرك اُك أی

[۱] پرومەتە ، یونان آلهەلرندن بری‌در . مدنیت طرفداریدر ، معبود اعظم ژوپیتر طرفندن جزائر قافقاس داغلرینە زنجیربند ایدلمشدی که بالآخرە هرکول طرفندن قورتارلمشدی ...

شکللرنده بیله مدنیتك باشلادیغی قوتلی بر صورتده ادعا ایدیله‌من »
دیبوروومدنیت مفهومنك ماضیده‌کی تأثیراتنی ایضاح ایدیبور « ابتدائی
جمعیت نظر اعتباره آلناجق اولورسه برچوق شخصیتلر یتیشدیردی.
صناعی وسیاسی ساحه‌لرده برطاقم یوکسك داهی تیپلر میدانه‌قویدی.
مثلا مصرده اسکی زمانلرده بویوك مقدارده، ثروت حصوله کتیره‌ن
برایمپراطورلغك قوتلی‌اداره‌سی آلتنده طوپلانمش و بررئیس روحانینك
نفوذینه تابع محلی برچوق جماعتلر موجوددی . لاکن بوتون بو
ترقیاته رغماً دولت مصریه أبی بر شکلده تشکل ایتمش دکلدی ؛
حکومت مستبد وظالم ایدی . راهبلر بر چوق یالان و باطل مذهبلر
اوکره‌تیورلردی » [١] دیر . قدیم مصر مدنیتنه دائر شو ملاحظاتی
سردایدن پروفسور قدیم یونان تشکیلات مدنیه‌سی حقنده‌ده شومطا
لعاتی یوریتر ... « یونانلیلر صنعتده ،أدبیاتده ، علمده ایلك درسلرینی
مصرلیلردن آلدیلر وبوتون بوفکر شعباتنه کندیلرینه مخصوص بر
عنصری ده‌ادخال ایتدیلر. اونلر بوتون‌دیکر عرقلردن فضله‌متجسس،
مدقق ، جرأتکار و مستعد ایدیلر . منافع بشریه ایله علاقه‌دار
هرموضوعه عقل بشرك سربستجه تطبیق ایدلمسندن باشقه هیچ برشیله
ممنون ومطمئن اولامازلردی. » فقط طوماس رالینك ابتدائی جمعیتلرك
أك أبی شکللرنده‌بیله مدنیتك باشلادیغی قوتلی صورتده ادعا ایدیله‌من
جمله‌سنده برآز فضله مبالغه واردر. اویله ظن ایدیبورزکه ، طوماس
رالی بوسوزیله حال مدنیتنك ماضی مدنیتی اولمادیغی یعنی ایچنده بولندیغمز
مدنیتك ماضیده‌کی مدنیتله مقایسه‌ایدیله‌میه‌جکی اوندن چوق زیاده یوکسك

[١] سیاست مبدألری ...

بولندیغنی ایضاح ایتمك ایستەمشدر. شیمدی اصل صددە عودت ایدەلم .
مدنیت بوکونکی معناسیلە غایت کنیش برساحە منظرەسی عرض ایدر ،
بوساحەدە یورولمادن یورومك لازمدر. وانقلاب تورك ملتی ایچون بو،
یورولمادن یورومك کیفیتی تأمین ایدەجکدر. معلومدرکە ، بز بوکون
اقتصادی ظفری تأمین ایچون اوغراشیورز و بوساحەدە صرف
ایتدیکمز مساعی قدر دیکر مدنی ساحەلردەدە موفق اولمق ایچون
عینی یورولماز مساعی‌یی صرف ایدییورز . اساساً انقلابمزك شعاری‌دە
بودر . بز اونی بو کوزەل غایەلرمزك تحقق ایچون یاراتدق . شبهەسز
انقلاب پك یاقین برزماندە غایەلرندە موفق اولاجق وملتمزی‌دە دیکر
مدنی ملتلر سویەسنە یوکسلتەرك اونلرلە مساوی طوتاجقدر .

فقط بوراده کنجلکە وبالخاصە منورلکە دوشن مهم بروظیفەدە
واردر . اودە ، انقلابك یوکسك ایدەآللرینك تحققنە بویوك برغیرتلە
چالیشمقدر . تورك کنجی یارادیلیش اعتباریلە برچوق ممتازیتلری
حائز اولدیغی قدر یکیلیکە قارشی‌دە اودرجە متمایلدر . کنجلکە ومنور-
لکە دوشن بو وظیفەدن بحث ایدرکن انقلابك یوکسك غایەلرینك
تحقق ضمننده ، تورك اوجاقلرینك فعالیتلرندن‌دە قیصەجە بحث ایتمك
لازمدر . هپمز بیلیورزکە تورك اوجاقلری سیاستلە قطعیاً اشتغال ایتمز .
اوجاقلرمزك غایەسی آنجق تورك حرثی انکشاف ایتدیرمکدر . یعنی
تورکە کندی حرثی طاینديرمق واونك ملی شخصیتنك انکشافنی
تأمین ایتمکدر . بناءً علیە انقلابك ایدەآللری مواجهەسندە تورك
اوجاقلری لاقید وسیرجی بروضعیتدە قالامازلر . اوجاقلرك غایەسی
تورك حرثی انکشاف ایتدیرمکدر . هپمزجە معلومدرکە دیکر

ملتلرك اولدیغی کبی بزم‌ده بر حقوقمز ، بنیهٔ اجتماعیه‌مز ، لسانمز ، بدیعیاتمز ، ملی تاریخمز و بوکا مماثل شیلرمز واردر . ایشته بونلرك حیثت مجموعه‌سی بزم حرثمزی تشکیل ایدر . تورك اوجاقلرینك غایه‌سی حرثمزی عصری تلقیانه اویاجق بر طرزده انکشاف ایتدیرمکدر . اونو تمامالی‌بزکه ، چارلق روسیه‌سنده بیله استبدادك بوتون دهشتیله حکم سوردیکی زمانلرده اون دوقوزنجی عصرده خلقجی ، فداکار بر زمره میدانه چیقدی . اونلر هر شیلرینی ، بوتون سعادتلرینی بو اوغورده فدا ایدییورلردی . آغا اوغلی احمد بکك سویله‌دیکی کبی « اونلر خلقه قارشی پرورده ایتدکلری عشق نقطهٔ نظرندن حقیقةً روس ملتنك اوزمانکی افسانوی وقهرمان انسانلریدی .. » و بزم منور کنجلکمزده (تولستوی) ك و (تورکه‌نیه‌ف) ك أثرلرینك قهرمانلرینی تشکیل ایدن بوفداکار انسانلر قدر بواوغورده چالیشاجقلردر . بر کون کله‌جك ، منور تورك کنجلکی واونلرك مقدس دویغولرینی تمثیل ایدن تورك اوجاقلری انقلابك یوکسك ایده‌آللرینی صوکنه قدر تعقیب ایده‌رك اونلرك تحققنی تأمین ایتمش بولناجقدر .

تورك انقلابنك حادثاته درجهٔ تأثيرى...

پروفسور طوماس رالى « اجتماعى مؤسسه‌لر » كتله حالنده بولنان انسانلر آراسنده حصوله كتيردكلرى تأثيرات ايله تجربه اولنمشلردر.ه‌دير . بوقاعده‌يه توفيقاً انقلابمزله وجودلرينى اورتادن قالديرديغمز بر چوق مضر مؤسسه‌لر كهنه‌لكلرينه رغماً لزومندن فضله برمدتله‌تجربه ايديلديلر . فقط انقلابمز موفق اوله‌رق ، توركيه مستقل وجمهورى بردولت اولدى. بوكون‌ماضيده اولديغى كبى مملكتمزده كيفى اجراآت ومستبدانه اداره چوق شكر آرتق موجود دكل ... والحاصل بوكون انقلابجى جمهوريتمز الك‌عصرى دولت‌تلقيلرينه اويغون بردولت‌حالنده بولنيور ...

خارجده ، بالخاصه آسياده انقلابمز چوق مساعد تأثيرلر براقدى آسيانك‌برچوق مظلوم‌ملتلرى انقلابمزدن أورنك آلمغه چاليشيورلر... أزجمله كچنلرده چينليلر استقلاللرينى ألده ايتمك ايچون أمپه‌رياليست دولتلردن بعضيلرينه مثلا انكليزلره قارشى مجاهده‌لرنده (هانقوو)ده تورك بايراغنى طاشييارق حرب ايتمشـلر ... بوحادثه‌نك حدذاتنده بويوك برأهميتى واردر . آوروپاليلرك صارى تهلكه نامنى ويردكلرى اقصاى شرقك بو، آوروپاليلرجه قورقونچ سكنه‌سنك حركاتنك بويوك

بر أهمیق واردر واونلرك اوزرنده انقلابمز حسن تأثیر اجرا ایتمشدر. ملیتپرورلرك اللرنده حاکمیتك واستقلالك بر تمثال مجسمی بایراغمزی طاشیمالری بونك الك بویوك بردلیلیدر . سوویت روسیه‌حکومتی اجرا قومیته‌سی رئیسی یولداش ریقوف‌ده ایراد ایتدیکی نطقده تورك انقلابنك چین حادثاتنه درجهٔ تأثیرندن بحث ایدر . ریقوف یولداش بو نطقنده « وقتیله تضییقات وکیفی اجراآته ساحهٔ تطبیق اولمقده بر نمونه اولان تورکیه ، بوکون قطعیاً مستقل بر دولت اولمش ؛ استقلال وخلاص ملینك بر مثالی حالنی اکتساب ایتمشدر . مشغول مملکتلر میاننده بالخاصه چین کبی دیو آسا بر مملکت ، اونك ایزلرینی تعقیب ایتمکده‌در . » دییور . فقط تورك انقلابنك حادثاته درجهٔ تأثیری‌دیکر برچوق طرفلرده‌ده موجودیتنی حس ایتدیرر . أزجمله هندستانده‌کی غلیانلرده وافغانستانده وایرانده یاپیلان یکیلکلرده‌ده انقلابمزك فیاض تأثیرلری موجوددر . وچوق زمان کچمه‌یه‌جك وقتیله فرانسز انقلاب کبیرینك آوروپاده یاپدیغی تأثیراتی بزم انقلابمزده آسیاده داها واسع برشکلده یاپاجقدر ویاپمقده‌دررده ... بوکون برچوق مشغول مملکتلر خلقلری کیزلیدن کیزلی‌یه تورك انقلابنك یوکسك نتیجه‌لرندن الهام آلارق حریت واستخلاص حاضرلقلرنده بولنمقده‌درلر .

وظیفه‌لرمز ...

انقلابمز بزه بعض وظیفه‌لرده تحمیل ایتمش بولنیور ... بووظیفه‌لری ایفا ایتمك مجبوریتنده‌یز و بو وظیفه‌لرك ایفاسی عینی زمانده انقلابمزك سلامتی تأمین نقطه‌سندن چوق حائز أهمیت اولاجقدر او حالده وظیفه نه‌دیمکدر ؟ ... أول أمرده بونی تدقیق ایده‌لم . مشهور منقد (أمیل فاکه) وظیفه‌نك ماهیتنی شو شکلده ایضاح ایدر . « وظیفه غایت قطعی بر أمر درونیدرکه بزی صیراسنه کوره حرکت ایتمکه ویاخود ایتمه‌مکه سوق ، بزه یاپمغی ویا یاپمامغی أمر أیلر وکرك مثبت وکرك منفی اولسون بزجه ناقابل مناقشه عد ایدیلیر . وظیفه‌یی تفریق وتمییز ایدن صفت ، قطعی وناقابل مناقشه اولماسیدر . آرزوده بزی سوق‌واداره ایدر لاکن بزه‌أمرایتمز ، بزی‌چکر وسوروکلر .. »

(قانت) ه کوره وظیفه « عمومی بر خط حرکت اولمسی آرزو ایدیلن هرشیئی‌یاپمالیدر » شکلنده‌در . قانتك بوتعریفی نه قدر کوزه‌لدر . بزده‌ده عمومی خط حرکتلر اولمسی ایجاب ایدن بر چوق شیلر واردر وبونلری بویوك برشوقله ایفا ایده‌جکز . چونکه اونلر بزم وظیفه‌لرمزی تشکیل ایدییور فقط بووظیفه‌لریمزی ایفا ایدرکن مهم برنقطه‌یه دقت واعتنا ایتمه‌لی‌یز . یعنی بووظیفه‌لریمزی ایفا ایدرکن فداکار

داوراناجغز ، بوقسه خودبین اولمایاجغز ... (شیللهر) له (قانت) ك بوصحیفه‌یه درج ایتدیکمز بر محاوره‌لری بوخصوصی ایضاح‌ده نه قدر کوزل برماهیت عرض ایدر . شیللهر ، قانته «ایلك ایتمکده ممنونیت حس ایدییورم ، حالبوکه بو ، بی دوچار اندیشه ایدییور» دیمشدی . قانت شیللهره شوصورتله جوابی ویرییور . «سزك بوحالکز خلقتدن بری منفعت بکلنمیه‌رك یاپلمش برفعلك عدم موجودیتنی اثبات‌ایدییور . لاکن بکله‌یلن منفعتلر آراسنده فرقلر وبوفرقلر آراسنده درجه‌لر واردرکه ، بوصورتله افعال وحرکات انسانیه‌نك برقسمی ، دیکرلرندن زیاده منفعت فکرینه مربوط بولنیور ... اکر ایسته‌رسه‌کز منفعتدن تجردی خود اندیشلك تسمیه ایده‌لم ؛ کله دکیشدیرمکله هیچ بر شی یاپمش اولمایاجغز . چونکه فداکارلق هر زمان کوزه‌للکنی محافظه ایده‌جك وخود بینلکدن تفریق ایدیله‌جکدر . » شو حالده انقلاب مواجهه‌سنده‌کی وظیفه‌لرمزی خودبین اولارق دکل ، آنجق بویوك بر فداکار اولارق ایفا ایده‌جکز . وبووظیفه‌لرمز امیل فاکه‌نك دیدیکی کی «انسانك یاشادیغی دورك اخلاق وخصائلی نظر اعتباره آلنمق شرطیله ایفاسی قابل اولان ایلکی مشاهده ایتمك ، اك ایی اولدیغنه حکم ایدیله‌نی آلارق عینی جهتده اولمق شرطیله داها آعلا عدایدیلنه توجیه ایله سوق ایتمك احکام قطعیه‌سنی افاده ایده‌مزسه‌ده هر حالده استقامت مخصوصه‌سنی ارائه ایده‌جکدر .» [۱] صوکره ، بووظیفه‌لرمزی اجرا ایدرکن (ایلك وظیفه وظیفه‌یه اعتقاددر .) دستورینه رعایت ایده‌جکز . وبرنجی وظیفه‌مز یتیشه‌جك کنج نسله انقلابك اهمیتیله

---

[۱] امیل فاکه : اون امردن ، وطن ووظیفه ...

متناسب بر تربیه ویرمکلکمز اولاجقدر . بز کنج نسللری انقلابك بوکسك اثرلرینی محافظه‌یه قادر اولا بیله‌جکلری بر شکلده یتیشدیره‌جکز . بونك ، ایچونده اولنکی سقیم تعلیم و تربیه اصوللرینك الغالریله داها عملی وعصری ، حیاتی تام معناسیله آکلاتابیله‌جك واونلره عینی زمانده انقلابك فضائلنی الهام ایده‌جك بر تعلیم و تربیه سیسته‌منه محتاجز . بوراده تعلیم و تربیه کله‌لرینی یکدیکرینه قاریشدیرمامالی‌یز... (کوستاولوبون) تعلیم و تربیه‌دن بحث ایدرکن «تعلیم ایتمك تربیه ایتمك دکلدر . تعلیم حافظه‌یی زنکینلشدیرر ، تربیه‌ده انسانده فائده‌لی انعکاسات وجوده کتیریر . مضر انعکاساتی تحت ضبطه آلمایی انسانه اوکره‌تیر . » دییور . فقط هر هانکی بر تربیه سیسته‌می انتخاب ظن ایدلدیکی قدر قولای دکلدر بالعکس غایت کوچدر . بر تربیه سیسته‌منك انتخاب ایدلمسنك فوق‌العاده حائز اهمیت اولاجغنی سویله‌ین کوستاولوبون بوخصوصه دائر فکرینی‌ده شو شکلده ایضاح ایدر . «بر تربیه سیسته‌منك انتخابی بر قوم ایچون ، شکل حکومتنی انتخاب ایتمه‌سندن داها مهمدر . » کوستاولوبونك بوسوزلرنده چوق بویوك بر حصهٔ حقیقت واردر . یارینك بویوکلری بولناجق بوکونك کوچوکلرینی حیاتده موفقیتلری ایچون مدار استنادلری اولاجق ایی بر تعلیم و تربیه ایله تجهیز ایده‌مزسه‌ك اونلرك یارینکی مسئولیتلرندن بزم معاتب طوتلامز لازمکله‌جکدر . اونك ایچون ، هرهانکی بر تربیه سیسته‌منك انتخابنده چوق دوشونه‌رك حرکت ایتمکلکمز لازمکله‌جکدر . فقط بز بومشکلاتدن بر آزده چکینمه‌لیز . چونکه غایت واسع تجربه‌لرك قارشیسنده قالدق حیاتك بزم اولجه دوشوندیکمز حیات کبی اولمادیغنی آکلادق ، انقلاب

نزه بر چوق عبرت درسلری ویردی ... دوملك حقیقت عد ایتدیکمز حادثاتنك بوکون اصلی بولنمایان برر افسانه‌دن عبارت بولندیغنی اظهار ایتدی . اوحالده بوکون کنج نسللری تربیه اموریی درعهده ایدرکن ماضیده اولدیغی کبی کورکورینه حرکت ایتمیه‌جکز. واونلرك سجیه‌لرینه تکامل اجتماعی‌یی تعقیب ایده‌بیله‌جك بر تربیه ویره‌جکز (فیخته) ، تربیه اساسلرندن شویله بحث ایدییور . فیخته‌یه کوره یکی تربیه‌نك اساسلری «ملتده بوکسه‌ك بر سنلك یاراتمق اوکا یکی بر حیات طرزی قرارلاشدیرمق یعنی اوزمانه قدر حاکم ومؤثر بولنان ذهنیتی امحا ایده‌رك یکی ومشترك بر ذهنیت ویرمکدر .» فیخته بوکا (یکی ملی تربیه) نامنی ویرییور وفیخته بومطالعه‌سنده چوجق تربیه‌سندن زیاده خلق تربیه‌سنه دائر فکرلرینی ایضاح ایدییور. انقلاب دورلری یاشایان ویاشامقده بولنان وآز زمانده چوق یکیلکلر یاراتان خلقمزك‌ده بوتورلو ارشادلره محتاج بولندیغی آرتق بر حقیقتدر . (برغسون)ك چوجق تربیه‌سی حقنده فکرلری‌ده شو صورتله خلاصه ایدیله‌بیلیر . برغسون اول امرده چوجغی محیطك محصولی عد ایدر . برغسونه کوره چوجقلری کندی حاللرینه براقمالیدر . چونکه اونلرده حیات ایچون حاضر وشخصلرنده ، نسللرنده مندمج قابلیت وانسیاقلر موجوددر. بونلر بو وسائط سایه‌سنده حیاتی کندیلکندن وکندیلرینه کوره هضم وتفسیر ایدرلر وبوصورتله استقبال بروغراملرینی نفسه تجربه‌لرندن آلدقلری قاعده‌لره کوره تثبیت ایتمش بولورلر . فقط بونتیجه بعضاً کندیلکندن حاصل اولمایابیلیر . اوحالده مداخله لازم کله‌جکدر ، فقط مداخله ناصل واقع اولمالیدر . ینه برغسونه کوره بومداخله ؛

شخصاً وبالذات دكل، بالواسطه، يعنى حادثات واشيانك آرقاسندن يايلاجق حركتلرله واقع اولابيله‌جكدر. چوجق تربيه‌سى حقنده بويوك برفيلوسوفك فكرلرينى‌ده بوراده قيصه‌جه قيد ايتدك. شيمدى ينه ملاحظاتمزده دوام ايده‌لم. انقلاب واونك طانيتديغى يكى حيات بزه برچوق شيلر اوكرتدى. بزى برچوق حقيقتلرله قارشيلاشديردى مثلا دون خلافتك لزومنه قانعدك. ١٩٠٨ اختلالندن صوكره‌ده الك اى شكل حكومتك مشروطيت اداره اولديغى طرفدارى ايدك. حالبوكه بوكون عينى قناعتده‌مى‌يز؟ انقلابمز ديكر مدنى دولتلرك هپسنده دين ودنيا ايشلرينك يكديكرندن آيرلديغى، بناءً عليه اونلرك سويه‌سنه يتيشمك ايسته‌ين توركيه‌نك‌ده عينى صورتله حركت ايتمسى لازم كلديكنى تقدير ايده‌رك خلافتى الغا ايتدى. عينى زمانده ينه بر سلطنت فرديه ديمك بولنان مشروطيتى‌ده يوق ايده‌رك الك اى شكل حكومت جمهوريتى بزه قازانديردى واونك فضائلنى الهام ايتدى. بز شيمدى كنج نسللرى حياته احضار ايدركن آرتق اونلره ماضيده اولديغى كبى خلافتك لزومندن والك اى شكل حكومتك مشروطيت اداره اولديغندن بحث ايده‌جكمى‌يز؟ البتده ايتميه‌جكز. يكى حياتك بزه ثمره‌لرينى طانديرديغى تشكيلاتندن بحث ايده‌جكز. روحمزك بوتون قوتيله كنج نسللره انقلابك بويوك اثرلرندن؛ دين ودنيا ايشلرينك آيرلماسنك برضرورت شكلنى آلديغندن وبوطرز حركتك مدنيت ساحه‌سنده موفقيتك برنجى شرطى بولنديغندن الك اى شكل حكومتك‌ده دەموقراتيك بر حكومت يعنى جمهوريت اداره اولديغندن بحث ايده‌جكز واونلرك (نيچون بويله اولدى؟) سواللرينه بوتون تلقين قوتلرمزله اسباب موجبه‌لر سرد

ایتمه‌لی‌یز . تا که یاریسك بویوكلری ، یکی حیاتدن و انقلابدن چیقان
تربیه دستورلریله موفق اولابیلمه‌لری ایچون احضار ایده‌لم . کوستاو
لوبون « انقلابلر اغتشاشلر برقومك حیاتده اهم اولان برحادثه‌نك ،
یعنی بر ایده‌آل دکیشدیرمه‌نك فدیهٔ مجانی مقامنده » در . دیمك که
انقلابلرله برلكده ایده‌آللرده اوکا اویغون بر صورتده تحول ایدرلر ،
و بو برضرورتدر . انقلابدن اولکی غایه‌لرمزله انقلابمزك اثرلرینی محافظه
ایده‌مه‌یز . اساساً انقلابلر ایده‌آللرك تحوللرندن دوغارلر . بناءً علیه
ماضینك غایه‌لرینه رجوع ایده‌جك اولورسه‌ق اورتاده انقلاب موضوع
بحث اولاماز وارباز بر ارتجاع حادثه‌سی حاصل اولور . حالبوکه
انقلابلرله برلكده ایده‌آللرك تحول ایدیشی تعلیم وتربیه مسئله‌لرنده‌ده
کندیسنی کوستریر . انقلابك غایه‌لرندن بریسی‌ده کندی وارلغیله
متناسب برتربیه سیستمه‌سی یاراتمقدر ویاخودده قبول ایتمك... بناءً علیه
بورده‌ده آرتق ، ماضیدن مدور تعلیم وتربیه اصوللری موضوع بحث
اولاماز . یوقاریده‌ده عرض ایتدیکمز کبی بز انقلابمزده اثرلریمزك
استقبالده ادامهٔ موجودیتلری ایچون کندی روحنه موافق بر تعلیم
وتربیه‌سیستمه‌سیله ینه کندی‌زاویهٔ رؤیتنه کوره حادثاتی بر نوع کوروش
طرزی خلق ایده‌جکدر . بناءً علیه بر چوق وقتلر تطبیقلریله کنج
دماغلری اویوشدیران بر طاقم نظری تربیه سیستمه‌لریله دکل فقط
انقلابمزك ویکی حیات شرطلرینك اینجه‌دن اینجه‌یه تدقیقلری نتیجه‌سنده
الده ایده‌جکمز چوق عملی وفائده‌لی تربیه اصوللریله کنج نسللری
انقلابك اثرلرینی محافظه‌یه و بوصورتله یکی حیاتده موفق اولمه احضار
ایتمش بوله‌جغز . بونکله برابر ایی برتربیه سیستمه‌سنك احتوا ایتمه‌سی

لازمکلن بعض عمومی شرطلرده واردر . اونلری اهمال ایتمك جائز دکلدر ، مکملیق تأمین ایچون بوشرطلرك وجودی لازمدر واساساً بوشرطلر بر انقلاب تربیه سنده کندیلکندن‌ده موجود بولناجقدر . بوبوك فیلوسوف قانت ه کوره أیی بر تربیه سیستمه‌نك احتوا ایتمه‌سی لازمکلن شرطلر شونلردر . قانت دیرکه «١ ـ تربیه انسانی انضباط آلتنه آلمالیدر . انضباط آلتنه آلمقدن مقصد انسانده حیوانی اولان حسلره مانع اولمق، انسانی اولانلری احیا ایتمه‌مکدر خلاصه : انضباط انسانی وحشیلکدن صرف ابتدائیلکدن وحیوانیلکدن قورتاریر .

٢ ـ تربیه تحصیله خادم اولمالیدر . علم تحصیلی فردده هر نوع غایه‌لری استحصاله خادم مهارت ولیاقت تأمین ایلر .

٣ ـ تربیه ، انسانی احتیاط واعتدال اکتسابنه آلیشدیرمالی‌در . کندیسنی همجنسلرینه سه‌ودیره‌جك ، اونلر اوزرنده مؤثر اولاجق وجهله یاشامغی اوکره‌تمه‌لیدر .

٤ ـ تربیه ، انسانی اخلاقیلشدیرمه‌لیدر . انسانك یالکزغایه‌لرینی استحصاله مستعد وصالح بر حالده اولماسی کافی دکلدر . عینی زمانده یالکز ایی اولارق حرکاتی انتخاب وترجیح ایتمکی بیلمه‌لی ، جمعیتك حرکاتمزه قارشی کوستره‌جکی طبیعی مقاومته فردلری آلیشدیرمالی ومنافعی وحریتی مشروع حدودلری داخلنده بولندیرابیلمکه اعتیاد حاصل ایتدیرملیدر » [١] (امیل) تربیه کتابنك مؤلفی ژان ژاق روصوده تربیه‌دن مقصد چوجغك انسانلغك غایه‌سنه کوره یتیشدیرلمك اولدیغنی ایضاح ایدییور .

---

[١] قانت فلسفه‌سی : محمد امین بك ...

بناءً علیه بزده یکی حیاتك و انقلابك و یردیکی اساسلرله انسانلغك غایه‌سنه چوق موافق بر تعلیم و تربیه سیستەمی ابداع ایده‌رك کنج نسللری حیاته حاضرلایاجغز .

ایکنجی وظیفه‌مز یوقاریده لزومندن بر نبذه بحث ایتدیکمز ، منورلره‌دوشن الك مهم بروظیفه‌در. انقلابمزك علمی‌وفلسفی اساسلرینی خلق طبقه‌سنه نشر ایتمك مجبوریتی وار ... فقط بوظن ایدلدیکی قدر قولای اولاماز... بوحقیقتلری برطاقم‌استحاله‌لره اوغراتدقدن‌صوکره خلق طبقه‌سنده نشر ایده‌بیلمکه موفق اولاجغز . فرانسز انقلاب کبیرینه منتهی اولان فلسفی وعلمی فکرلرده خلق روحنده برلشمك واوراده‌کوك صالمق ایچون برطاقم استحاله‌لرکچیرمشلردر. بواستحاله‌لرك لزومندن بحث ایدن کوستاولوبون « فکرلر آنجق پك ساده برشکل آلدقدن صوکره جمهورلرجه قابل فهم اولدقلرندن خلق بیننده شایع ومرغوب اولمق‌ایچون اکثریا فکرلرك الك تام استحاله‌لره‌اوغرامالری ایجاب ایدر . » دیبور [١] بوفکرلر اودرجه استحاله‌لره اوغراتیله‌جقدرکه خلق طبقه‌سنده برر (حس) شکلنی اکتساب ایتدکلری وقت مؤثراوله‌بیله‌جکلردر. کوستاولوبون بونی‌ده « کندیسنی جمهورلر ایچون قابل فهم قیلان تعدیلاته اوغرادقدن صوکره دخی فکرلر باشقه برده تتبع اولناجق اصوللرله (غیر شعوری inconscient) یه نفوذ ایتمه‌دکجه وبر (حس Sentiment) حالنی آلمادقجه اجرای تأثیر ایتمز » شکلنده ایضاح ایدر .

فقط خلق طبقه‌لرینك برده مخیله‌لری واردر . اومخیله‌لرده بعضاً

---

[١] کوستاولوبون : علم روح اجتماعی ...

لزوملی شیلر برلشدکلری کبی خرافاته تعلق ایدن بر چوق قناعتلرده بر ایدیمشدر . معالتأسف مسئله‌نك فجیع جهتی ایشته بوراسیدر وبزم خلقمزده‌ده بوقبیل خرافه‌لر پك چوقدر. بواویدورلمش شیلری تورك خلقنك مخیله‌سنه عصرلردنبری بوملکتده حکم سوره‌نلر صاچمشلردر. انقلاب طبیعتیله‌درکه بوخرافه‌لرك پك چوغنی یوق ایتدی . متباقی اقسامی‌ده خلقك مخیله‌سندن ایرکیج سیله‌جکدر. بواصلسز واساسسز شیلری نشر ایده‌رك خلقی اضلال ایدنلراونلری مافوق‌الطبیعه اساسلره استناد ایتدیرمکی‌ده اونوتمامشلردی . ذاتاً حرکتلرنده آنجق بوصورتله موفق اولابیلیرلردی . برمثال ذکر ایده‌لم ...

کویا حضرت پیغمبر دیمش‌که « قاف داغنك آرقاسنده نباتدن عاری ودنیانك یدی مثلی وسعتنده کموش کبی براراضی واردر. بوراسی ایکنه آتلسه یره دوشمیه‌جك قدر ملکلرله دولودر ؛ هرملکك الندە قرق فرسخ طولنده بر بایراق واردر . بوملکلر هرجمعه کیجه‌سی جبل قافك اطرافنه طوپلانارق اللهه تضرع وامت محمدك سلامتنه دعا ایدرلر ... » [*]

کوریلیورکه باشدن آشاغی برصاچما مجموعه‌سی... حضرت پیغمبر هیچ بروقت بویله شیلر سویله‌مه‌مشدر . حضرت محمد بودنیایه قرآن کریمله برلکده حقیقت کتیرمشدر . یوقسه خرافات دکل ... کرچه هردولتك خلقنده آز ویا چوق خرافه‌لر نقل ایدیلیر. فقط معالاسف بزده بواصلی واساسی بولمایان شیلر چوق انتشار ایتمشدر . اولولره، کونلره وسائره‌لره، یعنی هرشیئه تعلق ایدن بوخرافه‌لری منور زمره

[*] خرافاتدن حقیقته : م شمس‌الدین .

البتده که ییقاجقدر. و بو کوزه‌ل نتیجه‌ده خلقك مخیله‌سنه حاکم اولمقله ، اونك اوزرینه مساعد تأثیرلر یاپمقله الده ایدیله‌بیله‌جکدر . بوده آنجق قونفه‌رانسلرله تیاترووسینه‌مالرله ، خلقك آکلایابیله‌جکی طرزده یازیلاجق اثرلرله قابل اولاجقدر. تورك اوجاقلرینك بو خصوصلرده نه قدر اهمیتلی وظیفه‌لرینك بولندیغنی تدقیق ایتمشدك. کوستاولوبون « جمهورلرك مخیله‌سی اوزرینه تأثیر یاپمق صنعتنی بیلمك ، اونلری اداره ایتمك صنعتنی بیلمکدر » دییور . بناءً علیه تورك کنجلکنه دوشن بر وظیفه‌ده خرافاته قارشی آچیله‌جق شدید بر مجادله‌ده بولنمق اولاجقدر. عصرلر مملکتمزده یاقین زمانلره قدر بویوك برقسمی پاشایان وداها بك چوغی‌ده یاشامقده بولنان خرافه‌لری هرشیدن بی‌خبر خلقك مخیله‌سنه بویوك بر ظلمت ایچنده ناصل یرلشدیردیسه بزده انقلابمزك علم و عرفان نورلریله او ظلمتی پارچالایاجق و او خرافه‌لری حقیقتلرله تبدیل ایده‌جکز . بناءً علیه خلقك مخیله‌سنه حاکم اولمالی‌یز واوکا حسن صورتله اجرای تأثیر ایلیه‌مه‌لی‌یز که بوغایه‌مزی تأمین ایده‌لم . کرچه حس ملی‌یی ترنم ایدن افسانه‌لرك یعنی مشترك مفاخری وایده‌آللری ترنم ایدن فیلولوجیانك مثلا اسلاولرده اسلاوافیلی آلمانلرده یوقاریده کندیسندن بحث ایتدیکمز بیه‌لونغن کبی خلق دستانلرینك بزده‌ده خرافه‌لرك یرلرینه قائم اولماسی چوق آرزو ایدیلیردی . فقط نه‌چاره که ؛ مستبد اداره‌لرك تحکمی آلتنده ظلم وجهل ایچنده قالمش بزم خلقمزك روحندن ملی دستانلر یوکسه‌له‌مدی . بزمنورلر هیچ دکل ایسه‌بوندن صوکره خلق روحنی اوقشایاجق بویله ملی دستانلری ظاهره اخراج ایده‌جکز . وعینی زمانده انقلابمزك علمی واجتماعی اساسلرینی خلق طبقه‌سنه یایارق

بوخرافه‌لری کوکندن قلع ایده‌جکز . فقط بو بردنبره اولمایاجقدر .
مع التأسف بو کوزه‌ل نتیجه‌نك حصولی ایچونده بر مدتك مروری
لازمکله‌جکدر و بز بومدت ظرفنده نتیجه‌یی الده ایتمك ایچون یورولمادن
ویلمادن چالیشه‌جغز . انقلابمزك علم و عرفان نورلریله خلقمزك مخیله‌
سنده‌کی قرا کلقلری داغیدارق اونی تنویر ایده‌جکز و بوغیرتلرمز ،
عینی زمانده (خلقك تکاملی) نی تأمین حقنده‌کی فعالیتلرمزك برجزئی
تشکیل ایده‌جکدر . خلاصه : خلقك تکاملی تأمین ایتمك لازمدر .
بوخصوصده معارفك بویوك بر رول اوینایاجغنی‌ده اونوتمامالیدر .
بناءً علیه معارفمزی‌ده بوکسه‌لتمه‌لیز بز خلقك تکاملی تأمین ایتمك
ایسترکن اك زیاده فکر بونك نظریه‌سنه تمایل ایده‌جکز . چونکه
بوراده اجتماعی تکاملك ، فکرلرك محصولی بولندیغی قبول ایدلمشدر.
مشهور سوسیولوغ (اوکوست قونت) دخی ترقیات اجتماعیه‌نك ،
ترقیات فکریه محصولی اولدیغنی قبول ایله‌مشدی . فقط بومفکوره‌
لریمز حیاتدن آیری شیلره دکل بالذات حیاته تعلق ایده‌جکدر .
یعنی اونی تکمل ایتدیره‌بیله‌جك بر درجهٔ قوتده اولاجقدر .
اجتماعی تکاملی تأمین ایچون برخلق حکومتنده وطنداشلر ، اجتماعی
وظیفه‌لرینك نه‌لر اولدیغنی بهمه حال بیلمك مجبوریتنده‌درلر . بز بوراده
چوق اساسلی اولان بو وظیفه‌لرك مهملرینی‌ده قیصه‌جه تعداد ایتمکه
چالیشالم .

برنجی وظیفه : وطنداشلرك حکومت ایشلرینی تدقیق وقونترول
ایتمه‌لریدر . بوصورتله وظیفه‌لرینی سوء استعمال ایدن مأمورلری میدانه
چیقارارق بر داها اونلرك بو وظیفه‌لرده چالیشمالرینی منع ایله‌مك

لازمدر . بولسر ایشلره کور بوعامق اجتماعی احلاقك امر ایتدیکی وظیفه‌لردن بیدر .

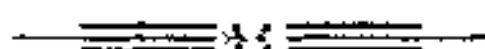
ایکنجی وظیفه : ملی ایشلرمزی اهمال ایتمه‌مکلکمزدر. مثلااقامت ایتدیکمز محله‌نك منافعه تعلق ایدن بر اجتماعده حاضر بولنمقلغمز لازمدر .

اوچنجی وظیفه : منور طبقه‌یه‌وبالخاصه حکومته دوشن بر وظیفه‌درکه مختلف واسطه‌لرله مثلا قونفرانسلر ، تمثللر ، کتابلر وسائر واسطه‌لرله ملتلرك ناصل یوکسه‌لدکلری ، صوکره نه کبی اسباب وسوائق تحت تأثیرنده سقوط ایتدکلری وتردی‌یه اوغرادقلری‌وملی حیاتك نه دیمك اولدیغی خلقه نشر واعلان ایدلمیدر .

دردنجی وظیفه : ملی حیاتك مسندی، تساند وتعاونك تأمینیدر. بالخاصه تساندك اقتصادیاتده نه قدر فائده‌لی روللر اوینادیغی یوقاریده ایضاح ایتمشدك . بناءًعلیه وطنداشلر بیننده تشریك مساعیلر یاپمق لزومی واردر .

بشنجی وظیفه مز : اجتماعی بر مسئله‌ده اقلیتده‌ده قالسه‌ق قناعت وجدانیه‌مزی مدافعه ایتمك اولاجقدر . فقط بومدافعه کیفیتی یالکز حقیقته استناد ایتمه‌لیدر . بوقسه انسانلر برچوق وقتلر عقل ومنطقدن زیاده حسیاتك تحت تأثیرنده‌درلر . حالبوکه یالکز حسیاتك سوقیله بر حقیقتی الده ایتمك پك نادردر . بناءًعلیه بو طرز مسئله‌لرك حلنده قناعتمزی حسیاتمزه استناد ایتدیرمه‌مکه چالیشاجغز . ایشته اجتماعی وظیفه‌لرمزك الك اساسلیلری بوکبی وظیفه‌لرمز تشکیل ایدر . بووظیفه‌لرمزی ایفا ایدرکن بعض مشکلاته تصادف ایدرسه‌ك اونلری‌ده

بهمه‌حال برطرف ایتمه‌لی یز. بومانعه‌لری یعنی منفعت شخصیه دوشونجه‌لرینی تنبلـکلری ، هرهانکی سیاسی برفکره طرفدار اولوبده اوفکرخارجنده دوغرو اولانلری بیله قبول ایتمه‌مك غرابتلرینی برطرف ایتمك لازمدر. بو مانعه‌لری ییقمق ایچون اوته‌دنبری بعض تدبیرلر آلنمشــدر . بز بوتدبیرلری ایکی قســمده طوپلایابیلیرز بونلردن بریسی (میخانیکی تدبیرلر) یعنی مداخله‌لر ، دیگری‌ده (تربیوی تدبیرلر) در . میخانیکی تدبیرلری دولت تطبیق ایدر . قانونلر بوخصوصده باشلیجه عامللر میاننده‌در . تربیوی چاره‌لرده منورلره ترتب ایدن وظیفه‌لردرکه وطنداشلرك سجیه‌لرینی ، ذهنلرینی یکی حیاتی قاورایابیله‌جك صورتده حاضرلامقدر . وخلقك تکاملنی تأمین ایتمك ایچون وطنداشلر بیننده صارصلماز برسوکی‌نك وجودی شرطدر . چونکه بوسه‌وکیلر قلبدن قلبه سیال برقوت کبی دولاشاجق ووطنداشــلری متحد بر وارلق حالنده غایه‌یه دوغرو سوق واداره ایده‌جکدر .

فلسفهٔ تاریخ ...

تاریخك جریانی بر کره دوشونه‌لم . کوره‌جکزکه بعض طبیعی غایه‌لره دوغرو بر تمایل واستعداد سزیله‌بیلیر . بوغایه وتمایللر تاریخ علمی معناسیله تدقیق ایدیلیرکن آراشدیریلیر . ایشته بوغایه وتمایللرك تاریخده تحریلری ووقایع وحادثاته صورت تطبیقلری فلسفهٔ تاریخی تشکیل ایدر . (ماقس نورداااو) « فلسفه تاریخ حادثات تاریخیه‌نك قوانین عقلیه‌یه توفیقاً بر تجربهٔ تفسیریدر . وفلسفهٔ تاریخ حادثات تاریخیه‌یه حاکم اولان قانونلری کشف ایتمکه چالیشیر » دیبور [۱] آقسیون وره آقسیون قانونی ایضاح ایدن فیلوسوف (هه‌غه‌ل)« کوره ایسه بالذات موضوع تاریخ بر (حادثهٔ عقلیه) در . بوتون حرکاتمزك ناظمی (عقل Raison) در . اوحالده موضوع تاریخی تشکیل ایدن وقایع تاریخیه‌یی‌ده انسانلراحداث ایتدکلری‌ایچون بوتون بوحادثات‌ده بر رحادثهٔ عقلیه‌در فقط بومطالعه ، فلسفهٔ تاریخ نقطهٔ نظرندن دوغرو دکلدر . چونکه‌حقیقت بومرکزده‌اولسه‌یدی‌فلسفهٔ تاریخی‌آراشدیرمغه لزوم قالمازدی . فیلوسوف (ووند) ده فلسفهٔ تاریخه « تکون » نامنی ویریبور ؛ ووند بومطالعه‌سنی یوریتیرکن حادثاتك فلسفهٔ تاریخدن نشأت ایتدیکی ادعاسنده بولنیوردی . لاکن فلسفهٔ تاریخ بوکون تام

---

[۱] ماقس نوراداائو : فلسفهٔ تاریخ ...

معناسیله تشکل ایتمه‌مشدر. اساساً تاریخ مثبت بر علم ده دکلدر. بوقاریده
بحث ایتدیکمز کی تاریخك جریاسده شیمدی‌یه قدر حس ایدیلان
تمایللردن آنجق بر دانه‌سی قطعی اولارق تعین ایده‌بیلمشـدر اوده
مدخلده ایضاح ایتدیکمز action و Réaction قانونی‌در . یعنی هر
حرکته مقابل بر عکسی حرکت واردر . انقلابلرده بر حرکتدرلر
و بو حرکتلره طرفدار اکثریت نه قدر عظیم بولنورسه بولنسون
بو حرکتلردن منفعتلری خللدار اولمش بر زمره واردر . اونلرده ،
بو حرکته مقابل بر عکسی حرکت یاپارلر ، فقط شبهه‌سز که اکثریته
قارشی فعالیتلرنده موفق اولامازلر . لاکن برده بومسئله‌نك عکسی
دوشونه‌جك اولورسه‌ق، یعنی حرکتجیلره(بوراده مقصود انقلابجیلردر)
مقابل عکسی حرکتجیلر (بوراده‌ده مقصود مرتجعلردر) عدداً دها
چوق وقوتلی بولنورلرسه طبیعی ، عکسی حرکتجیلر موفق اولورلر.
نزم انقلابمزده بویله اولمامشدر . انقلاب حلقمزك قدرتلی وارلغندن،
یعنی حیاتیت قابلیتندن قوت آلدیغی ایچوندر که مرتجعلری عدم موفقیته
اوغراتدی . وتاریخك جریانده موجودیتی کورولن بوقانون موجبجه
عکسی حرکتجیلری مغلوب ایده‌رك حرکاتنده موفق اولدی .

ایشته ، تاریخك وقایعنده تجربه ایدیله‌بیلمش یگانه قانون بودر .
تکرار ایده‌لم ؛ تاریخ مثبت بر علم دکلدر . اوحالده مثبت اولمایان بر
علمك فلسفه‌سی‌ده هنوز تمامیله تشکل ایده‌مه‌مشدر. فقط برده (ویقو)نك
« بشری حادثاتك رجعت وتکرردائمیسی » نظریه‌سی واردر. بونظریه
تام برصورتده تجربه ایدلمه‌مشدر . یالکز اورتاده موجود بر حقیقت
وارسه اوده بشریتك هراولکی کچن عصره نظراً داها زیاده مترقی

بولندیغی جهتله حادثات بشریه‌نك بوترقیلره کوره . . . تحوللریدر .
مع مافیه بو طرز رؤیت بزده‌ده تعمم ایتمشـدر . بر چوق وقتلر
ویقونك بو نظریه‌سندن مقتبس « تاریخ تکرردن عبارتدر » جمله‌سنی
ایشیتمشزدر . ماقس نورداو « موضوع تاریخ مثبت بر علم دکلدر .
بیهوده‌در که فلسفهٔ تاریخ حادثات بیننده موجود بولنان رابطه‌لرك اسبابنی
تقدیره وقایع تاریخیه‌نك حدوث وجریاننی اداره ایدن قانونلری کشف
وتأسیسه سعی ایدر . بیهوده‌در که فلسـفهٔ تاریخ بعضاً بوبابده احراز
موفقیت ایله‌دیکنه اعتقاد ایدلدیکی ادعاسنده بولنور . » (قارلایل) ده
بو بدبینلکی داها ایلری بر درجه‌یه کوتورور قارلایل مورخ اولدیغی حالده
بو حکملرنده بر آز ظالمدر . « آه جهالت ساعیانه ... تاریخ وفلسفهٔ
تاریخ عنوانلرینی ویرمك ایچون ماضینك زمیننده کومولو نه‌قدر کول ،
نه قدر انقاض وارسه هپسنی اخراج ایدر . تاریخ کتابخانه کزك جبهه‌سنه
صـانکه بوتون دیولر برآرایه کله‌رك درین بر صورتده شو سـطری
یازمشلردر ظن ایدرسکز . (بوراده بی‌سود بریقین بولاجقسکز) [١]
فقط قارلایل بوراده یا کلشـدر . چونکه موضوع تاریخله تاریخی
یکدیکرینه قاریشدیرمشدر .

اونوتمامالی‌یزکه تاریخی واقعه‌لر ، بر سلسلهٔ جریان ایچنده تمادی
ایده‌رك مختلف ماهیتلر عرض ایدرلر . مثلا ، برر واقعهٔ تاریخیه بولنان
انقلابلر برر ضرورت اجتماعیه‌دن دوغارلر . اسـکی رژیملره قارشی
خصومتکاردرلر . اونلردن فنالقلر کورمشلردر . کوستاولوبون « بر
ملت یالکز احتیاجات مادیه‌سی ایله دکل امللری‌ده حسـابه قاتیلارق

---

[١] ماضی واستقبال : قارلایل ...

اداره اولنور » دییور . بوچوق دوغرو برسوزدر. اونك آرزولرینه یعنی أمللرینه اهمیت وبرمه‌مش وبوصورتله اداره‌ده تعند ایتمش بولنانلر بهمه‌حال صوکره‌دن بوغیر موافق حرکتلرینك حسابلرینی ویریرلر . شبهه‌سز انقلابلر یکیلکلر یاراتیرلر . ماقس نوردائو « برمؤسسهٔ اجتماعیه‌نك فائده‌سی انطفاپذیر اولنجه ، اومؤسسه‌دن مستفید اولانلرله اونی سوء استعمال ایدنلر قالیر. ونه زمان حال حاضر اونلردن اندیشه‌یی موجب اولاجق حسابلر صوراجق اولورسه اونلر اسرار انکیز بر صورتده ، طاپینیرجه‌سنه سودکلری ماضی‌یی کوستریرلر » دییور . فی‌الحقیقه بوکیلر مدافعه‌لرنده ؛ ماضینك یکی دورلره نظراً داها ایی اولدیغی ، داها مکمل بولندیغی کندیلرینك غایت فداکارانه ادارهٔ اموراتیدکلرینی‌ادعا ایدرلر. حالبوکه بیلمزلرکه حقیقتك بارز چهره‌سی میدانده‌در وبوتون قوتیله اونلری تکذیب ایتمکده‌در .

بویوك برانقلاب یاپدق ، بوندن صوکره ملی تاریخمزی یازارکن حساس داورانا جغز ... آرتق تاریخمزی باشقه ملتلرك تاریخلرندن اورنك آلارق تشکیل ایتمیه‌جکز . اونی یازارکن عرقمزك بارزخصوصیتلرینی‌ده اظهارایده‌جکز. مورخی بومسئله‌لر چوق دوشوندیرملیدر سوویت روسیه‌نك بویوك مورخلرندن (قیله‌چه‌وسکی) « تاریخی یازان تاریخی یاپان ملته کندی لسانیله خطاب ایتمزسه وظیفه‌سنی هیچ بر زمان یاپمش عد اولنماز » دییور . شبهه‌سز بوسوزده چوق بویوك بر حصهٔ حقیقت واردر وتاریخی یازان مورخ اوتاریخی یاپان ملتك آکلایابیله‌جکی برطرزده اثرینی تشکیل ایده‌جکدر وبومهم برنقطه‌در.

ایکنجی بر مسئله‌یه کلنجه ... مورخ بیطرف اولاجق یعنی تعبیر جائزسه بوخصوصده طبقی بر کیمیاکر کبی حرکت ایده‌جکدر . مشهور آلمان مورخی (رانکه) تاریخی یازارکن عادتا « بنلك » ندن تجرد ایتدیکنی سویله‌رمش . رانکه‌نك بو سوزی بر آز مبالغه ایله بو حقیقتك لزومنی اثبات ایدر . (فوستەل دوقولانژ) ده تاریخك وصف اساسنی تعیین ایدرکن « تاریخك مربی هیچ بر شیئه ، هیچ بر غایه‌یه خدمتکار اولمامقدر » دیمشدی . فی‌الحقیقه علی‌الخصوص معین غایه‌لره وصول ایچون یازلمش تاریخلر هیچ بر قیمت عرض ایتمزلر . ماقس نوردائو «افعال وحرکاتمزی تصویر ایتمکدن باشقا بر غایه‌یه خادم اولان تاریخ ادبیاته ، صنعتکارانه برقیمتی حائز اولسه‌ده‌بیله فنی برقیمتی حائزاولماز» دیور . خلاصه : تاریخ ، تاریخ اولابیلمك ایچون آنجق بیطرف بر کوزله افعال وحادثاتی ضبط وتثبیت ایده‌جکدر وبو ، تاریخك بروصف اساسیسیدر .

انقلابه عائد بوکتابك صوك صحیفه‌سنه شو جمله‌لری‌ده علاوه‌ایتمك ایسترم . معظم تجدد حرکتلریمزی تدقیق ایتدك . هپمز مفکوره قابناعمدن انقلاب طاسیله طفره‌آمد ایچن نشئه‌لی ومسعود انسانلرز... چونکه بوآند عصرلرك قاووردیغی سلکمزه رفاه وسعادت بخش ایتدی . بره یکی بر حیات و بر ده‌کی قاراندیردی . شیمدی وطن افقلرنده ، ابدی نورلری صاچان برکونش وار ... مقدس حاکمیت ملیه ... بز بوکونشدن روحمزی ایصیتیور واونك نورلریله بیلماز عزمزی بسله‌یورز . چونکه تورك ملتی ایچون فوق‌العاده حیاتیت قابلیتی عصرلرك خیرپالایامادیغی ، ظالملرك یوق ایده‌مدیکی برقدرتدر .

بو كون فلسفهٔ تاريخ، بشريتك معقول بر مقصده دوغرو تكامل ايتديكنى كوستريبورسه، بو شرفلى يولده تورك ملتنكده چوق بويوك برحصهٔ جهد وغيرتى بولنديغنى كمال فخر ايله جهانه قارشى بيان ايده‌رز. زيرا، تورك ملى مدنيتك بر صاحب حقيقيسيدر و بو حقيق مدنيت انقلابيله برلكده كنديسى ايچون مدار شان وشوكت برقوت منبعيدر.

صوك

بو كون فلسفهٔ تاریخ، بشریتك معقول بر مقصده دوغرو تكامل ایتدیكنی كوستریورسه ، بو شرفلی یولده تورك ملتنكده چوق بویوك برحصهٔ جهد وغیرتی بولندیغنی كمال فخر ایله جهانه قارشی بیان ایده‌رز. زیرا ، تورك ملتی مدنیتك بر صاحب حقیقیسیدر و بو حقیقی مدنیت انقلابیله برلكده كندیسی ایچون مدار شان وشوكت برقوت منبعیدر.

صوك

تصحيحات

اون يدنجی صحيفه‌ده ايكی نومروده كوستريلن اجتماعی حياتده انقلاب بر نومروده كوستريله‌جكدی .

۲۰ نجی صحيفه‌ده circis romanus شكلنده يازيلان جمله‌ده‌كی circis كلمه‌سی civis صورتنده يازيلاجقدی .

۸۳ نجی صحيفه‌ده (چكمز كره‌نك صيرتی اونابوت جسمی) مصراعنده‌كی (چكمز) كلمه‌سی (چكه‌مز) شكلنده ترتيب ايدلمشدر . مع الاعتذار تصحيح اولنور .

فهرست

برنجی قسم

صحیفه

صحیفه

صحيفه

برنجى قسمك صوكى

ايكنجى قسم

صحيفه

صحيفه

